

**REGIONALNA DYREKCJA LASÓW PAŃSTWOWYCH
WE WROCŁAWIU**

PLAN URZĄDZENIA LASU

DLA NADLEŚNICTWA PRZEMKÓW

na okres od 1 stycznia 2024 r. do 31 grudnia 2033 r.

PROGRAM OCHRONY PRZYRODY

**PROGRAM OPRACOWANO W BIURZE URZĄDZANIA LASU I GEODEZJI
LEŚNEJ ODDZIAŁ W BRZEGU**

Aktualizację opracowała

.....

mgr inż. Urszula Franczak

**sekretariat@brzeg.buligl.pl
www.brzeg.buligl.pl**

Sprawdził:

Zastępca Dyrektora Oddziału

.....

mgr inż. Marek Matyjaszczyk

Akceptuje:

Dyrektor Oddziału

.....

mgr inż. Janusz Bańkowski

BRZEG 2024

Projekt Planu Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa Przemków na okres od 01.01.2024 do 31.12.2033 opracowano na podstawie umowy nr EZ.271.6.1.2022 z dnia 30 maja 2022 r. zawartej pomiędzy Skarbem Państwa – Państwowym Gospodarstwem Leśnym Lasy Państwowe Regionalną Dyрекcją Lasów Państwowych we Wrocławiu z siedzibą przy ul. Grunwaldzkiej 90, 50-357 Wrocław, a Przedsiębiorstwem Państwowym Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej w Sękocinie Starym Oddział w Brzegu z siedzibą w Brzegu, ul. Piastowska 9, 49-300 Brzeg.

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP	9
II. ZAKRES I CELE PROGRAMU.....	10
II.1. Podstawa prawna programu.....	10
II.2. Cele programu i jego zakres	13
II.3. Materiały źródłowe	15
III. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA NADLEŚNICTWA	17
III.1. Położenie.....	17
III.1.1. Usytuowanie w strukturach Lasów Państwowych.....	17
III.1.2. Położenie według podziału administracyjnego kraju.....	18
III.1.3. Położenie w przestrzeni przyrodniczo-leśnej kraju.....	19
III.2. Klimat	24
III.3. Warunki hydrologiczne	27
IV. FORMY OCHRONY PRZYRODY	30
IV.1. Rezerваты przyrody	32
IV.1.1. Istniejące rezerваты przyrody	32
IV.2. Parki krajobrazowe.....	45
IV.2.1. Istniejące parki krajobrazowe	46
IV.3. Obszary chronionego krajobrazu	99
IV.3.1. Istniejące obszary chronionego krajobrazu	100
IV.4. Obszary Natura 2000.....	102
IV.4.1. Specjalne obszary ochrony siedlisk.....	104
IV.4.1.1. Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015	104
IV.4.1.2. Jelonek Przemkowski PLH020097	117
IV.4.1.1. Buczyna Szprotawsko-Piotrowicka PLH080007	123
IV.4.2. Obszary specjalnej ochrony ptaków	131
IV.4.2.1. Stawy Przemkowskie PLB020003	131
IV.4.2.2. Bory Dolnośląskie PLB020005	135
IV.5. Pomniki przyrody	145
IV.5.1. Istniejące pomniki przyrody	145
IV.6. Użytki ekologiczne.....	149
IV.6.1. Istniejące użytki ekologiczne.....	150
IV.7. Ochrona gatunkowa.....	156
IV.7.1. Chronione i/lub zagrożone gatunki roślin.....	156
IV.7.1.1. Przegląd cennych gatunków roślin na gruntach w zarządzie nadleśnictwa.....	157
IV.7.1.2. Pozostałe cenne gatunki roślin niepotwierdzone na gruntach w zarządzie nadleśnictwa	159
IV.7.1.1. Zagrożenia i zalecenia ochronne dla najcenniejszych gatunków roślin	159
IV.7.2. Chronione i/lub zagrożone gatunki grzybów	160
IV.7.2.1. Przegląd cennych gatunków grzybów na gruntach w zarządzie nadleśnictwa ..	161
IV.7.2.1. Państwowy monitoring gatunków porostów	161
IV.7.3. Chronione i/lub zagrożone gatunki zwierząt	162
IV.7.3.1. Ssaki.....	163
IV.7.3.2. Zagrożenia i zalecenia ochronne dla najcenniejszych gatunków ssaków	165

IV.7.3.3.	Ptaki.....	169
IV.7.3.4.	Zagrożenia i zalecenia ochronne dla najcenniejszych gatunków ptaków.....	174
IV.7.3.5.	Ryby i smoczkouste.....	179
IV.7.3.6.	Płazy i gady.....	180
IV.7.3.7.	Zagrożenia i zalecenia ochronne dla najcenniejszych gatunków płazów i gadów	180
IV.7.3.8.	Bezkęgowce.....	182
IV.7.3.9.	Zagrożenia i zalecenia ochronne dla najcenniejszych gatunków bezkręgowców związanych z siedliskami leśnymi.....	184
IV.7.3.10.	Państwowy monitoring gatunków zwierząt.....	185
V.	WALORY PRZYRODNICZO–LEŚNE.....	190
V.1.	Siedliska przyrodnicze.....	190
V.1.1.	Charakterystyka siedlisk leśnych.....	192
V.1.2.	Charakterystyka siedlisk nieleśnych.....	199
V.1.1.	Państwowy monitoring siedlisk przyrodniczych.....	205
V.2.	Obszary o szczególnych walorach przyrodniczych.....	209
V.3.	Ważniejsze obiekty i miejsca o wartości historycznej i kulturowej.....	210
V.4.	Zadrzewienia i zakrzaczenia na terenach zarządzanych przez nadleśnictwo.....	217
V.5.	Charakterystyka drzewostanów w aspekcie typologii urządzeniowej.....	217
V.5.1.	Siedliskowe typy lasu.....	217
V.5.2.	Bogactwo gatunkowe i struktura pionowa drzewostanów.....	218
V.5.3.	Pochodzenie drzewostanów.....	220
V.5.4.	Zgodność składu gatunkowego z siedliskiem.....	221
V.1.	Formy degeneracji ekosystemów leśnych.....	222
V.1.1.	Borowacenie.....	222
V.1.2.	Neofityzacja.....	223
V.1.3.	Monotypizacja.....	224
V.1.4.	Synantropizacja.....	224
V.1.5.	Juwenalizacja.....	225
VI.	ZAGROŻENIA.....	226
VI.1.	Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego.....	226
VI.2.	Strefy zagrożenia przemysłowego.....	229
VI.3.	Stan i kształtowanie się stosunków wodnych.....	229
VI.3.1.	Stan czystości wód powierzchniowych i podziemnych.....	229
VI.3.1.	Stan gospodarki wodno-ściekowej na terenie gmin.....	236
VI.4.	Gospodarka odpadami na terenie gmin.....	239
VI.5.	Poziom zanieczyszczeń gleb.....	241
VI.6.	Planowane przedsięwzięcia zabezpieczające lasy przed negatywnym oddziaływaniem przyszłych inwestycji.....	243
VI.7.	Zagrożenia biotyczne.....	244
VI.7.1.	Choroby grzybowe.....	245
VI.7.2.	Szkodniki owadzie.....	245
VI.7.3.	Szkody powodowane przez zwierzynę płową.....	245
VI.8.	Zagrożenia abiotyczne.....	245

VII. PLAN DZIAŁAŃ – ZESTAWIENIE PRAC OBJĘTYCH PROGRAMEM OCHRONY PRZYRODY	247
.....	
VII.1. Kształtowanie stosunków wodnych	247
VII.2. Kształtowanie strefy ekotonowej.....	248
VII.3. Kształtowanie granicy rolno-leśnej	248
VII.4. Ochrona różnorodności biologicznej	249
VII.4.1. Ochrona fauny kręgowców – zalecenia	251
VII.4.2. Ochrona fauny bezkręgowców – zalecenia.....	254
VII.4.3. Ochrona cennych roślin naczyniowych – zalecenia	255
VII.4.4. Ochrona cennych gatunków grzybów i porostów	256
VII.4.5. Ochrona siedlisk hydrogeniczych – zalecenia	258
VII.4.6. Ograniczanie obecności gatunków obcych, w tym inwazyjnych	259
VII.5. Wytyczne w sprawie poprawy stanu środowiska przyrodniczego w trakcie wykonywania prac leśnych	260
VIII. ROZWIĄZANIA I WNIOSKI DO PROJEKTU PUL	261
VIII.1. Przewidywane rozwiązania mające na celu ograniczanie negatywnych oddziaływań projektu PUL na środowisko	261
VIII.2. Rozwiązania alternatywne do rozwiązań zastosowanych w projekcie PUL.....	266
VIII.3. Trudności napotkane podczas sporządzania prognozy.....	269
VIII.4. Wnioski końcowe	270
IX. LITERATURA.....	271
X. ZAŁĄCZNIKI.....	279

SPIS TABEL

Tab. 1. Szczegółowy podział Nadleśnictwa Przemków na leśnictwa	18
Tab. 2. Zestawienie powierzchniowych form ochrony przyrody na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków	31
Tab. 3. Zestawienie powierzchni rezerwatu przyrody „Buczyna Piotrowicka” na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków.....	34
Tab. 4. Identyfikacja zagrożeń oraz opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów na terenie rezerwatu przyrody „Buczyna Piotrowicka” wg Zarządzenia Nr 19.2019 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 sierpnia 2019 r.	35
Tab. 5. Zestawienie powierzchni rezerwatu przyrody „Łęgi Źródłiskowe koło Przemkowa” na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków	37
Tab. 6. Zestawienie powierzchni rezerwatu przyrody „Stawy Przemkowskie” na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków.....	41
Tab. 7. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Przemków zaliczonych w całości w zasięgu granic Przemkowskiego Parku Krajobrazowego.....	47
Tab. 8. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Przemków zaliczonych w całości w zasięgu granic otuliny Przemkowskiego Parku Krajobrazowego	48
Tab. 9. Działania ochronne dla gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Przemków położonych w granicach Przemkowskiego Parku Krajobrazowego na podstawie Uchwały Nr XXII/669/16 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 25 maja 2016 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony Przemkowskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Dolno. z dnia 15 czerwca 2016 r. poz. 2865).....	53

Tab. 10.	Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Przemków zaliczonych w całości w zasięgu granic obszaru chronionego krajobrazu „Dolina Bobru”	101
Tab. 11.	Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Przemków leżących w całości w zasięgu granic obszaru Natura 2000 Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015 (granica obszaru wg Rozp. Ministra Środowiska z dnia 13 czerwca 2022 r.)	107
Tab. 12.	Działania ochronne dla obszaru Natura 2000 Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015 na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków na podstawie Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 19 października 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Dolno. z dnia 19 października 2017 r. poz. 4299).....	109
Tab. 13.	Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Przemków leżących w całości w zasięgu granic obszaru Natura 2000 Jelonek Przemkowski PLH020097 (granica obszaru wg Rozp. Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 11 września 2023 r.)	118
Tab. 14.	Działania ochronne dla obszaru Natura 2000 Jelonek Przemkowski PLH020097 na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków na podstawie par. 22-27 Uchwały Nr XXII/669/16 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 25 maja 2016 r. (Dz. Urz. Woj. Dolno. z dnia 15 czerwca 2016 r. poz. 2865).....	120
Tab. 15.	Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Przemków leżących w całości w zasięgu granic obszaru Natura 2000 Buczyna Szprotawsko-Piotrowicka PLH080007 (granica obszaru wg Rozp. Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 17 sierpnia 2021 r.)	124
Tab. 16.	Działania ochronne dla obszaru Natura 2000 Buczyna Szprotawsko-Piotrowicka PLH080007 na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków na podstawie par. 28-33 Uchwały Nr XXII/669/16 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 25 maja 2016 r. (Dz. Urz. Woj. Dolno. z dnia 15 czerwca 2016 r. poz. 2865).....	127
Tab. 17.	Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Przemków leżących w całości w zasięgu granic obszaru Natura 2000 Stawy Przemkowskie PLB020003 (granica obszaru wg Rozp. Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r.).....	133
Tab. 18.	Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Przemków leżących w całości w zasięgu granic obszaru Natura 2000 Bory Dolnośląskie PLB020005 (granica obszaru wg Rozp. Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r.).....	136
Tab. 19.	Działania ochronne dla obszaru Natura 2000 Bory Dolnośląskie PLB020005 na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków na podstawie Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 21 maja 2014 r. (Dz. Urz. Woj. Dolno. z dnia 21 maja 2014 r. poz. 2445).....	140
Tab. 20.	Wykaz pomników przyrody na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków (wg Rejestru Form Ochrony Przyrody RDOŚ we Wrocławiu z 10.11.2023 r., RDOŚ w Gorzowie Wielkopolskim z 27.11.2023 r., Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody z 27.11.2023 r., danych Nadleśnictwa Przemków oraz danych udostępnionych przez gminy)	147
Tab. 21.	Wykaz pomników przyrody zlokalizowanych poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Przemków (wg Rejestru Form Ochrony Przyrody RDOŚ we Wrocławiu z 2022 r., Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody z 2022 r.).....	149
Tab. 22.	Zestawienie wyników monitoringu gatunków zwierząt prowadzonego w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków	187
Tab. 23.	Wyniki Monitoringu Ptaków Polski w 2022 i 2023 r. na powierzchniach monitoringowych zlokalizowanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków	188
Tab. 24.	Wykaz typów siedlisk przyrodniczych odnotowanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków	190
Tab. 25.	Zestawienie wyników monitoringu siedlisk przyrodniczych prowadzonego w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków	206

Tab. 26.	Wykaz obiektów historycznych i kulturowych zlokalizowanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków	212
Tab. 27.	Struktura powierzchniowa typów siedliskowych lasu wyróżnionych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków.....	217
Tab. 28.	Zestawienie powierzchni [ha] i miąższości [m ³] drzewostanów wg grup wiekowych i bogactwa gatunkowego	218
Tab. 29.	Zestawienie powierzchni [ha] i miąższości [m ³] drzewostanów wg grup wiekowych i struktury	220
Tab. 30.	Zestawienie powierzchni [ha] wg rodzajów i pochodzenia drzewostanów oraz grup wiekowych.....	220
Tab. 31.	Zestawienie powierzchni wg zgodności składu gatunkowego drzewostanów z siedliskiem	222
Tab. 32.	Zestawienie powierzchni [ha] według form degeneracji lasu - borowacenie.....	222
Tab. 33.	Wykaz gatunków obcych występujących w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków	223
Tab. 34.	Jednolite części wód powierzchniowych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków	232
Tab. 35.	Jednolite części wód podziemnych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków ...	233
Tab. 36.	Zestawienie uszkodzeń biotycznych drzewostanów na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków zarejestrowanych w trakcie prac urzędzeniowych.....	245
Tab. 37.	Zestawienie uszkodzeń abiotycznych drzewostanów na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków zarejestrowanych w trakcie prac urzędzeniowych	246
Tab. 38.	Przewidywane negatywne oddziaływanie zapisów projektu pul i proponowane w prognozie działania minimalizujące ten wpływ	263

SPIS RYCIN

Ryc. 1.	Położenie Nadleśnictwa Przemków w strukturach Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych we Wrocławiu	17
Ryc. 2.	Nadleśnictwo Przemków na tle jednostek podziału administracyjnego kraju.....	19
Ryc. 3.	Nadleśnictwo Przemków na tle podziału fizycznogeograficznego Polski na mezoregiony (Richling i in. 2021)	20
Ryc. 4.	Nadleśnictwo Przemków na tle podziału przyrodniczo-leśnego Polski na mezoregiony (Zielony i Kliczkowska 2012)	22
Ryc. 5.	Położenie Nadleśnictwa Przemków na tle podziału geobotanicznego Polski na podokręgi (Matuszkiewicz 2008).....	23
Ryc. 6.	Sieć hydrograficzna w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków oraz lokalizacja głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP).....	28
Ryc. 7.	Lokalizacja rezerwatów przyrody w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków	32
Ryc. 8.	Lokalizacja rezerwatu przyrody „Buczyna Piotrowicka” na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa.....	33
Ryc. 9.	Lokalizacja rezerwatu przyrody „Łęgi Źródłiskowe koło Przemkowa” na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa	37
Ryc. 10.	Lokalizacja rezerwatu przyrody „Stawy Przemkowskie” na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa.....	40
Ryc. 11.	Lokalizacja Przemkowskiego Parku Krajobrazowego wraz z otuliną w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków	45
Ryc. 12.	Lokalizacja obszaru chronionego krajobrazu „Dolina Bobru” w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków	99

Ryc. 13.	Lokalizacja obszarów Natura 2000 w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków	102
Ryc. 14.	Lokalizacja obszaru Natura 2000 Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015 na tle podziału powierzchniowego Nadleśnictwa Przemków	107
Ryc. 15.	Lokalizacja obszaru Natura 2000 Jelonek Przemkowski PLH020097 na tle podziału powierzchniowego Nadleśnictwa Przemków	118
Ryc. 16.	Lokalizacja obszaru Natura 2000 Buczyna Szprotawsko-Piotrowicka PLH080007 na tle podziału powierzchniowego Nadleśnictwa Przemków	125
Ryc. 17.	Lokalizacja obszaru Natura 2000 Stawy Przemkowskie PLB020003 na tle podziału powierzchniowego Nadleśnictwa Przemków	133
Ryc. 18.	Lokalizacja obszaru Natura 2000 Bory Dolnośląskie PLB020005 na tle podziału powierzchniowego Nadleśnictwa Przemków	138
Ryc. 19.	Lokalizacja pomników przyrody w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków (kolor zielony – pomniki na gruntach w zarządzie nadleśnictwa; kolor pomarańczowy – pomniki poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa)	146
Ryc. 20.	Lokalizacja użytków ekologicznych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków ...	150
Ryc. 21.	Lokalizacja użytku ekologicznego „Cietrzewiowe Wrzosowisko” na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa	151
Ryc. 22.	Lokalizacja użytku ekologicznego „Przemkowskie Bagno” na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa	154
Ryc. 23.	Struktura powierzchni udziału gatunków panujących w składach gatunkowych drzewostanów w Nadleśnictwie Przemków	218
Ryc. 24.	Struktura powierzchni rzeczywistego udziału gatunków w składach gatunkowych drzewostanów w Nadleśnictwie Przemków	219
Ryc. 25.	Powierzchniowa struktura klas wieku drzewostanów w Nadleśnictwie Przemków	225
Ryc. 26.	Drzewo biocenotyczne (rys. Jarosław Janicki) wg <i>Instrukcji Ochrony Lasu</i> (2012)	251

I. WSTĘP

Lasy należą do najcenniejszych źródeł surowców odnawialnych i odgrywają kluczową rolę w środowisku naturalnym oraz w życiu człowieka. Ekosystem leśny powiązany jest szeregiem wzajemnych zależności między światem roślin, zwierząt i grzybów, przez co pełni wielorakie funkcje: od produkcyjnych - opartych przede wszystkim na wykorzystaniu lasu jako bazy surowca drzewnego, po funkcje pozaprodukcyjne, do których zalicza się funkcje przyrodnicze i społeczne.

Problemy optymalnego wykorzystania zasobów leśnych oraz ich ochrony, obok problematyki społecznej i gospodarczej, stanowią dziś podstawy przestrzennego zagospodarowania w państwach Unii Europejskiej, zgodnie z wdrażaniem koncepcji zrównoważonego roju. Na niej opierają się również zasady zrównoważonej gospodarki leśnej, która oznacza gospodarowanie lasami w taki sposób i w takim zakresie, by utrzymana została ich produktywność, bioróżnorodność, zdolność do regeneracji, żywotność i zdolność do utrzymania funkcji ekologicznej, środowiskowej i ekonomicznej teraz i w przyszłości na poziomie lokalnym, krajowym i globalnym, bez negatywnego wpływu na inne ekosystemy.

Europejska polityka leśna wydaje się zmierzać w kierunku coraz szerszego uwzględniania pozaprodukcyjnych funkcji lasów. Dlatego jedną z wiodących przesłanek uznania trwale zrównoważonego charakteru leśnictwa jest ochrona przyrody. W obecnym porządku prawnym Polski zasadniczą część problematyki związanej z ochroną przyrody w lasach uregulowana jest w kilku ustawach oraz kilkunastu aktach wykonawczych. Do najważniejszych z pewnością należy ustawa o ochronie przyrody (t.j. Dz.U. 2023 poz. 1336 z późn. zm.) oraz ustawa o lasach (t.j. Dz.U. 2023 poz. 1356 z późn. zm.).

Narzędziem planistycznym i organizacyjnym w gospodarce leśnej są plany urządzenia lasu. Ich podstawowym zadaniem jest projektowanie takiego gospodarowania zasobami drzewnymi, aby zachowana była idea wielofunkcyjności lasów oraz zapewnione było ich trwale użytkowanie. Oznacza to z jednej strony konieczność korzystania z zasobów leśnych w oparciu o obliczone wskaźniki rozmiaru użytkowania, a z drugiej zadbanie o jak najmniejszy negatywny wpływ zaprojektowanych działań na środowisko przyrodnicze.

Plany Urządzenia Lasu nadleśnictwa, wraz z programami ochrony przyrody, stanowią jedyne dokumenty planistyczne na poziomie lokalnym, w których ujmuje się kompleksowo zagadnienia gospodarki leśnej na gruntach leśnych zarządzanych przez Lasy Państwowe.

II. ZAKRES I CELE PROGRAMU

II.1. PODSTAWA PRAWNA PROGRAMU

Program ochrony przyrody, stanowiący integralną część Planu Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa Przemków na okres od 1 stycznia 2024 r. do 31 grudnia 2033 r., sporządzono na podstawie umowy nr EZ.271.6.1.2022 z dnia 30 maja 2022 r. we Wrocławiu pomiędzy Biurem Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Brzegu a Regionalną Dyрекcją Lasów Państwowych we Wrocławiu. Treść niniejszego dokumentu opracowano zgodnie z wymogami ustawy o lasach z dnia 28 września 1991 r. (t.j. Dz.U. 2023 poz. 1356) na podstawie „Instrukcji sporządzania programu ochrony przyrody w nadleśnictwie” z 1996 r. (Załącznik nr 11 do Instrukcji urządzania lasu z 1994 r.) oraz „Instrukcji urządzania lasu” z 2011 r. (Załącznik do Zarządzenia nr 55 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 21 listopada 2011 r. w sprawie Instrukcji urządzania lasu). Program ochrony przyrody dla Nadleśnictwa Przemków na lata 2024-2033 jest aktualizacją programu z ubiegłego dziesięciolecia. Przy opracowywaniu programu uwzględniono aktualnie obowiązujące przepisy prawne, w szczególności:

Akty prawa krajowego

- Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (tekst jednolity - Dz.U. 2023 poz. 1356 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity - Dz.U. 2023 poz. 1336 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity - Dz.U. 2022 poz. 2556 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity - Dz.U. 2023 poz. 977 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity - Dz.U. 2022 poz. 840 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 13 października 1995 r. Prawo łowieckie (tekst jednolity - Dz.U. 2023 poz. 1082 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jednolity - Dz.U. 2023 poz. 1094 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (tekst jednolity - Dz.U. 2020 poz. 2187 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (tekst jednolity – Dz.U. 2022 poz. 2409 z późn. zm.);

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 29 lipca 2015 r. w sprawie wykazu, obszarów i map regionów pochodzenia leśnego materiału rozmnożeniowego (Dz.U. 2015 poz. 1425);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz.U. 2014 poz. 1409);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów (Dz.U. 2014 poz. 1408);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (t.j. Dz.U. 2022 poz. 2380);
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz.U. 2019 poz. 1839);
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 maja 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz.U. 2022 poz. 1071);
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 sierpnia 2023 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz.U. 2023 poz. 1724);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 22 lipca 2019 r. w sprawie kryteriów oceny wystąpienia szkody w środowisku (Dz.U. 2019 poz. 1383);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 marca 2005 r. w sprawie rodzajów, typów i podtypów rezerwatów przyrody (Dz.U. 2005 nr 60 poz. 533);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 grudnia 2017 r. w sprawie kryteriów uznawania tworów przyrody żywej i nieożywionej za pomniki przyrody (Dz.U. 2017 poz. 2300);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000 (t.j. Dz.U. 2014 poz. 1713);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 listopada 2012 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu sporządzania planu urządzenia lasu, uproszczonego planu urządzenia lasu oraz inwentaryzacji stanu lasu (Dz.U. 2012 r. poz. 1302);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 września 2012 r. w sprawie centralnego rejestru form ochrony przyrody (Dz.U. 2012 poz. 1080);
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 grudnia 2022 r. w sprawie listy inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Unii i listy inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Polski, działań zaradczych oraz środków

mających na celu przywrócenie naturalnego stanu ekosystemów (Dz.U. 2022 poz. 2649).

Akty prawa wspólnotowego

- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (wraz z późn. zm.);
- Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (wraz z późn. zm.);
- Dyrektywa Rady 2000/60/WE z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (wraz z późn. zm.);
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/42/WE z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko;
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/92/UE z dnia 13 grudnia 2012 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko;
- Dyrektywa Rady 2004/35/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie odpowiedzialności za środowisko w odniesieniu do zapobiegania i zaradzania szkodom wyrządzanym środowisku naturalnemu;
- Decyzja wykonawcza Komisji (UE) 2023/244 z dnia 26 stycznia 2023 r. w sprawie przyjęcia szesnastego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (Dz.U.UE L 36/384 z dnia 7 lutego 2023 r.).

Akty porozumień międzynarodowych

- Konwencja Ramsarska o obszarach wodno-błotnych mających znaczenie międzynarodowe, zwłaszcza jako środowisko życiowe ptactwa wodnego, sporządzona w Ramsarze dnia 2 lutego 1971 r. (Dz. U. 1978 nr 7 poz. 24 z późn. zm.);
- Konwencja Paryska w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r. przez Konferencję Generalną Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury na jej siedemnastej sesji (Dz. U. 1976 nr 32 poz. 190);
- Konwencja Berneńska o ochronie gatunków dzikiej flory i fauny europejskiej oraz ich siedlisk, sporządzona w Bernie dnia 19 września 1979 r. (Dz. U. 1996 nr 58 poz. 263 z późn. zm.);
- Konwencja Bońska o ochronie wędrownych gatunków dzikich zwierząt, sporządzona w Bonn dnia 23 czerwca 1979 r. (Dz. U. 2003 nr 2 poz. 17);
- Konwencja o różnorodności biologicznej, sporządzona w Rio de Janeiro 5 czerwca 1992 r. (Dz. U. 2002 nr 184 poz. 1532).

II.2. CELE PROGRAMU I JEGO ZAKRES

Program ochrony przyrody ma na celu doskonalenie zasad prowadzenia gospodarki leśnej i pomoc w realizacji zadań z zakresu ochrony przyrody przez nadleśnictwo. Sporządzany jest dla nadleśnictwa głównie w celu zebrania informacji dotyczących szeroko pojętych aspektów ochrony przyrody w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa. Tak przygotowane opracowanie umożliwi w przyszłości wykonanie szeregu analiz porównawczych dotyczących zmian stanu lasów i środowiska przyrodniczego. Określone w programie wytyczne do ochrony najcenniejszych składników środowiska przyrodniczego pozwolą na poprawę warunków ich ochrony i w miarę możliwości wzbogacenie zasobów przyrodniczych ekosystemów leśnych w nadleśnictwie. Program ochrony przyrody gromadzi też informacje o zasobach dóbr materialnych w lasach o istotnej wartości kulturowej.

Do szczegółowych celów programu należą:

- zinwentaryzowanie i zobrazowanie bogactwa przyrodniczego lasów nadleśnictwa;
- przedstawienie istniejących i potencjalnych zagrożeń lasów oraz środowiska przyrodniczego;
- określenie koniecznych do wprowadzenia modyfikacji zabiegów gospodarczych, przyjęcie zadań z zakresu ochrony przyrody (na podstawie istniejących planów ochrony lub planów zadań ochronnych lub wynikających z oceny potencjalnego oddziaływania planowanych wskazań gospodarczych na komponenty przyrodnicze);
- prezentacja obiektu na tle regionu i kraju;
- wskazanie nowych przedmiotów ochrony oraz określenie celów i metod ich ochrony;
- uświadomienie wszystkim grupom społeczeństwa obecnych i potencjalnych zagrożeń lasów i środowiska przyrodniczego.

Program ochrony przyrody powinien również spełniać rolę edukacyjno-informacyjną, zwłaszcza w odniesieniu do lokalnych społeczności oraz osób zainteresowanych ochroną przyrody. Stanowi on bowiem bogate źródło informacji o walorach przyrodniczych i kulturowych lasów.

Zakres programu ochrony przyrody został ustalony na posiedzeniu Komisji Założeń Projektu Planu Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa Przemków na lata 2024-2033 z dnia 26 maja 2021 roku. Załącznikami do programu ochrony przyrody są mapa walorów przyrodniczych i wartości kultury materialnej, sporządzona w skali 1:50000 oraz załączniki nieupublicznione w postaci:

- Tabeli XXII Zestawienie przedmiotów ochrony, dla których wyznaczono obszary Natura 2000 w lasach nadleśnictwa lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie;
- Dodatkowej tabeli XXII Zestawienie gatunków zwierząt z II i IV załącznika Dyrektywy Siedliskowej oraz gatunków ptaków z I załącznika Dyrektywy Ptasiej

nie stanowiących przedmiotów ochrony obszarów Natura 2000, a obserwowanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków;

- Tabeli XXIII Zestawienie zadań z zakresu ochrony przyrody;
- Wykazu obiektów archeologicznych zlokalizowanych na gruntach w zarządzie nadleśnictwa;
- Wykazu gruntów w zarządzie nadleśnictwa, na których stwierdzono stanowiska lub miejsca obserwacji chronionych i/lub zagrożonych gatunków roślin i grzybów oraz zwierząt.
- Wykazu gruntów w zarządzie nadleśnictwa zlokalizowanych w granicach stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków;
- Zestawienia ustawowych i pozaustawowych form ochrony przyrody w nadleśnictwie wraz z działaniami ochronnymi.

II.3. MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

Do opracowania programu ochrony przyrody wykorzystano materiały zebrane podczas prac terenowych przez taksatorów Biura Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Brzegu oraz materiały udostępnione przez Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych we Wrocławiu, pracowników Nadleśnictwa Przemków, Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska we Wrocławiu, Dolnośląski Zespół Parków Krajobrazowych, Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków we Wrocławiu, Narodowy Instytut Dziedzictwa, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Wykorzystano dane dotyczące obszarów Natura 2000 w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa zamieszczone w serwisie internetowym Generalnej Dyрекcji Ochrony Środowiska, a także dokumentację z Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody. Do pozostałych źródeł danych należały miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego gmin zlokalizowanych w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa, a także:

- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego. Uchwała Nr XIX/482/20 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 16 czerwca 2020 r.
- Wojewódzki program ochrony środowiska na lata 2022-2025 z perspektywą do roku 2029 r. Uchwała Nr XLVII/939/22 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 14 lipca 2022 r.;
- Wojewódzki plan gospodarki odpadami dla województwa dolnośląskiego na lata 2016-2022. Uchwała Nr XLIII/1450/17 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 21 grudnia 2017 r. oraz Uchwała Nr V/73/19 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 13 lutego 2019 r.;
- Strategia Roju Województwa Dolnośląskiego 2020. Uchwała Nr XXXII/932/13 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 28 lutego 2013 r.;
- Program Opieki nad Zabytkami Województwa Dolnośląskiego na lata 2021-2024. Uchwała Nr 2944/VI/20 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 5 listopada 2020 r.;
- Opracowanie ekofizjograficzne dla województwa dolnośląskiego. Zarząd Województwa Dolnośląskiego, Wojewódzkie Biuro Urbanistyczne we Wrocławiu, 2005 r.;
- Program ochrony środowiska dla powiatu bolesławieckiego na lata 2017-2020 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2024. Uchwała Nr XXVIII/181/16 Rady Powiatu Bolesławieckiego z dnia 22 grudnia 2016 r.;
- Programu ochrony środowiska dla powiatu polkowickiego na lata 2019-2022 z perspektywą do 2026 r. Uchwała Nr XI/112/2019 Rady Powiatu Polkowickiego z dnia 30 grudnia 2019 r.;

- Program ochrony środowiska dla powiatu żagańskiego na lata 2018-2021 z perspektywą do roku 2025 wraz z prognozą oddziaływania na środowisko. Uchwała Nr II/10/2018 Rady Powiatu Żagańskiego z dnia 5 grudnia 2018 r.;
- Program ochrony środowiska dla gminy Bolesławiec na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028. Uchwała Nr XXIV/268/21 Rady Gminy Bolesławiec z dnia 29 września 2021 r. ;
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Bolesławiec. Uchwała Nr XVIII/218/20 Rady Gminy Bolesławiec z dnia 16 grudnia 2020 r.;
- Program ochrony środowiska dla gminy Gromadka na lata 2010-2014 z uwzględnieniem lat 2015-2018. Uchwała Rady Gminy Gromadka nr VI/37/11 z dnia 30 marca 2011 r.;
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Gromadka. Uchwała Nr LIV/391/18 Rady Gminy Gromadka z dnia 24 września 2018 r.;
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy i miasta Przemków. Uchwała Nr XXIX/161/12 Rady Miejskiej w Przemkowie z dnia 30 listopada 2012 r.;
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Radwanice. Uchwała Nr XXVII/187/21 Rady Gminy w Radwanicach z dnia 15 kwietnia 2021 r.;
- Program ochrony środowiska na lata 2014-2017 z perspektywą do roku 2021 dla gminy Szprotawa. Uchwała nr LXI/430/2014 Rady Miejskiej w Szprotawie z dnia 26 września 2014 r.;
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Szprotawa. Uchwała Nr XLIV/327/2013 Rady Miejskiej w Szprotawie z dnia 13 września 2013 r.

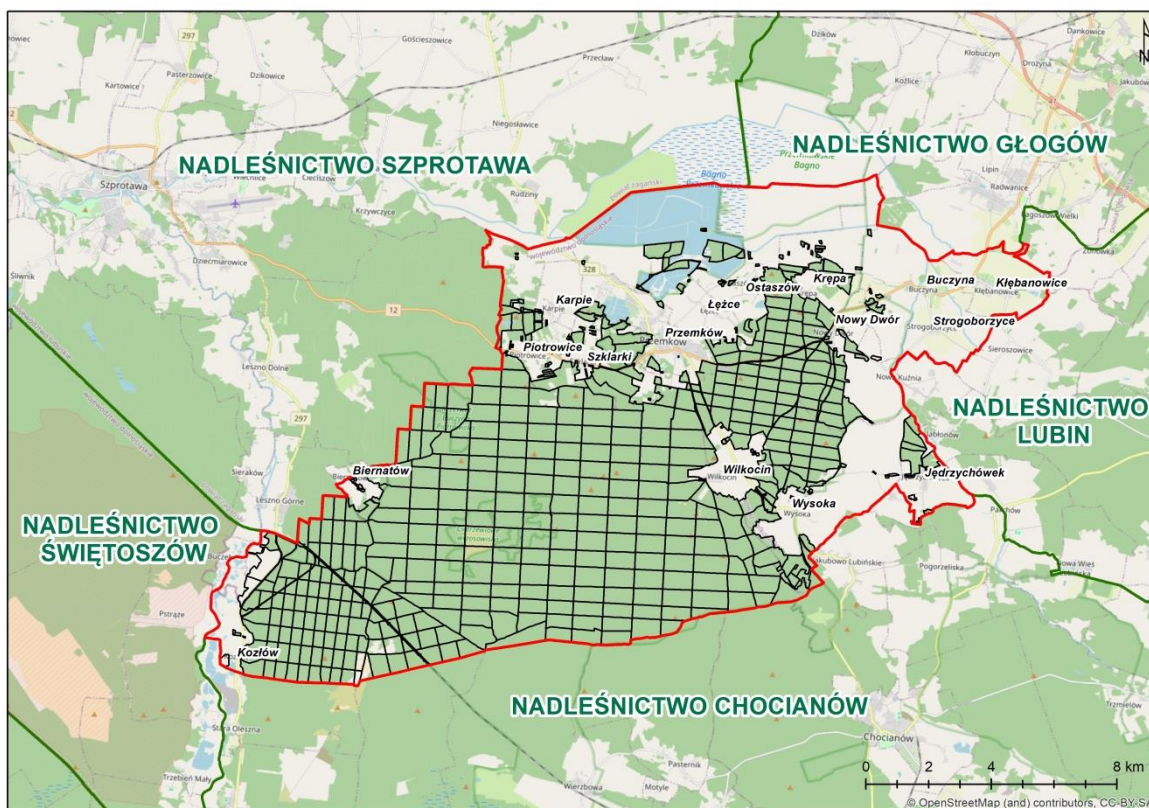
III. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA NADLEŚNICTWA

III.1. POŁOŻENIE

III.1.1. USYTUOWANIE W STRUKTURACH LASÓW PAŃSTWOWYCH

Nadleśnictwo Przemków jest jednym z 33 nadleśnictw wchodzących w skład Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych we Wrocławiu. Graniczy z następującymi jednostkami administracyjnymi Lasów Państwowych:

- od północnego zachodu z Nadleśnictwem Szprotawa (RDLP Zielona Góra);
- od północnego wchodu z Nadleśnictwem Głogów (RDLP Wrocław);
- od wschodu z Nadleśnictwem Lubin (RDLP Wrocław);
- od południa z Nadleśnictwem Chocianów (RDLP Wrocław);
- od zachodu z Nadleśnictwem Świątoszów (RDLP Wrocław).

Ryc. 1. Położenie Nadleśnictwa Przemków w strukturach Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych we Wrocławiu

Nadleśnictwo Przemków składa się z jednego obrębu leśnego Przemków, podzielonego na osiem leśnictw, których łączna powierzchnia wynosi 14 791,14 ha. Siedziba nadleśnictwa mieści się w Przemkowie, przy ul. Ceglanej 3.

Tab. 1. Szczegółowy podział Nadleśnictwa Przemków na leśnictwa

Nr	Nazwa leśnictwa	Oddziały	Powierzchnia [ha]				Powierzchnia ogółem [ha]
			Grunty leśne		Razem grunty leśne	Grunty nieleśne	
			zalesione i niezalesione	związane z gosp. leśną			
1	Wilkocin	157, 167, 178-182, 193-196, 210-213, 230-236, 255-261, 271-276, 295-298, 331-333, 368	1941,15	38,54	1979,69	7,50	1987,19
2	Cegielnia	113-116, 124-127, 136-139, 145-148, 158-160, 168-170, 183-185, 197-199, 214-216, 237-239	1835,77	35,75	1871,52	3,43	1874,95
3	Szklarki	99, 104-107, 109-110, 117-118, 128-129, 140-141, 149-151, 161-163, 171-173, 186-188, 200-202, 217-219, 240-242	1697,68	39,08	1736,76	19,87	1756,63
4	Piotrowice	100-103, 108, 111-112, 119-123, 130-135, 142-144, 152-156, 164-166, 174-176, 189-191, 203-205, 220-222, 243-245	1905,01	40,50	1945,51	18,62	1964,13
5	Biernatów	177, 192, 206-209, 223-229, 246-251, 262-270, 277-285, 299-307, 318, 334-341, 353-354, 369-372	2553,00	57,48	2610,48	2,42	2612,90
6	Kozłów	252-254, 286-294, 308-317, 319-330, 342-352, 355-367, 373-399	1852,00	61,84	1913,84	6,54	1920,38
7	Nowy Dwór	1-16, 23-32, 40-49, 56-61, 74, 94-98	1225,91	29,89	1255,80	25,78	1281,58
8	Przemków	17-22, 33-39, 50-55, 62-73, 75-93	1337,30	33,93	1371,23	22,15	1393,38
Razem Obręb Przemków			14347,82	337,01	14684,83	106,31	14791,14
Razem Nadleśnictwo Przemków			14347,82	337,01	14684,83	106,31	14791,14

III.1.2. POŁOŻENIE WEDŁUG PODZIAŁU ADMINISTRACYJNEGO KRAJU

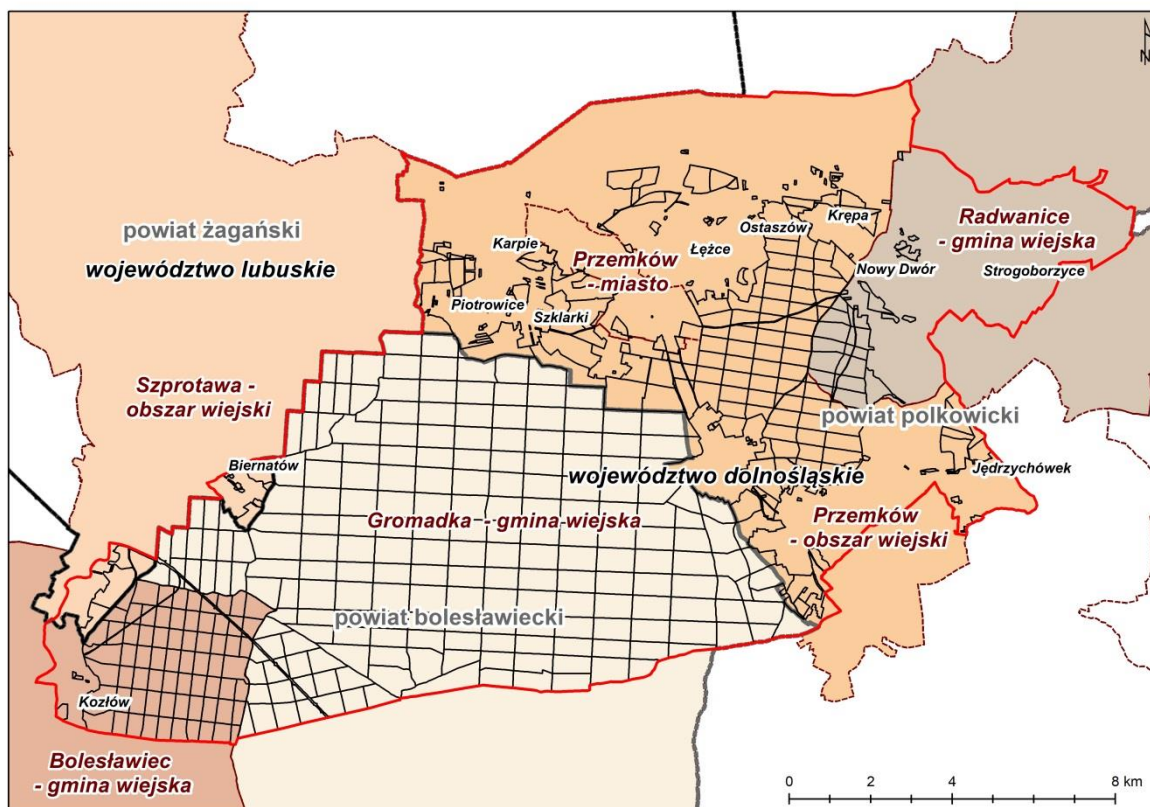
Pod względem przynależności administracyjnej Nadleśnictwo Przemków położone jest przy północno zachodniej granicy województwa dolnośląskiego, częściowo w zasięgu województwa lubuskiego. Zasięg terytorialny nadleśnictwa obejmuje następujące jednostki podziału administracyjnego kraju:

województwo dolnośląskie

- powiat bolesławiecki: gmina wiejska Bolesławiec, gmina wiejska Gromadka;
- powiat polkowicki: gmina miejsko-wiejska Przemków, gmina wiejska Radwanice;

województwo lubuskie

- powiat żagański: gmina miejsko-wiejska Szprotawa.

Ryc. 2. Nadleśnictwo Przemków na tle jednostek podziału administracyjnego kraju

III.1.3. POŁOŻENIE W PRZESTRZENI PRZYRODNICZO-LEŚNEJ KRAJU

Według aktualnej regionalizacji fizycznogeograficznej Polski (Richling i in. 2021) Nadleśnictwo Przemków położone jest w następujących jednostkach fizycznogeograficznych:

Obszar: Europa Zachodnia

Podobszar: Pozaalpejska Europa Środkowa (3)

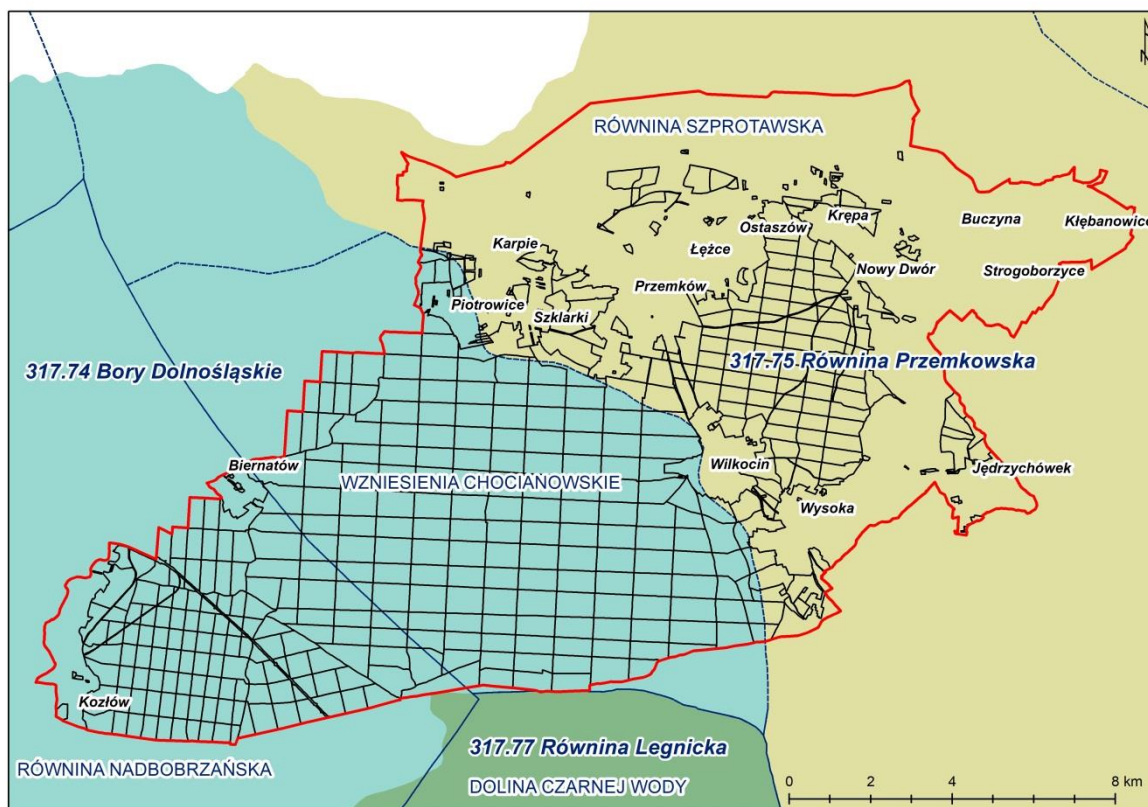
Prowincja: Niż Środkowoeuropejski (31)

Podprowincja: Niziny Środkowoniemieckie (317)

Makroregion: Nizina Śląsko-Łużycka (317.7)

Mezoregiony: Bory Dolnośląskie (317.74)

Równina Przemkowska (317.75)

Ryc. 3. Nadleśnictwo Przemków na tle podziału fizycznogeograficznego Polski na mezoregiony (Richling i in. 2021)

Nizina Śląsko-Łużycka (317.7) stanowi najdalej na południowy wschód wysunięty fragment Nizin Sasko-Łużyckich (Środkowoniemieckich). Powierzchnia regionu została ukształtowana w plejstocenie, gdy szerokim obniżeniem pradoliny wrocławsko-magdeburskiej na przedpolu lądolodu skandynawskiego odpływały wody pra-Odry. Obniżenie zostało zasypane osadami niesionymi przez sudeckie rzeki, które wytworzyły rozległe stożki napływowe. W efekcie powszechnego występowania piaszczystych osadów aluwialnych na powierzchni terenu i w wyniku działających tutaj procesów eolicznych wykształciły się zespoły wydm parabolicznych, m.in. wydma Pasternik lub wydmy przy wsi Wilkocin na zachód od Przemkowa. Z uwagi na słabą jakość gleb wytworzonych z piasków i żwirów (głównie gleb bielicówych i bielic) możliwe było zachowanie największego, zwartego kompleksu leśnego w Polsce. Funkcjonują tutaj poligony wojskowe, w tym założony w 1898 r. poligon w Świętoszowie (ok. 38 tys. ha), jeden z największych tego typu obiektów w Europie. Miejscowo prowadzi to do wylesienia i przewiewania piasku. Piaszczyste powierzchnie, nazywane potocznie pustyniami (np. Pustynia Kozłowska), są miejscem roju roślin typowych dla tego typu siedlisk. W granicach Nadleśnictwa Przemków wyróżniono dwa mezoregiony: Borów Dolnośląskich oraz Równiny Przemkowskiej.

Rozległy obszar **Borów Dolnośląskich (317.74)** dzieli się na szereg mniejszych kompleksów leśnych, w tym Bory Szprotawskie, Puszcę Żagańską, Zgorzelecką, Wiechlicką, Osiecznicką, Kliczkowską, Bolesławiecką, Małomicką, Przemkowską, Las Chocianowski. Podziały te wynikają z historycznych stosunków własnościowych. Puszcza Przemkowska w latach 1853-1931 pozostawała w rękach książąt Schleswig-Holstein-Augustenburg, którzy zasłynęli osuszeniem Bagien Przemkowskich i stworzeniem kompleksu stawów rybnych w dolinie Szprotawy (Stawy Przemkowskie)¹. To na terenie Puszczy Przemkowskiej 15 sierpnia 1904 r. wybuchł największy w historii pożar w Borach Dolnośląskich, w którym spłonęło 4560 ha lasu². W granicach mezoregionu Walczak (1970) wyróżnił mikroregion Wzniesień Chocianowskich oraz Równiny Nadbobrzańskie. **Wzniesienia Chocianowskie**, zwane Piaszczystymi Górami, stanowią podłużny płaski garb moreny ablacyjnej, o wysokościach względnych 50-100 m, przedzielony poprzecznym obniżeniem w okolicy Chocianowa. Najwyższe wzniesienia to Pasternik (187,4 m n.p.m.), Diablik (177,6 m n.p.m.) i Bucznik (173 m n.p.m.). **Równina Nadbobrzańska** obejmuje tereny pomiędzy dolinami Kwisy oraz Bobru. Zbudowana jest z płaskich, połączonych ze sobą piaszczystych stożków tych rzek, z polami wydmyowymi na powierzchni. Wzniesienia osiągają wysokości względne 50-100 m. Mikroregion pokryty głównie lasami, w dolinach rzecznych występują łąki i pastwiska.

Równina Przemkowska (317.75) obejmuje szerokie i płaskie obniżenie doliny Szprotawy. Holocenijskie sedymenty Szprotawy w rejonie Stawów Przemkowskich skrywają piaski i mułki jeziorne wykształcone w czasie zlodowacenia północnopolskiego. Głębiej, przedzielone piaskami i żwirami wodnolodowcowymi oraz glinami zwałowymi, zalegają osady zastoiskowe z okresów interglacjalnych. Całą dolinę można podzielić na trzy odcinki otoczone rozległymi obniżeniami, z których każdy stanowi węzeł hydrograficzny dla licznych, drobnych cieków i gęstej sieci rowów melioracyjnych. Zlokalizowane w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Stawy Przemkowskie oraz Przemkowskie Bagno tworzą rozległy obszar wodno-błotny w jego północnej części. Historia powstania Stawów Przemkowskich sięga czasów panowania księcia Christiana Augusta von Schleswig-Holstein i 1860 roku. W latach 70 XX w. zostały rozbudowane i obecnie są drugim co do wielkości kompleksem stawów rybnych na Dolnym Śląsku (po Stawach Milickich). Łącznie kompleks 30 stawów obejmuje obecnie 950 ha, zaś obszar Bagien Przemkowsko-Przeclawskich to około 3100 ha (Brandyk i in. 2006).

¹ <http://borydolnoslaskie.com/o-borach/z-dziejow-gospodarki-lesnej/>

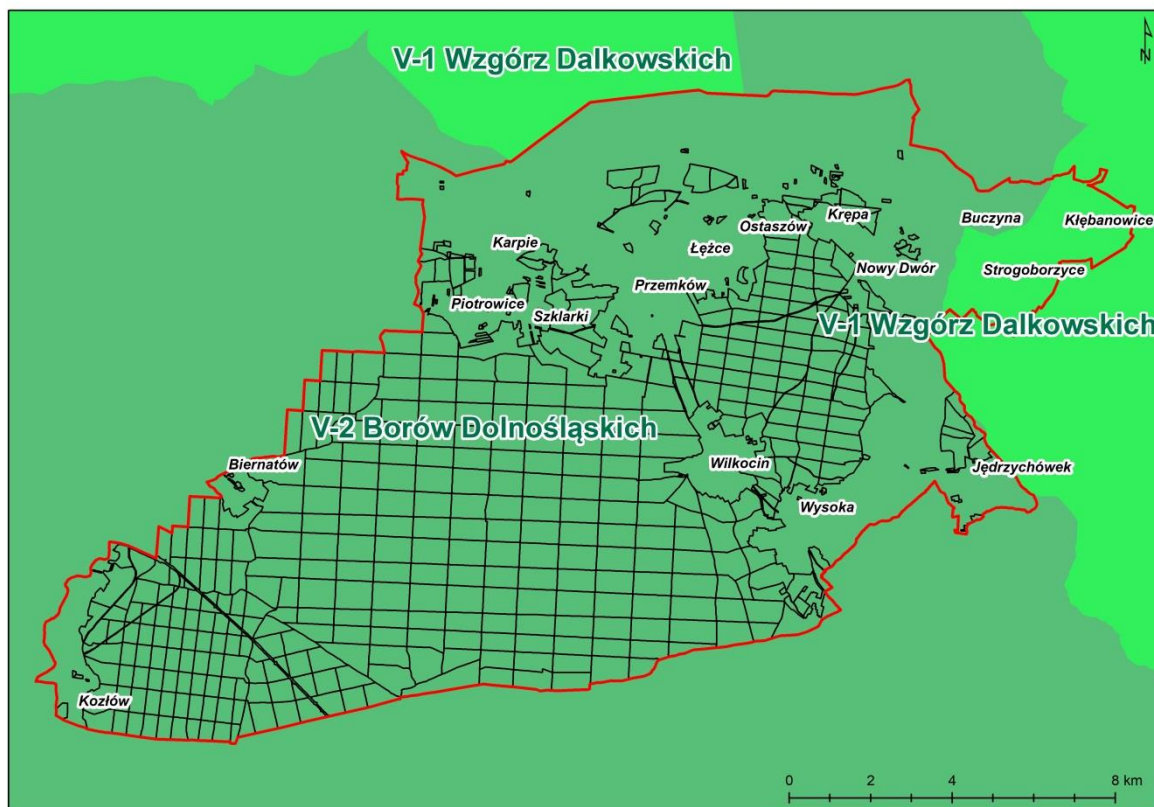
² https://polska-org.pl/9623231,Katastrofalny_pozar_przemkowskiego_lasu_15_sierpnia_1904_roku.html

Zgodnie z **regionalizacją przyrodniczo-leśną Polski 2010** (Zielony i Kliczkowska 2012) Nadleśnictwo Przemków znajduje się w zasięgu następujących mezoregionów:

Kraina Śląska (V)

Mezoregion: Wzgórz Dalkowskich (V-1)

Borów Dolnośląskich (V-2)

Ryc. 4. Nadleśnictwo Przemków na tle podziału przyrodniczo-leśnego Polski na mezoregiony (Zielony i Kliczkowska 2012)

Kolejnym podziałem, opartym na zróżnicowaniu przestrzennym typów roślinności, jest **podział geobotaniczny** (Matuszkiewicz 2008). Według niego obszar Nadleśnictwa Przemków położony jest w granicach następujących jednostek geobotanicznych:

Prowincja Środkowoeuropejska

Podprowincja Środkowoeuropejska Właściwa

Dział Brandenbursko-Wielkopolski (B)

Kraina Południowowielkopolsko-Łużycka (B.4)

Podkraina Łużycka (B.4a)

Okręg Borów Dolnośląskich (B.4a.5)

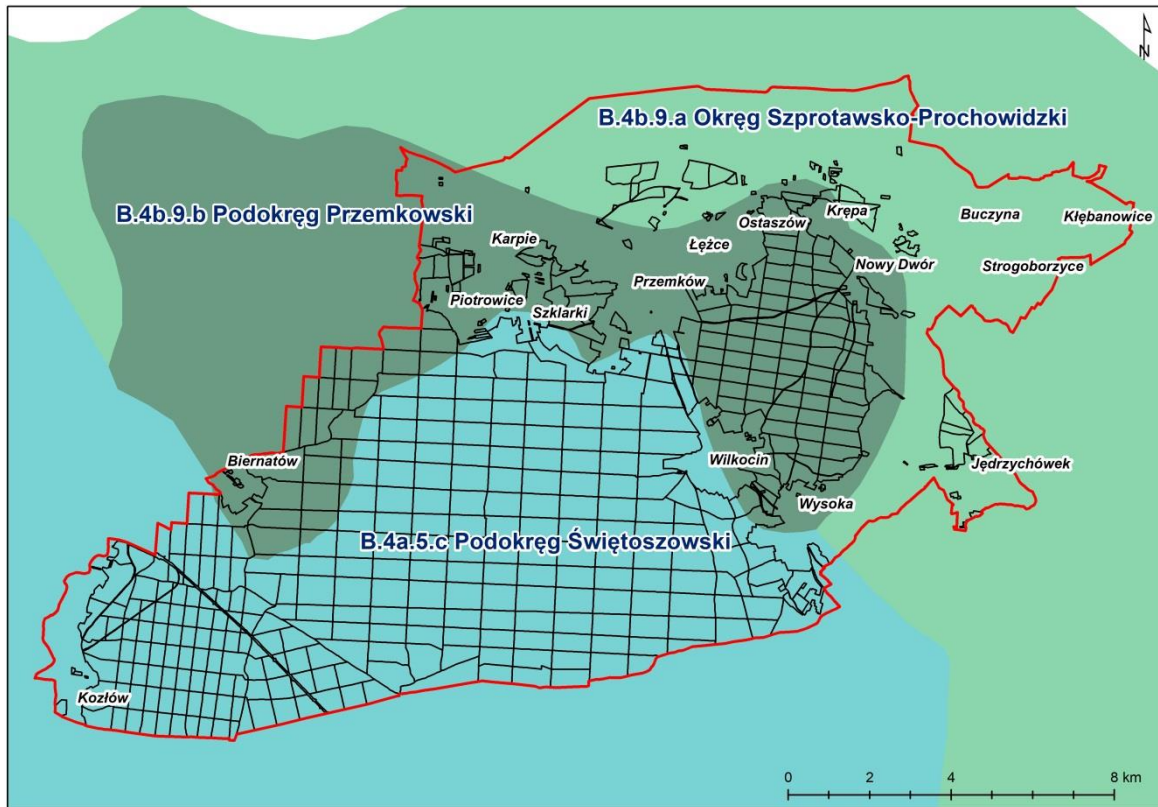
Podokręg Świętoszowski (B.4a.5.c)

Podkraina Południowowielkopolska (B.4b)

Okręg Szprotawsko-Prochowidzki (B.4b.9)

Podokręg Szprotawsko-Chocianowski (B.4b.9.a)

Podokręg Przemkowski (B.4b.9.b)

Ryc. 5. Położenie Nadleśnictwa Przemków na tle podziału geobotanicznego Polski na podokręgi (Matuszkiewicz 2008)

III.2. KLIMAT

Obszar Dolnego Śląska jak i cały obszar kraju zaliczany jest do klimatu umiarkowanego o cechach przejściowych między klimatem morskim i kontynentalnym. Dodatkowy, choć sporadycznie notowany, jest napływ mas powietrza arktycznego i zwrotnikowego. Wszystkie te cechy warunkują znaczną zmienność typów pogody w ciągu roku. Warunki pogodowe Dolnego Śląska zalicza się do pięciu głównych typów pogody, wyróżnionych dla tego regionu:

- typ pogody cyklonalnej pochodzenia północnoatlantyckiego (najczęstszy), związanej z napływem wilgotnych mas powietrza polarno-morskiego z Atlantyku,
- typ pogody antycyklonalnej ciepłej (letniej), związanej z wpływem wyżu azorskiego,
- typ pogody cyklonalnej ciepłej i wilgotnej pochodzenia śródziemnomorskiego, powodujący obfite i intensywne opady powodziowe w Sudetach,
- typ pogody antycyklonalnej zimnej, związany z napływem mas powietrza polarno-kontynentalnego,
- typ pogody wiosennej (kwietniowej), zmiennej, związany z napływem mas powietrza arktycznego.

Istotny wpływ na kształtowanie się warunków klimatycznych na Dolnym Śląsku ma ukształtowanie i urozmaicona rzeźba terenu. Wpływają one na zmiany poszczególnych elementów meteorologicznych i występowanie lokalnych warunków pogodowych i klimatycznych (źródło: *Opracowanie ekofizjograficzne dla województwa dolnośląskiego, 2005 r.*). Zgodnie z regionalizacją klimatyczną Polski wg A. Wosia (1993) teren nadleśnictwa należy do regionu dolnośląskiego zachodniego (XXIII). Wyróżnia się on największą liczbą dnia z pogodą umiarkowanie ciepłą z dużym zachmurzeniem ogólnym nieba. Szczególnie często notowane są dni z pogodą umiarkowanie ciepłą z dużym zachmurzeniem, bez opadu. Region wyróżnia ponadto względnie rzadsze występowanie dni z pogodą umiarkowanie mroźną.

W 2022 r. średnia roczna temperatura w kraju wyniosła 9,5°C. Zachodnia część pasa Nizin, gdzie położone są lasy nadleśnictwa, była w 2022 r. najcieplejszym regionem Polski – średnia 10,5°C i 1,1 stopnia powyżej normy 1991-2020. Najwyższe wartości średniej rocznej temperatury powietrza wystąpiły na stacjach we Wrocławiu (11,0°C), Słubicach (10,9°C) i Legnicy (10,8°C). W ostatnim dziesięcioleciu mieliśmy przewagę lat ciepłych (2016), bardzo ciepłych (2014, 2015, 2022), anomalnie ciepłych (2018) i ekstremalnie ciepłych (2019, 2020), na tym tle rok 2013 został sklasyfikowany jako lekko chłodny, zaś rok 2021 jako normalny, a 2017 jako lekko ciepły. Obszarowo uśredniona suma opadu atmosferycznego w 2022 roku wyniosła w Polsce 534,4 mm, co stanowiło zaledwie 87% normy określonej na podstawie

pomiarów w latach 1991-2020. W regionie Dolnego Śląska odnotowano zbliżoną do średniej sumę opadów, przy czym były one wyższe o 10% w stosunku do normy z lat 1991-2020. W ostatnim dziesięcioleciu następowały okresy suche (2019) i bardzo suche (2015, 2018) naprzemiennie z okresami normalnymi (2014, 2017, 2021, 2022), wilgotnymi (2013, 2016) i bardzo wilgotnymi (2020). Przeważały w tym czasie wiatry z kierunku zachodniego (źródło: *Biuletyn Monitoringu Klimatu Polski rok 2022*. IMGW).

Obserwowane zmiany temperatury z wielolecia na obszarze kraju wykazują wyraźny wzrost. Od 1951 r. temperatura powietrza na terenie kraju wzrosła o nieco więcej niż 2,0°C. Średnie roczne temperatury były w tym czasie o 0,3-1,5°C wyższe od średniej z wielolecia 1991-2020 i o 0,2-1,9°C wyższe od średniej z wielolecia 1981-2010. Ogólnie wzrost średniej temperatury powietrza w skali roku w okresie 1951-2020 wyniósł 0,29°C/10 lat dla kraju. W samym Wrocławiu temperatura w okresie 1951-2021 wzrosła o 0,38°C/10 lat, a w okresie 1981-2021 nawet 0,59°C/10 lat. W 2022 roku największą przewagą parowania z powierzchni gruntu nad opadami zanotowano w 2022 roku w południowozachodniej części kraju, w tym w dorzeczu górnej i środkowej Odry oraz w dorzeczu środkowego biegu Wisły. Utrata wilgoci na wspomnianym obszarze dochodziła do 300 mm, tj. ok 1/2 opadów w ciepłej porze roku. Od szeregu lat obserwowany jest także wzrost zagrożenia związany z oddziaływaniem silnego wiatru. To zagrożenie jest szczególnie częste w okresie od października do marca. W przypadku wiatrów o prędkościach przekraczających 15 ms⁻¹ obserwujemy wzrost częstości występowania takich wiatrów o 6% w październiku, ponad 5% w grudniu, 10% w styczniu i 7,8% w lutym. Usłonecznienie względne, czyli wielkość będąca stosunkiem rzeczywistego czasu świecenia Słońca do czasu możliwego świecenia Słońca, określonego przez długość dnia (tj. od wschodu Słońca do zachodu), zawierała się w 2022 roku między 38% a 51%, zaś roczna suma usłonecznienia w rejonie Borów Dolnośląskich wyniosła między 2000 a 2100 h (źródło: *Klimat Polski 2022*. IMGW).

W ostatnich dekadach coraz wyraźniej widoczne jest zjawisko kompleksowego oddziaływania zespołu szkodliwych czynników abiotycznych i biotycznych. Obserwowane globalne zmiany klimatyczne, a w szczególności związane z nimi anomalie pogodowe, predysponują do dalszego pogłębiania się procesów rozpadu drzewostanów, szczególnie sosnowych i świerkowych. Punktem krytycznym, w tym kontekście, jest rok 2015 i lata 2016-2019, w których nasiliły się szkody w wyniku oddziaływania zespołu czynników abiotycznych (susza, wysokie temperatury powietrza, silne wiatry) związanych z anomaliami pogodowymi i biotycznych (choroby infekcyjne, szkodniki owadzie i inne organizmy) będących pokłosiem tych pierwszych. Według wielu badaczy istnieje bardzo silny związek pomiędzy tego typu zdarzeniami i zmianami zachodzącymi w środowisku, w tym zwłaszcza ze zmianami klimatycznymi. Wieloczynnikowe zamieranie lasów spowodowane zmianami klimatu, oprócz sosny i świerka, dotyczy również pozostałych gatunków lasotwórczych. Na

szczególną uwagę zasługują przede wszystkim cenne przyrodniczo i gospodarczo gatunki szczególnie wrażliwe na zaburzenia związane z dostępnością wody, m.in. jesion.

Z warunkami klimatycznymi wiąże się optimum ekologiczne występujących gatunków drzew. W horyzoncie czasowym istotnym zmianom ulegną składy gatunkowe i typy lasu, na skutek przesunięcia optimum ekologicznych gatunków drzewiastych na północny-wschód oraz podniesienia granicy lasu w górach. Jednak wymagania glebowe drzew mogą stanowić na nowych obszarach barierę w dopasowywaniu składów gatunkowych do zmian średniej temperatury i opadów (za: *Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do 2030, Ministerstwo Środowiska 2013*). Wraz ze wzrostem temperatury wzrasta ewaporacja oraz zmniejsza się grubość i czas zalegania pokrywy śnieżnej. Taka sytuacja wpływa na spadek wilgotności w lasach przez co zwiększa się ryzyko pożarów i przyspiesza się proces mineralizacji gleb. Proces ocieplania i zwiększanie ryzyka suszy sprzyja rojowi chorób i szkodników, w tym także gatunków inwazyjnych. Taka tendencja będzie się nadal utrzymywać. Dlatego należy się liczyć z dużymi szkodami, gdyż gatunki rodzime nie są odporne na nowe zagrożenia. Ciepłe zimy będą wpływać korzystnie na zimowanie szkodników, a zmniejszona pokrywa śnieżna będzie ułatwiać zimowanie zwierząt roślinożernych. Obok zmniejszenia stabilności lasów (większej podatności na szkody od czynników biotycznych i abiotycznych), ograniczenia dostępności zasobów środowiska (w tym drewna) oraz usług ekosystemowych (turystyka, łagodzenie zmian klimatu przez lasy, sekwestracja dwutlenku węgla, ograniczenie naturalnej retencji wodnej lasów), zostaną ograniczone również funkcje produkcyjne i ochronne lasów. Wydłużony okres z dodatnimi temperaturami na jesieni z intensywnymi opadami rozmiękczającymi glebę w połączeniu z osłabieniem drzew przez choroby i szkodniki może dodatkowo zwiększać wrażliwość lasów na wiatry i sprzyjać zwiększaniu wiatrołomów. Pozytywnym aspektem wydłużonego okresu suszy jest zmniejszenie się częstotliwości występowania chorób grzybowych.

Obszary leśne stanowią istotny element przeciwdziałania skutkom zmian klimatycznych. Tereny zalesione muszą ulec poprawie, zarówno pod względem jakości, jak i ilości. Zrównoważone odnawianie lasów oraz zalesianie, a także przywracanie potencjału produkcyjnego w lasach zdegradowanych może zwiększyć odporności lasów na szkodliwe czynniki. Wysiłki podejmowane na rzecz ochrony lasów powinny dotyczyć utrzymania, poprawy i przywracania odporności oraz wielofunkcyjności ekosystemów leśnych jako zasadniczych elementów w zakresie ochrony środowiska oraz dostarczające różnorodne produkty na potrzeby gospodarki. Kluczowym narzędziem służącym realizacji tych założeń, są plany urządzenia lasu, opierające się na zasadach zrównoważonej gospodarki leśnej.

III.3. WARUNKI HYDROLOGICZNE

Zgodnie z podziałem hydrograficznym Polski (2007) teren nadleśnictwa położony jest w zlewni Bałtyku w dorzeczu Odry:

I Odra

II Odra od Nysy Kłodzkiej do Baryczy (p)

III Kaczawa

IV Czarna Woda

V Czarna Woda od Siekiernej do Brennej (p)

VI Dębia (Przerwica), Nidzica do Dębiej (I)

II Bóbr

III Bóbr od Kamiennej do Szprotawy (p)

IV Bóbr od Bobrzycy do Szprotawy (p)

V Bóbr od dopł. spod Parkoszowa do Szprotawy (p)

III Szprotawa

IV Chocianowska Woda

V Chocianowska Woda do Równika (I), Chocianowska Woda od

Równika do ujścia

IV Szprotawa od Chocianowskiej Wody do Szprotawicy (p)

V Szprotawa od Chocianowskiej Wody do Leszczyńki (I),

Leszczyńska, Szprotawa od Leszczyńki do Błotnej (p), Błotna, Szprotawa od Błotnej do Kłębanówki (p), Kłębanówka, Szprotawa od Kłębanówki do Kan. Północnego (p), Kanał Północny, Szprotawa od Kan. Północnego do Szprotawicy (p)

IV Szprotawica

V Szprotawica do Młynówki (p)

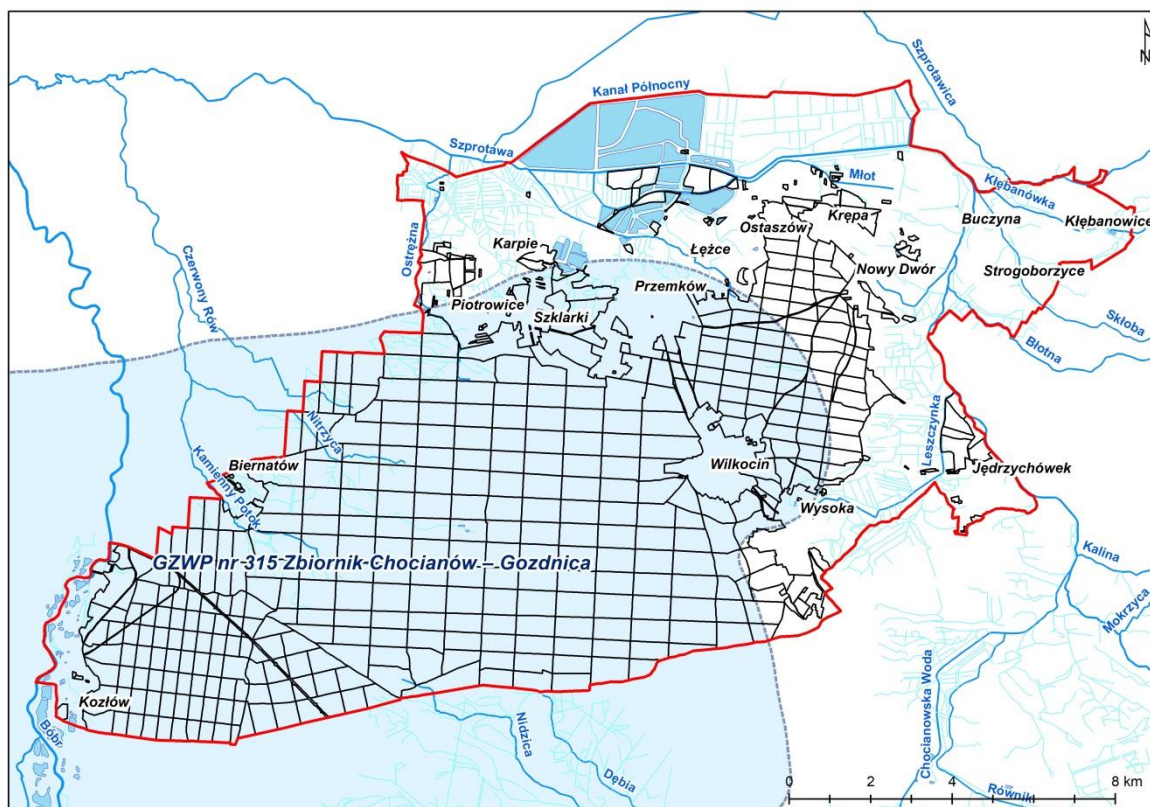
IV Szprotawa od Szprotawicy do Suchej (p)

V Szprotawa od Szprotawicy do Ostrężnej (I), Ostrężna,

Szprotawa od Ostrężnej do Suchej (p)

IV Kamienny Potok

V Kamienny Rów do Nitrycy (p), Nitryca, Czerwony Rów

Ryc. 6. Sieć hydrograficzna w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków oraz lokalizacja głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP)

Sieć hydrograficzna obszaru Nadleśnictwa Przemków nie jest zbytnio rozbudowana. Głównymi ciekami tego obszaru są w części zachodniej Bóbr oraz w Szprotawa w części północnej, zaś w części południowej Nidzica. W części centralnej występują rozległe obszary bezodpływowe, mające charakter zarówno chłonny, jak i ewapotranspiracyjny. Brak stałych cieków na tym terenie warunkowany jest przepuszczalnością osadów podłoża i szybkim osłabianiem, czy wręcz tłumieniem odpływu powierzchniowego przez infiltrację. Cieki mają charakter typowych rzek nizinnych, przy czym ich pierwotny reżim odpływu został przekształcony wskutek zmian użytkowania terenu i prac odwadniających (za: *Operat ochrony przyrody nieożywionej Przemkowskiego Parku Krajobrazowego*, Kasprzak 2015).

Bóbr stanowi największy lewobrzeżny dopływ Odry. Przepływa przy zachodniej granicy nadleśnictwa i nie posiada w tym rejonie stałych dopływów. Dolina Bobru ma na tym odcinku charakter płaskodenny z rozbudowanym systemem teras. Cechuje się spokojnym nurtem i znacznymi wartościami przepływu. Rzeka częściowo zachowała naturalny, meandrujący charakter, jednak w rejonie Starej Olesznej jest silnie przekształcona przez działalność człowieka związaną głównie z eksploatacją żwirów i regulacją rzeki. Wyrobiska po zakończeniu wydobywania są zalewane i tworzą zbiorniki wody stojącej o antropogenicznej genezie.

Szprotawa stanowi prawostronny dopływ Bobru odwadniający płaskodenne, kotlinowate obniżenie w północnej części nadleśnictwa. Koryto Szprotawy, o szerokości do 10 m, w stanie naturalnym miało tendencję do meandrowania i zmian swojego przebiegu. Po przeprowadzonych regulacjach przyjmuje dopływy boczne głównie w postaci rowów melioracyjnych i płynie łagodnymi zakolami. Sztucznie uformowane zagłębienia Stawów Przemkowskich i innych mniejszych zbiorników wykorzystują po części istniejące wcześniej misy jeziorne lub zagłębienia bezodpływowe.

W zasięgu nadleśnictwa występują zarówno naturalne, jak i sztuczne zbiorniki wodne. Na obszarach leśnych zlokalizowane są naturalne, niewielkie i płytkie oczka wodne zajmujące obniżenia bezodpływowe, czasem przekształcone antropogenicznie. W zagłębieniach wyrobisk kopalnianych w okolicach Przemkowa i Ostaszowa występują większe stawy, zaś w części północnej dominują kompleksy stawów hodowlanych.

Obszary leśne nadleśnictwa pokrywają się z zachodnim fragmentem obszaru zidentyfikowanego, jako Główny Zbiornik Wód Podziemnych (GZWP) nr 315 Chocianów–Gozdnicza. Jest to zbiornik o charakterze porowym jest związany z osadami piaszczysto-żwirowymi czwartorzędowych dolin kopalnych, struktur erozyjnych i stożków sandrowych tworzących jeden poziom wodonośny. Zbiornik o powierzchni 1170,36 km² rozciąga się na granicy województwa dolnośląskiego i lubuskiego. Piętro wodonośne w dolinach rzecznych występuje najczęściej na głębokościach od około metra lub kilku metrów, na wysoczyźnie – do 20 m. Współczynnik filtracji waha się w szerokim zakresie od kilku do 180 m/d, wodoprzewodność wynosi od poniżej 100 do ponad 4000 m²/d. Poziom wodonośny charakteryzuje się zwierciadłem swobodnym i lokalnie swobodno-napiętym. Zasilanie następuje głównie przez bezpośrednią infiltrację opadów w osady przepuszczalne, częściowo również przez dopływ lateralny spoza obszaru zbiornika, a lokalnie przez infiltrację wód powierzchniowych w aluwia rzeczne. Szacowana wielkość zasobów dyspozycyjnych wynosi 109 270 m³/d przy module 93,36 m³/d × km³. Eksploatacja stanowi zaledwie 5,5% zasobów dyspozycyjnych. Jakość wód jest ogólnie dobra, lecz nietrwała z uwagi na brak izolacji od powierzchni terenu utworami słabo przepuszczalnymi. Obszar objęty zbiornikiem jest w 60% zalesiony, w niewielkim stopniu uprawiany rolniczo, ze skupiskami miejskimi i wiejskimi zlokalizowanymi głównie wzdłuż dolin rzecznych. Potencjalne zanieczyszczenie wód podziemnych czwartorzędowego piętra wodonośnego może być związane z nieprawidłową gospodarką wodno-ściekową, składowaniem odpadów i magazynowaniem produktów naftowych i innych substancji niebezpiecznych dla środowiska, hodowlą, używaniem środków chemicznych w rolnictwie, transportem drogowym i kolejowym. Poważny problem stanowi możliwość zanieczyszczenia środowiska przyrodniczego terenów poligonów wojskowych związkami ropopochodnymi (Bielecka i zespół 2013).

IV. FORMY OCHRONY PRZYRODY

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków zlokalizowane są następujące formy ochrony przyrody, ustanowione na podstawie zapisów Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o *ochronie przyrody* (t.j. Dz.U. 2023 poz. 1336):

- ✓ 3 rezerwaty przyrody:
 - ✓ „Buczyna Piotrowicka”,
 - ✓ „Łęgi Źródliskowe koło Przemkowa”,
 - ✓ „Stawy Przemkowskie”;
- ✓ fragment Przemkowskiego Parku Krajobrazowego wraz z otuliną;
- ✓ 5 obszarów Natura 2000, w tym:
 - ✓ 3 specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO):
 - Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015,
 - Jelonek Przemkowski PLH020097,
 - Buczyna Szprotawsko-Piotrowicka PLH080007,
 - ✓ 2 obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO):
 - Stawy Przemkowskie PLB020003,
 - Bory Dolnośląskie PLB020005;
- ✓ fragment obszaru chronionego krajobrazu „Dolina Bobru”;
- ✓ 2 użytki ekologiczne:
 - „Cietrzewiowe Wrzosowisko”,
 - „Przemkowskie Bagno” (poza gruntami LP);
- ✓ 10 pomników przyrody (w tym 8 na gruntach w zarządzie LP);
- ✓ chronione gatunki roślin, zwierząt oraz grzybów.

Ponadto do granicy zasięgu terytorialnego nadleśnictwa przylegają:

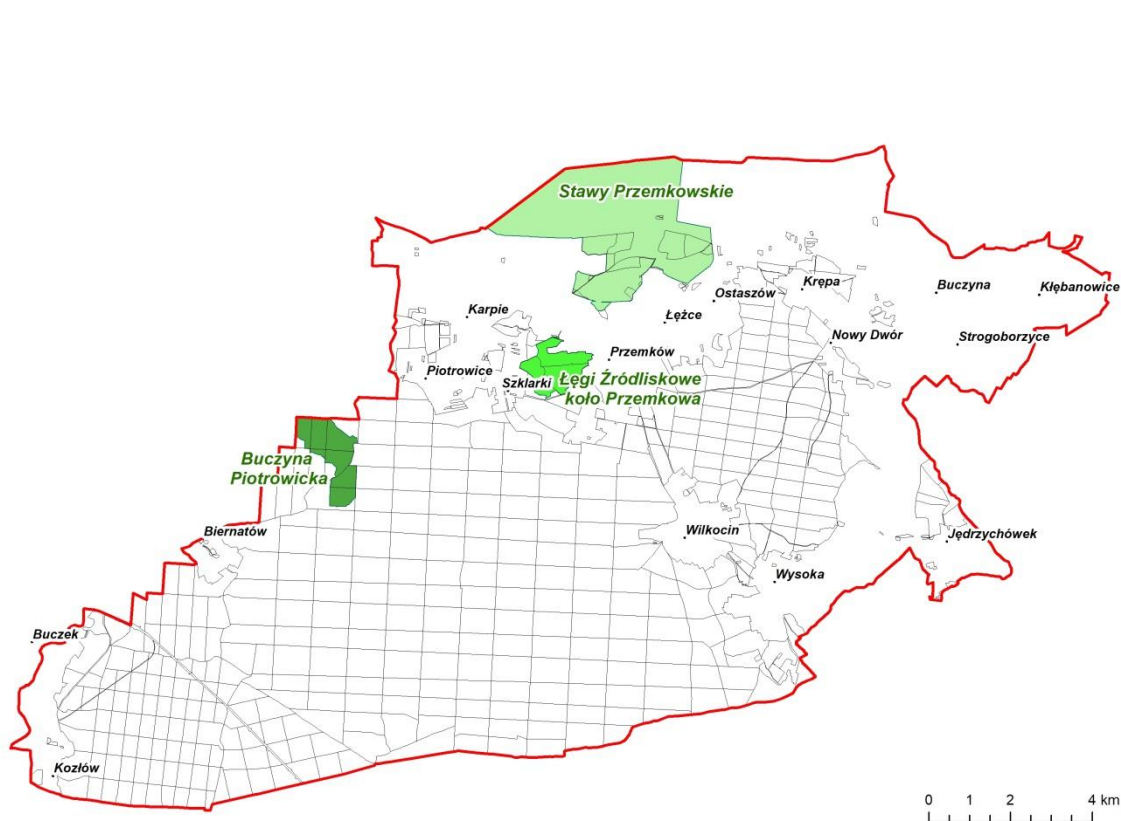
- rezerwat przyrody „Buczyna Szprotawska”;
- obszar chronionego krajobrazu „Dolina Szprotawy”.

Tab. 2. Zestawienie powierzchniowych form ochrony przyrody na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków

Lp.	Powierzchniowe formy ochrony przyrody	Powierzchnia wydziałów literowanych leżących w całości w granicach obszaru [ha]	Powierzchnia wydziałów nieliterowanych leżących w całości w granicach obszaru [ha]	Łączna powierzchnia gruntów nadleśnictwa w granicach obszaru [ha]	Powierzchnia wg aktu powołującego [ha]	Powierzchnia geometryczna wg warstwy granic [ha]
1	rezerwat przyrody „Buczyna Piotrowicka”	167,69	3,58	171,27	171,27	172,876
2	rezerwat przyrody „Łęgi Źródłiskowe koło Przemkowa”	138,07	1,94	140,01	140,22	139,5353
3	rezerwat przyrody „Stawy Przemkowskie”	146,06	1,28	147,34	1 071,5648	1 072,1731
4	Przemkowski Park Krajobrazowy	13 435,91	271,92	13 707,83	22 340,00	22 903,4044
5	Przemkowski Park Krajobrazowy - otulina	400,64	10,15	410,79	15 467,00	15 462,8988
6	Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015	4 455,87	94,53	4 550,40	6 675,91	6 675,9068
7	Jelonek Przemkowski PLH020097	63,59	1,55	65,14	62,64	62,6407
8	Buczyna Szprotawsko-Piotrowicka PLH080007	577,91	13,21	591,12	1 423,30	1 423,2991
9	Stawy Przemkowskie PLB020003	151,04	1,28	152,32	4 605,40	4 605,4189
10	Bory Dolnośląskie PLB020005	12 644,65	292,90	12 937,55	172 093,40	172 093,3941
11	obszar chronionego krajobrazu „Dolina Bobru”	101,91	1,56	103,47	11 863,53	11 983,7504
12	użytek ekologiczny „Cietrzewiowe Wrzosowisko”	454,83	4,90	459,73	457,26	465,8591

IV.1. REZERWATY PRZYRODY

Według ustawy o ochronie przyrody (t.j. Dz.U. 2023 poz. 1336 z późn. zm.) rezerwat przyrody obejmuje obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi (art.13). Uznanie za rezerwat przyrody oraz wszelkie zmiany dotyczące jego granic, powierzchni, celów ochrony następuje w drodze aktu prawa miejscowego w formie zarządzenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska. Aktualnie na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków zlokalizowane są trzy rezerwaty przyrody: „Buczyna Piotrowicka”, „Łęgi Źródłiskowe koło Przemkowa” oraz „Stawy Przemkowskie”.

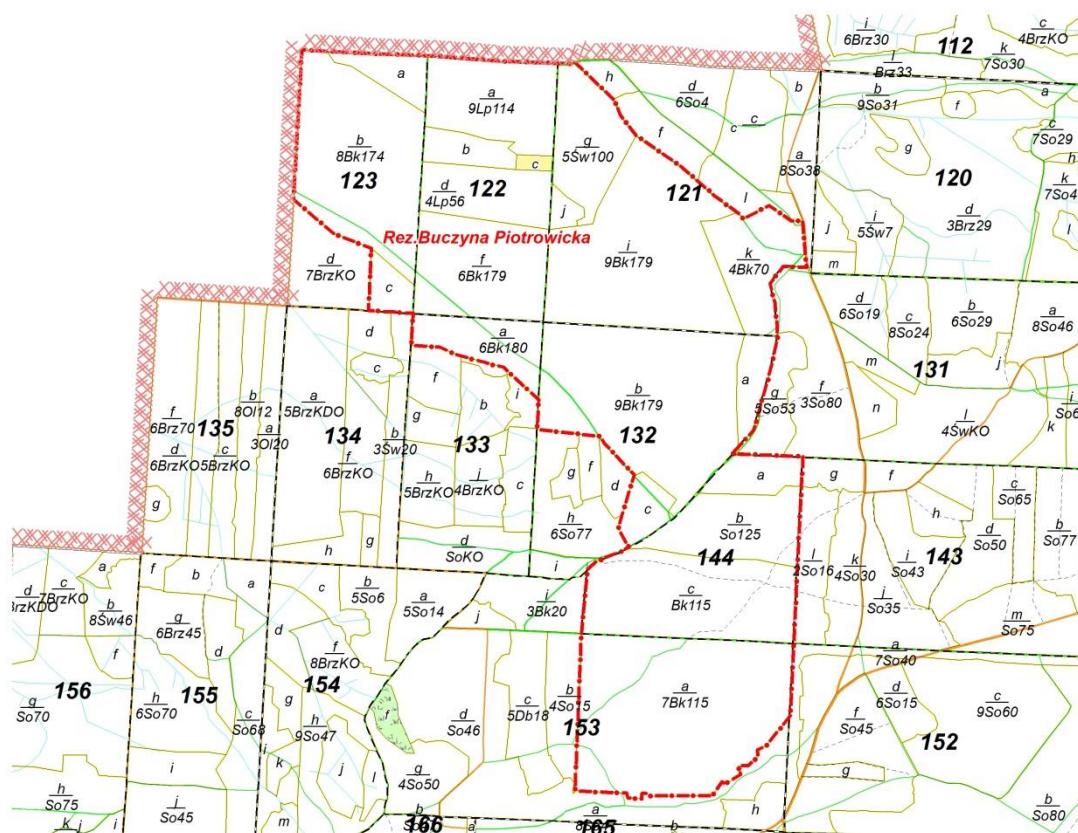
Ryc. 7. Lokalizacja rezerwatów przyrody w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków

IV.1.1. ISTNIEJĄCE REZERWATY PRZYRODY

Rezerwat przyrody „Buczyna Piotrowicka” został powołany Rozporządzeniem Wojewody Dolnośląskiego z dnia 21 lutego 2002 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody „Buczyna Piotrowicka” (Dz. Urz. Woj. Dolno. z 2002 r. nr 26 poz. 645). Aktualnie

obowiązującym aktem prawnym jest Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 20 kwietnia 2015 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Buczyna Piotrowicka” (Dz. Urz. Woj. Dolno. z dnia 21 kwietnia 2015 r. poz. 1858). Nadzór nad rezerwatem sprawuje Regionalny Konserwator Przyrody we Wrocławiu. Rezerwat posiada zadania ochronne na okres 5 lat ustanowione Zarządzeniem Nr 19.2019 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 sierpnia 2019 r. Obszar rezerwatu objęty jest ochroną czynną.

Rezerwat obejmuje obszar lasu o powierzchni **171,27 ha**, położony w województwie dolnośląskim, w powiecie bolesławieckim, na terenie gminy Gromadka, w obrębie ewidencyjnym Przemków, na części działek ewidencyjnych nr 33, 34, 37, 51, 55, 1520. Obszar oznaczony w planie urządzania lasu na lata 2024-2033 jako wydz. 121 g, i-k, ~b, ~f, ~j, ~l, ~m; 122 a-f, ~a~d; 123 a-c, ~a~c; 132 a-c, ~a, ~d~g, ~j~k; 133 a, ~a, ~c, ~f; 144 a-c, ~a~f; 153 a, ~k, ~l (obr. les. Przemków). Szczegóły dotyczące wewnętrznego podziału gruntów rezerwatu obrazuje zamieszczona poniżej mapa lokalizacji opisywanego rezerwatu. Rezerwat położony jest w zasięgu granic obszarów Natura 2000 Buczyna Szprotawsko-Piotrowicka PLH080007 i Bory Dolnośląskie PLB020005 oraz Przemkowskiego Parku Krajobrazowego.

Ryc. 8. Lokalizacja rezerwatu przyrody „Buczyna Piotrowicka” na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa

Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względów przyrodniczych, naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych lasów grądowych, łągowych i olsów z bogatą i unikalną florą. Rodzaj rezerwatu ustalono jako leśny; ze względu na dominujący przedmiot ochrony: typ – Fitocenotyczny (PFI), podtyp – zbiorowisk leśnych (ZI), zaś ze względu na główny typ ekosystemu: typ – Leśny i borowy (EL), podtyp – lasów nizinnych (Iln).

Tab. 3. Zestawienie powierzchni rezerwatu przyrody „Buczyna Piotrowicka” na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków

Obręb leśny	Adresy leśne	Pow. leśna zalesiona i niezalesiona	Pow. leśna zw. z gosp. leśną	Pow. nieleśna	Ogółem
Przemków	121 g, i-k, ~b, ~f, ~j, ~l, ~m; 122 a-f, ~a~d; 123 a-c, ~a~c; 132 a-c, ~a, ~d~g, ~j~k; 133 a, ~a, ~c, ~f; 144 a-c, ~a~f; 153 a, ~k, ~l	167,21	3,58	0,48	171,27

Charakterystyka przyrodnicza

Rezerwat przyrody „Buczyna Piotrowicka” położony jest przy zachodniej granicy województwa dolnośląskiego, w północnej części kompleksu leśnego Borów Dolnośląskich, około 2,5 km na południowy zachód od miejscowości Piotrowice. Od północy graniczy w rezerwacie przyrody „Buczyna Szprotawska” w województwie lubuskim. Oba rezerwaty objęte są siecią Natura 2000. Rezerwat obejmuje fragment zwartego płatu drzewostanów bukowych, zidentyfikowanych jako zbiorowiska kwaśnej buczyny niżowej *Luzulo pilosae-Fagetum* oraz żyznej buczyny sudeckiej *Dentario enneaphylli-Fagetum*. Odnotowano tu dotychczas występowanie 213 gatunków roślin naczyniowych, w tym wawrzyńka wilczyłyko *Daphne mezereum*, jęczmieńca zwyczajnego *Hordelymus europaeus*, żywca dziewięciolistnego *Dentaria enneaphyllos*, żywca cebulkowego *Dentaria bulbifera*, kostrzewy leśnej *Festuca altissima* czy kokoryczy wątlej *Corydalis intermedia*. Notowano tu również obecność rzadkich gatunków grzybów związanych z bukiem, jak: monetka bukowa *Oudemansiella mucida*, sopłówka bukowa *Hericium coralloides* i smolucha bukowa *Ischnoderma resinosum* (Pielech 2017). Występujące tu 180-letnie starodrzewy bukowe z licznym udziałem ponad 100-letniej lipy drobnolistnej stanowią dogodnie siedliska dla populacji chrząszczy saproksylicznych. Stwierdzono tu obecność pachnicy dębowej *Osmoderma eremita* (Kadej i in. 2014), a także trzeplę zieloną *Ophiogomphus cecilia* (Smolis i in. 2007), jelonka rogacza *Lucanus cervus*, zacznika kropkowanego *Gnorimus variabilis* oraz uznawane za relikty lasów pierwotnych: bogatka *Dicerca berlinensis* (Smolis i in. 2016) i krytycznie zagrożonego wyginięciem sprężyka *Stenagostus rhombeus* (Smolis 2008). Dojrzałe drzewostany rezerwatu stwarzają dogodne warunki do gniazdowania dla rzadkich

w regionie ptaków, takich jak: bielik *Haliaeetus albicilla*, muchołówka białoszyja *Ficedula albicollis*, muchołówka mała *Ficedula parva*, orzechówka *Nucifraga caryocatactes*, dzięcioł średni *Dendrocopos medius*, dzięcioł czarny *Dryocopus martius* i siniak *Columba oenas* (Jermaczek i in. 2014). Na szczególną uwagę zasługuje liczna populacja popielicy *Glis glis*, gatunku wybitnie związanego z lasami bukowymi (Terlecka 2013). Stwierdzono tu ponadto występowanie 19 gatunków ślimaków, w tym 3 gatunki świdrzyków.

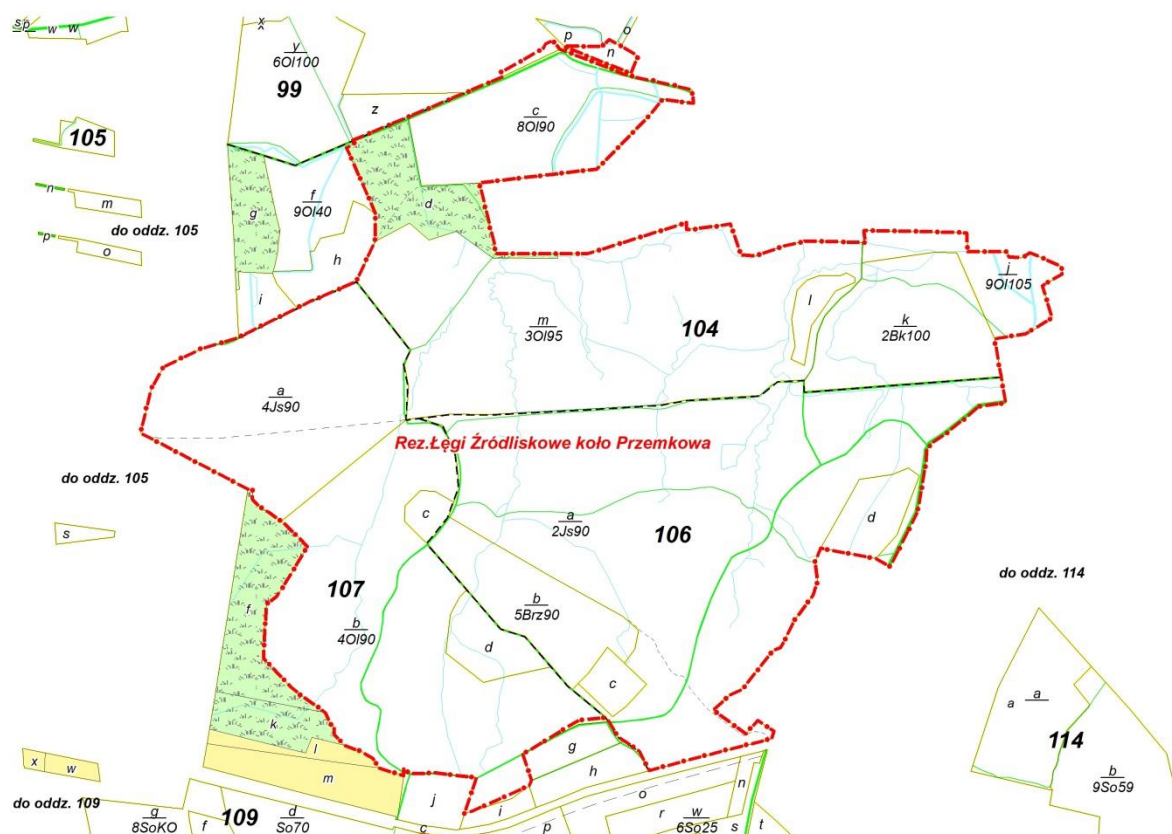
Zidentyfikowane zagrożenia dla ekosystemów rezerwatu obejmują gradacje kornika drukarza *Ips typhographus*, atakującego drzewostany świerkowe w granicach rezerwatu. Zagrożeniem dla otwartych powierzchni łąk w granicach rezerwatu jest zjawisko naturalnej sukcesji. Na leśnych przydrożach zaobserwowano ekspansję turzycy drżączkowej *Carex brizoides*, która na obrzeżach drzewostanów tworzy agregacje, co powoduje ubożenie składu gatunkowego runa.

Tab. 4. Identyfikacja zagrożeń oraz opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów na terenie rezerwatu przyrody „Buczyna Piotrowicka” wg Zarządzenia Nr 19.2019 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 sierpnia 2019 r.

Identyfikacja i ocena istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposoby eliminacji lub ograniczania zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków	Opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów		
		Rodzaj zadania	Rozmiar zadania	Lokalizacja zadania
Ekosystemy leśne				
Zamieranie na skutek zasiedlenia przez kambiofagi drzewostanów świerkowych, istotnych dla utrzymania różnorodności biologicznej ekosystemów rezerwatu, stanowiących element mozaikowego układu przestrzennego lasów.	Zapewnienie właściwej ochrony i zachowanie trwałości drzewostanów iglastych poprzez zastosowanie urządzeń służących do wylapywania owadów powodujących ich zamieranie (tj. kornika drukarza <i>Ips typhographus</i>). Stałe rozpoznanie gradacji kambiofagów oraz kierunków jej postępowania.	W centralnej części luk powstałych na skutek zamierania drzew zasiedlonych przez kambiofagi należy wprowadzić pułapki feromonowe. Dopuszcza się zwiększenie liczby pułapek feromonowych w ww. oddziałach (np. w przypadku konieczności zintensyfikowania działań polegających na ograniczeniu i kontroli gradacji kornika) lub jej zmniejszenie – fakt ten należy pisemnie ustalić z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska we Wrocławiu.	5-15 sztuk na każdy oddział	Oddziały o nr 121 g, 122 b leśnictwo Piotrowice
Ekosystemy nieleśne				
Zarastanie terenu łąki gatunkami drzewiastymi i zanikanie gatunków roślin rzadkich i chronionych na skutek naturalnej sukcesji.	Wykaszenie łąk i wycięcie samosiewów gatunków drzewiastych oraz usunięcie pozyskanej biomasy poza teren rezerwatu.	Wycaszenie łąki w jednym pokosie na wysokość 5-15 cm, w terminie 15 czerwca do 30 września i usunięcie pozyskanej biomasy poza teren rezerwatu.	0,35 ha	Oddział nr 122 c leśnictwo Piotrowice

Rezerwat przyrody „Łęgi Źródłiskowe koło Przemkowa” został powołany Rozporządzeniem Wojewody Dolnośląskiego z dnia 10 stycznia 2002 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody „Łęgi źródłiskowe koło Przemkowa” (Dz. Urz. Woj. Dolno. z 2002 r. nr 7 poz. 154). Aktualnie obowiązującym aktem prawnym jest Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 20 kwietnia 2015 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Łęgi źródłiskowe koło Przemkowa” (Dz. Urz. Woj. Dolno. z dnia 21 kwietnia 2015 r. poz. 1862). Nadzór nad rezerwatem sprawuje Regionalny Konserwator Przyrody we Wrocławiu. Rezerwat nie posiada obowiązującego planu ochrony ani zadań ochronnych. Kwestię turystycznego udostępnienia rezerwatu reguluje Zarządzenie Nr 31.2017 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 4 lipca 2017 r. w sprawie wyznaczenia ścieżki dydaktycznej oraz szlaku turystycznego pieszego i rowerowego w rezerwacie przyrody Łęgi Źródłiskowe koło Przemkowa oraz Zarządzenie Nr 13.2022 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 8 listopada 2022 r. w sprawie wyznaczenia ścieżki historyczno-przyrodniczej w rezerwacie przyrody „Łęgi Źródłiskowe koło Przemkowa”.

Rezerwat obejmuje obszar lasu o powierzchni **140,22 ha**, położony w województwie dolnośląskim, w powiecie polkowickim, na terenie gminy Przemków, w obrębie ewidencyjnym Szklarki, na części działek ewidencyjnych nr 286, 301/6, 302, 303. Obszar oznaczony w planie urządzania lasu na lata 2024-2033 jako wydz. 104 c-d, j-n, ~c, ~f, ~h~j, ~m~o; 106 a-d, ~a~f; 107 a-d, ~a, ~b, ~d, ~h, ~j (obr. les. Przemków) i obejmuje powierzchnię **140,01 ha**. Fragment dawnego wydzielenia 2 c, stanowiącego część działki ewidencyjnej 301/5 został wyłączony ze stanu posiadania nadleśnictwa i przeszedł na własność prywatną. Szczegóły dotyczące wewnętrznego podziału gruntów rezerwatu obrazuje zamieszczona poniżej mapa lokalizacji opisywanego rezerwatu. Rezerwat położony jest w zasięgu granic Przemkowskiego Parku Krajobrazowego.

Ryc. 9. Lokalizacja rezerwatu przyrody „Źęgi Źródłiskowe koło Przemkowa” na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa

Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względów przyrodniczych, naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych lasów łągowych oraz grądów i olsów z dużą ilością źródeł, wysięków i gęstą siecią strumieni. Rodzaj rezerwatu ustalono jako leśny (L); ze względu na dominujący przedmiot ochrony: typ – Fitocenotyczny (PFI), podtyp – zbiorowisk leśnych (zl), zaś ze względu na główny typ ekosystemu: typ – Leśny i borowy (EL), podtyp – lasów nizinnych (lni).

Tab. 5. Zestawienie powierzchni rezerwatu przyrody „Źęgi Źródłiskowe koło Przemkowa” na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków

Obręb leśny	Adresy leśne	Pow. leśna zalesiona i niezalesiona	Pow. leśna zw. z gosp. leśną	Pow. nieleśna	Ogółem
Przemków	104 c-d, j-n, ~c, ~f, ~h~j, ~m~o; 106 a-d, ~a~f; 107 a-d, ~a, ~b, ~d, ~h, ~j	134,46	1,94	3,61	140,01

Charakterystyka przyrodnicza

Rezerwat przyrody „Źęgi Źródłiskowe koło Przemkowa” obejmuje kompleks leśny położony w południowo zachodniej części Przemkowa, stanowiący w przeszłości część parku pałacowego książąt Schleswig-Holsteinondenburg-Augustenburg. Teren ten wyróżnia

się bardzo licznymi źródłami, wysiękami i siecią strumieni o naturalnym charakterze. Dominują tu siedliska łąkowe, jak łąg jesionowo-olszowy *Fraxino-Alnetum* z dominacją olszy czarnej, w runie występuje turzyca błotna *Carex acutiformis*, kuklik zwisty *Geum rivale*, kopytnik pospolity *Asarum europaeum*, wiązówka błotna *Filipendula ulmaria*. Na małych powierzchniach siedlisk przepotokowych dominującym gatunkiem w drzewostanie jest jesion wyniosły, olsza czarna występuje w domieszce, zaś w runie istotny udział mają turzyca odległokłosa *Carex remota* i marzanka wonna *Galium odoratum*. W warstwie krzewów duży udział ma czeremcha zwyczajna (siedliska z wolnym spływem wody) oraz leszczyna. W miejscach ze stagnującą wodą, wykształcił się ols porzeczkowy *Ribeso nigri-Alnetum*, z drzewostanem budowanym przez olszę czarną z domieszką brzozy omszonej *Betula obscura*, w warstwie krzewów występuje m.in. porzeczką czarna *Ribes nigra*, zaś w runie największy udział ma turzyca błotna *Carex acutiformis*, często występują także knieć błotna *Caltha palustris* i gorysz błotny *Peucedanum palustre*. Obecny jest tu także łąg dębowo-jesionowo-wiązowy *Ficario-Ulmetum minoris*, zajmujący siedliska podmokłe, z przepływającą wodą, ale bez powierzchniowego zalewu. Wykształca się w postaci ze śledziennicą skrętolistną *Chrysosplenium alternifolium* w runie. Jest to las bogaty florystycznie, występują licznie geofity, m.in. zawilec gajowy *Anemone nemorosa* i zawilec żółty *A. ranunculoides*, ziarnopłon wiosenny *Ficaria verna*, a także byliny, jak prosownica rozpierzchła *Millium effusum*. Wyżej położone partie rezerwatu zajmuje łąg środkowoeuropejski *Galio-Carpinetum betuli* z drzewostanem dębowo-grabowo-lipowym. W runie duży udział mają m.in. zawilec gajowy *Anemone nemorosa*, szczyr trwały *Mercurialis perennis*, gajowiec żółty *Galeobdolon luteum*. W rezerwacie występują również niewielkie powierzchnie sklasyfikowane jako zmiennowilgotne łąki olszewnikowo-trzęślicowe *Selino-Molinietum* (Szczęśniak 2017). W ramach prac nad planem ochrony Przemkowskiego Parku Krajobrazowego fragment drzewostanu bukowego w północnej części rezerwatu, sklasyfikowany został jako siedlisko przyrodnicze kwaśnej buczyny niżowej *Luzulo pilosae-Fagetum*. Odnotowano tu dotychczas występowanie 213 gatunków roślin naczyniowych, w tym wiciokrzew pomorski *Lonicera periclymenum*, wawrzynek wilczyko *Daphne mezereum*, podejźrzon marunowy *Botrychium matricariifolium*, pierwiosnek wyniosły *Primula elatior* oraz żywiec cebulkowy *Dentaria bulbifera*, śnieżyczka przebiśnieg *Galanthus nivalis*, śniedek baldaszkowaty *Ornithogalum umbellatum*, siedmiopalecznik błotny *Comarum palustre*, czosnek niedźwiedzi *Allium ursinum*, naparstnica zwyczajna *Digitalis grandiflora*, a także na prawdopodobnie antropogenicznych stanowiskach cis pospolity *Taxus baccata* i parzydło leśne *Aruncus dioicus*. Brioflorę reprezentują bielistka siwa *Leucobryum glaucum*, nastroszek Brucha *Ulota bruchii* oraz widłoząb miotłowy *Dicranum scoparium*. Wykazano tu występowanie zagrożonej mitróweczki błotnej *Mitrule paludosa* (Spalek 2015). Niepotwierdzono dotychczas występowania kilku gatunków wymienianych w dokumentacji

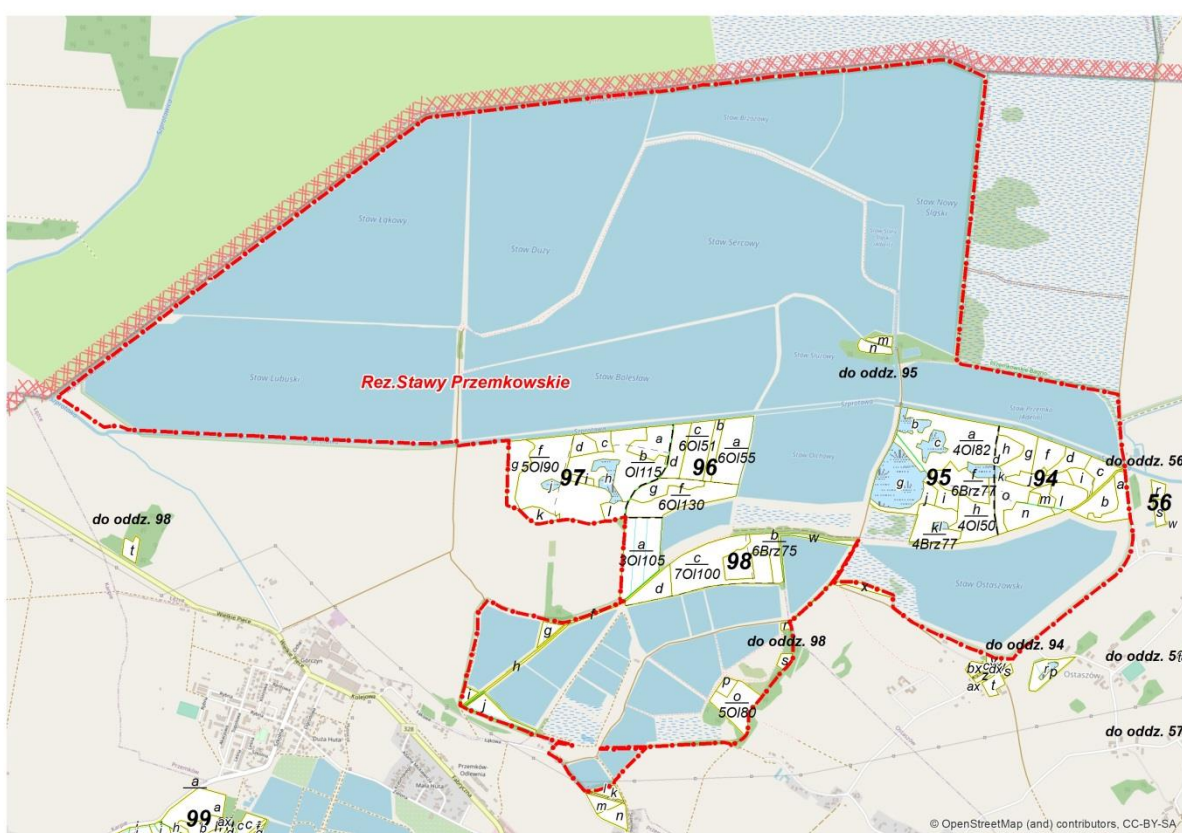
projektowej rezerwatu (Szlachetka 2000), jak dziewięciornik błotny *Parnassia palustris*, przytulia okrągłolistna *Galium rotundifolium*, sit ostrokwiatowy *Juncus acutiflorus*, turzyca dwustronna *Carex disticha*. Obszar rezerwatu jest istotny dla zachowania populacji cennych gatunków ptaków. Oprócz szeregu pospolitych gatunków swoje rewiry lęgowe mają tu m.in. dzięcioł średni *Dendrocopos medius*, dzięcioł zielonosiwy *Picus canus*, dzięcioł czarny *Dryocopus martius*, muchołówka białoszyja *Ficedula albicollis*, siniak *Columba oenas*. Występujące tu licznie drzewa o wymiarach pomnikowych stwarzają odpowiednie siedliska dla takich gatunków jak pachnica dębowa *Osmoderma eremita*, jelonek rogacz *Lucanus cervus*, sprężyk *Lacon querceus*, biegacz fioletowy *Carabus violaceus* (za: *Operat ochrony fauny Przemkowskiego Parku Krajobrazowego*, 2015).

Zidentyfikowane zagrożenia dla ekosystemów rezerwatu obejmują procesy naturalnej sukcesji prowadzące do zarastania powierzchni otwartych łąk, przy czym zbyt częste koszenie również może przyczyniać się do zmniejszania różnorodności gatunkowej fitocenozy łąkowych. W rezerwacie obserwowane są procesy związane z zaburzeniem struktury gatunkowej drzewostanu na skutek zbyt dużego udziału świerka w drzewostanie, a także pojedynczych okazów dębu czerwonego i kasztanowca zwyczajnego. Zagrożeniem dla naturalnych zbiorowisk jest również obecność gatunków inwazyjnych i ekspansywnych, takich jak rdestowiec ostrokończysty *Reynoutria japonica* oraz turzyca drżączkowata *Carex brizoides*. Zbyt intensywne wykorzystanie turystyczne terenu rezerwatu skutkuje m.in. eutrofizacją i synantropizacją zbiorowisk, w tym pojawianiem się zalegających odpadów i wydeptywaniem runa w sąsiedztwie udostępnionych szlaków. Procesami niekorzystnie wpływającymi na stan łągów są m.in. obniżenie poziomu wód gruntowych i przesuszenie.

Rezerwat przyrody „Stawy Przemkowskie” został powołany Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 18 maja 1984 r. w sprawie uznania za rezerwaty przyrody (M.P. 1984 nr 15 poz. 108). Aktualnie obowiązującym aktem prawnym jest Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 17 kwietnia 2014 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Stawy Przemkowskie” (Dz. Urz. Woj. Dolno. z dnia 18 kwietnia 2014 r. poz. 2024). Nadzór nad rezerwatem sprawuje Regionalny Konserwator Przyrody we Wrocławiu. Rezerwat posiada zadania ochronne na okres 5 lat ustanowione Zarządzeniem Nr 11.2022 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 16 sierpnia 2022 r. Obszar rezerwatu objęty jest ochroną czynną.

Rezerwat obejmuje obszar lasu, stawów i mokradeł o powierzchni **1 071,5648 ha**, położony w województwie dolnośląskim, w powiecie polkowickim, na terenie gminy Przemków, w obrębie ewidencyjnym Ostaszów na części działek ewidencyjnych nr 136, 137, 138/2, 140, 356 oraz obr. ewid. Łężce, dz. ewid. nr 725/212, 726/212, 727/213, 728/214, 729/215, 730/216, 731/216, 737, 738, 1219, 1220, 1222, 1223, 1225/2, 1227/1, 1227/2,

1228/1, 1228/2, 1230, 1231/1, 1231/2, 1231/3, 1232, 1233/1, 1233/2, 1234/2, 1235, 1236/1, 1236/2, 1236/3, 1237/8, 1238/4, 1280, 1281, 1282, 1283, 1285, 1286, 1287, 1288, 1289, 1290, 1303. W granicach rezerwatu znajduje się obszar oznaczony w planie urządzania lasu na lata 2024-2033 jako wydz. 94 a-o, 95 a-n, ~a~g; 96 a-g, ~a~b; 97 a-l, ~a~b; 98 a-j, o-s, w, ~a~c (obr. les. Przemków) o powierzchni **147,34 ha**. Szczegóły dotyczące wewnętrznego podziału gruntów rezerwatu obrazuje zamieszczona poniżej mapa lokalizacji opisywanego rezerwatu. Rezerwat położony jest w zasięgu granic obszaru Natura 2000 Stawy Przemkowskie PLB020003 oraz Przemkowskiego Parku Krajobrazowego. W 2018 roku obszar ten został wpisany na listę obszarów wodno-błotnych o międzynarodowym znaczeniu, tzw. obszarów Ramsar.

Ryc. 10. Lokalizacja rezerwatu przyrody „Stawy Przemkowskie” na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa

Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie stawów i mokradeł oraz otaczających je lasów w dolinie Szprotawy, stanowiących ostoję licznych gatunków ptaków. Rodzaj rezerwatu ustalono jako faunistyczny (Fn), wodny (W); ze względu na dominujący przedmiot ochrony: typ – faunistyczny (PFn), podtyp – ptaków (pt), zaś ze względu na główny typ ekosystemu: typ – różnych ekosystemów (EE), podtyp – mozaiki różnych ekosystemów (me).

Tab. 6. Zestawienie powierzchni rezerwatu przyrody „Stawy Przemkowskie” na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków

Obręb leśny	Adresy leśne	Pow. leśna zalesiona i niezalesiona	Pow. leśna zw. z gosp. leśną	Pow. nieleśna	Ogółem
Przemków	94 a-o, 95 a-n, ~a~g; 96 a-g, ~a~b; 97 a-l, ~a~b; 98 a-j, o-s, w, ~a~c	133,93	1,28	12,13	147,34

Charakterystyka przyrodnicza

Rezerwat przyrody „Stawy Przemkowskie” położony jest na północ od Przemkowa, przy granicy z województwem lubuskim, w dolinie Szprotawy. Obejmuje ochroną drugie co do wielkości kompleksy stawów rybnych na Dolnym Śląsku, wraz z otaczającymi je lasami łągowymi i niewielkimi płacami łąk. W skład całego kompleksu wchodzi ogółem 35 stawów. Prowadzona tu hodowla ryb, głównie karpia, ma charakter ekstensywny i jest dostosowana do wymogów rezerwatowych. Obszar ten, wraz z położonymi na wschód od niego tzw. Łąkami Ostaszowskimi, stanowi istotną w skali regionu i kraju ostoję ptaków wodno-błotnych. Ogółem na terenie rezerwatu i w jego otoczeniu zaobserwowano około 220 gatunków ptaków, w tym ponad 150 łągowych lub prawdopodobnie łągowych, z czego 48 to ptaki wodno-błotne. Notuje się tu duże koncentracje ptaków wodno-błotnych w okresie migracji, podczas przelotów jest to liczebność co najmniej 20 000 osobników. Akweny wodne rezerwatu mają szczególnie duże znaczenie dla migrującej gęsi zbożowej *Anser fabalis*, której stwierdzone liczebności sięgały nawet 8000 osobników (Ławicki i in. 2012) oraz innych gatunków gęsi, jak białoczelna *A. albifrons*, gęgawa *A. anser*, bernikla rdzawoszyja *Branta ruficollis* (Wuczyński i Smyk 2010). W okresie pozalęgowym gromadzą się tutaj również znaczne, liczące od kilkuset do kilku tysięcy osobników, stada łysek *Fulica atra* i kilku gatunków kaczek, jak: krzyżówka *Anas platyrhynchos*, cyraneczka *Anas crecca*, płaskonos *Spatula clypeata*, głowienka *Aythya ferina* i czernica *Aythya fuligula*. Na okresowo spuszczonej stawach licznie zatrzymują się podczas migracji również ptaki siewkowe, jak siewka złota *Pluvialis apricaria*, tworząca szczególnie duże koncentracje, sięgające nawet kilku tysięcy osobników, a także batalion *Calidris pugnax* i łączak *Tringa glareola*. Jesienią na stawach gromadzą się także stada żurawi *Grus grus*, których liczebność dochodzi do 150 osobników. Znajduje się tu jedyna śląska kolonia łągowa czapli siwej *Ardea cinerea* założona w całości w trzciniowisku (Beuch i in. 2021). Na szczególną uwagę zasługują gatunki, dla których tutejsze stawy są jedną z kilku kluczowych ostoi w kraju, jak łabędź krzykliwy *Cygnus cygnus*, głowienka *Aythya ferina*, podgorzałka *Aythya nyroca*. Gniazduje tutaj sześć innych gatunków wpisanych na czerwoną listę zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce, jak: bąk *Botaurus stellaris*, bączek *Ixobrychus minutus*, kropiatka *Porzana porzana*, zielonka *Porzana parva*, podróżniczek *Luscinia svecica* i wąsatka *Panurus biarmicus*. Spośród innych rzadziej

spotykanych w kraju i w regionie gatunków ptaków, stwierdzono tutaj gniazdowanie płaskonosy *Spatula clypeata*, perkoza rdzawoszyjego *Podiceps grisegena*, zausznika *Podiceps nigricollis*, rybitwy rzecznej *Sterna hirundo* i mewy czarnogłowej *Ichthyaetus melanocephalus*. Poza ptakami w rezerwacie notowano obecność innych grup zwierząt. Badania malakofauny wykazały w jednym z tutejszych stawów (staw Albert) obecność siedmiu gatunków mięczaków, w tym dwóch wpisanych na czerwoną listę zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce: szczeżui wielkiej *Anodonta cygnea* i ślimaka *Stagnicola corvus*. Obszar rezerwatu to także istotne miejsce godów i rozrodu płazów, takich jak rzekotka drzewna *Hyla arborea*, żaba jeziorkowa *Rana lessonae*, żaba moczarowa *Rana arvalis* i ropucha zielona *Bufo viridis*. Jest to również miejsce występowania wydry *Lutra lutra* i bobra europejskiego *Castor fiber*, a także nietoperzy żerujących nad samymi stawami i ciekami, w tym pospolitego nocka rudego *Myotis daubentonii*.

Badania florystyczne i fitosocjologiczne przeprowadzone w latach 90. ubiegłego wieku wykazały występowanie na tym terenie 281 gatunków roślin, a budowane przez nie zbiorowiska zaklasyfikowano do ponad 30 zespołów roślinnych (bezleśnych). Na szczególną uwagę zasługują tzw. zbiorowiska namuliskowe, rijające się na okresowo odsłanianych brzegach wód lub dnie przesuszanych stawów. Zbiorowiska te są zaliczane do klasy *Isoëto-Nanojuncetea* i *Littorelletea uniflorae*, a w skład ich fitocenoz wchodzi wiele rzadko spotykanych i/lub zagrożonych gatunków roślin naczyniowych. Spośród nich, na terenie rezerwatu dotychczas stwierdzono występowanie takich gatunków, jak m.in.: objęte ochroną i uwzględnione w Polskiej czerwonej księdze roślin nadwodniki - trójpręcikowy *Elatine triandra*, sześciopręcikowy *E. hexandra* oraz naprzeciwlistny *E. hydropiper*, a także chronioną na mocy Konwencji Berneńskiej - lindernię mułową *Lindernia procumbens* oraz gatunki zaliczane do rzadkich i zagrożonych w skali kraju lub regionu, jak: żabieniec trawolistny *Alisma gramineum*, turzyca ciborowata *Carex bohémica*, ponikło jajowate *Eleocharis ovata*, cibora brunatna *Cyperus fuscus*, namulnik brzegowy *Limosella aquatica* i sit drobny *Juncus bulbosus* czy groszek kosmatostrąkowy *Lathyrus hirsutus*. Ponadto notowano tu m.in. grzybienie północne *Nymphaea candida*, śnieżyczka przebiśnieg *Galanthus nivalis*, wawrzynek wilczczyko *Daphne mezereum*. Zbiorowiska leśne reprezentują płaty olsów porzeczkowych *Ribeso nigri-Alnetum* i łągów olszowo-jesionowych *Fraxino-Alnetum*.

Zagrożeniem dla ekosystemów rezerwatu są (na podstawie operatów ochrony Przemkowskiego Parku Krajobrazowego z 2015 r. oraz dokumentacji zadań ochronnych):

- nadmierna eutrofizacja podłoża, która przekłada się na zmianę składu gatunkowego w kierunku dominacji roślin nitrofilnych;

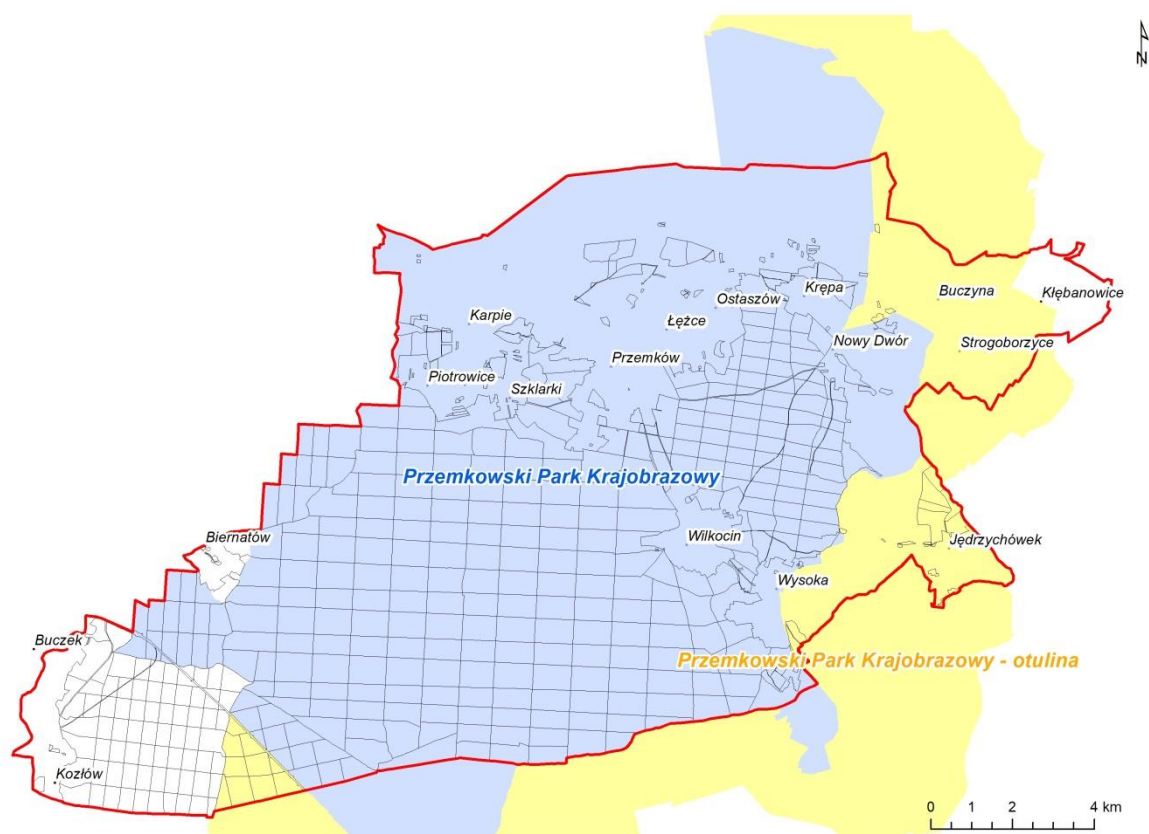
- intensywna gospodarka stawowa nieuwzględniająca biologii zbiorowisk namuliskowych (zbyt rzadkie i krótkotrwałe spuszczenie wody ze stawów), która może doprowadzić do ich zaniku;
- ekspansja trzciny pospolitej *Phragmites australis* na potencjalnych powierzchniach siedlisk namuliskowych;
- inwazja gatunków obcego pochodzenia, np. niecierpka gruczołowatego *Impatiens glandulifera* i rdestowca ostrokończystego *Reynoutria japonica* (nad Szprotawą) oraz czeremchy amerykańskiej *Padus serotina* i dębu czerwonego *Quercus rubra*;
- niszczenie grobli, skarp stawowych i cieków przez falowanie wody oraz rozmywanie skarp przez wodę opadową, drzewa będące w złej kondycji fitosanitarnej oraz zwierzęta, w tym bobra europejskiego *Castor fiber*;
- niewłaściwe funkcjonowanie melioracji i gospodarki wodnej, które w efekcie prowadzi do przesuszenia terenów wodno-błotnych, obniżenia poziomu wód gruntowych i wód w stawach;
- nadmierna penetracja obszarów chronionych, związana z wydeptywaniem, synantropizacją oraz eutrofizacją najcenniejszych i najbardziej wrażliwych ekosystemów, a także kłusownictwo i nielegalny połów ryb oraz niepokojenie ptaków w okresie lęgowym;
- narastająca presja gatunków ssaków drapieżnych, w tym szopa pracza i norki amerykańskiej zagrażających gatunkom chronionym.

Zadania ochronne dla rezerwatu, ustanowione Zarządzeniem Nr 11.2022 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 16 sierpnia 2022 r. obejmują działania z zakresu gospodarki rybackiej ważne dla zatrzymania zaistniałych niekorzystnych zjawisk zachodzących na stawach, związanych m.in. z postępującą sukcesją roślinności wodnej powodującą zarastanie stawów i grobli, niszczeniem grobli, skarp stawowych i cieków przez drzewa będące w złej kondycji fitosanitarnej i zwierzęta (głównie bobra europejskiego *Castor fiber*), zaszlamianiem rowów i łowisk, powodowaniem strat w sukcesie rozrodczym niektórych ptaków przez drapieżniki gatunków obcych, tj. jenota *Nyctereutes procyonoides*, szopa pracza *Procyon lotor* i norki amerykańskiej *Neovison vison* oraz powodowaniem strat w gospodarce rybackiej przez ptactwo rybożerne (kormorana *Phalacrocorax carbo* i czaplę siwą *Ardea cinerea*). Przeciwdziałanie sukcesji roślinności twardej i miękkiej na stawach, a także usunięcie roślinności krzewiastej i drzew w znacznym stopniu poprawi strukturę siedlisk ptaków wodno- błotnych i terenów półotwartych, które zanikają na skutek zarastania stawów oraz zwiększenia udziału roślinności na terenach przyległych do stawów. Ponadto działania związane z zapewnieniem możliwości sprawnego i szybkiego doprowadzania i odprowadzania wody ze stawów - takie jak: konserwacja rowów

(doprowadzalniki, odprowadzalniki, rowy opaskowe, urządzenia wodne), łowisk i cieków oraz naprawa grobli – przyczynią się do właściwego gospodarowania wodami na stawach i tym samym do utrzymania właściwych siedlisk dla ptaków. Działania zmierzające do pozostawiania niezaoranych i nieodmulonych powierzchni w obrębie stawów przyczynią się do tworzenia nowych lęgówisk oraz żerowisk dla wielu gatunków ptaków oraz siedlisk dla zespołów roślin namuliskowych. Z kolei redukcja drapieżników gatunków obcych powodujących straty w sukcesie rozrodczym niektórych ptaków, polowania na zwiększenie ich sukcesu rozrodczego, zaś płoszenie i redukcja ptactwa rybożernego - kormorana czarnego i czapli siwej, zmniejszy straty w gospodarce rybackiej powodowane przez te ptaki, mogące doprowadzić do załamania się funkcjonowania gospodarki na stawach. Dodatkowo umożliwiono dzierżawcy terenu odtworzenie istniejących w przeszłości obiektów budowlanych, służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rybackiej, zaś na dwóch stawach kompleksu Gospodarczy-Zarybieniowy (stawy Wołowe), dopuszczono amatorski połów ryb poprzez połów wędką.

IV.2. PARKI KRAJOBRAZOWE

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 o ochronie przyrody (t.j. Dz.U. 2023 poz. 1336 z późn. zm.) charakteryzuje park krajobrazowy jako *obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego roju* (art.16). Utworzenie parku krajobrazowego lub powiększenie/zmniejszenie jego obszaru następuje w drodze uchwały sejmiku województwa. Aktualnie na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków zlokalizowany jest Przemkowski Park Krajobrazowy.

Ryc. 11. Lokalizacja Przemkowskiego Parku Krajobrazowego wraz z otuliną w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków

Uwaga! Przy sporządzaniu wykazu gruntów leśnych w zarządzie Nadleśnictwa Przemków znajdujących się w zasięgu granic parków krajobrazowych przyjęto, że do danego obszaru zalicza się wszystkie wydzielania leśne zlokalizowane w jego zasięgu, których granice pokrywają się w całości lub w części z danym obszarem. Dla wydzielań leśnych pokrywających się w części z obszarem parku krajobrazowego zastosowano kryterium odległości granicy obszaru od granicy wydzielenia. Jako minimalną wielkość przyjęto odległość 5 metrów zakładając, że podczas wektoryzacji granic parku krajobrazowego (otuliny parku krajobrazowego) dopuszczalna odchyłka mogłaby wynosić +/- 1mm na mapie w skali 1:5000 (mapa gospodarcza). Danymi referencyjnymi analizy jest aktualny obiekt

podstawowy i granice obszarów chronionych pochodzące z danych referencyjnych przekazanych wykonawcy planu przez zamawiającego oraz wynikające z obowiązujących aktów prawnych. Dane obiektu podstawowego wynikają z przyjętych do projektu planu danych ewidencyjnych i numerycznego modelu terenu. Metodyka zaliczania wydzieleń do parku krajobrazowego (otuliny parku krajobrazowego) jest wieloetapowa, w pierwszym etapie dokonano zaliczania wydzieleń wchodzących w granice obszaru chronionego w całości i w części. W drugim etapie dla wydzieleń leżących w części w granicach obszaru chronionego dokonano analizy matematycznej i wizualnej przebiegu granicy wydzieleń w stosunku do granicy obszaru chronionego. Efektem analizy jest poprawne zaliczenie wydzieleń leżących w całości i w częściach do parku krajobrazowego. W Nadleśnictwie Przemków wydzielenia zaliczone w całości do parków krajobrazowych to powierzchnie powyżej 90% udziału powierzchniowego. Przebieg granicy parku krajobrazowego przyjęto zgodnie z Centralnym Rejestrem Form Ochrony Przyrody (dostęp z dnia 15 marca 2023 r.) oraz Rozporządzeniem Nr 4 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 4 kwietnia 2007 r. (Dz. Urz. Woj. Dolno. z 2007 r. nr 94 poz. 1104).

IV.2.1. ISTNIEJĄCE PARKI KRAJOBRAZOWE

Przemkowski Park Krajobrazowy został powołany Rozporządzeniem Wojewody Legnickiego z dnia 7 czerwca 1997 r. w sprawie utworzenia *Przemkowskiego Parku Krajobrazowego w województwie legnickim* (Dz. Urz. Woj. Legn. z 1997 r. nr 15 poz. 137). Kolejnymi aktami prawnymi w sprawie parku były: Rozporządzenie Nr 4 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 4 kwietnia 2007 r. w sprawie *Przemkowskiego Parku Krajobrazowego* (Dz. Urz. Woj. Dolno. z 2007 r. nr 94 poz. 1104), zmienione Rozporządzeniem Nr 16 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 12 listopada 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Dolno. z 2008 r. nr 11 poz. 24).

Uwaga! Aktualnie Wyrokiem Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 15 stycznia 2019 r. (II OSK 515/18) stwierdzono nieważność rozporządzenia Nr 4 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 4 kwietnia 2007 r. w sprawie *Przemkowskiego Parku Krajobrazowego*. Zarząd Województwa Dolnośląskiego przyjął Uchwałą Nr 6544/VI/23 z dnia 20 lutego 2023 r. projekt uchwały Sejmiku Województwa Dolnośląskiego w sprawie *Przemkowskiego Parku Krajobrazowego w celu przeprowadzenia uzgodnień i konsultacji*. Projekt został skierowany do uzgodnień w właściwymi miejscowo radami gmin, Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska we Wrocławiu, Dolnośląską Radą Działalności Pożytku Publicznego oraz organizacjami pozarządowymi.

Nadzór nad obszarem sprawuje Zarząd Województwa Dolnośląskiego. Park posiada plan ochrony na okres 20 lat, ustanowiony Uchwałą Nr XXII/669/16 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 25 maja 2016 r. w sprawie *ustanowienia planu ochrony*

Przemkowskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Dolno. z dnia 15 czerwca 2016 r. poz. 2865).

Zgodnie z Rozporządzeniem Nr 4 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 4 kwietnia 2007 r. Park obejmuje obszar o powierzchni **22 340 ha** w granicach gmin: Przemków, Gaworzyce, Radwanice w powiecie polkowickim oraz Gromadka w powiecie bolesławieckim. Wokół Parku została wyznaczona otulina o powierzchni **15 467 ha**, położona na terenie gmin: Radwanice, Gaworzyce, Chocianów w powiecie polkowickim oraz Gromadka w powiecie bolesławieckim. W granicach Parku położonych jest większość gruntów leśnych Nadleśnictwa Przemków. Łączna powierzchnia gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Przemków wchodzących w zasięg Parku wynosi **13 707,83 ha**, zaś w obrębie otuliny Parku znajduje się **410,79 ha**. Obszar Parku w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa posiada wspólne grunty z obszarami Natura 2000 Buczyna Szprotawsko-Piotrowicka PLH080007, Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015, Jelonek Przemkowski PLH020097 oraz Bory Dolnośląskie PLB020005.

Tab. 7. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Przemków zaliczonych w całości w zasięgu granic Przemkowskiego Parku Krajobrazowego

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Przemków	6 g-n; 7 a-j; 8 a-l; 9 a-h, j; 10 a-n; 11 a-j; 12 a-l; 13 a-l; 14 a-f; 15 a-l; 16 a-i; 17 a-m; 18 a-i; 19 a-i; 20 a-i; 21 a-h; 22 a-ax; 23 a-r; 24 a-g; 25 a-g; 26 a-h; 27 a-n; 28 a-o; 29 a-h; 30 a-h; 31 a-h; 32 a-g; 33 a-h; 34 a-f; 35 a-g; 36 a-g; 37 a-h; 38 a-t; 40 a-t; 41 a-m; 42 a-c; 43 a-i; 44 a-f; 45 a-k; 46 a-j; 47 a-i; 48 a-j; 49 a-j; 50 a-o; 51 a-h; 52 a-j; 53 a-j; 54 a-l; 55 a-n; 56 a-w; 57 a-r; 58 a-m; 59 a-i; 60 a-k; 61 a-i; 62 a-k; 63 a-i; 64 a-i; 65 a-h; 66 a-f; 67 a-f; 68 a-j; 69 a-j; 70 a-j; 71 a-cx; 72 a-r; 73 a-l; 74 a-n; 75 a-i; 76 a-j; 77 a-h; 78 a-h; 79 a-h; 80 a-f; 81 a-i; 82 a-f; 83 a-o; 84 a-ax; 85 a-g; 86 a-d; 87 a-k; 88 a-f; 89 a-j; 90 a-i; 91 a-fx; 92 a-l; 93 a-m; 94 a-dx; 95 a-n; 96 a-g; 97 a-l; 98 a-x; 99 a-ax; 100 a-l; 101 a-bx; 102 a-g; 103 a-j; 104 c-p; 105 a-dx; 106 a-d; 107 a-z; 108 a-w; 109 a-bx; 110 a-ay; 111 a-n; 112 a-l; 113 a-k; 114 a-kx; 115 a-p; 116 a-o; 117 a-p; 118 a-s; 119 a-l; 120 a-m; 121 a-l; 122 a-f; 123 a-d; 124 a-n; 125 a-ax; 126 a-p; 127 a-p; 128 a-j; 129 a-p; 130 a-l; 131 a-n; 132 a-i; 133 a-j; 134 a-h; 135 a-g; 136 a-w; 137 a-j; 138 a-l; 139 a-p; 140 a-m; 141 a-r; 142 a-j; 143 a-m; 144 a-c; 145 a-y; 146 a-k; 147 a-p; 148 a-m; 149 a-w; 150 a-o; 151 a-o; 152 a-g; 153 a-j; 154 a-m; 155 a-j; 156 a-l; 157 a-lx; 158 a-s; 159 a-n; 160 a-j; 161 a-r; 162 a-l; 163 a-j; 164 a-o; 165 a-g; 166 a-i; 167 a-p; 168 a-n; 169 a-j; 170 a-o; 171 a-l; 172 a-c; 173 a-k; 174 a-m; 175 a-i; 176 a-k; 177 a-o, fx; 178 a-s; 179 a-i; 180 a-g; 181 a-f; 182 a-i; 183 a-j; 184 a-h; 185 a-g; 186 a-m; 187 a-j; 188 a-d; 189 a-o; 190 a-p; 191 a-j; 192 a-t; 193 a-ax; 194 a-r; 195 a-m; 196 a-c; 197 a-g; 198 a-c; 199 a-o; 200 a-k; 201 a-m; 202 a-g; 203 a-c; 204 a-g; 205 a-j; 206 a-p; 207 o-x; 208 a-d; 209 a-h; 210 a-o; 211 a-l; 212 a-m; 213 a-i; 214 a-f; 215 a-c; 216 a-k; 217 a-f; 218 a-d; 219 a-g; 220 a-g; 221 a-h; 222 a-g; 223 a-n; 224 a-j; 225 a-d; 226 a-f; 227 a-j; 228 a-k; 229 a-i; 230 a-x; 231 a-x; 232 a-o; 233 a-i; 234 a-j; 235 a-m; 236 a-m; 237 a-d; 238 a-d; 239 a-g; 240 a-b; 241 a-f; 242 a-g; 243 a-g; 244 a-g; 245 a-c; 246 a-f; 247 a-g; 248 a-n; 249 a-i; 250 a-j; 251 a-f; 252 a-h; 255 a-hx; 256 a-j; 257 a-f; 258 a-k; 259 a-k; 260 a-h; 261 a-c; 262 a-h; 263 a-h; 264 a-h; 265 a-b; 266 a-f; 267 a-i; 268 a-o; 269 a-f; 270 a-h; 271 a-d; 272 a-g; 273 a-k; 274 a-k; 275 a-d; 276 a-b; 277 a-f; 278 a-h; 279 a-d; 280 a-i; 281 a-i; 282 a-f; 283 a-h; 284 a; 295 a-d; 296 a-f; 297 a-d; 298 a-c; 299 a-h; 300 a-b; 301 a-c; 302 a-f; 303 a-g; 304 a-d; 305 a-k; 306 a-d; 318 a-h; 319 a-c; 331 a-g; 332 a-h; 333 a-m; 334 a-l; 335 a-f; 336 a-h; 337 a-g; 338 a-g; 339 a-g; 340 a-g; 341 a-c; 342 a, f; 353 a-f; 354 a-c; 355 a-f; 368 a-p; 369 a-l; 370 a-k; 371 a-s; 372 a-k; 373 a-g; 374 a-d; 375 a-h	13343,09	92,82	13435,91

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
	7 ~a~d; 8 ~a~c; 9 ~a~c; 10 ~a~i; 11 ~a; 12 ~a~b; 13 ~a~c; 14 ~a~b; 15 ~a~f; 16 ~a~h; 17 ~a~i; 18 ~a~h; 19 ~a~f; 20 ~a~b; 21 ~a~b; 22 ~a~d; 23 ~a~b; 24 ~a~c; 25 ~a~d; 26 ~a~c; 27 ~a~c; 28 ~a~g; 29 ~a~g; 30 ~a~h; 31 ~a~h; 32 ~a~g; 33 ~a~f; 34 ~a~d; 35 ~a~c; 36 ~a~b; 37 ~a~b; 38 ~a~k; 40 ~a~d; 41 ~a~g; 42 ~a~c; 43 ~a~b; 44 ~a~c; 45 ~a~c; 46 ~a~c; 47 ~a~d; 48 ~a~d; 49 ~a~c; 50 ~a~c; 51 ~a~h; 52 ~a~c; 53 ~a~i; 54 ~a~h; 55 ~a~d; 56 ~a~g; 57 ~a~f; 58 ~a~n; 59 ~a~g; 60 ~a~d; 61 ~a~c; 62 ~a~c; 63 ~a~b; 64 ~a~b; 65 ~a~c; 66 ~a~c; 67 ~a~f; 68 ~a~f; 69 ~a~f; 70 ~a~g; 71 ~a~c; 72 ~a~l; 73 ~a~d; 74 ~a~h; 75 ~a~g; 76 ~a~h; 77 ~a~d; 78 ~a~f; 79 ~a~c; 80 ~a~c; 81 ~a~i; 82 ~a~f; 83 ~a~g; 84 ~a~d; 85 ~a~c; 86 ~a~c; 87 ~a~c; 88 ~a~c; 89 ~a~f; 90 ~a~c; 91 ~a~o; 92 ~a~h; 93 ~a~f; 95 ~a~g; 96 ~a~b; 97 ~a~b; 98 ~a~c; 99 ~a~j; 100 ~a~c; 101 ~a; 102 ~a~d; 103 ~a~c; 104 ~a~o; 105 ~a~d; 106 ~a~f; 107 ~a~k; 108 ~a~b; 109 ~a~j; 110 ~a~m; 111 ~a~j; 112 ~a~c; 113 ~a~b; 114 ~a~f; 115 ~a~f; 116 ~a~h; 117 ~a~i; 118 ~a~j; 119 ~a~i; 120 ~a~g; 121 ~a~n; 122 ~a~d; 123 ~a~d; 124 ~a~f; 125 ~a~h; 126 ~a~d; 127 ~a~c; 128 ~a~m; 129 ~a~j; 130 ~a~f; 131 ~a~i; 132 ~a~k; 133 ~a~g; 134 ~a~b; 135 ~a~d; 136 ~a~g; 137 ~a~f; 138 ~a~d; 139 ~a~f; 140 ~a~h; 141 ~a~h; 142 ~a~f; 143 ~a~g; 144 ~a~f; 145 ~a~i; 146 ~a~g; 147 ~a~f; 148 ~a~i; 149 ~a~h; 150 ~a~f; 151 ~a~c; 152 ~a~f; 153 ~a~l; 154 ~a~d; 155 ~a~d; 156 ~a~d; 157 ~a~g; 158 ~a~i; 159 ~a~h; 160 ~a~c; 161 ~a~f; 162 ~a~g; 163 ~a~f; 164 ~a~b; 165 ~a~f; 166 ~a~d; 167 ~a~f; 168 ~a~h; 169 ~a~c; 170 ~a~c; 171 ~a~g; 172 ~a~g; 173 ~a~f; 174 ~a~g; 175 ~a~c; 176 ~a~h; 177 ~a~l; 178 ~a~c; 179 ~a~b; 180 ~a~f; 181 ~a~j; 182 ~a~d; 183 ~a; 184 ~a~c; 185 ~a~c; 186 ~a~f; 187 ~a~h; 188 ~a~c; 189 ~a~f; 190 ~a~c; 191 ~a~g; 192 ~a~h; 193 ~a~j; 194 ~a~d; 195 ~a~g; 196 ~a~g; 197 ~a~d; 198 ~a~d; 199 ~a~f; 200 ~a~f; 201 ~a~d; 203 ~a~f; 204 ~a~d; 205 ~a~d; 206 ~a~h; 207 ~a~f; 208 ~a~g; 209 ~b; 210 ~a~c; 211 ~a~h; 212 ~a~i; 213 ~a~c; 214 ~a~d; 215 ~a~f; 216 ~a~f; 217 ~a~f; 218 ~a~c; 219 ~a~b; 221 ~a~f; 222 ~a~b; 223 ~a~l; 224 ~a~c, ~f; 225 ~a~c; 226 ~a~f; 227 ~a~g; 228 ~a~d; 229 ~a~d; 230 ~a~b; 231 ~a~h; 232 ~a~f; 233 ~a~f; 234 ~a~b; 235 ~a~d; 236 ~a~f; 237 ~a~b; 238 ~a~f; 239 ~a~c; 240 ~a~d; 241 ~a~i; 242 ~a~c; 243 ~a~g; 244 ~a~g; 245 ~a~b; 246 ~a~g; 247 ~a~i; 248 ~a~h; 249 ~a~g; 250 ~a~g; 251 ~a~g; 252 ~a~f; 255 ~a~c; 256 ~a~d; 257 ~a~c; 258 ~a~g; 259 ~a~j; 260 ~a~g; 261 ~a~d; 262 ~a~f; 263 ~a~d; 264 ~a~f; 265 ~a~b; 266 ~a~d; 267 ~a~d; 268 ~a~b; 269 ~a~b; 270 ~a~f; 271 ~a~c; 272 ~a~c; 273 ~a~d; 274 ~a~c; 275 ~a~b; 276 ~a~b; 277 ~a~d; 278 ~a~b; 279 ~a~f; 280 ~a~d; 281 ~a~d; 282 ~a~b; 283 ~a~f; 284 ~a~c; 295 ~a~b; 296 ~a~c; 297 ~a~b; 298 ~a~b; 299 ~a~d; 300 ~a~d; 301 ~a~b; 302 ~a~d; 303 ~a~g; 304 ~a~b; 305 ~a~f; 306 ~a~b; 318 ~a~f; 319 ~a, ~c~f; 331 ~a; 332 ~a~d; 333 ~a~b; 334 ~a~c; 335 ~a~c; 336 ~a~b; 337 ~a~d; 338 ~a~h; 339 ~a~c; 340 ~a~b; 341 ~a~d; 342 ~a, ~c, ~h~j; 353 ~a~c; 354 ~a~c; 355 ~a, ~c, ~f~g; 368 ~a~d; 369 ~a~f; 370 ~a~d; 371 ~a~f; 372 ~a~k; 373 ~a~g; 374 ~a~c; 375 ~a~i	271,92	-	271,92
Ogółem		13615,01	92,82	13707,83

*powierzchnia wydziałów literowanych i nieliterowanych

Tab. 8. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Przemków zaliczonych w całości w zasięgu granic otuliny Przemkowskiego Parku Krajobrazowego

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Przemków	1 a-i; 2 a-g; 3 a-i; 4 a-f; 5 a-t; 6 a-f; 9 i; 21 i; 39 a-o; 319 d-g; 342 b-d, g-h; 343 a-g; 355 g-h; 356 a-c; 357 a-f; 376 a-g; 377 a-g; 378 a-d; 379 a-f	394,42	6,22	400,64
	1 ~a~b; 3 ~a~b; 4 ~a~b; 5 ~a~d; 39 ~a~c; 319 ~b; 342 ~b, ~d~g, ~k; 343 ~a~d; 344 ~d; 355 ~b, ~d; 356 ~a~f; 357 ~a~g; 368 ~f; 376 ~a~n; 377 ~a~j; 378 ~a~f; 379 ~a~f	10,15	-	10,15
Ogółem		404,57	6,22	410,79

*powierzchnia wydziałów literowanych i nieliterowanych

Przemkowski Park Krajobrazowy obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe, w celu zachowania i popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego roju. Na terenie Przemkowskiego Parku Krajobrazowego zlokalizowane są cztery rezerваты przyrody, w tym trzy w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Przemków („Stawy Przemkowskie”, „Buczyna Piotrowicka” i „Łęgi Źródłiskowe koło Przemkowa”) oraz użytek ekologiczny „Cietrzewiowe Wrzosowisko” i „Przemkowskie Bagno”. Obszar parku pokrywa się częściowo z granicami pięciu obszarów Natura 2000: Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015, Jelonek Przemkowski PLH020097, Buczyna Szprotawsko-Piotrowicka PLH080007, Stawy Przemkowskie PLB020003 oraz Bory Dolnośląskie PLB020005.

Szczegółowymi celami ochrony parku są:

1. Zachowanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych doliny nizinnej rzeki Szprotawy, wraz z obszarami wodnymi i wodno-błotnymi w zlewni rzeki Bóbr;
2. Zachowanie siedlisk borowych, w tym suchych wrzosowisk.

Charakterystyka przyrodnicza

Przemkowski Park Krajobrazowy, zlokalizowany w północno zachodniej części województwa dolnośląskiego obejmuje swym zasięgiem cztery mezoregiony geograficzne. W części północnej wyróżnia się szerokie obniżenie Równiny Szprotawskiej, przez które przepływa rzeka Szprotawa i gdzie zlokalizowane są Stawy oraz Bagna Przemkowskie. W części centralnej parku wyróżnia się mikroregion Wzgórz Chocianowskich, stanowiący zalesiony garb morenowy, z wydmowymi wzniesieniami Góry Pasternik (187,4 m n.p.m.), Góry Diablik (177,6 m n.p.m.) i Bucznik (173 m n.p.m.). Południowo zachodni fragment parku obejmuje obszar Równiny Nadbobrzańskiej, gdzie występują częściowo zwydmione i porośnięte borami sosnowymi płaskie stożki napływowe rzeki Bóbr. Wzgórz Chocianowskie i Równina Nadbobrzańska stanowią część mezoregionu Borów Dolnośląskich, charakteryzujących się występowaniem rozległych wrzosowisk w obrębie byłego poligonu wojskowego. Część południowo wschodnia parku to fragment Równiny Legnickiej z płaskodenną Doliną Czarnej Wody, zajęta przez łąki, pastwiska oraz bagienne bory sosnowe i lasy brzoźowe, pośród których występują torfowiska. Dzięki tak zróżnicowanej budowie geomorfologicznej wyróżnia się tu cztery nizinne typy krajobrazu: krajobraz zalewowych den dolinnych (akumulacyjnych), krajobraz teras nadzalewowych (akumulacyjnych) z wydmami, krajobraz równin i ostańców peryglacialnych oraz w niewielkiej części krajobrazu fluwioglacjalne równinne i faliste.

Szata roślinna Przemkowskiego Parku Krajobrazowego odzwierciedla zróżnicowanie geomorfologiczne tego obszaru, występująca tu mozaika przenikających się siedlisk leśnych i nieleśnych stwarza unikatowe warunki dla roju fauny i flory. Dominują tu śródładowe bory

sosnowe i bory mieszane w odmianie wielkopolsko-łużyckiej. Spotyka się także niewielkie płaty ubogich dąbrów środkowoeuropejskich i grądów, zaś w części północnej borów mieszanych i grądów w podwariancie z dużym udziałem łągów jesionowo-olszowych i olsów oraz buczyn i ubogich dąbrów w odmianie śląskiej. W ramach inwentaryzacji szaty roślinnej prowadzonej w 2013 r. na potrzeby projektu plany ochrony Parku, stwierdzono występowanie 15 typów siedlisk przyrodniczych, w tym 8 typów o charakterze nieleśnych i 7 typów leśnych siedlisk przyrodniczych. Wydmy śródładowe z murawami szczotlichowymi występują na niewielkich powierzchniach na terenach popolygonowych w obszarze Natura 2000 Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015, podobnie z terenami poligonowymi związane jest występowanie wrzosowisk knotnikowych *Pohlio-Callunion* oraz sosnowych borów chrobotkowych. W granicach rezerwatu przyrody „Stawy Przemkowskie” znajdują się stanowiska roślinności namuliskowej związku *Elatini-Eleocharition ovatae*. Łąki olszewnikowo-trzęślicowe *Selino-Molinietum* występują na niewielkich powierzchniach w granicach rezerwatu „Łęgi Źródłiskowe koło Przemkowa” oraz na terenie użytku ekologicznego „Przemkowskie Bagno”, zaś łąki rajgrasowe *Arrhenatheretum elatioris* można spotkać w dolinach rzek Szprotawy i Czarnej Wody. Wzdłuż starych rowów melioracyjnych, rowów przydrożnych i uregulowanych koryt Szprotawy i Kanału Północnego, odnotowano niżowe, nadrzeczne zbiorowiska okrajkowe *Convolvulion sepium*, jednak bardzo rzadko tworzą większe skupienia. W granicach i w otoczeniu rezerwatu przyrody „Torfowisko Borówki” w kompleksie z sosnowymi borami bagiennymi występują torfowiska przejściowe i trzęsawiska oraz obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku *Rhynchosporion albae*. Drzewostany z dominacją buka, sklasyfikowane jako zbiorowiska *Luzulo pilosae-Fagetum* i *Dentario glandulosae-Fagetum* występują głównie w rezerwacie przyrody „Buczyna Piotrowicka”, pojedyncze płaty zinwentaryzowano również w granicach rezerwatu przyrody „Łęgi Źródłiskowe koło Przemkowa” oraz w kompleksie leśnym przy drodze z Przemkowa do Nowego Dworu. Podobnie grądy środkowoeuropejskie *Galio-Carpinetum* na terenie Parku największy areal zajmują na terenie rezerwatów przyrody: „Buczyna Piotrowicka” i „Łęgi Źródłiskowe koło Przemkowa”. Siedlisko przyrodnicze kwaśnych dąbrów *Calamagrostio arundinaceae-Quercetum* rozpoznano tylko w granicach obszaru Natura 2000 Jelonek Przemkowski PLH020097. Największe i najlepiej zachowane płaty olsów porzeczkowych *Ribeso nigri-Alnetum* i łągów olszowo-jesionowych *Fraxino-Alnetum* występują w północnej części Parku – głównie w granicach rezerwatów przyrody „Łęgi Źródłiskowe koło Przemkowa” i „Stawy Przemkowskie”, gdzie tworzą zwarte kompleksy leśne. Łącznie na terenie Przemkowskiego Parku Krajobrazowego stwierdzono występowanie 674 gatunków roślin naczyniowych oraz zidentyfikowano 81 zbiorowisk roślinnych. Do najcenniejszych z punktu widzenia ochrony wartości przyrodniczych gatunków należą gatunki osiągające tu wschodnie granice swego występowania, jak rosiczka

pośrednia *Drosera intermedia*; gatunki związane z efemerycznymi siedliskami zalewowymi, jak lindernia mułowa *Lindernia procumbens*, nadwodnik naprzeciwlistny *Elatine hydropiper*, nadwodnik sześciopręcikowy *Elatine hexandra*; związane z oligotroficznymi i mezotroficznymi zbiornikami wodnymi, jak pływacz mniejszy *Utricularia minor*, pływacz zachodni *Utricularia australis*; gatunki torfowiskowe, jak rosziczka okrągłolistna *Drosera rotundifolia*, przygiętka biała *Rhynchospora alba*, borówka bagienna *Vaccinium uliginosum*, żurawina drobnolistkowa *Oxycoccus microcarpus*; gatunki związane z żyznymi, świeżymi lasami liściastymi oraz wilgotnymi lasami łągowymi: gnieźnik leśny *Neottia nidus-avis*, czosnek niedźwiedzi *Allium ursinum*, kukulka Fuchsa *Dactylorhiza fuchsii*, listera jajowata *Listera ovata*, pióropusznik strusi *Matteucia struthiopteris*, podkolan biały *Platanthera bifolia*, parzydło leśne *Aruncus sylvestris*; gatunki związane z łąkami zmiennowilgotnymi, jak goździk pyszny *Dianthus superbus*, kosaciec syberyjski *Iris sibirica*, nasięźrał pospolity, kukulka szerokolistna *Dactylorhiza majalis*. Brioflora Przemkowskiego Parku Krajobrazowego liczy łącznie 71 taksonów, z czego 7 gatunków stanowią wątrobowce, a 64 mchy, przy czym ochronie częściowej podlegają 22 gatunki. Za gatunek specjalnej troski należy uznać nastroszek Brucha *Ulota bruchii*, wykazywany z jednego stanowiska w łągu źródłiskowym. Badania mikrobioty przeprowadzone w ramach opracowania planu ochrony wykazały obecność 81 gatunków grzybów wielkoowocnikowych i 98 taksonów z grupy porostów. Odnotowano 7 gatunków grzybów wielkoowocnikowych rzadkich i zagrożonych w skali kraju oraz dwa gatunki lokalnie rzadkie - borowik ceglstopory w odmianie typowej *Boletus luridiformis* var. *luridiformis* oraz monetka bukowa *Oudemansiella mucida*. Spośród porostów zagrożonych w skali kraju odnotowano 11 gatunków, w tym krytycznie zagrożone włostkę cienutką *Bryoria capilaris* oraz włostkę splecioną *Bryoria implexa*.

Różnorodność środowisk objętych ochroną w granicach parku przekłada się na bogactwo gatunkowe fauny tego terenu. Najliczniejszą grupą zwierząt notowanych na tym obszarze są ptaki. Wyniki przeprowadzonych w 2012 i 2013 r. prac inwentaryzacyjnych wskazują na występowanie na obszarze Parku 243 gatunków ptaków, z czego 153 gatunki z tej grupy zaliczono do łągowych; 10 gatunków nie potwierdzono w czasie prowadzonych obserwacji, ale określono jako łągowe w przeszłości; natomiast 80 gatunków uznano za gatunki przelotne. Najcenniejsze z nich stanowią przedmioty ochrony obszarów specjalnej ochrony ptaków Stawy Przemkowskie PLB020003 oraz Bory Dolnośląskie PLB020005. W wyniku przeprowadzonych badań herpetofauny, na terenie Parku stwierdzono występowanie 14 gatunków płazów oraz 7 gatunków gadów, w tym traszki grzebieniastej *Triturus cristatus*, kumaka nizinnego *Bombina bombina* i gniewosza plamistego *Coronella austriaca* oraz wykazano możliwą obecność żółwia błotnego *Emys orbicularis*. Badania ichtiofauny wykazały obecność 17 gatunków ryb, w tym kozy *Cobitis taenia* i śliza *Noemacheilus barbatulus*. Do gatunków szczególnie cennych wśród mięczaków zaliczyć

należy 2 gatunki objęte ochroną prawną: ślimak winniczek *Helix pomatia* i szczeżuja wielka *Anodonta cygnea*, a także gatunek ślimaka z rodziny błotniarkowatych *Stagnicola corvus*. W przypadku owadów na uwagę zasługują pachnica dębowa *Osmoderma eremita*, kwietnica okazała *Protaetia aeruginosa*, zacnik kropkowany *Gnorimus variabilis*, jelonek rogacz *Lucanus cervus*, sprężyk *Stenagostus rhombeus* i *Lacon querceus*, trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia*, zalotka białoczelną *Leucorrhinia albifrons*, straszka syberyjska (północna) *Sympecma paedisca*, paż żeglarz *Iphiclides podalirius*, czerwoczyk nieparek *Lycaena dispar*, modraszek nausithous *Phengaris nausithous*. Teriofauna tego obszaru również jest bogata, odnotowano tu 44 gatunki, w tym co najmniej 14 gatunków nietoperzy, m.in. mopek *Barbastella barbastellus*, nocek Bechsteina *Myotis bechsteinii* i nocek duży *Myotis myotis*. Na szczególną uwagę zasługują susel moręgowany *Spermophilus citellus*, popielica *Glis glis*, wydra *Lutra lutra*, bóbr *Castor fiber* oraz wilk *Canis lupus*.

Zagrożeniem dla ekosystemów parku są m.in. (na podstawie operatów ochrony Przemkowskiego Parku Krajobrazowego z 2015 r.):

- sukcesja wtórna;
- zmiana sposobu użytkowania użytków zielonych;
- wypalanie traw;
- inwazja obcych geograficznie gatunków roślin, jak rdestowiec *Reynoutria* i nawłóć *Solidago*, niecierpek gruczołowy *Impatiens glandulifera*, tawuła kutnerowata *Spiraea tomentosa*, barszcz Sosnowskiego *Heracleum sosnowskyi*, stokłosa spłaszczona *Bromus carinatus*, robinia akacja *Robinia pseudoacacia*, czeremcha amerykańska *Padus serotina* i dąb czerwony *Quercus rubra*;
- ekspansja niepożądanych rodzimych gatunków roślin, jak m.in. trzęślica modra *Molinia caerulea* i trzcina pospolita *Phragmites australis*;
- zaburzenia właściwych stosunków wodnych na siedliskach hydrogenicznych;
- zanieczyszczenie wód powierzchniowych;
- nadmierna penetracja terenów chronionych;
- niewłaściwie realizowane działania z zakresu gospodarki rybackiej nie uwzględniające wymagań ochronnych przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000 OSO Stawy Przemkowskie PLB020003;
- niewłaściwie realizowane działania z zakresu gospodarki leśnej nie uwzględniające wymagań ochronnych przedmiotów ochrony obszarów Natura 2000: Bory Dolnośląskie PLB020005, Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015, Jelonek Przemkowski PLH020097 oraz Buczyna Szprotawsko-Piotrowicka PLH080007;
- presja inwestycyjna na tereny kluczowe dla ochrony walorów przyrodniczych Parku;
- degradacja walorów kulturowych parku.

Tab. 9. Działania ochronne dla gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Przemków położonych w granicach Przemkowskiego Parku Krajobrazowego na podstawie Uchwały Nr XXII/669/16 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 25 maja 2016 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony Przemkowskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Dolno. z dnia 15 czerwca 2016 r. poz. 2865)

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
A – strefa istniejących obszarów i obiektów objętych ochroną prawną lub innych obszarów i obiektów zasługujących na ochronę prawną z uwagi na wyróżniające się wartości przyrodnicze, krajobrazowe lub kulturowe							
1							
	<p>AN – istniejące obszary Natura 2000: Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015, Buczyna Szprotawsko-Piotrowicka PLH080007, Jelonek Przemkowski PLH020097, Stawy Przemkowskie PLB020003 i Bory Dolnośląskie PLB020005;</p> <p>AP – istniejące pomniki przyrody;</p> <p>AR – istniejące rezerваты przyrody: „Buczyna Piotrowicka”, „Łęgi Źródłiskowe koło Przemkowa”, „Stawy Przemkowskie”;</p> <p>AU – istniejące użytki ekologiczne: „Cietrzewiowe Wrzosowisko”;</p> <p>APP – obiekty o wysokiej wartości przyrodniczej proponowane do objęcia ochroną prawną w postaci pomników przyrody;</p> <p>APS – obszary o wysokiej wartości przyrodniczej proponowane do objęcia ochroną prawną w postaci stanowisk dokumentacyjnych.</p>						
2	A – strefa istniejących obszarów i obiektów objętych ochroną prawną	AN – istniejące obszary Natura 2000	Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015 Buczyna Szprotawsko-Piotrowicka PLH080007 Jelonek Przemkowski PLH020097 Stawy Przemkowskie PLB020003 Bory Dolnośląskie PLB020005	zgodnie z właściwymi planami zadań ochronnych i zakresem zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000	zgodnie z właściwymi planami zadań ochronnych i zakresem zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000	zgodnie z właściwymi planami zadań ochronnych i zakresem zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000	zgodnie z właściwymi planami zadań ochronnych i zakresem zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
3	A – strefa istniejących obszarów i obiektów objętych ochroną prawną	AR – istniejące rezerваты przyrody	„Buczyna Piotrowicka” „Łęgi Źródłiskowe koło Przemkowa” „Stawy Przemkowskie”	zgodnie z właściwymi planami ochrony i zadaniami ochronnymi dla rezerwatów przyrody	zgodnie z właściwymi planami ochrony i zadaniami ochronnymi dla rezerwatów przyrody	zgodnie z właściwymi planami ochrony i zadaniami ochronnymi dla rezerwatów przyrody	zgodnie z właściwymi planami ochrony i zadaniami ochronnymi dla rezerwatów przyrody
4	BK – strefa zmiany istniejącego stanu środowiska przyrodniczego lub kulturowego poprzez wywołanie ukierunkowanych działań	BKVII – strefa realizacji działań ochronnych wynikających z zapisów i ustaleń zatwierdzonych planów ochrony, zadań ochronnych lub planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 i rezerwatów przyrody	Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015 Buczyna Szprotawsko-Piotrowicka PLH080007 Jelonek Przemkowski PLH020097 Stawy Przemkowskie PLB020003 Bory Dolnośląskie PLB020005 „Buczyna Piotrowicka” „Łęgi Źródłiskowe koło Przemkowa” „Stawy Przemkowskie”	Zgodnie z właściwymi planami zadań ochronnych obszarów Natura 2000, planami ochrony i zadaniami ochronnymi rezerwatów przyrody	Zgodnie z właściwymi planami zadań ochronnych obszarów Natura 2000, planami ochrony i zadaniami ochronnymi rezerwatów przyrody	Zgodnie z właściwymi planami zadań ochronnych obszarów Natura 2000, planami ochrony i zadaniami ochronnymi rezerwatów przyrody	Zgodnie z właściwymi planami zadań ochronnych obszarów Natura 2000, planami ochrony i zadaniami ochronnymi rezerwatów przyrody
5	A – strefa istniejących obszarów i obiektów objętych ochroną prawną	AU – istniejące użytki ekologiczne	„Cietrzewiowe Wrzosowisko”	zgodnie z właściwymi planami zadań ochronnych i zakresem zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000	zgodnie z właściwymi planami zadań ochronnych i zakresem zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000	zgodnie z właściwymi planami zadań ochronnych i zakresem zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000	zgodnie z właściwymi planami zadań ochronnych i zakresem zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
6	A – strefa istniejących obszarów i obiektów objętych ochroną prawną	AP – istniejące pomniki przyrody	13-32-1-01-157-i 13-32-1-01-157-j 13-32-1-03-117-i 13-32-1-04-121-i 13-32-1-04-122-f 13-32-1-05-303-g	-	-	-	-
7	A – strefa istniejących obszarów i obiektów objętych ochroną prawną	APP – obiekty o wysokiej wartości przyrodniczej proponowane do objęcia ochroną prawną w postaci pomników przyrody	13-32-1-01-157-h	Brak aktywności w zakresie powoływania nowych pomników przyrody i propozycji korekty granic obszarów chronionych powoduje, że ich ochrona nie będzie prowadzona w sposób właściwy.	Powołanie nowych pomników przyrody zwiększy walory krajobrazowe i atrakcyjność turystyczną obszaru Parku.	-	Zaleca się objęcie ochroną prawną obiektu: dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> o obwodzie 380 cm i wysokości 30 m.
Litosfera							
8	<p>§ 1.1) Celami ochrony przyrody Przemkowskiego Parku Krajobrazowego w zakresie ochrony zasobów abiotycznych i krajobrazu są:</p> <p>a) ochrona szczególnie cennych w skali regionu form geomorfologicznych genezy eolicznej;</p> <p>b) ochrona najważniejszych lub rzadkich form rzeźby terenu i utworów geologicznych, a także odsłoneń dokumentacyjnych, istotnych z punktu widzenia badań paleogeograficznych oraz dydaktyki;</p> <p>c) ochrona i przeciwdziałanie czynnikom i procesom przyczyniającym się do degradacji ekosystemów wodnych i zaburzających ich naturalne funkcjonowanie;</p> <p>d) ochrona bloków eratycznych znajdujących się obecnie zarówno na powierzchni Parku, jak i nowo wydobywanych w trakcie prac eksploatacyjnych surowców naturalnych czy prac budowlanych;</p> <p>e) zachowanie cech fizjonomii krajobrazu Parku związanych z terenami leśnymi, odsłoniętymi powierzchniami wydm i wrzosowisk oraz mozaiką terenów rolno-leśnych, szczególnie na obszarze użytku ekologicznego „Przemkowskie Bagno”;</p> <p>f) ograniczanie rozpraszania zabudowy, szczególnie we wskazanych do ochrony lokalizacjach oraz miejscach wskazanych do wyłączenia z zabudowy;</p> <p>g) przeciwdziałanie wprowadzaniu dysharmonizujących elementów w układach przestrzennych zabudowy;</p> <p>h) zachowanie osi i powiązań widokowych oraz zapewnienie odpowiedniej ekspozycji wyróżniającym się obiektom w krajobrazie.</p> <p>§6 Zaleca się podejmowanie następujących działań związanych z ochroną zasobów abiotycznych i gleb na obszarze Parku:</p> <p>1) niewykonywanie prac ziemnych, poza niewielkimi pracami związanymi z prowadzeniem trwale zrównoważonej gospodarki leśnej w obrębie odsłoniętych powierzchni wydm i wrzosowisk oraz</p>						

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
	<p>na obszarze użytku ekologicznego „Przemkowskie Bagno”;</p> <p>2) ochronę najważniejszych lub rzadkich form rzeźby terenu i utworów geologicznych, a także odsłoneń dokumentacyjnych, istotnych z punktu widzenia badań paleogeograficznych oraz dydaktyki;</p> <p>3) minimalizację czynników i procesów przyczyniających się do degradacji ekosystemów wodnych i zaburzających ich naturalne funkcjonowanie;</p> <p>4) ochronę bloków eratycznych znajdujących się obecnie zarówno na powierzchni Parku, jak i nowo wydobywanych w trakcie prac eksploatacyjnych surowców naturalnych czy prac budowlanych;</p> <p>5) ograniczanie rozpraszania zabudowy, szczególnie we wskazanych do ochrony lokalizacjach oraz wyłączenie z zabudowy we wskazanych miejscach – strefa BKIV;</p> <p>6) likwidację i rekultywację nielegalnych wysypisk odpadów;</p> <p>7) minimalizację zanieczyszczenia atmosfery przez niską emisję.</p>						
9	A – strefa istniejących obszarów i obiektów objętych ochroną prawną	APS – obszary o wysokiej wartości przyrodniczej proponowane do objęcia ochroną prawną w postaci stanowisk dokumentacyjnych	<p>„Odsłonecia w nieczynnej kopalni kruszywa w Przemkowie”: 13-32-1-08-84-c 13-32-1-08-84-j</p> <p>„Wały Śląskie”: 13-32-1-03-149-w 13-32-1-03-150-n 13-32-1-03-161-r</p> <p>„Dolina Szprotawy i Stawy Przemkowskie”: 13-32-1-07-23-g 13-32-1-07-23-h 13-32-1-07-23-i 13-32-1-07-23-j 13-32-1-07-23-k 13-32-1-07-23-l 13-32-1-07-23-m 13-32-1-07-23-n 13-32-1-07-23-o 13-32-1-07-40-s 13-32-1-07-40-t</p>	<p>Masowa eksploatacja surowców naturalnych, bezpowrotnie uszczuplająca zasoby naturalne i wprowadzająca zmiany w krążeniu wody oraz w krajobrazie najbliższego otoczenia (P/Z)</p> <p>Naturalne procesy stokowe prowadzące do zasypania podnóża ścian eksploatacyjnych oraz zarastanie, szczególnie przez roślinność krzewiastą (I/W)</p> <p>Wszelkie prace budowlane związane z plantowaniem powierzchni,</p>	ochrona i przeciwdziałanie czynnikom i procesom przyczyniającym się do degradacji ekosystemów wodnych i zaburzających ich naturalne funkcjonowanie	-	<p>Zaleca się objęcie dodatkowymi formami ochrony prawnej następujących obszarów o najwyższych wartościach przyrodniczo-krajobrazowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Odsłonecia w nieczynnej kopalni kruszywa w Przemkowie; - Wały Śląskie; - Dolina Szprotawy i Stawy Przemkowskie; - Góra Pasternik; - Wydmy okolic Wilkocina; - Morena Chocianowska.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
			13-32-1-07-56-r 13-32-1-07-56-s 13-32-1-07-94-a 13-32-1-07-94-b 13-32-1-07-94-c 13-32-1-07-94-d 13-32-1-07-94-f 13-32-1-07-94-g 13-32-1-07-94-h 13-32-1-07-94-i 13-32-1-07-94-j 13-32-1-07-94-k 13-32-1-07-94-l 13-32-1-07-94-m 13-32-1-07-94-n 13-32-1-07-94-o 13-32-1-07-95 13-32-1-07-96 13-32-1-07-97 13-32-1-07-98-a „Góra Pasternik”: 13-32-1-01-195-g 13-32-1-01-195-h 13-32-1-01-195-m 13-32-1-01-212-b 13-32-1-01-212-c 13-32-1-01-212-d 13-32-1-01-212-f 13-32-1-01-212-g 13-32-1-01-235-c 13-32-1-01-235-d	wykonywaniem wkopów i nasypów (P/Z)			

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
			13-32-1-01-235-f 13-32-1-01-235-g 13-32-1-01-235-h 13-32-1-01-258-d 13-32-1-01-258-f 13-32-1-01-258-g 13-32-1-01-258-h 13-32-1-01-273-a 13-32-1-01-273-c „Wydmy okolic Wilkocina”: 13-32-1-01-157-a 13-32-1-01-157-b 13-32-1-01-157-c 13-32-1-01-157-d 13-32-1-01-157-f 13-32-1-02-115-i 13-32-1-02-115-j 13-32-1-02-115-k 13-32-1-02-115-l 13-32-1-02-115-m 13-32-1-02-115-n 13-32-1-02-115-o 13-32-1-02-115-p 13-32-1-02-116-a 13-32-1-02-116-b 13-32-1-02-116-d 13-32-1-02-116-f 13-32-1-02-116-g 13-32-1-02-116-h 13-32-1-02-116-i 13-32-1-02-116-j				

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
			13-32-1-02-116-k 13-32-1-02-116-l 13-32-1-02-116-m 13-32-1-02-116-n 13-32-1-02-124-k 13-32-1-02-125-m 13-32-1-02-125-n 13-32-1-02-125-o 13-32-1-02-125-s 13-32-1-02-125-t 13-32-1-02-125-w 13-32-1-02-125-x 13-32-1-02-125-y 13-32-1-02-125-z 13-32-1-02-126 13-32-1-02-127 13-32-1-02-136-d 13-32-1-02-136-i 13-32-1-02-136-k 13-32-1-02-136-l 13-32-1-02-136-m 13-32-1-02-136-n 13-32-1-02-136-o 13-32-1-02-136-p 13-32-1-02-136-r 13-32-1-02-136-s 13-32-1-02-136-t 13-32-1-02-136-w 13-32-1-02-137 13-32-1-02-138 13-32-1-02-139 13-32-1-02-145				

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
			13-32-1-02-146 13-32-1-02-147 13-32-1-02-148-a 13-32-1-02-148-b 13-32-1-02-148-c 13-32-1-02-148-g 13-32-1-02-158-a 13-32-1-02-158-b 13-32-1-02-158-c 13-32-1-02-158-f 13-32-1-02-158-g 13-32-1-02-159-a 13-32-1-02-159-b 13-32-1-02-159-c 13-32-1-02-159-d 13-32-1-02-159-f 13-32-1-02-159-g 13-32-1-02-159-h 13-32-1-02-159-i 13-32-1-02-159-m 13-32-1-02-159-n 13-32-1-02-160-a 13-32-1-02-160-b 13-32-1-02-160-c 13-32-1-02-160-d 13-32-1-02-160-f 13-32-1-02-160-g 13-32-1-02-170-a 13-32-1-02-170-b 13-32-1-02-170-d 13-32-1-02-170-i 13-32-1-02-170-j				

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
			13-32-1-02-170-k 13-32-1-02-170-l 13-32-1-03-117-a 13-32-1-03-117-d 13-32-1-03-117-k 13-32-1-03-117-l 13-32-1-03-117-m 13-32-1-03-117-p 13-32-1-03-128-a 13-32-1-03-128-b 13-32-1-03-128-g 13-32-1-03-140-a 13-32-1-03-140-b „Morena Chocianowska”: 13-32-1-01-193-k 13-32-1-01-193-l 13-32-1-01-193-p 13-32-1-01-193-r 13-32-1-01-193-s 13-32-1-01-193-y 13-32-1-01-193-z 13-32-1-01-210 13-32-1-01-211-j 13-32-1-01-230 13-32-1-01-231 13-32-1-01-232 13-32-1-01-233-a 13-32-1-01-233-f 13-32-1-01-233-g 13-32-1-01-233-h 13-32-1-01-233-i				

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
			13-32-1-01-255 13-32-1-01-256 13-32-1-01-271 13-32-1-01-272-a 13-32-1-01-272-b 13-32-1-01-272-f				
Ekosystemy nieleśne							
10	<p>§ 1.2) Celami ochrony przyrody Przemkowskiego Parku Krajobrazowego w zakresie ochrony szaty roślinnej są:</p> <p>c) zachowanie powierzchni łąkowych siedlisk przyrodniczych w dolinach rzecznych i poprawa ich stanu zachowania;</p> <p>d) utrzymanie mozaikowego układu siedlisk rolno-leśnych na powierzchni użytku ekologicznego „Przemkowskie Bagno”;</p> <p>g) ochrona i utrzymanie powierzchni nieleśnych siedlisk przyrodniczych: wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi – kod 2330 i suche wrzosowiska – kod 4030 stanowiących przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015, jako siedlisk typowych dla Parku;</p> <p>k) wykorzystanie walorów szaty roślinnej do celów dydaktycznych, edukacyjnych, naukowych oraz promocji Parku.</p> <p>§ 7. Zaleca się podejmowanie następujących działań związanych z ochroną ekosystemów nieleśnych w celu właściwego kształtowania terenów rolnych i ochrony cennych łąkowych siedlisk przyrodniczych, siedlisk gatunków związanych z otwartymi terenami rolniczymi oraz tradycyjnego krajobrazu rolniczego, ze szczególnym uwzględnieniem stref BSI oraz BSIV:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) stosować się do obowiązku ochrony gruntów rolnych zgodnie z ustawą z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. 2013 poz. 1205); 2) zachęcać rolników do uczestnictwa w programie rolnośrodowiskowym w ramach Programu Roju Obszarów Wiejskich, w pakietach obejmujących m.in. ekstensywną gospodarkę na łąkach i pastwiskach, ochronę łąkowych siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk cennych gatunków zwierząt, przy uwzględnieniu ograniczeń wynikających z wymagań ochronnych przedmiotów ochrony obecnych na powierzchni danego użytku zielonego; 3) nie dopuszczać do likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych przy ciekach sąsiadujących z intensywnie użytkowanymi terenami rolnymi z wyjątkiem sytuacji zagrażających życiu mieszkańców oraz działań przeciwpożarowych i przeciwpowodziowych; 4) ograniczyć prace utrzymaniowe na rowach odwadniających zlokalizowanych na użytkach zielonych do niezbędnego minimum palającego na zachowanie właściwych warunków wilgotnościowych na powierzchni łąk, szczególnie zmiennowilgotnych; 5) formować pasy zakrzewień i zadrzewień wzdłuż cieków i brzegów zbiorników wodnych zlokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie intensywnie użytkowanych powierzchni rolnych, jako naturalnej strefy buforowej ograniczającej skutki bezpośredniego spływu biogenów do wód powierzchniowych; 6) unikać nawożenia gruntów rolnych gnojowicą w odległości 50 m od brzegu zbiorników wodnych oraz cieków, kanałów i rowów z wodą płynącą; 7) utrzymywać na granicach polno-leśnych zbiorowiska krzewiasto-zaroślowe, poprzez nieusuwanie drzew i krzewów, jak: osika, lipa, głóg, leszczyna, malina, dzika róża czy kalina; 8) zaniechać usuwania z miedz pojedynczych, starych drzew z wyjątkiem sytuacji zagrażających życiu i zdrowiu mieszkańców; 9) zapobiegać skutkom sukcesji wtórnej na użytkach zielonych, szczególnie w dolinie Szprotawy i Czarnej Wody i utrzymywać je w dobrej kulturze rolnej (z wyjątkiem terenów przeznaczonych do zalesień w dolinie Czarnej Wody); 10) promować rolę pozarolniczych funkcji obszarów wiejskich, w tym agroturystyki z wykorzystaniem infrastruktury turystycznej i edukacyjnej Parku; 11) promować hodowlę starych odmian drzew i krzewów owocowych oraz ras zwierząt gospodarskich; 						

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
	<p>12) zaniechać praktyk związanych z uprawą tzw. wierzby energetycznej – nierodzimych odmian wierzby <i>Salix</i> sp. oraz innych roślin, wykorzystywanych w podobnym celu. Uprawy te obniżają walory krajobrazowe Parku oraz w dużym stopniu wyjaławiają ziemię, która w długim okresie nie nadaje się do dalszej uprawy; na terenie Parku powinno się sprzyjać tradycyjnej gospodarce rolnej.</p> <p>Dla strefy BSI nie dopuszcza się zmiany trwałych użytków zielonych na grunty orne.</p>						
11	BSI – strefa zachowania tradycyjnego krajobrazu rolniczego	BSI_1 - łąki, pastwiska	<p>13-32-1-01-230-c</p> <p>13-32-1-03-104-d</p> <p>13-32-1-03-104-g</p> <p>13-32-1-03-107-f</p> <p>13-32-1-03-107-k</p> <p>13-32-1-03-118-r</p> <p>13-32-1-03-119-j</p> <p>13-32-1-04-101-bx</p> <p>13-32-1-04-101-x</p> <p>13-32-1-04-101-y</p> <p>13-32-1-04-108-c</p> <p>13-32-1-04-108-d</p> <p>13-32-1-04-153-f</p> <p>13-32-1-04-166-i</p> <p>13-32-1-07-8-a</p> <p>13-32-1-08-22-a</p> <p>13-32-1-08-22-c</p> <p>13-32-1-08-22-h</p> <p>13-32-1-08-22-p</p> <p>13-32-1-08-22-y</p> <p>13-32-1-08-70-f</p>	<p>Zmiana sposobu użytkowania użytków zielonych przejawiająca się najczęściej zamianą użytku zielonego na grunt orny lub wykorzystywaniem go na cele niezwiązane z rolnictwem (P).</p> <p>Wypalanie traw obejmujące najczęściej nieużytkowane lub użytkowane ekstensywnie obszary łąk na dużych powierzchniach i w pobliżu miejscowości (WP).</p>	<p>Promowanie wśród rolników uczestnictwa w programie rolnośrodowiskowym w pakietach obejmujących m.in. ekstensywną gospodarkę na łąkach i pastwiskach, ochronę łąkowych siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk cennych gatunków zwierząt na użytkach zielonych.</p> <p>Wprowadzenie zapisów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego mówiących o niedopuszczeniu do zmiany trwałych użytków zielonych na grunty orne.</p>	-	<p>Zaleca się stosować się do obowiązku ochrony gruntów rolnych zgodnie z ustawą z dnia 3 lutego 1995 r. o <i>ochronie gruntów rolnych i leśnych</i> (t.j. Dz.U. 2022 poz. 2409).</p> <p>Zaleca się zapobiegać skutkom sukcesji wtórnej na użytkach zielonych (wydz. 97 c, d).</p> <p>Zaleca się zachęcać rolników do uczestnictwa w programie rolnośrodowiskowym w ramach Programu Roju Obszarów Wiejskich, w pakietach obejmujących m.in. ekstensywną gospodarkę na łąkach i pastwiskach, ochronę łąkowych siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk cennych gatunków zwierząt, przy uwzględnieniu ograniczeń wynikających z wymagań ochronnych przedmiotów ochrony obecnych na powierzchni danego użytku zielonego (wydz. 70 f, 118 r, 119 j, 108 c, 104 d, 107 f, k).</p> <p>Zaleca się ograniczyć prace utrzymaniowe na rowach odwadniających zlokalizowanych na użytkach zielonych do niezbędnego minimum palającego na zachowanie właściwych warunków wilgotnościowych na</p>

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
							<p>powierzchni łąk, szczególnie zmiennowilgotnych(wydz. 70 f, 118 r, 119 j, 108 c, 104 d, 107 f, k).</p> <p>Zaleca się nie dopuszczać do likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych przy ciekach sąsiadujących z intensywnie użytkowanymi terenami rolnymi z wyjątkiem sytuacji zagrażających życiu mieszkańców oraz działań przeciwpożarowych i przeciwpowodziowych.</p> <p>Zaleca się formować pasy zakrzewień i zadrzewień wzdłuż cieków i brzegów zbiorników wodnych zlokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie intensywnie użytkowanych powierzchni rolnych, jako naturalnej strefy buforowej ograniczającej skutki bezpośredniego spływu biogenów do wód powierzchniowych.</p> <p>Zaniechać usuwania z miedz pojedynczych, starych drzew z wyjątkiem sytuacji zagrażających życiu i zdrowiu mieszkańców.</p> <p>Utrzymywać na granicach polno-leśnych zbiorowiska krzewiasto-zaroślowe, poprzez nieusuwanie drzew i krzewów, jak: osika, lipa, głóg, leszczyna, malina, dzika róża czy kalina.</p>

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
12	BSI – strefa zachowania tradycyjnego krajobrazu rolniczego	BSI_2 – uprawy	13-32-1-01-157-ax 13-32-1-01-157-bx 13-32-1-01-157-cx 13-32-1-01-157-dx 13-32-1-01-157-hx 13-32-1-01-157-w 13-32-1-01-157-x 13-32-1-01-157-y 13-32-1-01-157-z 13-32-1-01-167-a 13-32-1-01-167-d 13-32-1-01-178-i 13-32-1-01-193-j 13-32-1-02-114-fx 13-32-1-02-114-r 13-32-1-03-105-t 13-32-1-03-105-y 13-32-1-03-105-z 13-32-1-03-107-m 13-32-1-03-109-ax 13-32-1-03-109-bx 13-32-1-03-109-t 13-32-1-03-109-w 13-32-1-03-109-x 13-32-1-03-109-y 13-32-1-03-109-z 13-32-1-03-110-x 13-32-1-03-110-y 13-32-1-04-100-i 13-32-1-04-101-w 13-32-1-04-101-z 13-32-1-04-108-n	jw.	jw.	-	Zaleca się stosować się do obowiązku ochrony gruntów rolnych zgodnie z ustawą z dnia 3 lutego 1995 r. o <i>ochronie gruntów rolnych i leśnych</i> (t.j. Dz.U. 2022 poz. 2409). Zaleca się nie dopuszczać do likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych przy ciekach sąsiadujących z intensywnie użytkowanymi terenami rolnymi z wyjątkiem sytuacji zagrażających życiu mieszkańców oraz działań przeciwpożarowych i przeciwpowodziowych. Zaleca się formować pasy zakrzewień i zadrzewień wzdłuż cieków i brzegów zbiorników wodnych zlokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie intensywnie użytkowanych powierzchni rolnych, jako naturalnej strefy buforowej ograniczającej skutki bezpośredniego spływu biogenów do wód powierzchniowych. Zaniechać usuwania z miedz pojedynczych, starych drzew z wyjątkiem sytuacji zagrażających życiu i zdrowiu mieszkańców. Utrzymywać na granicach polno-leśnych zbiorowiska krzewiasto-zaroślowe, poprzez nieusuwanie drzew i krzewów, jak: osika, lipa, glóg, leszczyna, malina, dzika róża czy kalina.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
			13-32-1-04-108-s 13-32-1-04-108-w 13-32-1-04-176-b 13-32-1-07-10-h 13-32-1-07-11-f 13-32-1-07-12-a 13-32-1-07-56-f 13-32-1-07-56-g 13-32-1-07-56-m 13-32-1-07-56-n 13-32-1-08-22-b 13-32-1-08-22-i 13-32-1-08-22-j 13-32-1-08-22-k 13-32-1-08-83-d 13-32-1-08-83-h 13-32-1-08-83-i 13-32-1-08-83-k 13-32-1-08-83-l 13-32-1-08-91-w				Unikać nawożenia gruntów rolnych gnojowicą w odległości 50 m od brzegu zbiorników wodnych oraz cieków, kanałów i rowów z wodą płynącą.
13	BK – strefa zmiany istniejącego stanu środowiska przyrodniczego lub kulturowego poprzez wywołanie ukierunkowanych działań	BKIV – strefa przeciwdziałania fragmentacji terenów otwartych – tereny wyłączone z zabudowy	13-32-1-08-38-r 13-32-1-08-38-t	jw.	jw.	-	Należy wyłączyć z zabudowy tereny położone na północ i północny-wschód oraz tereny na południe od miejscowości Wysoka, w obrębie ewidencyjnym Wysoka, w gminie Przemków (obszar wiejski).
14	BK – strefa zmiany istniejącego stanu środowiska przyrodniczego lub kulturowego poprzez wywołanie	BKVI_2 – strefa ochrony czynnej realizowanej przez utrzymanie właściwej struktury cennych siedlisk	13-32-1-01-230-c 13-32-1-03-107-f 13-32-1-03-107-k 13-32-1-03-118-r 13-32-1-03-119-j	jw.	jw.	-	Należy dążyć do utrzymania właściwej struktury cennych siedlisk łąkowych na obszarach: - użytków zielonych, kluczowych dla zachowania cennej populacji susła moręgowanego

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
	ukierunkowanych działań	łąkowych	13-32-1-04-108-c 13-32-1-08-70-f				<p>Spermophilus citellus, położonych w otoczeniu kompleksu leśnego na południe od miejscowości Wysoka, w obrębie ewidencyjnym Wysoka, w gminie Przemków (obszar wiejski);</p> <p>- użytków zielonych z płatami cennych siedlisk przyrodniczych 6510 niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>), położonych na zachód od rezerwatu przyrody „Łęgi Źródłiskowe koło Przemkowa”, na północ od miejscowości Szklarki, w obrębie ewidencyjnym Szklarki, w gminie Przemków (obszar wiejski);</p> <p>- użytków zielonych zlokalizowanych w dolinie potoku Ostrężna, na zachód i południowy zachód od miejscowości Piotrowice, w obrębie ewidencyjnym Piotrowice, w gminie Przemków (obszar wiejski) oraz na południe od miejscowości Piotrowice, w obrębie ewidencyjnym Przemków, w gminie Gromadka;</p> <p>- użytków zielonych zlokalizowanych na wschód od miejscowości Wilkocin, w obrębie ewidencyjnym Wilkocin, w gminie Przemków (obszar wiejski).</p>
15	BS – strefa utrzymania istniejącego sposobu użytkowania terenu	BSV – ochrony otwartych powierzchni wydm i wrzosowisk	13-32-1-01-239-a 13-32-1-01-239-b 13-32-1-01-239-c	Sukcesja naturalna	ochrona i utrzymanie powierzchni nieleśnych siedlisk	-	Ochrona i utrzymanie powierzchni nieleśnych siedlisk przyrodniczych: wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi – kod 2330 i suche

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
			13-32-1-01-262-a 13-32-1-01-262-d 13-32-1-01-262-g 13-32-1-01-263-b 13-32-1-01-263-c 13-32-1-01-263-f 13-32-1-01-263-h 13-32-1-01-277-a 13-32-1-01-277-b 13-32-1-01-277-c 13-32-1-01-277-d 13-32-1-01-277-f 13-32-1-01-278-a 13-32-1-01-278-b 13-32-1-01-278-c 13-32-1-01-278-d 13-32-1-01-278-h 13-32-1-01-299-g 13-32-1-01-299-h 13-32-1-02-199-i 13-32-1-02-199-j 13-32-1-02-199-k 13-32-1-02-199-l 13-32-1-02-215-b 13-32-1-02-217-c 13-32-1-02-217-d 13-32-1-03-187-a 13-32-1-03-187-j 13-32-1-03-188-a 13-32-1-03-188-c 13-32-1-04-189-h 13-32-1-04-189-j		przyrodniczych		wrzosowiska – kod 4030 stanowiących przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015, jako siedlisk typowych dla Parku.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
			13-32-1-04-189-m 13-32-1-04-189-n 13-32-1-05-201-c 13-32-1-05-201-d 13-32-1-05-201-k 13-32-1-05-201-l 13-32-1-05-201-m 13-32-1-05-202-a 13-32-1-05-202-b 13-32-1-05-202-d 13-32-1-05-202-f 13-32-1-05-202-g 13-32-1-05-203-a 13-32-1-05-204-f 13-32-1-05-219-c 13-32-1-05-219-d 13-32-1-05-219-f 13-32-1-05-219-g 13-32-1-05-220-a 13-32-1-05-220-b 13-32-1-05-220-c 13-32-1-05-220-d 13-32-1-05-220-f 13-32-1-05-221-c 13-32-1-05-221-d 13-32-1-05-222-c 13-32-1-05-242-d 13-32-1-05-243-a 13-32-1-05-243-b 13-32-1-05-243-f 13-32-1-05-243-g 13-32-1-05-244-c				

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
			13-32-1-05-244-d 13-32-1-05-244-f 13-32-1-05-244-g 13-32-1-05-264-f 13-32-1-05-266-c 13-32-1-05-266-f 13-32-1-05-267-a 13-32-1-05-267-f 13-32-1-05-279-a 13-32-1-05-302-f 13-32-1-05-318-b 13-32-1-05-337-b 13-32-1-05-339-f 13-32-1-05-339-g 13-32-1-05-341-b 13-32-1-05-341-c 13-32-1-06-319-a 13-32-1-06-319-b 13-32-1-06-355-a 13-32-1-06-355-f				
Ekosystemy leśne							
16	<p>§ 1.2) Celami ochrony przyrody Przemkowskiego Parku Krajobrazowego w zakresie ochrony szaty roślinnej są:</p> <p>a) utrzymanie obecnego stanu powierzchniowego lasów oraz poprawa struktury i funkcji zbiorowisk leśnych na obszarze Parku;</p> <p>b) zmniejszenie deficytu martwego drewna na powierzchniach leśnych siedlisk przyrodniczych i tym samym zwiększanie liczby potencjalnych mikrosiedlisk roślin zarodnikowych i grzybów, w szczególności porostów;</p> <p>h) ochrona i utrzymanie powierzchni cennych leśnych siedlisk przyrodniczych: kwaśne buczyny – kod 9110, żyzne buczyny – kod 9130, grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny – kod 9170 stanowiących przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 Buczyna Szprotawsko-Piotrowicka PLH080007 oraz kwaśne dąbrowy – kod 9190 stanowiące przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 Jelonek Przemkowski PLH020097;</p> <p>k) wykorzystanie walorów szaty roślinnej do celów dydaktycznych, edukacyjnych, naukowych oraz promocji Parku.</p> <p>§ 8. 1. Zaleca się podejmowanie następujących działań związanych z ochroną ekosystemów leśnych w celu zapewnienia odpowiednich warunków dla ochrony ich walorów przyrodniczych, ze szczególnym uwzględnieniem stref BSII oraz BSIV:</p> <p>1) przebudowywanie drzewostanów niezgodnych lub częściowo zgodnych z zajmowanym siedliskiem w kierunku optymalnego wykorzystania warunków siedliskowych przez wprowadzany</p>						

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
	<p>drzewostan;</p> <p>2) regulowanie w ramach zabiegów pielęgnacyjnych i gospodarczych składów gatunkowych drzewostanów poprzez usuwanie gatunków obcych geograficznie i ekologicznie z warstwy drzewostanu i podszytu z rozpoznanych powierzchni leśnych siedlisk przyrodniczych, zarówno w obszarach Natura 2000, jak i poza nimi;</p> <p>3) stosowanie w odnowieniach rodzimych gatunków drzew właściwych dla siedliska;</p> <p>4) zachowanie istniejących zbiorników wodnych na terenach leśnych i utrzymanie odpowiednich warunków wilgotnościowych na powierzchniach hydrogenicznych leśnych, priorytetowych siedlisk przyrodniczych: Bory i lasy bagienne i brzoźowo-sosnowe bagienne lasy borealne kod – *91D0 oraz Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe i olsy źródliskowe kod – *91E0;</p> <p>5) kształtowanie właściwych stosunków wodnych poprzez realizację na terenach leśnych działań z zakresu tzw. małej retencji, o ile nie stoją one w sprzeczności z potrzebami ochrony przyrody; w tym zakresie zaleca się również otwarzanie i przywracanie wartości przyrodniczych zdegradowanym zbiornikom wodnym funkcjonującym na gruncie w przeszłości oraz spowalnianie odpływu wód z terenów mokradłowych aktualnie ulegających nadmiernemu odwadnianiu istniejącą siecią starych rowów;</p> <p>6) utrzymanie dotychczasowego sposobu prowadzenia zagospodarowania zrębowego na siedliskach borów świeżych korzystnego dla zachowania populacji lelka i lerki;</p> <p>7) pozostawianie w starych drzewostanach iglastych i mieszanych przewidzianych do odnowienia odpowiedniej ilości starodrzewu do naturalnego rozpadu;</p> <p>8) stopniowe zwiększanie liczby potencjalnych miejsc gniazdowania dużych ptaków takich, jak np.: bocian czarny czy bielik, na powierzchniach leśnych poprzez pozostawianie jako przestoi starych egzemplarzy dębów i sosen;</p> <p>9) wykonywanie prac zrywkowych na powierzchniach leśnych siedlisk wilgotnych w sposób minimalizujący naruszenie warstwy powierzchniowej gleby;</p> <p>10) pozostawianie i ochrona drzew dziuplastych, a w obrębie drzewostanów liściastych również starych egzemplarzy obumierających drzew z widocznymi wypróchnieniami;</p> <p>11) ochrona i utrzymanie w stanie otwartym śródleśnych polan;</p> <p>12) zabezpieczanie na powierzchniach leśnych odpowiedniej ilości martwego drewna;</p> <p>13) ograniczenie do niezbędnego minimum wynikającej z technologii pozyskania i metod transportu drewna dalszej modernizacji (poszerzania) dróg leśnych w obrębie eolicznych form wydmowych stanowiących cenny element krajobrazu Parku;</p> <p>14) na terenach związanych z gospodarką leśną, zarządzanych przez inne niż PGL Lasy Państwowe podmioty zaleca się:</p> <p>a) sporządzanie uproszczonych planów urządzania lasów zgodnie z zasadami analogicznymi do obowiązujących na terenie zarządzanym przez PGL Lasy Państwowe;</p> <p>b) zwiększanie nadzoru nad realizowanymi zabiegami gospodarczymi na powierzchniach leśnych oraz nad jakością i rodzajem materiału sadzeniowego wprowadzanego na odnawiane powierzchnie leśne;</p> <p>15) na terenach związanych z gospodarką leśną stosowanie metod mechanicznych lub biologicznych do zwalczania szkodników owadzych i grzybowych oraz minimalizacji szkód łowieckich, przy jednoczesnym ograniczeniu do niezbędnego minimum metod zwalczania chemicznego.</p> <p>Na terenach związanych z gospodarką leśną, zarządzanych przez PGL Lasy Państwowe w zakresie realizacji inwestycji związanych z gospodarką leśną dopuszcza się:</p> <p>1) realizację nowych obiektów związanych z gospodarką leśną: budynki i budowle, urządzenia melioracji wodnych, drogi leśne, szkółki leśne, miejsca składowania drewna, itp. przy uwzględnieniu ograniczeń wynikających z ochrony form wydmowych, ekosystemów wodno-bagiennych, cennych siedlisk przyrodniczych, gatunków roślin, grzybów i zwierząt oraz walorów kulturowych i krajobrazowych na obszarze Parku;</p> <p>2) realizację nowych obiektów związanych z ochroną przyrody, turystyką i dydaktyką: parkingi leśne, urządzenia terenowe niebędące obiektami budowlanymi, obiekty małej architektury.</p>						
17	BS – strefa utrzymania istniejącego sposobu	BSII – zachowania krajobrazu leśnego	13-32-1-01-157 13-32-1-01-167 13-32-1-01-178	Celowe lub niezamierzone wprowadzanie obcych	Edukacja, kontrola pod kątem obecności obcych gatunków oraz	1) przebudowywanie drzewostanów niezgodnych lub częściowo zgodnych z zajmowanym siedliskiem w	Na terenach związanych z gospodarką leśną, zarządzanych przez inne niż PGL Lasy

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
	użytkowania terenu		13-32-1-01-179 13-32-1-01-180 13-32-1-01-181 13-32-1-01-182 13-32-1-01-193 13-32-1-01-194 13-32-1-01-195 13-32-1-01-196 13-32-1-01-210 13-32-1-01-211 13-32-1-01-212 13-32-1-01-213 13-32-1-01-230 13-32-1-01-231 13-32-1-01-232 13-32-1-01-233 13-32-1-01-234 13-32-1-01-235 13-32-1-01-236 13-32-1-01-237 13-32-1-01-238 13-32-1-01-239 13-32-1-01-240 13-32-1-01-255 13-32-1-01-256 13-32-1-01-257 13-32-1-01-258 13-32-1-01-259 13-32-1-01-260 13-32-1-01-261 13-32-1-01-262 13-32-1-01-271	geograficznie gatunków roślin i zwierząt przyczyniające się do zmiany lokalnej bioróżnorodności i zagrażające trwałości cennych siedlisk oraz związanej z nimi rodzimej flory i fauny (WP). Niewłaściwie realizowane działania z zakresu gospodarki leśnej nie uwzględniające wymagań ochronnych przedmiotów ochrony obszarów Natura 2000: OSO Bory Dolnośląskie PLB020005, Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015, Jelonek Przemkowski PLH020097 oraz Buczyna Szprotawsko-Piotrowicka PLH080007.	powierzchni upraw gatunków roślin obcych geograficznie. Monitorowanie stanu zachowania przedmiotów ochrony obszarów Natura 2000 OSO Bory Dolnośląskie PLB020005, Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015, Jelonek Przemkowski PLH020097 i Buczyna Szprotawsko-Piotrowicka PLH080007 oraz sposobów realizacji podejmowanych na terenie kompleksów leśnych Parku Przemkowskiego PLH020015, Jelonek Przemkowski PLH020097 oraz sposobów ich wykonania. Prowadzenie gospodarki leśnej w oparciu o plany urządzenia lasu. Systematyczne uzupełnianie stanu wiedzy o rozmieszczeniu stanowisk cennych	kierunku optymalnego wykorzystania warunków siedliskowych przez wprowadzany drzewostan; 2) regulowanie w ramach zabiegów pielęgnacyjnych i gospodarczych składów gatunkowych drzewostanów poprzez usuwanie gatunków obcych geograficznie i ekologicznie z warstwy drzewostanu i podszytu z rozpoznanych powierzchni leśnych siedlisk przyrodniczych, zarówno w obszarach Natura 2000, jak i poza nimi; 3) stosowanie w odnowieniach rodzimych gatunków drzew właściwych dla siedliska; 4) zachowanie istniejących zbiorników wodnych na terenach leśnych i utrzymanie odpowiednich warunków wilgotnościowych na powierzchniach hydrogenicznych leśnych, priorytetowych siedlisk przyrodniczych: Bory i lasy bagienne i brzożowo-sosnowe bagienne lasy borealne kod – *91D0 oraz Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe i olsy źródłkowe kod – *91E0; 5) kształtowanie właściwych stosunków wodnych poprzez realizację na terenach	Państwowe podmioty zaleca się: a) sporządzanie uproszczonych planów urządzenia lasów zgodnie z zasadami analogicznymi do obowiązujących na terenie zarządzanym przez PGL Lasy Państwowe; b) zwiększanie nadzoru nad realizowanymi zabiegami gospodarczymi na powierzchniach leśnych oraz nad jakością i rodzajem materiału sadzeniowego wprowadzanego na odnawiane powierzchnie leśne.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
			13-32-1-01-272 13-32-1-01-273 13-32-1-01-274 13-32-1-01-275 13-32-1-01-276 13-32-1-01-278 13-32-1-01-295 13-32-1-01-296 13-32-1-01-297 13-32-1-01-298 13-32-1-01-299 13-32-1-01-300 13-32-1-01-331 13-32-1-01-332 13-32-1-01-333 13-32-1-01-334 13-32-1-01-335 13-32-1-01-368 13-32-1-01-369 13-32-1-01-370 13-32-1-02-113 13-32-1-02-114 13-32-1-02-115 13-32-1-02-116 13-32-1-02-124 13-32-1-02-125 13-32-1-02-126 13-32-1-02-127 13-32-1-02-136 13-32-1-02-137 13-32-1-02-138 13-32-1-02-139		gatunków zwierząt na terenach leśnych Parku.	leśnych działań z zakresu tzw. małej retencji, o ile nie stoją one w sprzeczności z potrzebami ochrony przyrody; w tym zakresie zaleca się również odtwarzanie i przywracanie wartości przyrodniczych zdegradowanym zbiornikom wodnym funkcjonującym na gruncie w przeszłości oraz spowalnianie odpływu wód z terenów mokradłowych aktualnie ulegających nadmiernemu odwadnianiu istniejącą siecią starych rowów; 6) utrzymanie dotychczasowego sposobu prowadzenia zagospodarowania zrębowego na siedliskach borów świeżych korzystnego dla zachowania populacji lelka i lerki; 7) pozostawianie w starych drzewostanach iglastych i mieszanych przewidzianych do odnowienia odpowiedniej ilości starodrzewu do naturalnego rozpadu; 8) stopniowe zwiększanie liczby potencjalnych miejsc gniazdowania dużych ptaków takich, jak np.: bocian czarny czy bielik, na powierzchniach leśnych poprzez pozostawianie jako przestoi starych egzemplarzy dębów i	

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
			13-32-1-02-145 13-32-1-02-146 13-32-1-02-147 13-32-1-02-148 13-32-1-02-158 13-32-1-02-159 13-32-1-02-160 13-32-1-02-168 13-32-1-02-169 13-32-1-02-170 13-32-1-02-183 13-32-1-02-184 13-32-1-02-185 13-32-1-02-186 13-32-1-02-197 13-32-1-02-198 13-32-1-02-199 13-32-1-02-200 13-32-1-02-214 13-32-1-02-215 13-32-1-02-216 13-32-1-02-217 13-32-1-03-104 13-32-1-03-105 13-32-1-03-106 13-32-1-03-107 13-32-1-03-109 13-32-1-03-110 13-32-1-03-111 13-32-1-03-117 13-32-1-03-118 13-32-1-03-119			sosen; 9) wykonywanie prac zrywkowych na powierzchniach leśnych siedlisk wilgotnych w sposób minimalizujący naruszenie warstwy powierzchniowej gleby; 10) pozostawianie i ochrona drzew dziuplastych, a w obrębie drzewostanów liściastych również starych egzemplarzy obumierających drzew z widocznymi wypróchnieniami; 11) ochrona i utrzymanie w stanie otwartym śródleśnych polan; 12) zabezpieczanie na powierzchniach leśnych odpowiedniej ilości martwego drewna; 13) ograniczenie do niezbędnego minimum wynikającej z technologii pozyskania i metod transportu drewna dalszej modernizacji (poszerzania) dróg leśnych w obrębie eolicznych form wydmowych stanowiących cenny element krajobrazu Parku; 15) na terenach związanych z gospodarką leśną stosowanie metod mechanicznych lub biologicznych do zwalczania szkodników owadzych i grzybowych oraz	

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
			13-32-1-03-128 13-32-1-03-129 13-32-1-03-130 13-32-1-03-140 13-32-1-03-141 13-32-1-03-142 13-32-1-03-149 13-32-1-03-150 13-32-1-03-151 13-32-1-03-161 13-32-1-03-162 13-32-1-03-163 13-32-1-03-171 13-32-1-03-172 13-32-1-03-173 13-32-1-03-187 13-32-1-03-99 13-32-1-04-100 13-32-1-04-101 13-32-1-04-102 13-32-1-04-103 13-32-1-04-108 13-32-1-04-112 13-32-1-04-120 13-32-1-04-121 13-32-1-04-122 13-32-1-04-123 13-32-1-04-131 13-32-1-04-132 13-32-1-04-133 13-32-1-04-134 13-32-1-04-135			minimalizacji szkód łowieckich, przy jednoczesnym ograniczeniu do niezbędnego minimum metod zwalczania chemicznego.	

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
			13-32-1-04-143 13-32-1-04-144 13-32-1-04-152 13-32-1-04-153 13-32-1-04-154 13-32-1-04-155 13-32-1-04-156 13-32-1-04-164 13-32-1-04-165 13-32-1-04-166 13-32-1-04-174 13-32-1-04-175 13-32-1-04-176 13-32-1-04-189 13-32-1-04-190 13-32-1-04-191 13-32-1-05-177 13-32-1-05-192 13-32-1-05-204 13-32-1-05-205 13-32-1-05-206 13-32-1-05-208 13-32-1-05-209 13-32-1-05-218 13-32-1-05-221 13-32-1-05-222 13-32-1-05-223 13-32-1-05-224 13-32-1-05-225 13-32-1-05-226 13-32-1-05-227 13-32-1-05-228				

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
			13-32-1-05-229 13-32-1-05-241 13-32-1-05-242 13-32-1-05-243 13-32-1-05-245 13-32-1-05-246 13-32-1-05-247 13-32-1-05-248 13-32-1-05-249 13-32-1-05-250 13-32-1-05-264 13-32-1-05-265 13-32-1-05-266 13-32-1-05-268 13-32-1-05-269 13-32-1-05-270 13-32-1-05-279 13-32-1-05-280 13-32-1-05-281 13-32-1-05-282 13-32-1-05-283 13-32-1-05-284 13-32-1-05-301 13-32-1-05-302 13-32-1-05-303 13-32-1-05-304 13-32-1-05-305 13-32-1-05-306 13-32-1-05-318 13-32-1-05-336 13-32-1-05-337 13-32-1-05-338				

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
			13-32-1-05-339 13-32-1-05-340 13-32-1-05-353 13-32-1-05-354 13-32-1-05-371 13-32-1-05-372 13-32-1-06-252 13-32-1-06-319 13-32-1-06-355 13-32-1-06-373 13-32-1-06-374 13-32-1-06-375 13-32-1-07-10 13-32-1-07-11 13-32-1-07-12 13-32-1-07-13 13-32-1-07-14 13-32-1-07-15 13-32-1-07-16 13-32-1-07-24 13-32-1-07-25 13-32-1-07-26 13-32-1-07-27 13-32-1-07-28 13-32-1-07-29 13-32-1-07-30 13-32-1-07-31 13-32-1-07-32 13-32-1-07-40 13-32-1-07-41 13-32-1-07-42 13-32-1-07-43				

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
			13-32-1-07-44 13-32-1-07-45 13-32-1-07-46 13-32-1-07-47 13-32-1-07-48 13-32-1-07-49 13-32-1-07-56 13-32-1-07-57 13-32-1-07-58 13-32-1-07-59 13-32-1-07-6 13-32-1-07-60 13-32-1-07-61 13-32-1-07-7 13-32-1-07-74 13-32-1-07-8 13-32-1-07-9 13-32-1-07-94 13-32-1-07-95 13-32-1-07-96 13-32-1-07-97 13-32-1-08-17 13-32-1-08-18 13-32-1-08-19 13-32-1-08-20 13-32-1-08-21 13-32-1-08-33 13-32-1-08-34 13-32-1-08-35 13-32-1-08-36 13-32-1-08-37 13-32-1-08-38				

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
			13-32-1-08-50 13-32-1-08-51 13-32-1-08-52 13-32-1-08-53 13-32-1-08-54 13-32-1-08-55 13-32-1-08-62 13-32-1-08-63 13-32-1-08-64 13-32-1-08-65 13-32-1-08-66 13-32-1-08-67 13-32-1-08-68 13-32-1-08-69 13-32-1-08-70 13-32-1-08-71 13-32-1-08-72 13-32-1-08-75 13-32-1-08-76 13-32-1-08-77 13-32-1-08-78 13-32-1-08-79 13-32-1-08-80 13-32-1-08-81 13-32-1-08-82 13-32-1-08-83 13-32-1-08-84 13-32-1-08-85 13-32-1-08-87 13-32-1-08-88 13-32-1-08-89 13-32-1-08-90				

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
			13-32-1-08-91 13-32-1-08-92 13-32-1-08-93				
18	BKI – strefa modyfikacji gospodarki leśnej	BKI_1 – ochrona bierna ekosystemów leśnych	13-32-1-04-120-a 13-32-1-04-120-b 13-32-1-04-120-d 13-32-1-04-120-f 13-32-1-04-120-g 13-32-1-04-121-g 13-32-1-04-121-i 13-32-1-04-121-j 13-32-1-04-121-k 13-32-1-04-122-a 13-32-1-04-122-b 13-32-1-04-122-d 13-32-1-04-122-f 13-32-1-04-123-a 13-32-1-04-123-b 13-32-1-04-123-c 13-32-1-04-132-a 13-32-1-04-132-b 13-32-1-04-132-c 13-32-1-04-133-a 13-32-1-04-144-a 13-32-1-04-144-b 13-32-1-04-144-c 13-32-1-04-153-a	jw.	jw.	Powierzchnie ekosystemów leśnych zlokalizowane w zasięgu rezerwatu przyrody „Buczyna Piotrowicka”, szczególnie z uwagi na leśne siedliska przyrodnicze stanowiące przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 Buczyna Szprotawsko-Piotrowicka PLH080007 kwaśne buczyny <i>Luzulo-Fagenion</i> (9110), żyzne buczyny <i>Dentario glandulosae-Fagenion</i> , <i>Galio odorati-Fagenion</i> (9130), grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny <i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i> (9170). Powierzchnie śródleśnych torfowisk przejściowych i trzęsawisk (przeważnie z roślinnością z klasy <i>Scheuchzerio-Caricetea</i>) (7140) wraz ze strefą 20 m wokół nich zlokalizowanych w wydzieleniach leśnych.	-
19	BKI – strefa modyfikacji gospodarki leśnej	BKI_2 – ochrona czynna ekosystemów leśnych w zakresie działań związanych z gospodarką leśną	13-32-1-02-148-i	jw.	jw.	Należy objąć ochroną czynną ekosystemy leśne w zakresie działań związanych z gospodarką leśną: - w celu kształtowania prawidłowej struktury	-

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
						gatunkowej drzewostanu na powierzchni siedliska przyrodniczego 9190 kwaśne dąbrowy (<i>Quercetea roboripetraeae</i>) stanowiącego przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 Jelonek Przemkowski PLH020097 należy usuwać z powierzchni siedliska obce ekologicznie gatunki drzew (sosna, świerk).	
Ekosystemy wodne							
20	<p>§ 1.2) Celami ochrony przyrody Przemkowskiego Parku Krajobrazowego w zakresie ochrony szaty roślinnej są:</p> <p>j) ochrona hydrogenicznych siedlisk przyrodniczych, w szczególności torfowisk i borów bagiennych przez właściwe kształtowanie stosunków wodnych na obszarach mokradłowych;</p> <p>k) wykorzystanie walorów szaty roślinnej do celów dydaktycznych, edukacyjnych, naukowych oraz promocji Parku.</p> <p>§ 9. Zaleca się podejmowanie następujących działań związanych z ekosystemami wodnymi w celu ochrony ich bioróżnorodności oraz zachowaniem torfowisk i borów bagiennych przez właściwe kształtowanie stosunków wodnych na obszarach mokradłowych, ze szczególnym uwzględnieniem strefy BSIII:</p> <p>1) gospodarka na stawach rybnych powinna być prowadzona metodami ekstensywnymi w cyklu trzyletnim i w dwusezonowych obsadach w obiektach zarybieniowych (gospodarczych – stawy Wołowe); charakterystyczna dla produkcji ryb karpiowatych;</p> <p>2) stosowanie środków farmakologicznych (zwłaszcza antybiotyków i chemicznych) dopuszczalne jest tylko w wypadkach koniecznych, niemożliwych do zastąpienia innymi metodami i jako zabiegi zapobiegające chorobom i pasożytom ichtiofauny po otrzymaniu jednoznacznego zalecenia takiego stosowania środków farmakologicznych wydanego przez Wojewódzkiego Lekarza Weterynarii – specjalisty chorób ryb;</p> <p>3) przy planowaniu produkcji ryb należy uwzględnić konieczność realizacji wskazań i działań zawartych w planie ochrony dla obszaru Natura 2000 OSO Stawy Przemkowskie PLB020003, w tym tolerowanie gatunków ptaków rybożernych, zachowanie drobnych ryb służących za ich pokarm oraz kształtowanie ich siedlisk i miejsc żerowania;</p> <p>4) w trakcie zarybiania akwenów użytkowanych wędkarsko należy przeprowadzać kontrole w celu ograniczenia liczby wprowadzanych obcych gatunków ryb, które mogą przyczynić się do zagrożenia rodzimej populacji ichtiofauny;</p> <p>5) w celu zachowania wartości przyrodniczej Parku konieczne jest utrzymanie kompleksu Stawów Przemkowskich, przy równoczesnym zachowaniu równowagi pomiędzy celami ochrony przyrody, ochrony przeciwpowodziowej, utrzymaniem poziomu wód gruntowych otoczenia i gospodarką hodowlaną; w związku z tym w zakresie prac utrzymaniowych kompleksu stawów hodowlanych zaleca się inwestowanie w nowoczesne rżnięcia z zakresu inżynierii hydrotechnicznej, zachowanie ostrożności przy odmulaniu zbiorników i powstrzymanie się od usuwania całego osadu podczas jednego etapu prac;</p> <p>6) zaleca się zachowanie lub przywrócenie w obrębie kompleksu Stawów Przemkowskich dobrego stanu grobli ziemnych i przepustów z uwzględnieniem nowych metod i materiałów budowlanych;</p> <p>7) dla cieków, z których w sposób zorganizowany pobierana jest woda na potrzeby zasilania stawów, konieczne jest utrzymanie wielkości przepływów powyżej miejsc poboru wody oraz poniżej ujścia wód z kompleksu stawów w sposób nienaruszający kryteriów przepływów hydrobiologicznych;</p>						

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
	<p>8) gospodarka rybacka prowadzona na terenie Parku powinna uwzględnić występowanie na stawach gospodarczych (Wołowe Stawy) oraz na Stawie Ostaszowskim siedliska przyrodniczego z I Załącznika Dyrektywy Rady 92/43/EWG; jest nim naturalna roślinność mezotroficznymi zbiorników wodnych należąca do związku Elatino-Elleocharition ovatae – siedlisko przyrodnicze 3130 wraz z cennymi gatunkami flory namuliskowej; z tego względu powinno się wprowadzić ustalenia dotyczące spuszczenia wody ze stawów rybnych; zaleca się, aby w ciągu każdego roku przynajmniej jeden staw był zostawiony na okres zimy w stanie suchym, co polni na zachowanie trwałości siedlisk odpowiednich dla roślinności namuliskowej;</p> <p>9) zachowanie jak największej powierzchni stref ekotonowych stanowiących ważne korytarze migracyjne zwierząt poprzez prowadzenie prac melioracyjnych zgodnie z ogólnie przyjętymi dobrymi praktykami – zachowanie (przynajmniej fragmentów) roślinności towarzyszącej ciekom i rowom oraz zaniechanie zabudowy w pasie o szerokości 100 m od brzegów rzek i zbiorników wodnych;</p> <p>10) zachowanie istniejących zbiorników wodnych na terenie Parku i utrzymanie obecnego stanu terenów podmokłych;</p> <p>11) dążenie do poprawy jakości wód powierzchniowych i podziemnych poprzez monitoring i kontrole w zakresie gospodarki wodno-ściekowej; na terenie Parku zadanie to powinno być realizowane także poprzez kanalizację wsi oraz miejscowości położonych w górnym biegu rzeki poza jego granicami; należy zachęcać rolników do przestawiania gospodarstw na rolnictwo ekologiczne i rezygnowanie ze stosowania pestycydów;</p> <p>12) ograniczenie spadku poziomu wód podziemnych i osuszania obszarów podmokłych dla zachowania wartości tych ekosystemów poprzez reorganizację systemową tematu melioracji wodnych i użytkowania terenów podmokłych, prowadzenie inwestycji w zakresie małej retencji przez nadleśnictwa i innych zarządców gruntów oraz renaturyzację obszarów nadrzecznych i spowolnienie odpływu.</p>						
21	BS – strefa utrzymania istniejącego sposobu użytkowania terenu	BSIII_1 – ochrony zbiorników wód powierzchniowych	13-32-1-04-102-d 13-32-1-04-103-c 13-32-1-04-103-i 13-32-1-04-103-j 13-32-1-04-164-n 13-32-1-04-176-h 13-32-1-04-189-b 13-32-1-05-201-g 13-32-1-05-201-h 13-32-1-05-201-i 13-32-1-05-219-a 13-32-1-05-223-b 13-32-1-05-242-a 13-32-1-07-6-i 13-32-1-07-6-j 13-32-1-07-6-k 13-32-1-07-6-l 13-32-1-07-6-m 13-32-1-07-6-n 13-32-1-07-94-p	Zaburzenia właściwych stosunków wodnych na siedliskach hydrogenicznych będące efektem niewłaściwie realizowanych prac melioracyjnych, konserwacji istniejącej sieci rowów odwadniających czy też nadmiernego odprowadzania wody przez funkcjonującą sieć rowów (W I/P).	Dopuszczenie do naturalnego zarastania starych rowów melioracyjnych i utraty ich drożności, tam gdzie nie są one niezbędne do prowadzenia gospodarki rolnej i leśnej. Hamowanie odpływu wód poprzez montaż zastawek na rowach odprowadzających wodę z terenów mokradłowych. Zwiększenie retencji gruntowej poprzez realizację projektów z zakresu tzw. małej retencji. Odtwarzanie	Zachowanie jak największej powierzchni stref ekotonowych stanowiących ważne korytarze migracyjne zwierząt poprzez prowadzenie prac melioracyjnych zgodnie z ogólnie przyjętymi dobrymi praktykami – zachowanie (przynajmniej fragmentów) roślinności towarzyszącej ciekom i rowom oraz zaniechanie zabudowy w pasie o szerokości 100 m od brzegów rzek i zbiorników wodnych.	Ograniczenie spadku poziomu wód podziemnych i osuszania obszarów podmokłych dla zachowania wartości tych ekosystemów poprzez reorganizację systemową tematu melioracji wodnych i użytkowania terenów podmokłych, prowadzenie inwestycji w zakresie małej retencji przez nadleśnictwa i innych zarządców gruntów oraz renaturyzację obszarów nadrzecznych i spowolnienie odpływu.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
			13-32-1-07-94-r 13-32-1-07-95-c 13-32-1-07-95-g 13-32-1-07-95-j 13-32-1-07-95-k 13-32-1-07-95-l 13-32-1-07-97-f 13-32-1-07-97-h 13-32-1-07-97-j 13-32-1-08-91-c		obszarów podmokłych.		
22	BS – strefa utrzymania istniejącego sposobu użytkowania terenu	BSIII_2 – ochrony torfowisk	13-32-1-02-124-m 13-32-1-02-136-h 13-32-1-02-158-f 13-32-1-04-120-d 13-32-1-04-120-f 13-32-1-04-120-g	jw.	jw.	Zachowanie istniejących zbiorników wodnych na terenie Parku i utrzymanie obecnego stanu terenów podmokłych.	Ograniczenie spadku poziomu wód podziemnych i osuszenia obszarów podmokłych dla zachowania wartości tych ekosystemów poprzez reorganizację systemową tematu melioracji wodnych i użytkowania terenów podmokłych, prowadzenie inwestycji w zakresie małej retencji przez nadleśnictwa i innych zarządców gruntów oraz renaturyzację obszarów nadrzecznych i spowolnienie odpływu.
23	BK – strefa zmiany istniejącego stanu środowiska przyrodniczego lub kulturowego poprzez wywołanie ukierunkowanych działań	BKIII – strefa przeciwdziałania fragmentacji terenów otwartych w wyniku sukcesji wtórnej lub celowego zalesiania powierzchni z cennymi, nieleśnymi siedliskami	13-32-1-01-230-c 13-32-1-03-104-g 13-32-1-03-107-f 13-32-1-03-107-k 13-32-1-04-120-f 13-32-1-04-120-g	jw.	jw.	-	Należy przeciwdziałać sukcesji wtórnej na powierzchniach cennych siedlisk nieleśnych poprzez usuwanie podrostu drzew i krzewów na powierzchni: - siedliska przyrodniczego torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z klasy <i>Scheuchzeria-Caricetea</i>) kod – 7140, na Krowim Bagnie w obrębie obszaru Natura 2000 Buczyna Szprotawsko-

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
							<p>Piotrowicka PLH080007;</p> <ul style="list-style-type: none"> - użytków zielonych położone przy kompleksie leśnym na zachód od rezerwatu przyrody „Łęgi Źródłiskowe koło Przemkowa”, na północ od miejscowości Szklarki, w obrębie ewidencyjnym Szklarki, w gminie Przemków (obszar wiejski); - użytków zielonych z siedliskiem przyrodniczym niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (Arrhenatherion elatioris) kod – 6510, położone wzdłuż zachodniej granicy rezerwatu przyrody „Łęgi Źródłiskowe koło Przemkowa”, na północny wschód od miejscowości Szklarki, w obrębie ewidencyjnym Szklarki, w gminie Przemków (obszar wiejski); - powierzchnie użytków zielonych położone w otoczeniu kompleksu leśnego na południe od miejscowości Wysoka, w obrębie ewidencyjnym Wysoka, w gminie Przemków (obszar wiejski).
24	BK – strefa zmiany istniejącego stanu środowiska przyrodniczego lub kulturowego poprzez wywołanie ukierunkowanych działań	BKVI_1 - strefa ochrony czynnej realizowanej przez poprawę warunków uwodnienia cennych siedlisk mokradłowych	13-32-1-04-120-c 13-32-1-04-120-d 13-32-1-04-120-f 13-32-1-04-120-g	-	-	-	Należy dążyć do poprawy warunków uwodnienia cennych siedlisk mokradłowych poprzez ustawienie zastawek na rowach melioracyjnych w celu zmniejszenia odpływu wody z powierzchni torfowiska przejściowego.

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
Ochrona gatunków grzybów, roślin i dziko występujących zwierząt oraz ich siedlisk							
25	<p>§ 1.2) Celami ochrony przyrody Przemkowskiego Parku Krajobrazowego w zakresie ochrony szaty roślinnej są:</p> <p>e) utrzymanie różnorodności gatunkowej roślin i grzybów na ich naturalnych i półnaturalnych stanowiskach na obszarze Parku;</p> <p>f) utrzymanie i kształtowanie korytarzy ekologicznych umożliwiających migrację gatunków;</p> <p>i) ograniczenie rozprzestrzeniania się szczególnie inwazyjnych antropofitów na terenie Parku, tj.: rdestowców <i>Reynoutria</i> sp. i barszczu Sosnowskiego <i>Heracleum sosnowskyi</i>;</p> <p>k) wykorzystanie walorów szaty roślinnej do celów dydaktycznych, edukacyjnych, naukowych oraz promocji Parku.</p> <p>§ 1.3) Celami ochrony przyrody Przemkowskiego Parku Krajobrazowego w zakresie ochrony fauny i siedlisk szczególnie cennych gatunków zwierząt są:</p> <p>a) zachowanie różnorodności gatunkowej zwierząt w naturalnych siedliskach ich występowania, w szczególności gatunków rzadkich, zagrożonych i chronionych;</p> <p>b) zachowanie istniejących stanowisk, ostoi i siedlisk rzadkich gatunków zwierząt, w wyjątkowych przypadkach w postaci restytucji gatunku;</p> <p>c) utrzymanie aktualnej pokrywy leśnej, w miarę możliwości pozostawianie podszytu oraz odpowiedniej ilości martwego drewna (w miejscach stwierdzonego występowania chronionych ksylofagów również drewna wielkogabarytowego);</p> <p>d) utrzymanie i promowanie ekstensywnej gospodarki łąkowo-pastwiskowej;</p> <p>e) dążenie do zachowania mozaikowości środowiska i miejsc o wyróżniającym się udziale siedlisk ekotonowych i hydrogenicznych, warunkujących bogactwo i różnorodność fauny;</p> <p>f) zachowanie i odtwarzanie korytarzy ekologicznych, które umożliwiają migrację zwierząt;</p> <p>g) ograniczenie wprowadzania i kontrola liczebności gatunków obcego pochodzenia (dotyczy zwłaszcza ryb i ssaków drapieżnych), które mogą zagrozić występowaniu rodzimej fauny;</p> <p>h) wykorzystanie zasobów faunistycznych Parku w celach edukacyjnych i promocyjnych.</p> <p>§ 10.1. Zaleca się podejmowanie następujących działań związanych z ochroną gatunków grzybów, roślin i dziko występujących zwierząt oraz ich siedlisk na obszarze Parku:</p> <p>1) systematyczną aktualizację informacji oraz ich wymianę z lokalnymi nadleśnictwami i Regionalną Dyрекcją Ochrony Środowiska we Wrocławiu o nowo odkrywanych stanowiskach chronionych i zagrożonych gatunków roślin, grzybów i zwierząt;</p> <p>2) systematyczną aktualizację informacji oraz ich wymianę z lokalnymi nadleśnictwami i Regionalną Dyрекcją Ochrony Środowiska we Wrocławiu o nowo odkrywanych skupiskach obcych geograficznie i silnie inwazyjnych gatunków roślin zagrażających rodzimej florze;</p> <p>3) systematyczne gromadzenie informacji oraz ich wymianę z lokalnymi nadleśnictwami i Regionalną Dyрекcją Ochrony Środowiska we Wrocławiu o zgłaszanych szkodach i problemach na terenie Parku związanych z obecnymi w jego przestrzeni gatunkami chronionymi, np. bobrem, wydrą, wilkiem, ptakami drapieżnymi, itp.</p> <p>2. W zakresie ochrony znanych stanowisk lub siedlisk chronionych gatunków roślin, grzybów i zwierząt zaleca się:</p> <p>1) dla gatunków związanych z siedliskami łąkowymi utrzymywanie stałych warunków siedliskowych poprzez:</p> <p>a) zapobieganie sukcesji wtórnej;</p> <p>b) promowanie wśród właścicieli, zarządców i użytkowników trwałych użytków zielonych, na których zlokalizowane są stanowiska gatunków chronionych, uczestnictwa w odpowiednim programie rolnośrodowiskowym w ramach Programu Roju Obszarów Wiejskich;</p> <p>c) ekstensywne koszenie łąk świeżych i trzęślicowych połączone z usuwaniem pokosu z ich powierzchni;</p> <p>2) z uwagi na to, że na powierzchniach łąk zlokalizowanych w granicach użytku ekologicznego „Przemkowskie Bagno” stwierdzono ekspansję trzciny pospolitej <i>Phragmites australis</i>, zaleca się</p>						

Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
					zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
					<p>prowadzić coroczne koszenie do momentu wyeliminowania trzciny pospolitej z powierzchni łąki, a następnie w ramach wizji terenowej dokonać oceny, czy można powrócić do ekstensywnego koszenia;</p> <p>3) na łąkach zasiedlonych przez modraszka <i>Phengaris nausithous</i> zaleca się dostosowanie przyjętej formy gospodarowania do wymagań ekologicznych gatunku; dla tego gatunku motyla najbardziej preferowany jest pojedynczy późny pokos po 15 września każdego roku;</p> <p>4) ekstensywne użytkowanie łąk w pasie wzniesień między miejscowościami Jakubowo Lubińskie, Wysoka i Wilkocin będących miejscem występowania susła moregowanego;</p> <p>5) utrzymywanie właściwych warunków wilgotnościowych na siedliskach ze zidentyfikowanymi stanowiskami chronionych gatunków roślin, zarówno na powierzchniach łąkowych, jak i leśnych oraz torfowiskowych;</p> <p>6) ochronę stanowisk chronionych roślin i grzybów oraz miejsc rozrodu chronionych gatunków zwierząt w czasie wykonywania czynności związanych z gospodarką leśną, rolną i rybacką poprzez odpowiednie dostosowanie terminów i technologii wykonywania prac;</p> <p>7) w czasie wykonywania czynności związanych z gospodarką leśną zaleca się pozostawianie na gruncie zidentyfikowanych drzew dziuplastych z wyjątkiem sytuacji zagrożenia życia, zdrowia lub mienia ludzi lub sytuacji kłeskowych;</p> <p>8) wieszanie budek lęgowych na terenach leśnych dla ptaków, nietoperzy oraz popielicowatych;</p> <p>9) ochronę i nadzór nad warunkami hibernacji w bunkrach w Wilkocinie.</p> <p>3. W odniesieniu do gatunków, dla których zgodnie z odrębnymi przepisami ustala się strefy ochrony ostoi, miejsc rozrodu lub regularnego przebywania zaleca się dokładne określenie stanowisk występowania tych gatunków i poinformowanie o ich lokalizacji i wynikających z tego ograniczeniach w gospodarowaniu właścicieli lub zarządców nieruchomości.</p> <p>4. W zakresie właściwego kształtowania warunków siedliskowych i powiązań ekologicznych ustala się konieczność:</p> <p>1) prowadzenia racjonalnej gospodarki łowieckiej budującej właściwą strukturę i liczebność populacji gatunków łownych, które nie podlegają naturalnym mechanizmom regulacyjnym, przy jednoczesnym uwzględnieniu obecności wilka <i>Canis lupus</i> na terenie Parku;</p> <p>2) ograniczania w ramach gospodarki łowieckiej liczebności gatunków niepożądanych i zwiększających swoją liczebność, w szczególności lisa i jenota, które stanowią zagrożenie dla wielu cennych gatunków ptaków;</p> <p>3) prowadzenia trwale zrównoważonej gospodarki leśnej zgodnie z obowiązującymi planami urzędu lasu i zapisanymi w nich działaniami oraz zaleceniami ochronnymi dla chronionych gatunków zwierząt i ich siedlisk;</p> <p>4) prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej uwzględniającej wymagania ochronne gatunków zwierząt, szczególnie ptaków na obszarze ich ochrony – OSO Stawy Przemkowskie PLB020003.</p> <p>5. W przypadku sytuacji zagrożenia dla występowania najcenniejszych gatunków zwierząt należy prowadzić zabiegi ochrony czynnej, polegające na przywracaniu odpowiedniej struktury ich siedlisk:</p> <p>1) w pierwszej kolejności, zabiegi te powinny objąć „gatunki specjalnej troski”, następnie gatunki posiadające stopień zagrożenia na Czerwonej liście zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce, a na końcu gatunki wymagające ochrony czynnej, wskazanej w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz.U. z dnia 7 października 2014 r. poz. 1348);</p> <p>2) zabiegi ochrony czynnej powinny być prowadzone przy użyciu metody „in-situ”, poprzez zwiększenie zasięgu populacji danego gatunku na właściwe mu siedliska o charakterze naturalnym; dopiero w sytuacji braku takiej możliwości celowe jest tworzenie siedlisk zastępczych;</p> <p>3) zabiegi ochrony czynnej powinny podlegać monitoringowi zarówno na etapie realizacji projektu, jak i po jego zakończeniu;</p> <p>4) restytucja gatunków zwierząt jest dopuszczalna, z następującymi zastrzeżeniami:</p>	

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
	a) restytucji podlega gatunek rodzimy; b) restytuowany gatunek nie jest liczny; c) znane są historyczne stanowiska restytuowanego gatunku (dotyczy gatunków aktualnie niepotwierdzonych na terenie Parku); d) siedlisko restytuowanego gatunku znajduje się w stanie zachowania umożliwiającym jego przetrwanie.						
26	BK – strefa zmiany istniejącego stanu środowiska przyrodniczego lub kulturowego poprzez wywołanie ukierunkowanych działań	BKVI_3 - strefa ochrony czynnej realizowanej przez eliminację skupisk obcych geograficznie inwazyjnych gatunków roślin	13-32-1-03-104-j 13-32-1-03-104-k 13-32-1-03-104-m 13-32-1-03-110-a 13-32-1-04-108-c 13-32-1-04-108-f 13-32-1-05-242-a 13-32-1-05-242-b 13-32-1-07-12-i 13-32-1-07-13-a 13-32-1-07-96-a 13-32-1-07-96-b 13-32-1-07-96-c	inwazja obcych geograficznie gatunków roślin z istniejących na terenie Parku skupisk tych gatunków (I)	Zabiegi mechanicznego usuwania roślin ze wskazanych lokalizacji, systematyczne kontrole miejsc objętych działaniami pod kątem odbudowywania się niszczonej roślin.	-	Należy dążyć do eliminacji skupisk obcych geograficznie inwazyjnych gatunków roślin na obszarach: - obszar zagrożony inwazją tawuły kutnerowatej <i>Spiraea tomentosa</i> to otoczenie zbiornika wodnego zlokalizowanego we wschodniej części na użytku ekologicznego „Cietrzewiowe Wrzosowisko”, oddział leśny 135 Nadleśnictwo Przemków, obręb Przemków; - obszar zagrożony inwazją rdestowca ostrokończystego <i>Reynoutria japonica</i> zlokalizowany przy drodze lokalnej na południe od miejscowości Piotrowice, w obrębie ewidencyjnym Piotrowice, w gminie Przemków (obszar wiejski); - obszar zagrożony inwazją rdestowca ostrokończystego <i>Reynoutria japonica</i> zlokalizowany przy drodze krajowej nr 12, na zachód i południe od miejscowości Szklarki, w obrębie ewidencyjnym Szklarki, w gminie Przemków (obszar wiejski); - obszar zagrożony inwazją rdestowca ostrokończystego <i>Reynoutria japonica</i> zlokalizowany przy północno wschodniej granicy rezerwatu przyrody „Łęgi

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
							<p>Źródłiskowe koło Przemkowa" z miastem Przemków, w obrębie ewidencyjnym Szklarki, w gminie Przemków (obszar wiejski);</p> <ul style="list-style-type: none"> - obszar zagrożony inwazją rdestowca ostrokończystego <i>Reynoutria japonica</i> zlokalizowany przy południowo wschodniej granicy Stawu Bolesław w rezerwacie przyrody „Stawy Przemkowskie”, w obrębie ewidencyjnym Łężce, w gminie Przemków (obszar wiejski); - obszar zagrożony inwazją rdestowca sachalińskiego <i>Reynoutria sachalinensis</i> zlokalizowany na skraju kompleksu leśnego i grunty przyległe do lasu, oddział leśny 13, nadleśnictwo Przemków, obręb Przemków.
27	BK – strefa zmiany istniejącego stanu środowiska przyrodniczego lub kulturowego poprzez wywołanie ukierunkowanych działań	BKVI_4 - strefa ochrony czynnej realizowanej przez poprawę warunków roju i migracji cennych gatunków zwierząt	13-32-1-02-124 13-32-1-02-136 13-32-1-02-137 13-32-1-02-138 13-32-1-02-139 13-32-1-02-145 13-32-1-02-146 13-32-1-02-147 13-32-1-02-148 13-32-1-02-160-h 13-32-1-04-103 13-32-1-04-108 13-32-1-04-112 13-32-1-04-120	Niewłaściwie realizowane działania z zakresu gospodarki leśnej nie uwzględniające wymagań ochronnych przedmiotów ochrony obszarów Natura 2000: Jelonek Przemkowski PLH020097.	Monitorowanie stanu zachowania przedmiotów ochrony obszarów Natura 2000 Jelonek Przemkowski PLH020097 oraz sposobów realizacji podejmowanych na terenie kompleksów leśnych Parku działań z zakresu gospodarki leśnej pod kątem terminów i sposobów ich wykonania. Prowadzenie	-	<p>Należy dążyć do poprawy warunków roju i migracji cennych gatunków zwierząt w obszarach poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyznaczenie korytarza ekologicznego, w skład którego powinny wchodzić rodzime gatunki dębów, w tym drzewa obumierające i pniaki w oddziałach leśnych: 31-32, 48-51, 67-69, 81-82, 90, 93, 124, 136-139, 145-148, Nadleśnictwo Przemków, obręb Przemków, w pasie zlokalizowanym pomiędzy ww. enklawami; - wywieszanie na obszarze leśnictwa Piotrowice

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
			13-32-1-04-121 13-32-1-04-122 13-32-1-04-123 13-32-1-04-131 13-32-1-04-132 13-32-1-04-133 13-32-1-04-135 13-32-1-04-143 13-32-1-04-144 13-32-1-04-153 13-32-1-04-154 13-32-1-04-155 13-32-1-04-156 13-32-1-04-176 13-32-1-07-30-f 13-32-1-07-30-g 13-32-1-07-31 13-32-1-07-32 13-32-1-07-48 13-32-1-07-49 13-32-1-08-50 13-32-1-08-51 13-32-1-08-67 13-32-1-08-68 13-32-1-08-69 13-32-1-08-81 13-32-1-08-82 13-32-1-08-90 13-32-1-08-93		gospodarki leśnej w oparciu o plany urządzenia lasu. Systematyczne uzupełnianie stanu wiedzy o rozmieszczeniu stanowisk cennych gatunków zwierząt na terenach leśnych Parku.		(Nadleśnictwo Przemków) w oddziałach leśnych: 103, 108, 112, 120-123, 131-133, 135, 143-144, 153-156, 176 skrzynek lęgowych właściwych dla gatunku popielicy <i>Glis glis</i> .

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
Ochrona walorów kulturowych i krajobrazowych							
28	<p>§ 1.4) Celami ochrony przyrody Przemkowskiego Parku Krajobrazowego w zakresie ochrony zasobów kulturowych są:</p> <ol style="list-style-type: none"> zachowanie komponentów wchodzących w skład zasobów środowiska kulturowego Parku, poprzez przeciwdziałanie niszczeniu i niewłaściwemu korzystaniu z zabytków oraz kontrolę stanu ich zachowania i przeznaczenia; zapewnienie warunków prawnych na szczeblu lokalnym umożliwiających trwałe zachowanie obiektów; zapobieganie zagrożeniom powodującym utratę walorów zabytkowych; określenie, a następnie uwzględnianie zasad ochrony zabytków w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym gmin; włączenie zagadnień ochrony zabytków w zakres strategii roju jednostek samorządów terytorialnych; popularyzacja wiedzy na temat historii i elementów krajobrazu kulturowego Parku; zachowanie obiektów archeologicznych; zachowanie najcenniejszych zespołów i obiektów zabytkowych; zachowanie historycznych układów urbanistycznych i ruralistycznych; zachowanie charakterystycznych dla terenu Parku riazań przestrzennych zabudowy; zachowanie zabytkowych zespołów zieleni komponowanej; zachowanie elementów kultury ludowej i dziedzictwa niematerialnego; rewaloryzacja i eksponowanie elementów krajobrazu kulturowego. <p>§ 11.1. Zaleca się podejmowanie następujących działań związanych z ochroną walorów kulturowych i krajobrazowych Parku:</p> <p>3. W celu ochrony walorów przyrodniczych i krajobrazowych konieczne jest:</p> <ol style="list-style-type: none"> zachowanie na terenie Parku istniejących alei przydrożnych i śródpolnych; ochrona przydrożnych drzew liściastych na terenach nieleśnych oraz zadrzewień i zakrzewień na granicach łąk i śródpolnych; uwzględnienie rozmieszczenia siedlisk gatunków chronionych i zagrożonych wyginieciem, wynikającego z przedstawionej diagnozy stanu w prognozach oddziaływania na środowisko sporządzanych dla miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i planów urządzenia lasu dla nadleśnictw znajdujących się w zasięgu granic Parku; w przypadku planowanych lub modernizowanych dróg w obrębie Parku wykonanie w miejscach potencjalnych i stwierdzonych kolizji zwierząt z pojazdami bezkolizyjnych systemów przejść dla zwierząt umożliwiających swobodną migrację płazów, gadów i ssaków; rezygnacja z lokalizacji farm wiatrowych na terenie Parku. Rój energetyki wiatrowej na terenach Parku może spowodować degradację walorów krajobrazowych oraz zagrażać migrującym nietoperzom i ptakom. Dotyczy to w szczególności nietoperzy, które wykorzystują obszary leśne Parku jako żerowiska. <p>5. W celu zachowania istniejących zabytkowych zespołów zieleni komponowanej zaleca się:</p> <ol style="list-style-type: none"> ochronę i zachowanie elementów składowych parku pałacowego i cmentarzy (układ kompozycyjny, ukształtowanie terenu, szata roślinna, wody płynące i stojące, elementy małej architektury); sporządzenie bądź aktualizację ewidencji historyczno-konserwatorskiej oraz dendrologicznej; prowadzenie „księgi ogrodu” dokumentującej informacje dotyczące prowadzonych prac; 						

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
	4) rewaloryzację parku i cmentarzy; 5) tworzenie lapidariów, „miejsc wspólnej pamięci”, umieszczanie tablic informacyjnych – w granicach zniszczonych lub zlikwidowanych dawnych cmentarzy, na terenach obecnych i czynnych nekropolii, które pierwotnie były cmentarzami innych wyznań; działania realizowane jako element pamięci o wielokulturowej tradycji regionu.						
29	AK – podstrefa istniejących obiektów i obszarów ochrony kulturowej	AKA – planistyczna strefa „A” ochrony konserwatorskiej	13-32-1-03-104-c 13-32-1-03-104-d 13-32-1-03-104-f 13-32-1-03-104-f 13-32-1-03-104-g 13-32-1-03-104-h 13-32-1-03-104-i 13-32-1-03-104-j 13-32-1-03-104-k 13-32-1-03-104-l 13-32-1-03-104-m 13-32-1-03-104-n 13-32-1-03-104-p 13-32-1-03-105-l 13-32-1-03-105-m 13-32-1-03-105-n 13-32-1-03-105-o 13-32-1-03-105-p 13-32-1-03-106-a 13-32-1-03-106-b 13-32-1-03-106-c 13-32-1-03-106-d 13-32-1-03-107-a 13-32-1-03-107-b 13-32-1-03-107-c 13-32-1-03-107-d 13-32-1-03-107-f 13-32-1-03-107-f 13-32-1-03-107-g	Degradacja walorów kulturowych objawiająca się przekształcaniem historycznych układów przestrzennych wsi na skutek dowolnych wtórnych podziałów parcelacyjnych, upowszechnianiem się nowych standardów architektonicznych, nie nawiązujących do form tradycyjnych.	Zwiększenie nadzoru przez służby Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz przez Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego.	-	Strefą "A" ochrony konserwatorskiej objęto centrum miasta wraz z parkiem.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
			13-32-1-03-107-h 13-32-1-03-107-i 13-32-1-03-107-j 13-32-1-03-107-j 13-32-1-03-107-k 13-32-1-03-107-l 13-32-1-03-99-o 13-32-1-03-99-x 13-32-1-03-99-y 13-32-1-03-99-z				
30	AK – podstrefa istniejących obiektów i obszarów ochrony kulturowej	AKB – planistyczna strefa „B” ochrony konserwatorskiej	13-32-1-07-12-a 13-32-1-08-84-w 13-32-1-08-84-x 13-32-1-08-84-y	jw.	jw.	-	Strefą "B" ochrony konserwatorskiej objęto: - bezpośrednie otoczenie historycznego centrum miasta; - historyczny układ ruralistyczny wsi Ostaszów i Nowy Dwór.
31	AK – podstrefa istniejących obiektów i obszarów ochrony kulturowej	AKK – planistyczna strefa „K” ochrony krajobrazu kulturowego	13-32-1-03-104-o 13-32-1-03-99-a 13-32-1-03-99-ax 13-32-1-03-99-b 13-32-1-03-99-c 13-32-1-03-99-d 13-32-1-03-99-f 13-32-1-03-99-g 13-32-1-03-99-h 13-32-1-03-99-i 13-32-1-03-99-k 13-32-1-03-99-l 13-32-1-03-99-m 13-32-1-03-99-o 13-32-1-03-99-p 13-32-1-03-99-r	jw.	jw.	-	Strefą "K" ochrony krajobrazu kulturowego objęto tereny położone na północ od historycznego centrum miasta i parku; tereny zarówno zabudowane, jak i otwarte, stanowiące charakterystyczne połączenie rozproszonego osadnictwa zagrodowego, osiedla robotniczego z systemem stawów.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
			13-32-1-03-99-w 13-32-1-07-98-k 13-32-1-07-98-l 13-32-1-07-98-m 13-32-1-07-98-n 13-32-1-07-12-a 13-32-1-07-26-h 13-32-1-07-27-a				
32	AK – podstrefa istniejących obiektów i obszarów ochrony kulturowej	AKOW – planistyczna strefa „OW” obserwacji archeologicznej	13-32-1-03-104-c 13-32-1-03-104-d 13-32-1-03-104-f 13-32-1-03-104-f 13-32-1-03-104-g 13-32-1-03-104-h 13-32-1-03-104-i 13-32-1-03-104-j 13-32-1-03-104-k 13-32-1-03-104-l 13-32-1-03-104-m 13-32-1-03-104-n 13-32-1-03-104-p 13-32-1-03-105-l 13-32-1-03-105-m 13-32-1-03-105-n 13-32-1-03-105-o 13-32-1-03-105-p 13-32-1-03-106-a 13-32-1-03-106-b 13-32-1-03-106-c 13-32-1-03-106-d 13-32-1-03-107-a 13-32-1-03-107-b	-	-	-	Strefą "OW" obserwacji archeologicznej objęto centrum miasta wraz z parkiem.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
			13-32-1-03-107-c 13-32-1-03-107-d 13-32-1-03-107-f 13-32-1-03-107-f 13-32-1-03-107-g 13-32-1-03-107-h 13-32-1-03-107-i 13-32-1-03-107-j 13-32-1-03-107-j 13-32-1-03-107-k 13-32-1-03-107-l 13-32-1-03-99-o 13-32-1-03-99-x 13-32-1-03-99-y 13-32-1-03-99-z				
33	APK – podstrefa obejmująca inne obszary lub obiekty o wysokich wartościach kulturowych, zasługujące na objęcie dodatkową formą ochrony	APKE – proponowana planistyczna strefa „E” ochrony ekspozycji	13-32-1-05-220-f 13-32-1-05-221-c	-	-	-	Zaleca się objęcie dodatkowymi formami ochrony prawnej lub planistycznej następujących obszarów o najwyższych wartościach kulturowych: - utworzenie planistycznej strefy „E” ochrony ekspozycji, obejmującej ekspozycję na wrzosowiska w obszarze Natura 2000 Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015.
34	APK – podstrefa obejmująca inne obszary lub obiekty o wysokich wartościach kulturowych, zasługujące na objęcie dodatkową formą ochrony	APKK – proponowana planistyczna strefa „K” ochrony krajobrazu kulturowego	13-32-1-03-105-ax 13-32-1-03-105-cx 13-32-1-04-101-y 13-32-1-04-101-z 13-32-1-04-108-a 13-32-1-04-108-k 13-32-1-04-108-l	-	-	-	Zaleca się objęcie dodatkowymi formami ochrony prawnej lub planistycznej następujących obszarów o najwyższych wartościach kulturowych: - utworzenie planistycznej strefy „K” ochrony krajobrazu kulturowego obejmującej miejscowość Piotrowice, obręb

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
			13-32-1-04-108-m 13-32-1-04-108-o 13-32-1-04-108-p 13-32-1-04-108-r 13-32-1-04-108-t 13-32-1-04-108-w 13-32-1-03-99-t				ewidencyjny Piotrowice, gmina Przemków - obszar wiejski; - utworzenie planistycznej strefy „K” ochrony krajobrazu kulturowego obejmującej dawny cmentarz ewangelicki w miejscowości Karpie, część działki nr 300, obręb ewidencyjny Szklarki, gmina Przemków - obszar wiejski.
Turystyka							
35	§ 1.5) Celami ochrony przyrody Przemkowskiego Parku Krajobrazowego w zakresie poprawy warunków roju turystyki są: a) modernizacja i utrzymanie sieci szlaków pieszych i szlaków rowerowych oraz ścieżek dydaktycznych; b) poprawa stanu technicznego istniejącej infrastruktury turystycznej w miejscach odpoczynku; c) uzupełnienie infrastruktury turystycznej Parku o nowe wieże obserwacyjne w rezerwacie przyrody „Stawy Przemkowskie” i w obrębie użytku ekologicznego „Przemkowskie Bagno”.						
36	BK – strefa zmiany istniejącego stanu środowiska przyrodniczego lub kulturowego poprzez wywołanie ukierunkowanych działań	BKV – strefa ograniczenia lokalizacji infrastruktury turystycznej i ruchu turystycznego	13-32-1-02-139-m 13-32-1-02-139-n 13-32-1-02-148-d 13-32-1-02-148-f 13-32-1-02-148-i 13-32-1-02-148-k 13-32-1-02-148-l 13-32-1-02-160-h 13-32-1-02-217-c 13-32-1-02-217-d 13-32-1-03-187-a 13-32-1-03-187-i 13-32-1-03-187-j 13-32-1-03-188-a 13-32-1-03-188-b 13-32-1-03-188-c 13-32-1-03-188-d 13-32-1-04-189-h	Nadmierna penetracja terenów chronionych dotycząca szczególnie cenne przyrodniczo obszary w zasięgu granic Parku (I)	Ograniczenie montażu infrastruktury turystycznej w obrębie użytku ekologicznego „Cietrzewiowe Wrzosowisko”, która mogłaby zachęcać do częstszych odwiedzin tego obiektu.	-	Należy odstąpić od wyznaczania nowych szlaków turystycznych i ścieżek edukacyjnych oraz nie stawiać tablic informacyjnych w obszarach: - użytek ekologiczny „Cietrzewiowe Wrzosowisko” z uwagi na obecność szczególnie cennych gatunków zwierząt, których miejsca rozrodu i regularnego przebywania zlokalizowane są na powierzchni tej formy ochrony i w jej bezpośrednim otoczeniu (wilk <i>Canis lupus</i> , gniewosz płamisty <i>Coronella austriaca</i>) oraz cennych gatunków porostów (brodaczka kępkowa <i>Usnea hirta</i> , brodaczka zwyczajna <i>U. dasypoga</i>); - obszar Natura 2000 Jelonek Przemkowski PLH020097 – kluczowy dla zachowania

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

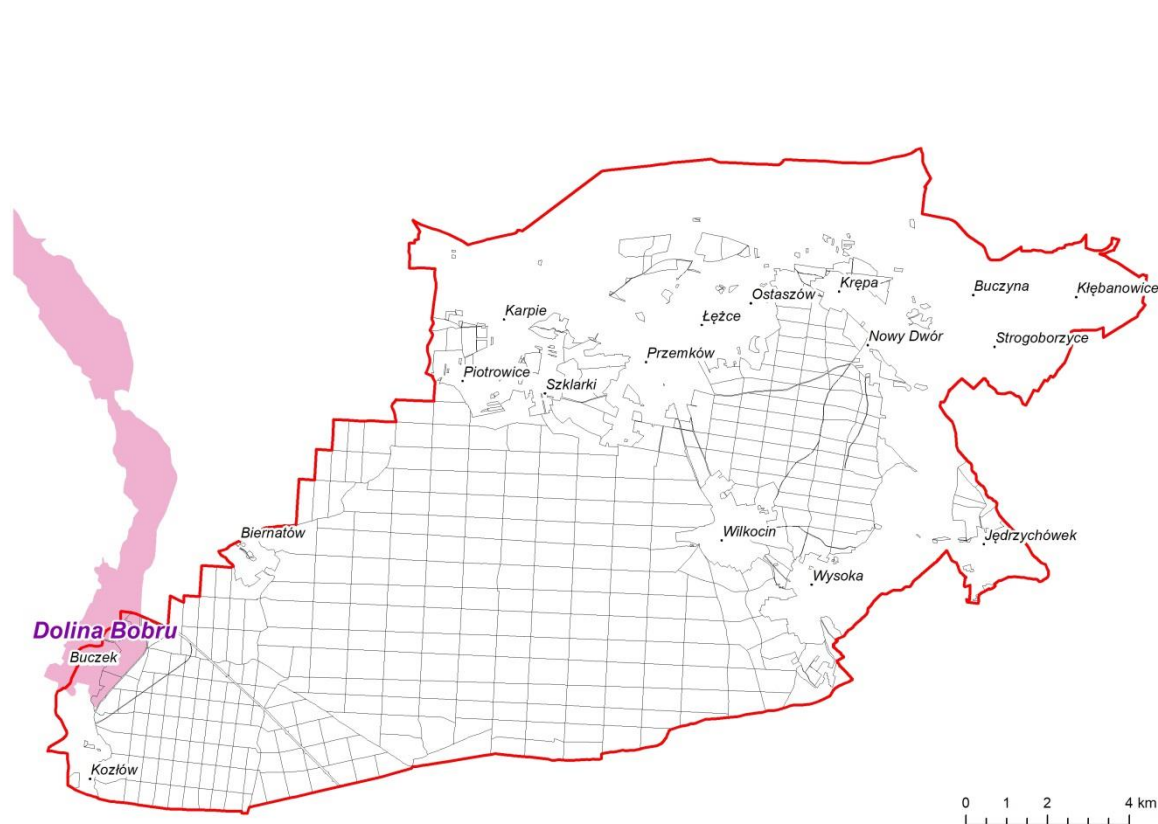
	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
			13-32-1-04-189-m 13-32-1-04-189-n 13-32-1-05-201-c 13-32-1-05-201-d 13-32-1-05-201-g 13-32-1-05-201-k 13-32-1-05-201-l 13-32-1-05-201-m 13-32-1-05-202-a 13-32-1-05-202-b 13-32-1-05-202-c 13-32-1-05-202-d 13-32-1-05-202-f 13-32-1-05-202-g 13-32-1-05-203-a 13-32-1-05-204-f 13-32-1-05-218-a 13-32-1-05-218-b 13-32-1-05-219-a 13-32-1-05-219-c 13-32-1-05-219-d 13-32-1-05-219-f 13-32-1-05-219-g 13-32-1-05-220-a 13-32-1-05-220-b 13-32-1-05-220-c 13-32-1-05-220-d 13-32-1-05-220-f 13-32-1-05-220-g 13-32-1-05-221-a 13-32-1-05-221-c 13-32-1-05-242-a			największej w regionie populacji jelonka rogacza <i>Lucanus cervus</i> .	

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

	Obszar realizacji działań ochronnych (strefa)	Typ strefy	Lokalizacja	Identyfikacja zagrożeń (I – zagrożenie istniejące, P – zagrożenie potencjalne / W – wewnętrzne, Z – zewnętrzne)	Sposoby eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń i ich skutków	Zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu	
						zadania związane z gospodarką leśną	wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
			13-32-1-05-242-b 13-32-1-05-243-a 13-32-1-05-243-f 13-32-1-05-243-g 13-32-1-05-244-c 13-32-1-05-244-d 13-32-1-05-244-f 13-32-1-05-244-g 13-32-1-05-266-c 13-32-1-05-266-f 13-32-1-05-267-a 13-32-1-07-30-f 13-32-1-07-30-g 13-32-1-07-31-a 13-32-1-07-31-b 13-32-1-07-31-c				

IV.3. OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 o ochronie przyrody (t.j. Dz.U. 2023 poz. 1336 z późn. zm.) charakteryzuje obszar chronionego krajobrazu jako *tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych* (art.23). Wyznaczenie obszaru chronionego krajobrazu następuje w drodze uchwały sejmiku województwa. Aktualnie na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków zlokalizowany jest obszar chronionego krajobrazu „Dolina Bobru”.

Ryc. 12. Lokalizacja obszaru chronionego krajobrazu „Dolina Bobru” w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków

Uwaga! Przy sporządzaniu wykazu gruntów leśnych w zarządzie Nadleśnictwa Przemków znajdujących się w zasięgu granic obszaru chronionego krajobrazu przyjęto, że do danego obszaru zalicza się wszystkie wydzielania leśne zlokalizowane w jego zasięgu, których granice pokrywają się w całości lub w części z danym obszarem. Dla wydzielen leśnych pokrywających się w części z obszarem chronionego krajobrazu zastosowano kryterium odległości granicy obszaru od granicy wydzielenia. Jako minimalną wielkość przyjęto odległość 5 metrów zakładając, że podczas wektoryzacji granic obszaru chronionego krajobrazu dopuszczalna odchyłka mogłaby wynosić +/- 1mm na mapie w skali 1:5000

(mapa gospodarcza). Danymi referencyjnymi analizy jest aktualny obiekt podstawowy i granice obszarów chronionych pochodzące z danych referencyjnych przekazanych wykonawcy planu przez zamawiającego oraz wynikające z obowiązujących aktów prawnych. Dane obiektu podstawowego wynikają z przyjętych do projektu planu danych ewidencyjnych i numerycznego modelu terenu. Metodyka zaliczania wydzieleń do obszaru chronionego krajobrazu jest wieloetapowa, w pierwszym etapie dokonano zaliczania wydzieleń wchodzących w granice obszaru chronionego w całości i w części. W drugim etapie dla wydzieleń leżących w części w granicach obszaru chronionego krajobrazu dokonano analizy matematycznej i wizualnej przebiegu granicy wydzieleń w stosunku do granicy obszaru. Efektem analizy jest poprawne zaliczenie wydzieleń leżących w całości i w częściach do obszaru chronionego krajobrazu. W Nadleśnictwie Przemków wydzielenia zaliczone w całości do obszaru chronionego krajobrazu to powierzchnie powyżej 85% udziału powierzchniowego. Przebieg granicy obszaru chronionego krajobrazu przyjęto zgodnie z Centralnym Rejestrem Form Ochrony Przyrody (dostęp z dnia 15 marca 2023 r.) oraz Uchwałą Nr XXIV/321/16 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 10 października 2016 r. (Dz. Urz. Woj. Lub. z dnia 17 października 2016 r. poz. 2051).

IV.3.1. ISTNIEJĄCE OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU

Obszar chronionego krajobrazu „Dolina Bobru” został utworzony Rozporządzeniem Nr 14 Wojewody Lubuskiego z dnia 24 lipca 2003 r. w sprawie określenia obszarów chronionego krajobrazu na terenie województwa lubuskiego (Dz. Urz. Woj. Lub. z 2003 r. nr 47 poz. 820 ze zm. z 2008 r. nr 91 poz. 1373; z 2009 r. nr 4 poz. 99; z 2010 r. nr 113 poz. 1820; 2012 r. poz. 98; z 2012 r. poz. 2867; z 2013 r. poz. 1728; z 2014 r. poz. 564). Aktualnie obowiązującym aktem prawnym jest Uchwała Nr XXIV/321/16 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 10 października 2016 r. w sprawie wyznaczenia obszaru chronionego krajobrazu o nazwie „Dolina Bobru” (Dz. Urz. Woj. Lub. z dnia 17 października 2016 r. poz. 2051). Bezpośredni nadzór nad obszarem sprawuje Zarząd Województwa Lubuskiego.

Obszar chronionego krajobrazu „Dolina Bobru” o całkowitej powierzchni **11 863,53 ha**, położony jest na terenie gminy Bobrowice gminy Dąbie oraz gminy Krosno Odrzańskie w powiecie krośnieńskim, gminy Nowogród Bobrzański w powiecie zielonogórskim oraz na terenie gminy Małomice, gminy Szprotawa, gminy Żagań i Miasta Żagań w powiecie żagańskim w województwie lubuskim. Szczegółowy wykaz gruntów położonych w granicach obszaru, szczegółowy opis przebiegu granicy obszaru oraz wykaz współrzędnych punktów załamania granicy zawierają załączniki 1 i 2 do Uchwały

Nr XXIV/321/16 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 10 października 2016 r. (Dz. Urz. Woj. Lub. z dnia 17 października 2016 r. poz. 2051).

W granicach obszaru chronionego krajobrazu „Dolina Bobru” znajdują się grunty położone w południowo zachodniej części Nadleśnictwa Przemków w leśnictwie Kozłów. Łączna powierzchnia gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Przemków wchodzących w zasięg Obszaru wynosi **103,46 ha**. Obszar chronionego krajobrazu „Dolina Bobru” w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa posiada wspólne grunty z obszarem Natura 2000 Bory Dolnośląskie PLB020005.

Tab. 10. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Przemków zaliczonych w całości w zasięgu granic obszaru chronionego krajobrazu „Dolina Bobru”

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Przemków	254 a-k; 294 a-kx; 317 a-o	97,35	4,55	101,90
	254 ~a--b; 294 ~a--g; 317 ~a--d	1,56	-	1,56
Ogółem		98,91	4,55	103,46

*powierzchnia wydzieleń literowanych i nieliterowanych

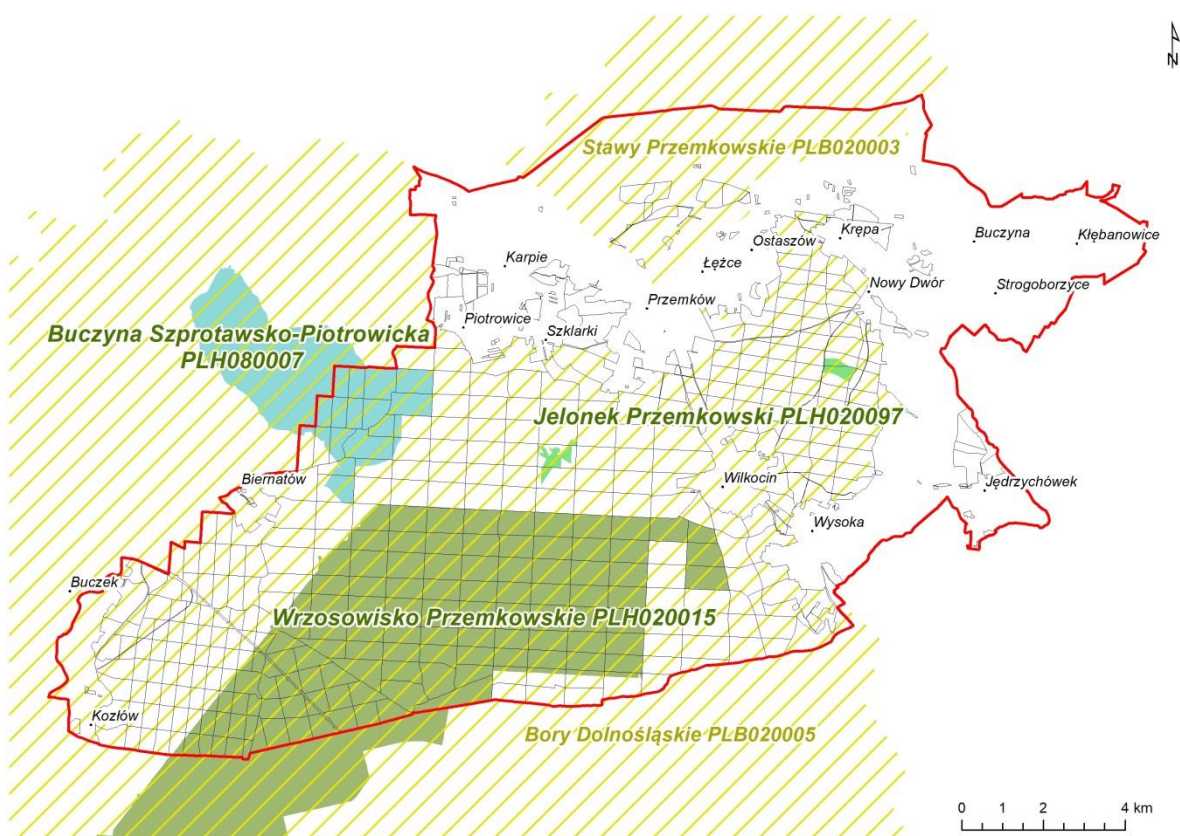
Czynna ochrona ekosystemów Obszaru, realizowana w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej i rybackiej, polega na zachowaniu różnorodności biologicznej siedlisk przyrodniczych doliny rzeki Bóbr (§2). Na terenie Obszaru zakazuje się (§3):

- 1) zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- 2) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko;
- 3) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;
- 4) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych;
- 5) budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych naturalnych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej.

IV.4. OBSZARY NATURA 2000

Aktualnie w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków zlokalizowanych jest pięć obszarów Natura 2000, w tym:

- 3 specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO):
 - Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015,
 - Buczyna Szprotawsko-Piotrowicka PLH080007;
 - Jelonek Przemkowski PLH020097;
- 2 obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO):
 - Stawy Przemkowskie PLB020003,
 - Bory Dolnośląskie PLB020005.

Ryc. 13. Lokalizacja obszarów Natura 2000 w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków

Uwaga! Przy sporządzaniu wykazu gruntów leśnych w zarządzie Nadleśnictwa Przemków znajdujących się w zasięgu granic obszarów Natura 2000 przyjęto, że do danego obszaru zalicza się wszystkie wydzielania leśne zlokalizowane w jego zasięgu, których granice pokrywają się w całości lub w części z danym obszarem. Dla wydzielen leśnych pokrywających się w części z obszarem Natura 2000 zastosowano kryterium odległości granicy obszaru od granicy wydzielenia. Jako minimalną wielkość przyjęto odległość 5 metrów zakładając, że podczas wektoryzacji granicy obszaru Natura 2000 dopuszczalna

odchyłka mogłaby wynosić +/- 1mm na mapie w skali 1:5000 (mapa gospodarcza). Danymi referencyjnymi analizy jest aktualny obiekt podstawowy i granice obszarów chronionych pochodzące z danych referencyjnych przekazanych wykonawcy planu przez zamawiającego oraz wynikające z obowiązujących aktów prawnych. Dane obiektu podstawowego wynikają z przyjętych do projektu planu danych ewidencyjnych i numerycznego modelu terenu. Metodyka zaliczania wydzieleń do obszarów Natura 2000 jest wieloetapowa, w pierwszym etapie dokonano zaliczania wydzieleń wchodzących w granice obszaru chronionego w całości i w części. W drugim etapie dla wydzieleń leżących w części w granicach obszaru chronionego dokonano analizy matematycznej i wizualnej przebiegu granicy wydzieleń w stosunku do granicy obszaru chronionego. Efektem analizy jest poprawne zaliczenie wydzieleń leżących w całości i w częściach obszaru Natura 2000. W Nadleśnictwie Przemków wydzielenia zaliczone w całości do obszarów Natura 2000 to powierzchnie w przeważającej większości powyżej 45% udziału powierzchniowego, wydzielenia zaliczone w części do obszarów Natura 2000 to powierzchnie poniżej 35% udziału powierzchniowego. Granice obszarów przyjęto wg Decyzji wykonawczej Komisji (UE) 2023/244 z dnia 26 stycznia 2023 r. w sprawie przyjęcia szesnastego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (Dz.U.UE L 36/384 z dnia 7 lutego 2023 r.) oraz odpowiednich rozporządzeń Ministra właściwego do spraw Środowiska:

- Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 13 czerwca 2022 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Wrzosowisko Przemkowskie (PLH020015) (Dz.U. 2022 poz. 1461);
- Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 11 września 2023 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Jelonek Przemkowski (PLH020097) (Dz.U. 2023 poz. 2282);
- Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 17 sierpnia 2021 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Buczyna Szprotawsko-Piotrowicka (PLH080007) (Dz.U. 2021 poz. 1580);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz.U. 2011 nr 25 poz. 133).

IV.4.1. SPECJALNE OBSZARY OCHRONY SIEDLISK

IV.4.1.1. WRZOSOWISKO PRZEMKOWSKIE PLH020015

Typ ostoi: B (specjalny obszar ochrony siedlisk powołany Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 13 czerwca 2022 r.)

Powierzchnia obszaru wg SDF z 12.2023: 6 675,91 ha

Pow. wg Dec. wyk. Komisji (UE) 2023/244 z dnia 26 stycznia 2023 r.: 6 675,91 ha

Uwaga! Na dzień 1.01.2024 roku obszar Natura 2000 Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015 posiada plan zadań ochronnych ustanowiony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 18 czerwca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015 (Dz. Urz. Woj. Dolno. z dnia 20 czerwca 2014 r. poz. 2813), zmieniony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 19 października 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Dolno. z dnia 19 października 2017 r. poz. 4299)³.

Charakterystyka obszaru

Obszar Natura 2000 Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015 obejmuje swym zasięgiem tereny dawnego lotniczego poligonu niemieckiego, rozszerzonego później przez wojska radzieckie w kierunku wsi Trzebień. Północna część obszaru obejmuje fragment Wzniesień Chocianowskich, tworzących wydłużone pagóry morenowe dochodzące do wysokości 175 m n.p.m., ciągnące się łukowato na znacznej długości od Przemkowa po Krępę. Deniwelacje terenu nie przekraczają tu kilkunastu metrów. Wzniesienia rozcinają suche doliny wód roztopowych, u wylotu których znajdują się rozległe stożki fluwioglacjalne. W południowo-wschodniej części występują ostańce erozyjne z glin zwałowych, wały wydymowe oraz duże ilości głazów narzutowych. Część południowa obszaru położona jest na Równinie Nadbobrańskiej, obniżającej się ku północy i pokrytej piaskami luźnymi.

Przedmiotem ochrony obszaru są wykształcające się na otwartych przestrzeniach suche wrzosowiska, reprezentowane przez wrzosowisko knotnikowe *Pohlio-Callunetum* oraz wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi *Corynephorus*, *Agrostis*. Ich występowanie ograniczone jest do miejsc, gdzie prowadzono niegdyś największą aktywność związaną z działaniem poligonu, w tym mechaniczne rozjeżdżanie, eksplozje, wypalanie. Otwarte powierzchnie wydym niemal całkowicie pozbawione są roślinności (Pustynia Kozłowska). Na obrzeżach w większych ilościach rośnie trzęślica modra *Molinia caerulea*, pojawia się również szczotlicha siwa *Corynephorus canescens*, wrzos *Calluna vulgaris* oraz mszaki, głównie płonnik włosisty *Polytrichum piliferum*. Wiosną obserwuje się kilka gatunków terofitów, jak chroszcz nagołodygowy *Teesdalia nudicaulis* i sporek wiosenny *Spergula*

³ <http://wroclaw.rdos.gov.pl/plh020015-wrzosowisko-przemkowskie>

morisonii. Na wrzosowiskach dominuje wrzos zwyczajny *Calluna vulgaris*, licznie występuje mietlica pospolita *Agrostis capillaris*, kostrzewa owcza *Festuca rubra*, jatrzębiec kosmaczek *Hieracium pilosella*, żarnowiec miotlasty *Cytisus scoparius*, a w miejscach wilgotnych trzęślica modra *Molinia caerulea*. Na suchych szczytach śródlądowych wydm wykształca się śródlądowy bór chrobotkowy, gdzie zajmuje zwykle powierzchnię od kilku do kilkunastu arów. Drzewostan buduje sosna zwyczajna *Pinus sylvestris* o słabym zwarcu wraz z brzozą brodawkowatą *Betula pendula*, w runie występuje szereg gatunków porostów z rodzaju *Cladonia* (*C. rangiferina*, *C. arbuscula*, *C. mitis*, *C. gracilis*, *C. coccifera*) oraz płucnica islandzka *Cetraria islandica*. Warstwę mszystą tworzą głównie rokit pospolity *Pleurozium schreberi* i knotnik zwisty *Pohlia nutans*, rzadziej widłoząb falisty *Dicranum polysetum* (za: Dokumentacja projektu planu zadań ochronnych obszaru Natura 2000 Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015 z 2014 r.).

Porzucone obiekty Północnej Grupy Wojsk Armii Radzieckiej (PGWAR), takie jak schrony, ośrodek łączności troposferycznej czy skład amunicji stanowią zimowe schronienia i letnie kryjówki dla nietoperzy, w tym mopka *Barbastella barbastellus* i nocka dużego *Myotis myotis*. Cały obszar ostoi stanowi głównie tereny żerowiskowe, zaś większe znane miejsca hibernacji znajdują się w bezpośrednim sąsiedztwie obszaru (bunkry Wilkocin I, Wilkocin II). Wrzosowisko Przemkowskie stanowi również fragment terytorium grupy rodzinnej wilków (watahy Przemków) zamieszkującej północno-wschodnią część Borów Dolnośląskich, zaliczanej do tzw. populacji niemiecko-zachodniopolskiej. Wataha Przemków jest jedną z ośmiu watah żyjących na terenie Borów Dolnośląskich. Użytkuje ona obszar położony pomiędzy rzeką Bóbr na zachodzie, drogą wojewódzką 328 łączącą Chojnów z Przemkowem na wschodzie, autostradą A18 na południu i drogą krajową nr 12 łączącą Szprotawę z Przemkowem na północy. Najnowsze wyniki monitoringu wilka w obszarze (Bojarska 2020)⁴ wykazały ślady obecności około 5 osobników dorosłych i 4 szceniąt. Ocena stanu zachowania gatunku na całym obszarze Borów Dolnośląskich wskazuje na zadowalające (FV) wskaźniki zagęszczenia populacji, lesistości, fragmentacji siedlisk i stopień ich izolacji. Brak jest istotnych negatywnych oddziaływań i nie przewiduje się większych zagrożeń w przyszłości, nie obserwuje się negatywnych zmian w populacji i siedlisku. Zachowanie gatunku w perspektywie 10-20 lat jest niemal pewne. Jedynym wskaźnikiem wpływającym na obniżenie oceny stanu (U1) jest zagęszczenie dróg na poziomie 0,12 km/km² i możliwe kolizje z pojazdami mechanicznymi.

W granicach ostoi notowano ponadto obecność kumaka nizinnego *Bombina bombina*, ropuchy paskówki *Epidalea calamita*, gniewosza plamistego *Coronella austriaca* (Rychła i in. 2002) oraz rzadkie w skali kraju bezkręgowce, jak strojniś nadobny *Philaeus chrysops*,

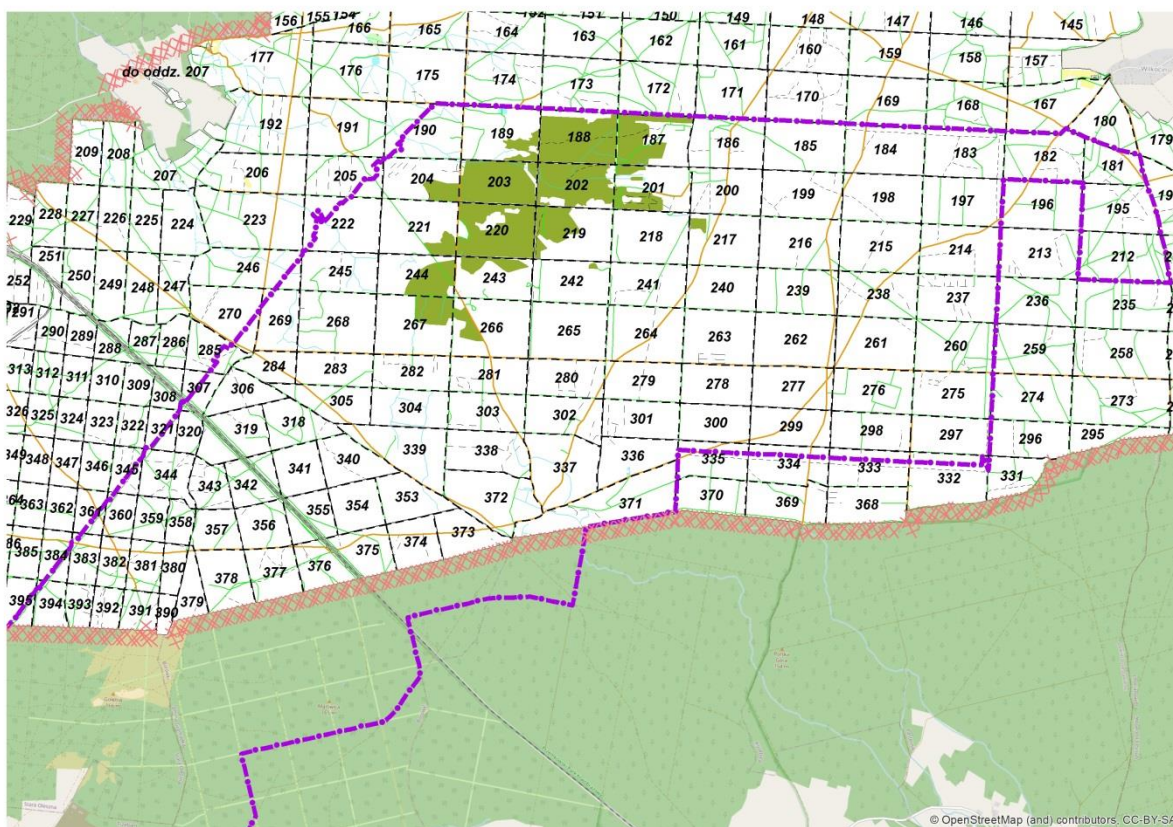
⁴ <https://www.gov.pl/web/rdos-wroclaw/wroclaw-monitoring-wilka-w-obszarach-natura-2000>

poskocz krasny *Eresus kollari* (Wiśniewski i in. 2015), a nawet wcześniej nienotowane w skali kraju gatunki pajaków, jak *Uloborus walckenaerius* i *Oxyopes heterophthalmus* (Wiśniewski i Dawidowicz 2017) oraz kusak *Euaesthetus superlatus* (Jałoszyński i in. 2018).

Aktualnie na większości płatów wrzosowisk obserwuje się intensywną sukcesję drzew (sosny i brzozy). Najlepiej zachowane płaty siedliska zlokalizowane są w obrębie użytku ekologicznego „Cietrzewiowe Wrzosowisko”. W tym miejscu na wybranych powierzchniach prowadzone są zabiegi wykaszania wrzosowisk. Niepokojącym zjawiskiem obserwowanym na tego typu powierzchniach jest silny rój zbiorowisk trawiastych kosztem wrzosowiska, który w warunkach silnego uwilgotnienia podłoża w ostatnich latach może być stymulowany zabiegiem koszenia. W ramach projektu „Opracowanie zasad ochrony przeciwpożarowej obiektów chronionych oraz stosowania kontrolowanego wypalania jako metody czynnej ochrony przyrody” prowadzonego w latach 2017-2019 przez Laboratorium Ochrony Przeciwpożarowej Lasu Instytutu Badawczego Leśnictwa oraz Instytut Biologii Środowiskowej Uniwersytetu Wrocławskiego na zlecenie Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych przeprowadzono kontrolowane wypalanie powierzchni wrzosowisk w granicach obszaru. Projekt umożliwił opracowanie metodyki wykonywania kontrolowanego wypalania na wrzosowiskach, która może zostać wykorzystana na innych podobnych siedliskach. Ponadto Nadleśnictwo Przemków w ramach projektu „Ochrona obszarów sieci natura 2000 w Nadleśnictwie Przemków w latach 2017-2020” przeprowadziło działania ochronne polegające na usunięciu drzew i krzewów z 11 płatów siedliska suchych wrzosowisk o łącznej powierzchni 100 ha. Dodatkowo w celu ukierunkowania i ograniczenia ruchu turystycznego utworzono na obrzeżach obszaru 3 nowe miejsca postoju (w leśnictwach Piotrowice, Kozłów i Nowy Dwór) oraz zmodernizowano miejsce postoju pojazdów w leśnictwie Przemków, co ograniczyło tworzenie się „dzikich parkingów” oraz wjazdy pojazdów silnikowych w głąb lasu. Zwiększono tym samym bezpieczeństwo pożarowe kompleksów leśnych i ograniczyło negatywny wpływ turystyki na populację wilka⁵.

W granicach zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Przemków znajduje się północna i centralna część obszaru, pomiędzy nieistniejącymi dziś miejscowościami Pogorzele i Studzianka. Łączna powierzchnia gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Przemków wchodzących w zasięg ostoi wynosi **4 550,40 ha**. W granicach obszaru znajduje się użytk ekologiczny „Cietrzewiowe Wrzosowisko”, zaś całość znajduje się w obrębie granic obszaru Natura 2000 Bory Dolnośląskie PLB020005 oraz częściowo w granicach Przemkowskiego Parku Krajobrazowego i jego otuliny.

⁵ <https://przemkow.wroclaw.lasy.gov.pl/ochrona-obszarow-sieci-natura-2000-w-nadlesnictwie-przemkow-w-latach-2017-2019>

Ryc. 14. Lokalizacja obszaru Natura 2000 Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015 na tle podziału powierzchniowego Nadleśnictwa Przemków

Tab. 11. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Przemków leżących w całości w zasięgu granic obszaru Natura 2000 Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015 (granica obszaru wg Rozp. Ministra Środowiska z dnia 13 czerwca 2022 r.)

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Przemków	181 a-f; 182 a-i; 183 a-j; 184 a-h; 185 a-g; 186 a-m; 187 a-j; 188 a-d; 189 a-o; 190 a-c, f-g, k-m, o-p; 195 a-m; 197 a-g; 198 a-c; 199 a-o; 200 a-k; 201 a-m; 202 a-g; 203 a-c; 204 a-g; 205 a, f, h; 212 a-m; 214 a-f; 215 a-c; 216 a-k; 217 a-f; 218 a-d; 219 a-g; 220 a-g; 221 a-h; 222 a-c; 237 a-d; 238 a-d; 239 a-g; 240 a-b; 241 a-f; 242 a-g; 243 a-g; 244 a-g; 245 a-c; 246 f; 260 a-h; 261 a-c; 262 a-h; 263 a-h; 264 a-h; 265 a-b; 266 a-f; 267 a-i; 268 a-o; 269 a-b, d-f; 270 d; 275 a-d; 276 a-b; 277 a-f; 278 a-h; 279 a-d; 280 a-i; 281 a-i; 282 a-f; 283 a-h; 284 a; 285 a-b, g-h; 297 a-d; 298 a-c; 299 a-h; 300 a-b; 301 a-c; 302 a-f; 303 a-g; 304 a-d; 305 a-k; 306 a-d; 307 a-c, f, h; 318 a-h; 319 a-g; 320 a; 321 a, c, f-g; 332 b-c; 333 a-b; 334 a-b; 335 a; 336 a-h; 337 a-g; 338 a-g; 339 a-g; 340 a-g; 341 a-c; 342 a-h; 343 a-g; 344 a-f; 345 d, g; 353 a-f; 354 a-c; 355 a-h; 356 a-c; 357 a-f; 358 a-c; 359 a-f; 360 a-d, g-h; 361 f-h; 371 a-s; 372 a-k; 373 a-g; 374 a-d; 375 a-h; 376 a-g; 377 a-g; 378 a-d; 379 a-f; 380 a-h; 381 a-c; 382 a-h; 383 a-c, f-g; 384 d, h; 390 a-b; 391 a-f; 392 a-d; 393 a-d; 394 a-b, d-f; 395 c-d	4454,98	0,89	4455,87
	181 ~a~j; 182 ~a~c; 183 ~a; 184 ~a~c; 185 ~a~c; 186 ~a~f; 187 ~a~h; 188 ~a~c; 189 ~a~f; 190 ~a~b; 195 ~a~g; 197 ~a~d; 198 ~a~d; 199 ~a~f; 200 ~a~f; 201 ~a~d; 203 ~a~f; 204 ~a~d; 205 ~d; 212 ~a~i; 214 ~a~d; 215 ~a~f; 216 ~a~f; 217 ~a~f; 218 ~a~c; 219 ~a~b; 221 ~a~f; 222 ~b; 237 ~a~b; 238 ~a~f; 239 ~a~c; 240 ~a~d; 241 ~a~i; 242 ~a~c; 243 ~a~g; 244 ~a~g; 245 ~a~b; 246 ~g; 260 ~a~g; 261 ~a~d; 262 ~a~f; 263 ~a~d; 264 ~a~f; 265 ~a~b; 266 ~a~d; 267 ~a~d; 268 ~a~b; 269 ~a~b; 270 ~d; 275 ~a~b; 276 ~a~b; 277 ~a~d; 278 ~a~b; 279 ~a~f; 280 ~a~d; 281 ~a~d; 282 ~a~b; 283 ~a~f; 284 ~a~c; 285 ~a~b; 297 ~a~d; 298 ~a~b; 299 ~a~b; 299 ~a~f; 299 ~a~g; 299 ~a~h; 299 ~a~i; 299 ~a~j; 299 ~a~k; 299 ~a~l; 299 ~a~m; 299 ~a~n; 299 ~a~o; 299 ~a~p; 299 ~a~q; 299 ~a~r; 299 ~a~s; 299 ~a~t; 299 ~a~u; 299 ~a~v; 299 ~a~w; 299 ~a~x; 299 ~a~y; 299 ~a~z	94,53	-	94,53

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
	~a--b; 299 ~a--d; 300 ~a--d; 301 ~a--b; 302 ~a--d; 303 ~a--g; 304 ~a--b; 305 ~a--f; 306 ~a--b; 307 ~a--d, ~g; 318 ~a--f; 319 ~a--f; 320 ~a--c; 321 ~b; 332 ~a; 333 ~b; 334 ~b; 335 ~a--b; 336 ~a--b; 337 ~a--d; 338 ~a--h; 339 ~a--c; 340 ~a--b; 341 ~a--d; 342 ~a--k; 343 ~a--f; 344 ~a--d; 345 ~b; 353 ~a--c; 354 ~a--c; 355 ~a--g; 356 ~a--f; 357 ~a--g; 358 ~a--g; 359 ~a--b; 360 ~a--f; 361 ~b--d; 371 ~a--f; 372 ~a--k; 373 ~a--g; 374 ~a--c; 375 ~a--i; 376 ~a--n; 377 ~a--j; 378 ~a--f; 379 ~a--f; 380 ~a--d; 381 ~a--i; 382 ~a--i; 383 ~a--d; 384 ~f; 390 ~a; 391 ~a--i; 392 ~a--d; 393 ~a--f; 394 ~a--d, ~g; 395 ~b--c, ~f			
Ogółem		4549,51	0,89	4550,40

*powierzchnia wydzielei literowanych i nieliterowanych

Pozostałe powierzchnie leśne zlokalizowane jedynie w części w zasięgu granic obszaru Natura 2000 Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015 stanowią wydzienienia leśne: 194 a (2%), 196 c (1%), 334 l (22%), 172 a (1%), 173 b (4%), c (2%), k (5%), 174 k (3%), 190 d (4%), 190 h (8%), j (9%), 269 c (4%), 270 h (25%), 308 f (1%), g (1%), 321 b (1%), d (1%), 345 a (4%), f (1%), h (8%), 360 f (2%), 383 d (1%), 384 b (2%) (obr. les. Przemków).

Przedmioty ochrony obszaru

Do przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000 Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015 w postaci siedlisk przyrodniczych występujących na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków (w wydzieleniach zaliczonych w całości i części do ostoi) należą:

- 2330 Wydmy śródładowe z murawami napiaskowymi – 18,70 ha;
- 4030 Suche wrzosowiska (*Calluno-Genistion*, *Pohlio-Callunion*, *Calluno-Arctostaphylion*) – 733,02 ha;
- 91T0 Sosnowy bór chrobotkowy (*Cladonio-Pinetum* i chrobotkowa postać *Peucedano-Pinetum*) – 1,50 ha.

Do przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000 Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015 w postaci gatunków zwierząt występujących na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków (w wydzieleniach zaliczonych w całości i części do ostoi) należą:

- 1308 mopek *Barbastella barbastellus*;
- 1324 nocek duży *Myotis myotis*;
- 1352 wilk *Canis lupus*.

Szczegółowe informacje na temat lokalizacji wyżej wymienionych przedmiotów ochrony na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków zawiera załącznik do programu ochrony przyrody w postaci tabeli XXII.

Tab. 12. Działania ochronne dla obszaru Natura 2000 Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015 na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków na podstawie Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 19 października 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Dolno. z dnia 19 października 2017 r. poz. 4299)

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie))		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg pzo	wg projektu pul na 1.01.2024 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
1	2330 Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi	13-32-1-05-231-d 13-32-1-06-271-b 13-32-1-06-272-c 13-32-1-06-272-f 13-32-1-06-282-a 13-32-1-06-283-a	13-32-1-05-339-g 13-32-1-06-379-b 13-32-1-06-380-d 13-32-1-06-380-h 13-32-1-06-390-a 13-32-1-06-391-a	<u>Zagrożenia istniejące:</u> K02.01 Zmiana składu gatunkowego (sukcesja) <u>Zagrożenia potencjalne:</u> C01.01 Wydobywanie piasku i żwiru G01.03 Pojazdy zmotoryzowane	Utrzymanie siedliska we właściwym stanie ochrony (FV).	-	Usuwanie gatunków drzewiastych (sosny <i>Pinus sylvestris</i> , brzozy <i>Betula pendula</i>) z powierzchni całego siedliska z usunięciem biomasy poza teren siedliska. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000, Nadleśnictwo Przemków 1. Monitoring realizacji działań ochronnych. Kontrola całej powierzchni siedliska oceniająca skuteczność podejmowanych działań z zakresu przeciwdziałania sukcesji wtórnej na siedlisku (raz na 5 lat). 2. Ocena stanu zachowania siedliska według parametrów opracowanych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, zwanego dalej „PMS” (raz na 5 lat). <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000
2	4030 Suche wrzosowiska (<i>Calluno-Geniston</i> , <i>Pohlio Callunion</i> , <i>Calluno-Arctostaphylon</i>)	13-32-1-01-132-a 13-32-1-01-154-a 13-32-1-01-169-a 13-32-1-01-169-b	13-32-1-01-239-a 13-32-1-01-239-b 13-32-1-01-239-c 13-32-1-01-262-a 13-32-1-01-262-d 13-32-1-01-262-g 13-32-1-01-277-a 13-32-1-01-277-b 13-32-1-01-277-c 13-32-1-01-277-d	<u>Zagrożenia istniejące:</u> G04.02 Zaniechanie użytkowania dla celów wojskowych K02.01 Zmiana składu gatunkowego (sukcesja) E03 Odpady,	Zapobieganie dalszej sukcesji wtórnej na powierzchni siedliska i zachowanie go w niepogorszony m stanie ochrony (co najmniej U1). Utrzymanie właściwego	-	Usuwanie gatunków drzewiastych, w tym sosny <i>Pinus sylvestris</i> i brzozy <i>Betula pendula</i> , z powierzchni siedliska należy przeprowadzać do osiągnięcia poziomu zarośnięcia przez drzewa powierzchni siedliska nie większego niż 30% w skali płatu siedliska, dopuszcza się również wykaszanie (realizacja działania wykracza poza okres obowiązywania planu zadań ochronnych, zwanego dalej „PZO”). <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000, Nadleśnictwo Przemków, gmina

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg pzo	wg projektu pul na 1.01.2024 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
		13-32-1-01-170-a	13-32-1-01-277-f 13-32-1-01-278-a 13-32-1-01-278-b 13-32-1-01-278-c 13-32-1-01-278-d 13-32-1-01-278-h	ścieki <u>Zagrożenia</u> <u>potencjalne:</u> B01 Zalesianie terenów otwartych (drzewa rodzime)	stanu ochrony (FV) płatów siedliska, które w momencie sporządzania planu charakteryzowa ł najlepszy stan ochrony		Gromadka
		13-32-1-01-191-b	13-32-1-01-299-g 13-32-1-01-299-h				
		13-32-1-02-108-b	13-32-1-02-215-b				
		13-32-1-02-92-g	13-32-1-02-199-i 13-32-1-02-199-j 13-32-1-02-199-k 13-32-1-02-199-l				
		13-32-1-04-82-j	13-32-1-04-189-j				
		13-32-1-05-156-f	13-32-1-05-264-f				
		13-32-1-05-171-a	13-32-1-05-279-a				
		13-32-1-05-194-f	13-32-1-05-302-f				
		13-32-1-05-199-a	13-32-1-05-307-a				
		13-32-1-05-210-b	13-32-1-05-318-b				
		13-32-1-05-229-b	13-32-1-05-337-b				
		13-32-1-05-233-b	13-32-1-05-341-b 13-32-1-05-341-c				
		13-32-1-06-211-a	13-32-1-06-319-a 13-32-1-06-319-b				
		13-32-1-06-235-c	13-32-1-06-343-c				
		13-32-1-06-247-a	13-32-1-06-355-a 13-32-1-06-355-f				
		13-32-1-06-268-d	13-32-1-06-376-d 13-32-1-06-376-g				
		13-32-1-06-269-f	13-32-1-06-377-f 13-32-1-06-377-g				
		13-32-1-06-270-a	13-32-1-06-378-a				

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie))		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg pzo	wg projektu pul na 1.01.2024 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
		13-32-1-06-272-d	13-32-1-06-380-f				
		13-32-1-06-283-b	13-32-1-06-380-g				
			13-32-1-06-391-b				
			13-32-1-06-391-c				
		<u>Teren użytku ekologicznego:</u>	<u>Teren użytku ekologicznego:</u>				
		13-32-1-02-110-c	13-32-1-02-217-c				
			13-32-1-02-217-d				
		13-32-1-03-80-a	13-32-1-03-187-a				
			13-32-1-03-187-j				
		13-32-1-03-81-a	13-32-1-03-188-a				
		13-32-1-04-82-h	13-32-1-04-189-h				
			13-32-1-04-189-m				
			13-32-1-04-189-n				
		13-32-1-05-112-c	13-32-1-05-219-c				
			13-32-1-05-219-f				
			13-32-1-05-219-g				
		13-32-1-05-113-a	13-32-1-05-220-a				
			13-32-1-05-220-b				
			13-32-1-05-220-c				
			13-32-1-05-220-d				
		13-32-1-05-114-d	13-32-1-05-221-d				
		13-32-1-05-135-d	13-32-1-05-242-d				
		13-32-1-05-136-b	13-32-1-05-243-b				
		13-32-1-05-136-f	13-32-1-05-243-f				
		13-32-1-05-137-c	13-32-1-05-244-c				
		13-32-1-05-137-f	13-32-1-05-244-f				
		13-32-1-05-158-c	13-32-1-05-266-c				
			13-32-1-05-266-f				
		13-32-1-05-159-a	13-32-1-05-267-a				
		13-32-1-05-159-f	13-32-1-05-267-f				
		13-32-1-05-94-d	13-32-1-05-201-c				
			13-32-1-05-201-d				

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg pzo	wg projektu pul na 1.01.2024 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
		13-32-1-05-95-a 13-32-1-05-96-a 13-32-1-05-97-d	13-32-1-05-201-k 13-32-1-05-201-l 13-32-1-05-201-m 13-32-1-05-202-a 13-32-1-05-202-d 13-32-1-05-202-f 13-32-1-05-202-g 13-32-1-05-203-a 13-32-1-05-204-f				
3	4030 Suche wrzosowiska (<i>Calluno-Geniston</i> , <i>Pohlio Callunion</i> , <i>Calluno-Arctostaphylon</i>)	13-32-1-01-155-b 13-32-1-06-271-a 13-32-1-06-271-d 13-32-1-06-272-b 13-32-1-06-282-b 13-32-1-06-283-c <u>Teren użytku ekologicznego:</u> 13-32-1-03-81-c 13-32-1-05-95-b 13-32-1-05-112-d 13-32-1-05-113-b 13-32-1-05-114-c 13-32-1-05-115-c 13-32-1-05-136-a 13-32-1-05-137-d	13-32-1-01-263-b 13-32-1-01-263-c 13-32-1-01-263-f 13-32-1-01-263-h 13-32-1-06-379-a 13-32-1-06-379-d 13-32-1-06-379-f 13-32-1-06-380-b 13-32-1-06-380-c 13-32-1-06-390-b 13-32-1-06-391-f 13-32-1-03-188-c 13-32-1-05-202-b 13-32-1-05-219-d 13-32-1-05-220-f 13-32-1-05-221-c 13-32-1-05-222-c 13-32-1-05-243-a 13-32-1-05-243-g 13-32-1-05-244-d 13-32-1-05-244-g	jw.	jw.	-	Usuwanie gatunków drzewiastych, w tym sosny <i>Pinus sylvestris</i> i brzozy <i>Betula pendula</i> , z powierzchni siedliska należy przeprowadzać do osiągnięcia poziomu zarośnięcia przez drzewa powierzchni siedliska nie większego niż 10% w skali platu siedliska, dopuszcza się również wykaszanie (realizacja działania wykracza poza okres obowiązywania PZO). <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000, Nadleśnictwo Przemków, gmina Gromadka

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie))		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg pzo	wg projektu pul na 1.01.2024 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
4	4030 Suche wrzosowiska (<i>Calluno-Genistion</i> , <i>Pohlio Callunion</i> , <i>Calluno-Arctostaphylon</i>)	<u>Teren użytku ekologicznego:</u> 13-32-1-05-137-d 13-32-1-03-80-a 13-32-1-03-81-c	<u>Teren użytku ekologicznego:</u> 13-32-1-05-244-d 13-32-1-03-187-a 13-32-1-03-187-j 13-32-1-03-188-c	jw.	jw.	-	Dopuszcza się kontrolowane wypalanie wrzosowisk na powierzchniach od około 1,5 do 3 ha. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Przemków, Gmina Gromadka
5	91T0 Sosnowy bór chrobotkowy (<i>Cladonio-Pinetum</i> i chrobotkowa postać <i>Peucedano-Pinetum</i>)	13-32-1-05-174-c	13-32-1-05-282-f	<u>Zagrożenia istniejące:</u> B02 Gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji G05.07 Niewłaściwie realizowane działania ochronne lub ich brak K02.01 Zmiana składu gatunkowego (sukcesja)	Zachowanie siedliska w nie pogorszony m stanie (co najmniej U1). Zapewnienie na powierzchni siedliska ochrony biernej.	Pozostawienie wydzielenia leśnego z siedliskiem bez zabiegów gospodarczych. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Przemków	Ocena stanu zachowania siedliska według parametrów opracowanych w ramach PMS jednokrotnie między 6 i 9 rokiem obowiązywania PZO. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie))		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg pzo	wg projektu pul na 1.01.2024 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
6	1308 mopek <i>Barbastella barbastellus</i> 1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	13-32-1-05-111-a 13-32-1-05-134-b	13-32-1-05-218-a 13-32-1-05-241-b	<u>Zagrożenia istniejące:</u> J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska G05.07 Niewłaściwie realizowane działania ochronne lub ich brak <u>Zagrożenia potencjalne:</u> B02.04 Usuwanie martwych i umierających drzew	Zachowanie siedlisk nietoperzy w niepogorszonej m stanie ochrony (co najmniej U1).	-	Poprawa warunków mikroklimatycznych miejsca hibernacji poprzez zabudowanie otworów w wejściu do piwnicy powodujących nadmierne przewietrzanie jej wnętrza. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000
7	1308 mopek <i>Barbastella barbastellus</i> 1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Cały obszar Natura 2000	Cały obszar Natura 2000	jw.	jw.	Każdorazowo podczas wykonywania zabiegów sanitarnych i rębnych na powierzchniach leśnych z siedliskiem gatunku pozostawiać drzewa dziuplaste i stare drzewa z odstającą korą, z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ludzi lub mienia oraz znacznych zagrożeń dla stanu sanitarnego lasu. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Przemków	Ocena stanu zachowania gatunku według parametrów opracowanych w ramach PMS (w 5 i 10 roku obowiązywania PZO). <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie))		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg pzo	wg projektu pul na 1.01.2024 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
8	1352 wilk <i>Canis lupus</i>	Teren gminy Gromadka i Bolesławiec	Teren gminy Gromadka i Bolesławiec	<p><u>Zagrożenia istniejące:</u> K03.03 Zawleczenie choroby (patogeny mikrobowe) D01.02 Drogi, autostrady H05.01 Odpadki i odpady stałe B02.06 Przerzedzenie warstwy drzew</p> <p><u>Zagrożenia potencjalne:</u> A05.01 Hodowla zwierząt F03 Polowanie i pozyskiwanie dzikich zwierząt (lądowych) F04.02 Zbieractwo grzybów, porostów, jagód itp. F03.02.03 Chwywanie, trucie, kłusownictwo. I03.01 Genetyczne zanieczyszczenie (zwierzęta)</p>	<p>Minimalizacja kolizji osobników gatunku z pojazdami mechanicznymi</p> <p>Uzupełnienie stanu wiedzy o gatunku.</p> <p>Utrzymanie populacji gatunku i jego siedlisk w stanie nie pogorszony m (co najmniej U1).</p>	-	<p>Prowadzenie działalności edukacyjnej lokalnej społeczności w zakresie dobrych praktyk w związku z obecnością wilka w obszarze.</p> <p><u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Przemków</p>

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg pzo	wg projektu pul na 1.01.2024 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
9	1352 wilk <i>Canis lupus</i>	Teren Nadleśnictwa Przemków w granicach obszaru Natura 2000	Teren Nadleśnictwa Przemków w granicach obszaru Natura 2000	jw.	jw.	-	Wyznaczenie w miarę potrzeb stref ochrony wilka. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000
10	1352 wilk <i>Canis lupus</i>	Cały obszar Natura 2000	Cały obszar Natura 2000	jw.	jw.	-	W sporządzanych planach łowieckich uwzględnić konieczność zabezpieczenia pożywienia dla wilka w oparciu o faktyczną liczebność wilków, ocenioną na podstawie zebranych danych i w oparciu o znajomość ekologii gatunku. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Dzierżawcy obwodów łowieckich 1. Ocena stanu zachowania gatunku według parametrów opracowanych w ramach PMS w 5 i 10 roku obowiązywania PZO. 2. Coroczna aktualizacja informacji na temat liczebności populacji, liczby watah i określania miejsc rozrodu gatunku - pozyskanie danych z inwentaryzacji i monitoringu wilka. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000
11	1352 wilk <i>Canis lupus</i>	Nadleśnictwo Przemków, obręb leśny Przemków, oddziały leśne nr: 80, 81, 82, 94, 95, 96, 110, 111, 112, 113, 114, 134, 135, 136, 137, 156, 157, 158	Nadleśnictwo Przemków, obręb leśny Przemków, oddziały leśne nr: 187, 188, 189, 201, 202, 203, 218, 219, 220, 221, 241, 242, 243, 244, 264, 265, 266	jw.	jw.	Wykonywanie zabiegów pielęgnacyjnych i działań ochronnych w potwierdzonych miejscach wychowu szczeniąt w terminie od 1 września do 31 marca. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Przemków	-

IV.4.1.2. JELONEK PRZEMKOWSKI PLH020097

Typ ostoi: B (specjalny obszar ochrony siedlisk powołany Rozporządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 11 września 2023 r.)

Powierzchnia obszaru wg SDF z 12.2023: 62,64 ha

Powierzchnia wg Dec. wyk. Komisji (UE) 2023/244 z dnia 26 stycznia 2023 r.: 62,64 ha

Uwaga! Na dzień 1.01.2024 roku obszar Natura 2000 Jelonek Przemkowski PLH020097 nie posiada obowiązującego planu zadań ochronnych ani planu ochrony. Zadania ochronne dla tego obszaru zawiera Plan ochrony Przemkowskiego Parku Krajobrazowego, zatwierdzonego Uchwałą Nr XXII/669/16 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 25 maja 2016 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony Przemkowskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Dolno. z dnia 15 czerwca 2016 r. poz. 2865).

Charakterystyka obszaru

Obszar Natura 2000 Jelonek Przemkowski PLH020097 położony jest w obrębie kompleksu Borów Dolnośląskich, w dwóch enklawach zlokalizowanych w głębi kompleksu leśnego pomiędzy Wilkocinem a Nowym Dworem na Równinie Przemkowskiej oraz na południe od Przemkowa w obrębie Wzniesień Chocianowskich. Chroni płaty ponad 130-letnich kwaśnych dąbrów, stanowiących siedlisko dla najliczniejszej na Dolnym Śląsku populacji jelonka rogacza *Lucanus cervus*. Kwaśne dąbrowy są tu mocno zniekształcone w efekcie prowadzonej niegdyś gospodarki leśnej. Obok dębów bezszypułkowych *Quercus petraea* licznie występuje tu sosna zwyczajna *Pinus sylvestris*, a runo leśne w wielu miejscach jest mocno zdegenerowane w wyniku zakwaszenia podłoża i prześwietlenia drzewostanu, a w konsekwencji zdominowane przez borówkę czernicę *Vaccinium myrtillus* i orlicę pospolitą *Pteridium aquilinum*. Szacunkowa wielkość populacji jelonka na terenie ostoi wynosi ponad 500 osobników, co mieści się w przedziale $\geq 2\%$ populacji krajowej. W granicach obszaru potwierdzono również występowanie pachnicy dębowej *Osmoderma eremita*, kwietnicy okazałej *Protaetia aeruginosa*, zacnika kopkowanego *Gnorimus variabilis*.

Zidentyfikowane zagrożenia dla siedliska kwaśnej dąbrowy w obszarze obejmują zniekształcenia struktury drzewostanu z uwagi na znaczny udział sosny zwyczajnej *Pinus sylvestris* w drzewostanie i jego prześwietlenie, sprzyjające ekspansji borówki czernicy *Vaccinium myrtillus* w miejsce charakterystycznych dla tego typu siedliska przyrodniczego gatunków roślin zielnych. Odnotowano również niedobór martwego drzewa stojącego i leżącego. W przypadku jelonka rogacza zagrożenia związane są z dużą presją dzika na stadia larwalne; brak łącznika pomiędzy enklawami, co tworzy barierę migracyjną; niedobór martwych i zamierających dębów w siedlisku; występowanie podrostu buka zwyczajnego *Fagus sylvatica*, zacieniającego stanowiska gatunku.

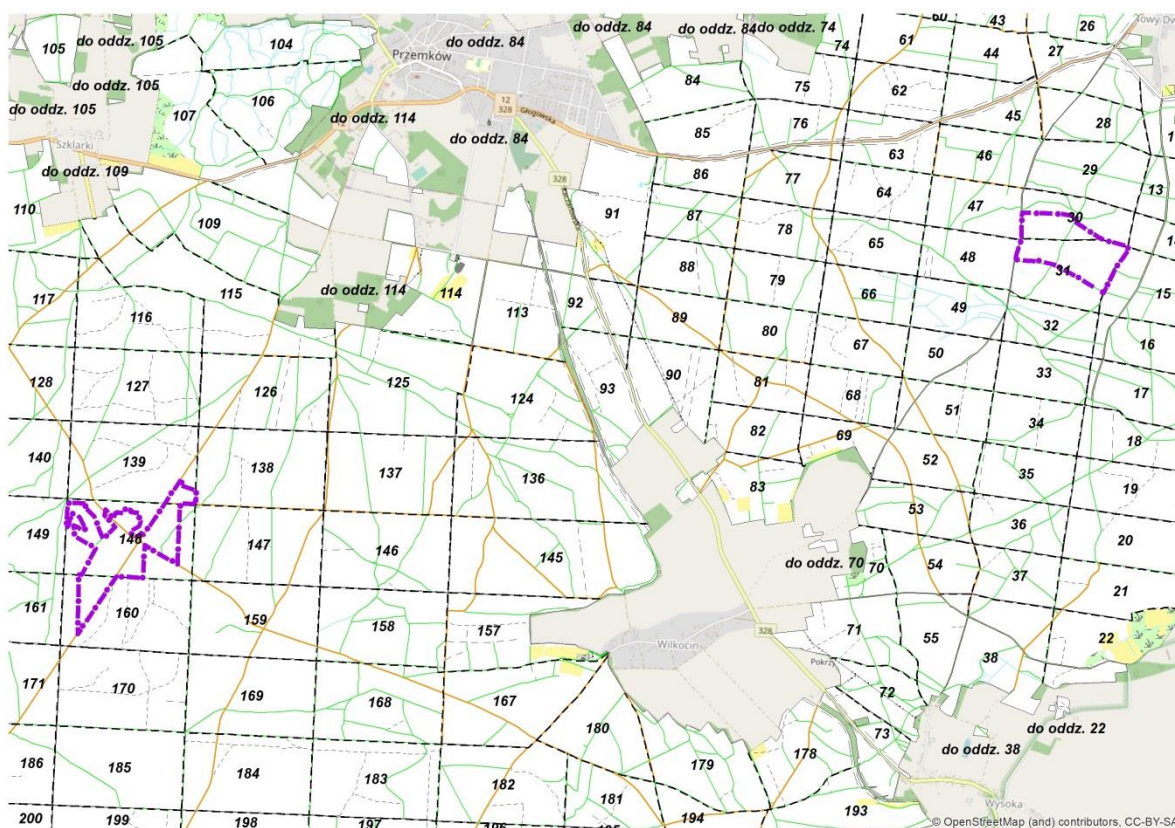
W granicach zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Przemków znajduje się cały obszar ostoi. Łączna powierzchnia gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Przemków wchodzących w zasięg ostoi wynosi **65,14 ha**. Obszar położony jest w granicach Przemkowskiego Parku Krajobrazowego oraz obszaru Natura 2000 Bory Dolnośląskie PLB020005.

Tab. 13. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Przemków leżących w całości w zasięgu granic obszaru Natura 2000 Jelonek Przemkowski PLH020097 (granica obszaru wg Rozp. Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 11 września 2023 r.)

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Przemków	30 f-g; 31 a-c; 139 m-n; 148 d-f, i, k-l; 160 h	63,59	-	63,59
	31 ~d~g; 148 ~c~d, ~g; 160 ~b~c	1,55	-	1,55
Ogółem		65,14	-	65,14

*powierzchnia wydzieleń literowanych i nieliterowanych

Pozostałe powierzchnie leśne zlokalizowane jedynie w części w zasięgu granic obszaru Natura 2000 Jelonek Przemkowski PLH020097 stanowią wydzienia leśne: 139 l (1%), 148 a (16%), h (7%), j (8%), m (1%), 160 i (19%), 30 c (11%), 31 d (1%) (obr. les. Przemków).

Ryc. 15. Lokalizacja obszaru Natura 2000 Jelonek Przemkowski PLH020097 na tle podziału powierzchniowego Nadleśnictwa Przemków

Przedmioty ochrony obszaru

Do przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000 Jelonek Przemkowski PLH020097 w postaci siedlisk przyrodniczych występujących na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków (w wydzieleniach zaliczonych w całości do ostoi) należą:

- 9190 Kwaśne dąbrowy *Quercetea robori-petraeae* – 27,60 ha.

Do przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000 Jelonek Przemkowski PLH020097 w postaci gatunków zwierząt występujących na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków (w wydzieleniach zaliczonych w całości i części do ostoi) należą:

- 1083 jelonek rogacz *Lucanus cervus*.

Szczegółowe informacje na temat lokalizacji wyżej wymienionych przedmiotów ochrony na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków zawiera załącznik do programu ochrony przyrody w postaci tabeli XXII.

Tab. 14. Działania ochronne dla obszaru Natura 2000 Jelonek Przemkowski PLH020097 na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków na podstawie par. 22-27 Uchwały Nr XXII/669/16 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 25 maja 2016 r. (Dz. Urz. Woj. Dolno. z dnia 15 czerwca 2016 r. poz. 2865)

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie))		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg projektu pul na 1.01.2024 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
1	9190 Kwaśne dąbrowy (<i>Quercion robori-petraeae</i>)	13-32-1-02-41-j 13-32-2-07-237-f 13-32-2-07-238-a	13-32-1-02-148-i 13-32-1-07-30-f 13-32-1-07-31-a	<p><u>Istniejące:</u> Nadmierny udział sosny zwyczajnej <i>Pinus sylvestris</i> w drzewostanie i znaczne jego prześwietlenie, sprzyjające ekspansji borówki czernicy <i>Vaccinium myrtillus</i> w miejsce innych gatunków roślin zielnych, charakterystycznych dla tego typu siedliska przyrodniczego.</p> <p><u>Potencjalne:</u> Niedostosowanie gospodarki leśnej do wymogów kwaśnej dąbrowy pod kątem zasobów martwego drewna. Wszystkie poddane ocenie stanowiska charakteryzują się jego ubóstwem, tylko w</p>	<p>Zachowanie istniejącej powierzchni siedliska przyrodniczego kwaśnej dąbrowy z umożliwieniem zachodzenia naturalnych procesów sukcesyjnych.</p> <p>Poprawa struktury drzewostanu siedliska przyrodniczego w zakresie zmniejszenia udziału obcych ekologicznie gatunków iglastych oraz liściastych.</p>	<p>1. Kształtowanie prawidłowej struktury gatunkowej drzewostanu na powierzchni siedliska poprzez utrzymywanie składu gatunkowego w płatach siedliska zgodnie z ustalonym w Planie Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa Przemków na lata 2014-2023 naturalnym składem gatunkowym i składem odnowienia.</p> <p>2. Zabezpieczanie odpowiedniej ilości martwego drewna na powierzchni siedliska poprzez pozostawianie odpowiedniej ilości martwego drewna w postaci posuszu, konarów oraz stojących i przewróconych pni na powierzchni siedliska przyrodniczego.</p> <p><u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Przemków</p>	<p>Ocena stanu zachowania siedliska przyrodniczego według parametrów opracowanych w ramach PMŚ, dwukrotnie w okresie obowiązywania planu.</p> <p><u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000</p>

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie))		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg projektu pul na 1.01.2024 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
				wydzieleniu leśnym 238 a obrębu Żuków Nadleśnictwa Przemków, pozostawiono odpowiednio ścięte pniaki dostosowane do roju jelonka rogacza <i>Lucanus cervus</i> .			
2	9190 Kwaśne dąbrowy (<i>Quercion robori-petraeae</i>)	13-32-1-02-41-j	13-32-1-02-148-i	iw.	iw.	<p>Kształtowanie prawidłowej struktury gatunkowej drzewostanu na powierzchni siedliska poprzez wycinkę sosny zwyczajnej <i>Pinus sylvestris</i>, zajmującej 20% wydzielenia leśnego oraz świerka pospolitego <i>Picea abies</i> z drzewostanu i podrostu, w kierunku właściwego siedliskowo drzewostanu liściastego kwaśnej dąbrowy. Grubiznę drzew iglastych należy usunąć poza teren obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty.</p> <p>20% poboru masy przy zastosowaniu rębni IVD. Zabieg powinien być nastawiony na wykorzystanie odnowienia naturalnego dębu.</p> <p><u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Przemków</p>	-

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg projektu pul na 1.01.2024 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
3	1083 jelonek rogacz <i>Lucanus cervus</i>	oddziały leśne: 17, 29-32, 38-41 obręb u Przemków, oraz oddziały leśne: 238, 239, 253-256, 280-282, 290, 291, 299, 302 obrębu Żuków Nadleśnictwa Przemków	oddziały leśne: 31-32, 48-51, 67-69, 81-82, 90, 93, 124, 136-139, 145-148	<p><u>Istniejące:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Drapieżnictwo 2. Bariera dla migracji <p><u>Potencjalne:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Usuwanie martwych lub umierających drzew 2. Stosowanie biocydów, hormonów i substancji chemicznych w leśnictwie 3. Kolekcjonowanie 	Zachowanie miejsc rzeczywistego i potencjalnego roju jelonka rogacza.	<p>Poprawa warunków migracji i wymiany genowej populacji gatunku pomiędzy enklawami obszaru Natura 2000 poprzez wyznaczenie korytarza ekologicznego, w obrębie którego należy utrzymywać drzewostany z przeważającym udziałem rodzimych gatunków dębów, zapewniające miejsca rozrodu – drzewa martwe i obumierające oraz pnie dębowe w różnych stadiach rozkładu. W obrębie korytarza należy utworzyć dwie mielerze jelonkowe. Przebieg korytarza powinien zapewnić w przyszłości lepsze warunki roju populacji w obrębie obszaru Natura 2000 i migracji gatunku pomiędzy enklawami obszaru Natura 2000.</p> <p><u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000, Nadleśnictwo Przemków</p>	
4	1083 jelonek rogacz <i>Lucanus cervus</i>	Obszar Natura 2000	Obszar Natura 2000	jw.	jw.	-	<p>Ocena stanu zachowania gatunku według parametrów opracowanych w ramach PMS, dwukrotnie w okresie obowiązywania planu.</p> <p><u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000</p>

IV.4.1.1. BUCZYNA SZPROTAWSKO-PIOTROWICKA PLH080007

Typ ostoi: B (specjalny obszar ochrony siedlisk powołany Rozporządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 17 sierpnia 2021 r.)

Powierzchnia obszaru wg SDF z 12.2023: 1 423,30 ha

Powierzchnia wg Dec. wyk. Komisji (UE) 2023/244 z dnia 26 stycznia 2023 r.: 1 423,3 ha

Uwaga! Na dzień 1.01.2024 roku obszar Natura 2000 Buczyina Szprotawsko-Piotrowicka PLH080007 nie posiada obowiązującego planu zadań ochronnych ani planu ochrony. Obecnie trwają prace nad projektem pzo dla obszaru prowadzone przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim w ramach realizacji projektu nr POIS.02.04.00-00-0193/16 pn.: *Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000*, współfinansowanego ze środków Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020⁶. Zadania ochronne dla części obszaru pokrywającej się z obszarem Przemkowskiego Parku Krajobrazowego zawiera Plan ochrony Przemkowskiego Parku Krajobrazowego, zatwierdzonego Uchwałą Nr XXII/669/16 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 25 maja 2016 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony Przemkowskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Dolno. z dnia 15 czerwca 2016 r. poz. 2865).

Charakterystyka obszaru

Obszar Natura 2000 Buczyina Szprotawsko-Piotrowicka PLH080007 obejmuje ochroną jeden z niewielu zachowanych kompleksów lasów liściastych w obrębie Niziny Śląsko-Łużyckiej. Położony na granicy dwóch województw: lubuskiego i dolnośląskiego, obejmuje swym zasięgiem dwa rezerwaty przyrody „Buczyna Szprotawska” (w części lubuskiej) oraz „Buczyna Piotrowicka” (w części dolnośląskiej). Stanowi wyspę lasów bukowo-dębowych, z dużym udziałem starodrzewu 140-180 lat w obrębie sosnowych drzewostanów Borów Dolnośląskich. W podłożu występują piaski rzeczne tarasów plejstoceńskich oraz gliny zwałowe. Przedmiotami ochrony są tu siedliska przyrodnicze kwaśnych i żyznych buczyn, kwaśnych dąbrów oraz grądów i łągów. Obszar stanowi ostoję rodzimej fauny i flory związanej z dojrzałymi lasami liściastymi, jak jelonek rogacz *Lucanus cervus*, pachnica dębowa *Osmoderma eremita*, sprężyk *Stenagotus rhombeus*, zacnik kropkowany *Gnorimus variabilis*, mopek *Barbastella barbastellus*, popielica *Glis glis* oraz szereg gatunków ptaków, w tym dzięcioł średni *Dendrocopos medius*, dzięcioł zielonosiwy *Picus canus*, dzięcioł czarny *Dryocopus martius*, siniak *Columba oenas*, muchołówka białoszyja *Ficedula albicollis*, muchołówka mała *Ficedula parva*. W ostoi znajdują się również

⁶ <https://www.gov.pl/web/rdos-gorzow-wielkopolski/obwieszczenie-regionalnego-dyrektora-ochrony-srodowiska-w-gorzowie-wielkopolskim-z-21-stycznia-2022-roku-znak-wpn-ii6320212022wt>

zbiorowiska torfowisk przejściowych (tzw. Chłodne Bagno) oraz zasadowych, a także zmiennowilgotne łąki trzęślicowe. W południowym krańcu obszaru znajduje się stanowisko zalotki większej *Leucorrhinia pectoralis*. Notowano tu również obecność bobra europejskiego *Castor fiber*, kumaka nizinnego *Bombina bombina* oraz traszki grzebieniastej *Triturus cristatus*.

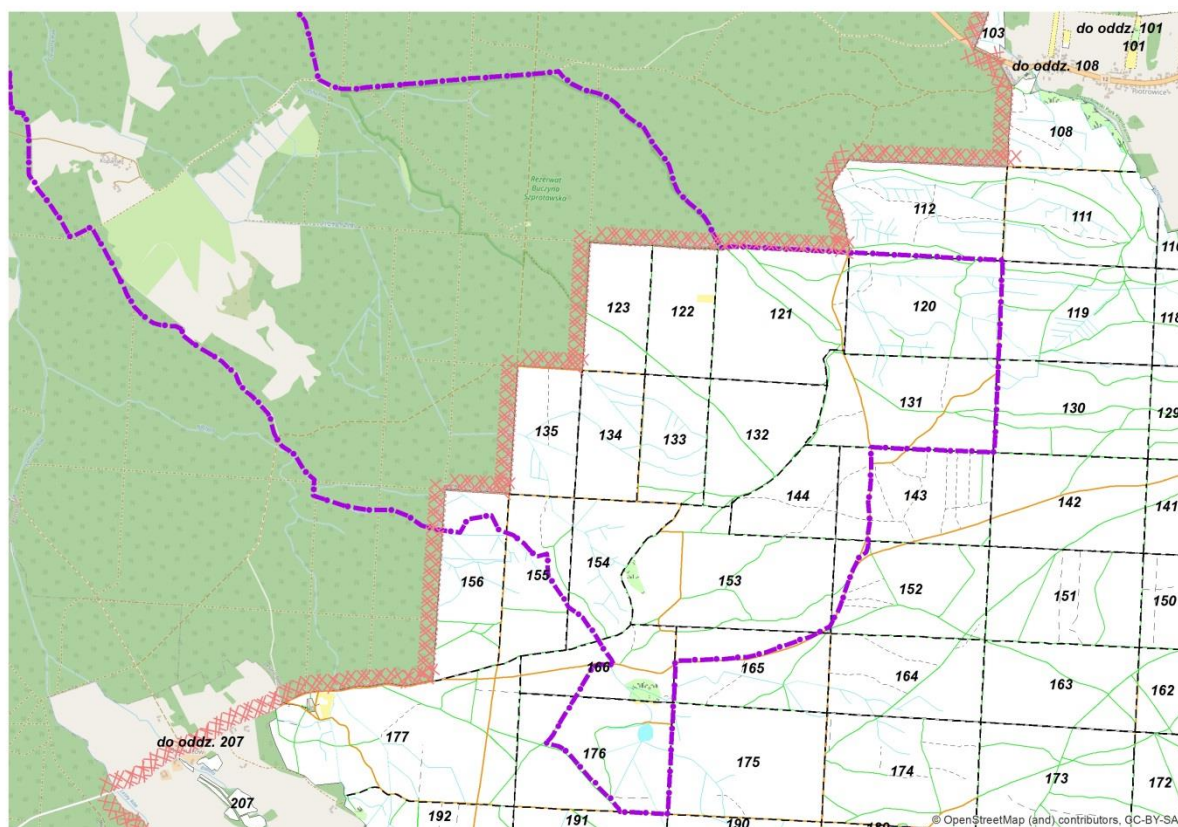
W granicach zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Przemków znajduje się południowa część ostoi. Łączna powierzchnia gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Przemków wchodzących w zasięg ostoi wynosi **591,12 ha**. W granicach obszaru znajduje się rezerwat przyrody „Buczyna Piotrowicka”. Całość obszaru zawiera się w części dolnośląskiej w granicach Przemkowskiego Parku Krajobrazowego oraz w granicach obszaru Natura 2000 Bory Dolnośląskie.

Tab. 15. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Przemków leżących w całości w zasięgu granic obszaru Natura 2000 Buczyna Szprotawsko-Piotrowicka PLH080007 (granica obszaru wg Rozp. Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 17 sierpnia 2021 r.)

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Przemków	120 a-m; 121 a-l; 122 a-f; 123 a-d; 131 a-n; 132 a-i; 133 a-j; 134 a-h; 135 a-g; 143 g, k-l; 144 a-c; 152 a, d; 153 a-j; 154 a-l; 155 a-g; 156 a-d; 165 a, f; 166 a-c, g, i; 176 a-c, h-k	574,03	3,88	577,91
	120 ~a~g; 121 ~a~n; 122 ~a~d; 123 ~a~d; 131 ~a~j; 132 ~a~k; 133 ~a~g; 134 ~a~b; 135 ~a~d; 144 ~a~f; 152 ~d; 153 ~a~f, ~i~l; 154 ~a~c; 155 ~a~b, ~d; 156 ~c~d; 165 ~a, ~d; 166 ~c~d; 176 ~a, ~c, ~f~h	13,21	-	13,21
Ogółem		587,24	3,88	591,12

*powierzchnia wydziełów literowanych i nieliterowanych

Pozostałe powierzchnie leśne zlokalizowane jedynie w części w zasięgu granic obszaru Natura 2000 Buczyna Szprotawsko-Piotrowicka PLH080007 stanowią wydzialenia leśne: 143 j (1%), 152 f (1%), g (1%), 154 m (4%), 155 h (2%), 165 b (33%), 176 d (26%) (obr. les. Przemków).

Ryc. 16. Lokalizacja obszaru Natura 2000 Buczyna Szprotawsko-Piotrowicka PLH080007 na tle podziału powierzchniowego Nadleśnictwa Przemków

Przedmioty ochrony obszaru

Do przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000 Buczyna Szprotawsko-Piotrowicka PLH080007 w postaci siedlisk przyrodniczych występujących na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków należą:

- 7140 torfowiska przejściowe i trzęsawiska na niżu z roślinnością z klasy *Scheuchzerio-Caricetea* – 2,45 ha;
- 9110 kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagenion*) – 42,47 ha;
- 9130 żyzne buczyny (*Dentario glandulosae-Fagenion*, *Galio odorati-Fagenion*) – 91,16 ha;
- 9170 grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*) – 11,00 ha.

Do przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000 Buczyna Szprotawsko-Piotrowicka PLH080007 w postaci gatunków zwierząt występujących na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków (w wydzieleniach zaliczonych w całości i części do ostoi) należą:

- 1083 jelonek rogacz *Lucanus cervus*;
- 1352 wilk *Canis lupus*.

Szczegółowe informacje na temat lokalizacji wyżej wymienionych przedmiotów ochrony na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków zawiera załącznik do programu ochrony przyrody w postaci tabeli XXII.

Nie potwierdzono występowania na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków występowania pozostałych przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000 Buczyna Szprotawsko-Piotrowicka PLH080007, do których należą:

- Siedliska przyrodnicze:
 - 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*);
 - 9190 Kwaśne dąbrowy (*Quercetea robori-petraeae*);
 - *91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródłiskowe).

Tab. 16. Działania ochronne dla obszaru Natura 2000 Buczyna Szprotawsko-Piotrowicka PLH080007 na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków na podstawie par. 28-33 Uchwały Nr XXII/669/16 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 25 maja 2016 r. (Dz. Urz. Woj. Dolno. z dnia 15 czerwca 2016 r. poz. 2865)

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg uchwały	wg projektu pul na 1.01.2024 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
1	7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzeria-Caricetea</i>)	13-32-1-04-13-c 13-32-1-04-13-d 13-32-1-04-13-k	13-32-1-04-120-c 13-32-1-04-120-d 13-32-1-04-120-f 13-32-1-04-120-g 13-32-1-04-120-d	<u>Istniejące:</u> 1. Odprowadzanie wód istniejącą siecią rowów, co przyczynia się do okresowego przesuszania torfowiska i stopniowej degeneracji siedliska 2. Sukcesja drzew na powierzchni siedliska, głównie sosny i brzozy	Poprawa stanu zachowania siedliska przyrodniczego torfowiska przejściowe i trzęsawiska w zakresie stopnia uwodnienia złoża torfowego oraz przeciwdziałani a skutkom sukcesji wtórnej na powierzchni siedliska.	-	Poprawa warunków uwodnienia złoża torfowego w obrębie płatu siedliska poprzez ustawienie zastawek na rowach melioracyjnych w celu zmniejszenia odpływu wody z powierzchni torfowiska przejściowego, jednorazowo w okresie obowiązywania planu. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg uchwały	wg projektu pul na 1.01.2024 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
2	7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzerio-Caricetea</i>)	13-32-1-04-13-d	13-32-1-04-120-f 13-32-1-04-120-g	jw.	jw.	-	<p>Przeciwdziałanie sukcesji wtórnej drzew na powierzchni siedliska poprzez usunięcie nalotu drzew z powierzchni siedliska przyrodniczego. Wycięte drzewa należy usunąć poza płat torfowiska, jednorazowo w okresie obowiązywania planu.</p> <p><u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000, Nadleśnictwo Przemków</p> <p>Ocena stanu zachowania siedliska przyrodniczego według parametrów opracowanych w ramach PMS, trzykrotnie, w odstępach 3- 6 lat w okresie obowiązywania planu.</p> <p><u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000</p>
3	1083 jelonek rogacz <i>Lucanus cervus</i>	Obszar Natura 2000	Obszar Natura 2000	Nie analizowano zagrożeń dla gatunku z powodu planowanej aktualizacji Standardowego Formularza Danych w zakresie nadania gatunkowi oceny D - nieznacząca	Nie analizowano celów działań ochronnych dla gatunku jelonek rogacz z powodu planowanej aktualizacji Standardowego Formularza Danych w zakresie nadania gatunkowi oceny D – nieznacząca.	-	<p>1. Uzupelnienie stanu wiedzy o populacji gatunku w obszarze poprzez inwentaryzację stanowisk gatunku w całym obszarze Natura 2000 z określeniem rangi obszaru dla gatunku, jednorazowo w okresie obowiązywania planu.</p> <p>2. Ocena stanu zachowania gatunku według parametrów opracowanych w ramach PMS, przy okazji prowadzonej inwentaryzacji i po kolejnych 10 latach obowiązywania planu.</p> <p><u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000</p>
4	1352 wilk <i>Canis lupus</i>	Obszar Natura 2000	Obszar Natura 2000	<u>Istniejące:</u> 1. Urbanizacja,	Zachowanie właściwego	-	Modernizacja dróg publicznych biegnących wzdłuż granic ostoi powinna być poprzedzona

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg uchwały	wg projektu pul na 1.01.2024 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
				<p>budownictwo mieszkaniowe i handlowe (zabudowa rozproszona).</p> <p>2. Użytkowanie zasobów biologicznych (inne formy) - poszukiwanie poroży jeleni może powodować niepokojenie i przeplaszanie wilków z legowisk pod koniec zimy.</p> <p>3. Zanieczyszczenia (odpadki i odpady stałe).</p> <p>4. Zawleczenie choroby - penetracja kompleksów leśnych przez zwierzęta domowe.</p> <p><u>Potencjalne:</u></p> <p>1. Hodowla zwierząt (bez wypasu).</p> <p>2. Transport i sieci komunikacyjne (drogi, autostrady).</p> <p>3. Urbanizacja, budownictwo mieszkaniowe i</p>	<p>stanu ochrony wilka Canis lupus kod – 1352 poprzez zapewnienie mu możliwości realizacji podstawowych funkcji życiowych: rozrodu i wychowu młodych, zdobywania pokarmu i wyboru dogodnych schronień.</p>		<p>oceną oddziaływania na obszary bytowania wilków, korytarze migracji oraz prowadzona w sposób uwzględniający minimalizację efektu barierowego i kolizji wilków z pojazdami.</p> <p><u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000, zarządcy dróg, gmina Gromadka</p> <p>Ocena stanu zachowania gatunku według parametrów opracowanych w ramach PMS, trzykrotnie, w odstępach 3-6 lat w okresie obowiązywania planu przy okazji prowadzonych corocznych obserwacji.</p> <p><u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000</p>

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie))		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg uchwały	wg projektu pul na 1.01.2024 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
				handlowe (odpady). 4. Użytkowanie zasobów biologicznych (polowanie). 5. Użytkowanie zasobów biologicznych (kłusownictwo).			
5	1352 wilk <i>Canis lupus</i>	OHZ oraz koła łowieckie gospodarujące w obwodach leżących na terenie obszaru Natura 2000 oraz pozostałych częściach Nadleśnictwa Przemków	OHZ oraz koła łowieckie gospodarujące w obwodach leżących na terenie obszaru Natura 2000 oraz pozostałych częściach Nadleśnictwa Przemków	jw.	jw.	-	Ochrona bazy pokarmowej wilków poprzez uwzględnienie drapieżnictwa wilków w planach łowieckich lokalnych kół łowieckich, w oparciu o faktyczną liczebność wilków, ocenioną na podstawie zebranych danych i w oparciu o znajomość ekologii gatunku (a nie na zsumowaniu liczby osobników stwierdzonych w poszczególnych obwodach). Ocena oddziaływania tych planów na populację wilka. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Koła łowieckie, Nadleśnictwo Przemków
6	1352 wilk <i>Canis lupus</i>	Obszar Nadleśnictwa Przemków	Obszar Nadleśnictwa Przemków	jw.	jw.	-	Inwentaryzacja i ocena liczebności wilków na podstawie tropień zimowych i informacji całorocznych, zweryfikowana w oparciu o wiedzę na temat ekologii gatunku. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000, instytucje dostarczające danych uzupełniających

IV.4.2. OBSZARY SPECJALNEJ OCHRONY PTAKÓW

IV.4.2.1. STAWY PRZEMKOWSKIE PLB020003

Typ ostoi: A (obszar specjalnej ochrony ptaków powołany Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 r., zm. dnia 12 stycznia 2011 r.)

Powierzchnia obszaru wg SDF z 12.2023: 4 605,42 ha

Powierzchnia obszaru wg Rozp. Ministra Środowiska z dnia 12.01.2011 r.: 4 605,4 ha

Uwaga! Na dzień 1.01.2024 roku obszar Natura 2000 Stawy Przemkowskie PLB020003 nie posiada obowiązującego planu zadań ochronnych ani planu ochrony. Obecnie trwają prace nad projektem pzo dla obszaru prowadzone przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska we Wrocławiu w ramach projektu nr POIS.02.04.00-00-0193/16 pn. „Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000” (PZO bis). Koordynatorem prac nad projektem pzo dla obszaru Natura 2000 Stawy Przemkowskie PLB020003 jest Pan Bartosz Lesner⁷.

Charakterystyka obszaru

Obszar Natura 2000 Stawy Przemkowskie PLB020003 obejmuje rozległy kompleks stawów rybnych i przylegających do nich terenów podmokłych (łągi, torfowiska niskie, bagienne i wilgotne łąki) położonych na północ od Przemkowa, w granicach dwóch województw (dolnośląskiego i lubuskiego). Ostoja położona jest na Równinie Przemkowskiej, w dolinie Szprotawy. Południowa część ostoi obejmuje około 30 stawów hodowlanych w dwóch kompleksach, zasilanych wodami rzeki. W części północnej i wschodniej dominują bagienne i wilgotne łąki na terenie po dawnym poligonie wojskowym „Przemków-Północ” oraz na obszarze tzw. Łąk Ostaszowskich. Sklasyfikowano je jako łąki wilgotne z rzędu *Molinetalia* oraz łąki świeże z rzędu *Arrhenatheretalia*, charakteryzujące się dużym udziałem trzcinnika *Calamagrostis* sp. lub trzciny *Phragmites australis* jako gatunku towarzyszącego (Adamski i Czapulak 2002). Wszystkie stawy posiadają przybrzeżny pas roślinności wynurzonej, głównie pałki *Typha* sp. i trzciny *Phragmites communis* o szerokości od 1 do 50 m, najczęściej 2-5 m. Większość zbiorników stanowi jedno duże lustro wody, poprzecinane pozbawionymi drzew groblami. Stawy otaczają 80-100 letnie lasy o charakterze łągu jesionowo-olszowego *Circaeo-Alnetum*. Drzewostan składa się głównie z olchy czarnej *Alnus glutinosa*, z domieszką jesionu *Fraxinus excelsior*, lipy *Tilia* sp., topoli *Populus* sp., dębu *Quercus* sp. i brzozy *Betula* sp. Podszyt stanowi przeważnie czeremcha *Padus avium*, bez czarny *Sambucus nigra* oraz podrost. Podłoże jest stałe wilgotne, często na dużym obszarze

⁷ <https://www.gov.pl/web/rdos-wroclaw/plan-zadan-ochronnych-dla-obszaru-natura-2000-stawy-przemkowskie-plb020003>

zalane wodą (Cieślak i in. 1999). Obszar jest częścią trasy migracji ptaków wodno-błotnych, obejmującej Dolinę Baryczy, następnie dolinę Odry a dalej na zachód dolinę Bobru, Kwisy i tereny stawowe w Borach Dolnośląskich i w Saksonii. Główne przeloty z i do Obszaru odbywają się z kierunku wschodniego i południowego. W krajowej sieci ekologicznej Stawy są biocentrum w obszarze węzłowym 09K – Obszar Borów Dolnośląskich. Stanowią część Korytarza Zachodniego łączącego kompleksy leśne Polski Zachodniej, od Sudetów poprzez Bory Dolnośląskie i Lasy Zielonogórskie po Puszcze Rzepińską i Park Narodowy Ujście Warty, gdzie dołącza on do korytarza Północno-Centralnego.

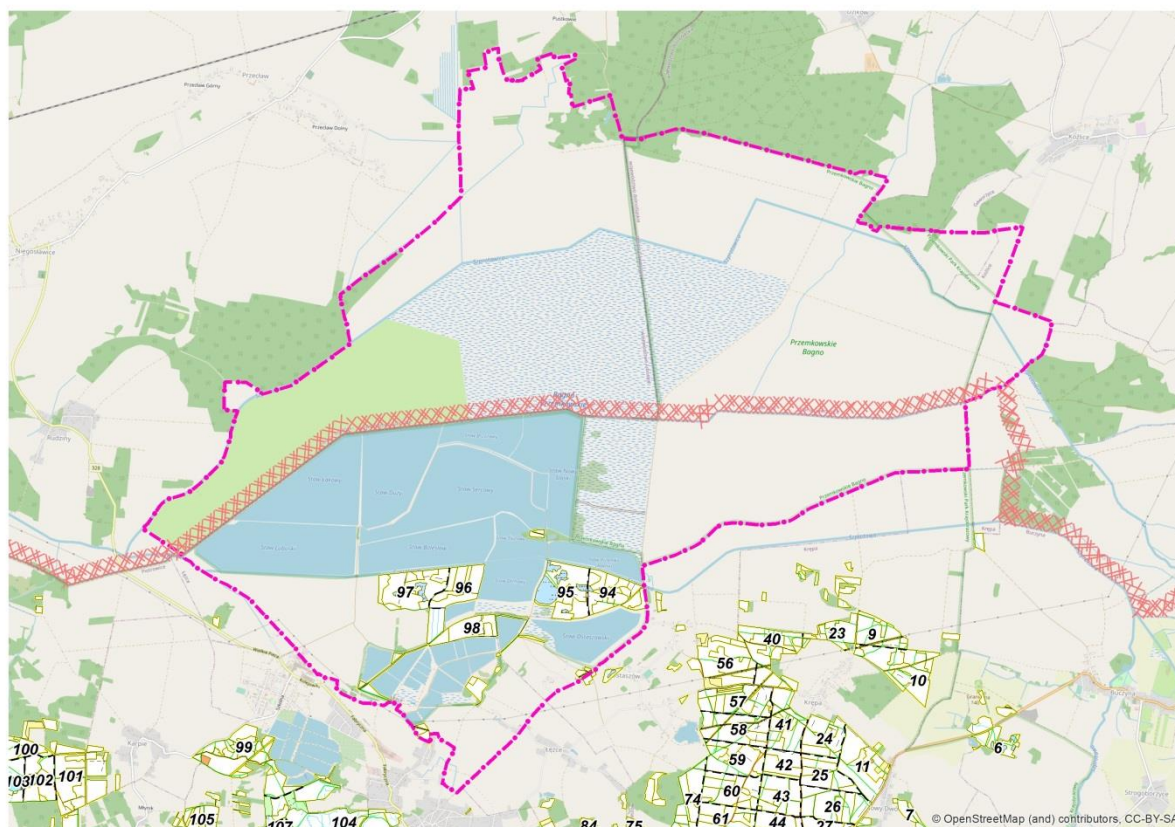
W ostoi w latach 2008-2009 stwierdzono obecność 132 gatunków ptaków, z czego 98 lęgowych. Odnotowano tu 35 gatunków zamieszczonych w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej, spośród których lęgi wyprowadza 26 gatunków. Notowano tu 22 gatunki z *Polskiej czerwonej księgi zwierząt* (bąk *Botaurus stellaris*, bączek *Ixobrychus minutus*, podgorzałka *Aythya nyroca*, kania czarna *Milvus migrans*, kania ruda *Milvus milvus*, bielik *Haliaeetus albicilla*, błotniak zbożowy *Circus cyaneus*, rybołów *Pandion haliaetus*, cietrzew *Tetrao tetrix*, zielonka *Zapornia parva*, siewka złota *Pluvialis apricaria*, batalion *Calidris pugnax*, łączak *Tringa glareola*, rybitwa białowąsa *Chlidonias hybrida*, uszatka błotna *Asio flammeus*, podróżniczek *Luscinia svecica*, świstun *Anas penelope*, rożeniec *Anas acuta*, kulik wielki *Numenius arquata*, mewa mała *Larus minutus*, rybitwa białoskrzydła *Chlidonias leucopterus*, wąsatka *Panurus biarmicus*) oraz pięć gatunków zagrożonych w skali globalnej (głowienka *Aythya ferina*, podgorzałka *Aythya nyroca*, czajka *Vanellus vanellus*, rycyk *Limosa limosa* i kulik wielki *Numenius arquata*) i pięć gatunków zagrożonych w skali europejskiej (kania ruda *Milvus milvus*, łyska *Fulica atra*, mewa mała *Larus minutus*, błotniak zbożowy *Circus cyaneus*, zimorodek *Alcedo atthis*). Stawy Przemkowskie są jednym z ważniejszych miejsc lęgowych łabędzia krzykliwego *Cygnus cygnus* (3 pary), lęgi wyprowadzają tu 1-2 pary podgorzałki *Aythya nyroca*, licznie gniazduje głowienka *Aythya ferina* i czernica *Aythya fuligula*. Wilgotne łąki, na których wznowiono użytkowanie, są jednym z ostatnich miejsc w regionie z lęgową populacją rycyka *Limosa limosa* i kulika wielkiego *Numenius arquata*. Bardzo liczna jest populacja lęgowa wąsatki *Panurus biarmicus*, a żuraw *Grus grus* ma jedną z większych koncentracji par lęgowych. Obszar jest ważnym terenem dla wielu lęgowych i migrujących gatunków nie wymienionych w załączniku I Dyrektywy Ptasiej, szczególnie dla ptaków wodno-błotnych, głównie kaczkowatych *Anatidae*, których koncentracja wynosi powyżej 20 000 osobników. Na przelotach najliczniej notowane gatunki to łyska (10000), gęś zbożowa (8000), głowienka (8000), krzyżówka (7800), siewka złota (5000), czernica (2600), czajka (1800), cyraneczka (970). Obszar jest ważnym pierzowiskiem dla łyski, łabędzia niemego, gęgawy, krzyżówki i innych kaczek (za: *Projekt planu ochrony Obszaru Specjalnej Ochrony ptaków Natura 2000 PLB020003 Stawy Przemkowskie* z 2011 r.).

W granicach zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Przemków znajduje się południowa część ostoi. Łączna powierzchnia gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Przemków wchodzących w zasięg ostoi wynosi **152,32 ha**. W granicach obszaru Natura 2000 znajduje się rezerwat przyrody „Stawy Przemkowskie” oraz użytek ekologiczny „Przemkowskie Bagno”. W granicach województwa dolnośląskiego zasięg ostoi pokrywa się z granicami Przemkowskiego Parku Krajobrazowego. Obszar wpisany jest na listę obszarów wodno-błotnych o międzynarodowym znaczeniu RAMSAR, a także listę ostoi ptaków o znaczeniu międzynarodowym IBA, koordynowaną przez BirdLife International.

Tab. 17. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Przemków leżących w całości w zasięgu granic obszaru Natura 2000 Stawy Przemkowskie PLB020003 (granica obszaru wg Rozp. Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r.)

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Przemków	94 a-o, w-dx; 95 a-n; 96 a-g; 97 a-l; 98 a-s, w-x	138,91	12,13	151,04
	95 ~a~g; 96 ~a~b; 97 ~a~b; 98 ~a~c	1,28	-	1,28
Ogółem		140,19	12,13	152,32

*powierzchnia wydzieleń literowanych i nieliterowanych

Ryc. 17. Lokalizacja obszaru Natura 2000 Stawy Przemkowskie PLB020003 na tle podziału powierzchniowego Nadleśnictwa Przemków

W granicach zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Przemków, w zasięgu ostoi OSO Stawy Przemkowskie PLB020003 stwierdzono dotychczas obecność następujących przedmiotów ochrony obszaru:

- A038 łabędź krzykliwy *Cygnus cygnus*;
- A039 gęś zbożowa *Anser fabalis*;
- A043 gęgawa *Anser anser*;
- A060 podgorzałka *Aythya nyroca*;
- A125 łyska *Fulica atra*;
- A323 wąsatka *Panurus biarmicus*.

Ponadto notowano tu szereg gatunków nie stanowiących przedmiotów ochrony, związanych z siedliskami wodnymi jak: bąk *Botaurus stellaris*, bączek *Ixobrychus minutus*, błotniak stawowy *Circus aeruginosus*, brzęczka *Locustella luscinioides*, cyranka *Anas querquedula*, czapla biała *Ardea alba*, gęś białoczelna *Anser albifrons*, kormoran czarny *Phalacrocorax carbo*, krakwa *Anas strepera*, kropiatka *Porzana porzana*, kszyc *Gallinago gallinago*, kulik wielki *Numenius arquata*, łabędź niemy *Cygnus olor*, łączak *Tringa glareola*, mewa czarnogłowa *Ichthyaetus melanocephalus*, podróżniczek *Luscinia svecica*, rybitwa rzeczna *Sterna hirundo*, siewka złota *Pluvialis apricaria*, uszatka błotna *Asio flammeus*, wodnik *Rallus aquaticus*, zielonka *Zapornia parva*, zimorodek *Alcedo atthis*, żuraw *Grus grus*. Tereny otwarte są siedliskiem dla takich gatunków jak: błotniak zbożowy *Circus cyaneus*, bocian biały *Ciconia ciconia*, czajka *Vanellus vanellus*, derkacz *Crex crex*, gąsiorek *Lanius collurio*, jarzębatka *Sylvia nisoria*, świerszczak *Locustella naevia*, zaś tereny leśne w granicach ostoi stanowią miejsca występowania bielika *Haliaeetus albicilla*, bociana czarnego *Ciconia nigra*, dzięcioła czarnego *Dryocopus martius*, dzięcioła średniego *Dendrocopos medius*, dzięcioła zielonosiwego *Picus canus*, kani czarnej *Milvus migrans*, kani rudej *Milvus milvus*, rybołowa *Pandion haliaetus* oraz trzmielajada *Pernis apivorus*.

Zagrożeniem dla przedmiotów ochrony jest m.in.:

- okresowe przesuszenie terenów wodno-błotnych, obniżenie poziomu wód gruntowych;
- długotrwałe przesuszenie terenów wodno-błotnych, obniżenie poziomu wód gruntowych i wód w stawach, głównie jako wynik niewłaściwego funkcjonowania melioracji i niewłaściwej gospodarki wodnej;
- potencjalne pogorszenie jakości i ilości wód zasilających Obszar prowadzące do obniżenia poziomu wód gruntowych, przesuszenia terenów wodno-błotnych, utrudnienia w gospodarce stawowej;
- postępujące zmiany klimatyczne prowadzące do radykalnych zmian w siedliskach gatunków chronionych;

- zanik gospodarki łąkarskiej i pastwiskowej lub jej niewłaściwe prowadzenie;
- sukcesja naturalna w części Obszaru, w kierunku siedlisk nieodpowiednich dla gatunków chronionych;
- zmiana sposobu zagospodarowania użytków rolnych (zalesienie, zaoranie łąk, monokultury, chemizacja, intensyfikacja produkcji, GMO i gatunki inwazyjne);
- zaniechanie prowadzenia czynnej ochrony przyrody (związanej z przedmiotami ochrony);
- nadmierna penetracja terenu przez ludzi, presja turystyki i rekreacji na przedmioty ochrony;
- presja gatunków drapieżnych i obcych zagrażających gatunkom chronionym;
- zmniejszenie naturalnej bioróżnorodności w ciekach wpływających do Obszaru, powodujące zmniejszenie bazy pokarmowej ptaków odżywiających się rybami i innymi organizmami wodnymi;
- konflikt produkcji rybackiej z ptakami rybożernymi;
- zaniechanie lub zbyt intensywna gospodarka rybacka;
- zagospodarowanie terenów położonych w otoczeniu Obszaru powodujące zagrożenia dla gatunków chronionych i ich siedlisk (np.: wysokie budowle, linie energetyczne, drogi o intensywnym ruchu, intensywne osadnictwo w pobliżu granic Obszaru);
- Rój intensywnych form gospodarki rolnej w otoczeniu Obszaru (np.: fermy chowu i hodowli zwierząt w tym futerkowych, intensywne rolnictwo, monokultury, uprawy GMO).

IV.4.2.2. BORY DOLNOŚLĄSKIE PLB020005

Typ ostoi: A (obszar specjalnej ochrony ptaków powołany Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 5 września 2007 r., zm. dnia 12 stycznia 2011 r.)

Powierzchnia obszaru wg SDF z 03.2022: 17 2093,39 ha

Powierzchnia obszaru wg Rozp. Ministra Środowiska z dnia 12.01.2011 r.: 172 093,4 ha

Uwaga! Na dzień 1.01.2024 roku obszar Natura 2000 Bory Dolnośląskie PLB020005 posiada plan zadań ochronnych ustanowiony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 21 maja 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Bory Dolnośląskie PLB020005 (Dz. Urz. Woj. Dolno. z dnia 21 maja 2014 r. poz. 2445).

Charakterystyka obszaru

Obszar Natura 2000 Bory Dolnośląskie PLB020005 obejmuje ochroną zwarty kompleks leśny położony na granicy dzisiejszych województw lubuskiego i dolnośląskiego.

Stanowi on jedną z najważniejszych w kraju ostoi lęgowych dla kani rudej *Milvus milvus*, bielika *Haliaeetus albicilla*, lelka *Caprimulgus europaeus*, a zwłaszcza sóweczki *Glaucidium passerinum* i włochatki *Aegolius funereus*. Uchodzą również za jedno z ostatnich miejsc występowania głuszca *Tetrao urogallus* i cietrzewia *Tetrao tetrix* w zachodniej Polsce. W skali regionu jest to także ważny obszar lęgowy bąka *Botaurus stellaris*, bociana czarnego *Ciconia nigra*, trzmielojada *Pernis apivorus*, kani czarnej *Milvus migrans*, żurawia *Grus grus*, puchacza *Bubo bubo*, lerki *Lullula arborea* i świergotka polnego *Anthus campestris*. W ostoi stwierdzono dotychczas 154 gatunki lęgowe lub prawdopodobnie lęgowe, spośród których 35 ujętych jest w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej, a 13 figuruje w *Polskiej czerwonej księdze zwierząt*. Przedmioty ochrony ostoi związane są głównie z siedliskami leśnymi. Dominują tu zwarte drzewostany sosnowe z ubogim runem, które stanowi wrzos i borówka. W podszycie występuje jałowiec i żarnowiec. Panującym gatunkiem jest sosna, domieszkowo występuje dąb, brzoza, buk oraz jodła i świerk. W bardziej żyznych rejonach występują bory mieszane i lasy liściaste (fragmenty buczyn i grądów). Doliny rzeczne stanowią enklawy z bardziej bujną i wielowarstwową roślinnością. Urozmaicenie stanowią także otwarte tereny wrzosowisk i fragmenty zbiorowisk torfowiskowych (Wilk i in. 2010).

W granicach zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Przemków znajduje się północno wschodni fragment ostoi, obejmujący zwarty kompleks leśny Borów Dolnośląskich do linii miejscowości Piotrowice – Szklarki – Przemków – Ostaszów – Krępa - Nowy Dwór – Wysoka. Łączna powierzchnia gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Przemków wchodzących w zasięg ostoi wynosi **12 937,55 ha**. Zasięg obszaru Natura 2000 na gruntach w zarządzie nadleśnictwa pokrywa się częściowo z granicami Przemkowskiego Parku Krajobrazowego, obszaru chronionego krajobrazu „Dolina Bobru” oraz obszarów Natura 2000 Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015, Buczyna Szprotawsko-Piotrowicka PLH080007, Jelonek Przemkowski PLH020097. W granicach ostoi znajdują się rezerwat przyrody „Buczyna Piotrowicka” i użytek ekologiczny „Cietrzewiowe Wrzosowisko”.

Tab. 18. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Przemków leżących w całości w zasięgu granic obszaru Natura 2000 Bory Dolnośląskie PLB020005 (granica obszaru wg Rozp. Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r.)

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
	8 a-f, i-l; 11 b-j; 12 b-k; 13 a-l; 14 a-f; 15 a-l; 16 a-i; 17 a-m; 18 a-i; 19 a-i; 20 a-i; 21 a-i; 22 f-g, l-t; 23 d-f; 24 a-g; 25 a-g; 26 a-g; 27 b-n; 28 a-o; 29 a-h; 30 a-h; 31 a-h; 32 a-g; 33 a-h; 34 a-f; 35 a-g; 36 a-g; 37 a-h; 38 a-n; 40 a-r; 41 a-m; 42 a-c; 43 a-i; 44 a-f; 45 a-k; 46 a-j; 47 a-i; 48 a-j; 49 a-j; 50 a-o; 51 a-h; 52 a-j; 53 a-j; 54 a-l; 55 a-n; 56 a-l; 57 a-p; 58 a-m; 59 a-i; 60 a-k; 61 a-i; 62 a-k; 63 a-i; 64 a-i; 65 a-h; 66 a-f; 67 a-f; 68 a-j; 69 a-j; 70 a-j; 71 a-cx; 72 a-r; 73 a-l; 74 a-i, m; 75 a-d, g-i; 76 a-j; 77 a-h; 78 a-h; 79 a-h; 80 a-f; 81 a-i; 82 a-f; 83 a-o; 84 a-d, g-i, n, p-t; 85 a-c, g; 86 a-d; 87 a-k; 88 a-f; 89 a-j; 90 a-i; 91 j-bx; 92 a-l; 93 a-m; 107 n-z; 108 a-j, o-r; 109 a-s; 110 a-b, d-t, z-ox, wx-ay; 111 a-n; 112 a-l; 113 d-k; 114 f, i, m, o, gx; 115 a-p; 116 a-o; 117 a-p; 118 a-s; 119 a-l; 120 a-m; 121 a-l; 122 a-f; 123 a-d; 124 a-n; 125 a-ax; 126 a-p; 127 a-p; 128 a-j; 129 a-p; 130 a-l; 131 a-n; 132 a-	12610,06	34,59	12644,65

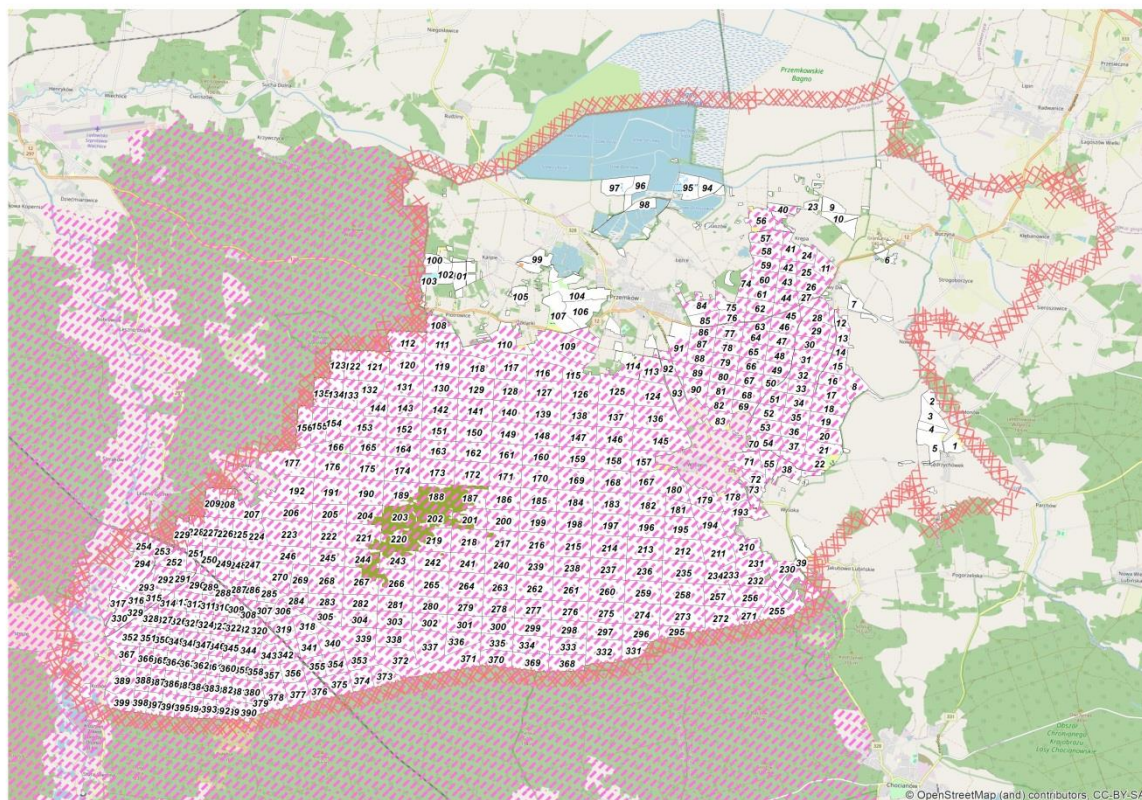
Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
	i; 133 a-j; 134 a-h; 135 a-g; 136 a-w; 137 a-j; 138 a-l; 139 a-p; 140 a-m; 141 a-r; 142 a-j; 143 a-m; 144 a-c; 145 a-y; 146 a-k; 147 a-p; 148 a-m; 149 a-w; 150 a-o; 151 a-o; 152 a-g; 153 a-j; 154 a-m; 155 a-j; 156 a-l; 157 a-lx; 158 a-s; 159 a-n; 160 a-j; 161 a-r; 162 a-l; 163 a-j; 164 a-o; 165 a-g; 166 a-i; 167 a-p; 168 a-n; 169 a-j; 170 a-o; 171 a-l; 172 a-c; 173 a-k; 174 a-m; 175 a-i; 176 a-k; 177 a-hx; 178 a-s; 179 a-i; 180 a-g; 181 a-f; 182 a-i; 183 a-j; 184 a-h; 185 a-g; 186 a-m; 187 a-j; 188 a-d; 189 a-o; 190 a-p; 191 a-j; 192 a-y; 193 a-ax; 194 a-r; 195 a-m; 196 a-c; 197 a-g; 198 a-c; 199 a-o; 200 a-k; 206 a-p; 207 a-gx; 208 a-d; 209 a-h; 210 a-o; 211 a-l; 212 a-m; 213 a-i; 214 a-f; 215 a-c; 216 a-k; 217 a-f; 223 a-n; 224 a-j; 225 a-d; 226 a-f; 227 a-j; 228 a-k; 229 a-i; 230 a-x; 231 a-x; 232 a-o; 233 a-i; 234 a-j; 235 a-m; 236 a-m; 246 a-f; 247 a-g; 248 a-n; 249 a-i; 250 a-j; 251 a-f; 252 a-h; 253 a-i; 254 a-k; 255 a-hx; 256 a-j; 257 a-f; 258 a-k; 259 a-k; 260 a-h; 261 a-c; 262 a-h; 263 a-h; 264 a-h; 265 a-b; 266 a-f; 267 a-i; 268 a-o; 269 a-f; 270 a-h; 271 a-d; 272 a-g; 273 a-k; 274 a-k; 275 a-d; 276 a-b; 277 a-f; 278 a-h; 279 a-d; 280 a-i; 281 a-i; 282 a-f; 283 a-h; 284 a; 285 a-h; 286 a-d; 287 a-d; 288 a-d; 289 a-d; 290 a-g; 291 a-h; 292 a-l; 293 a-g; 294 a-kx; 295 a-d; 296 a-f; 297 a-d; 298 a-c; 299 a-h; 300 a-b; 301 a-c; 302 a-f; 303 a-g; 304 a-d; 305 a-k; 306 a-d; 307 a-h; 308 a-g; 309 a-h; 310 a-d; 311 a-c; 312 a-f; 313 a-d; 314 a-h; 315 a-i; 316 a-j; 317 a-o; 318 a-h; 319 a-g; 320 a; 321 a-g; 322 a-g; 323 a-g; 324 a-f; 325 a-h; 326 a-d; 327 a-g; 328 a-i; 329 a-i; 330 a-i; 331 a-g; 332 a-h; 333 a-m; 334 a-l; 335 a-f; 336 a-h; 337 a-g; 338 a-g; 339 a-g; 340 a-g; 341 a-c; 342 a-h; 343 a-g; 344 a-f; 345 a-h; 346 a-f; 347 a-g; 348 a-d; 349 a-c; 350 a-h; 351 a-g; 352 a-o; 353 a-f; 354 a-c; 355 a-h; 356 a-c; 357 a-f; 358 a-c; 359 a-f; 360 a-h; 361 a-j; 362 a-g; 363 a-f; 364 a-h; 365 a-h; 366 a-h; 367 a-p; 368 a-p; 369 a-l; 370 a-k; 371 a-s; 372 a-k; 373 a-g; 374 a-d; 375 a-h; 376 a-g; 377 a-g; 378 a-d; 379 a-f; 380 a-h; 381 a-c; 382 a-h; 383 a-g; 384 a-h; 385 a-h; 386 a-h; 387 a-h; 388 a-f; 389 a-r; 390 a-b; 391 a-f; 392 a-d; 393 a-d; 394 a-f; 395 a-d; 396 a; 397 a-b; 398 a-c; 399 a-n			
	8 ~a~c; 11 ~a; 12 ~a~b; 13 ~a~c; 14 ~a~b; 15 ~a~f; 16 ~a~h; 17 ~a~i; 18 ~a~h; 19 ~a~f; 20 ~a~b; 21 ~a~b; 22 ~a~d; 24 ~a~c; 25 ~a~d; 26 ~a~c; 27 ~a~c; 28 ~a~g; 29 ~a~g; 30 ~a~h; 31 ~a~h; 32 ~a~g; 33 ~a~f; 34 ~a~d; 35 ~a~c; 36 ~a~b; 37 ~a~b; 38 ~a~j; 40 ~a~d; 41 ~a~g; 42 ~a~c; 43 ~a~b; 44 ~a~c; 45 ~a~c; 46 ~a~c; 47 ~a~d; 48 ~a~d; 49 ~a~c; 50 ~a~c; 51 ~a~h; 52 ~a~c; 53 ~a~i; 54 ~a~h; 55 ~a~d; 56 ~a~c; ~f~g; 57 ~a~f; 58 ~a~n; 59 ~a~g; 60 ~a~d; 61 ~a~c; 62 ~a~c; 63 ~a~b; 64 ~a~b; 65 ~a~c; 66 ~a~c; 67 ~a~f; 68 ~a~f; 69 ~a~f; 70 ~a~g; 71 ~a~c; 72 ~a~l; 73 ~a~d; 74 ~a~h; 75 ~a~g; 76 ~a~h; 77 ~a~d; 78 ~a~f; 79 ~a~c; 80 ~a~c; 81 ~a~i; 82 ~a~f; 83 ~a~g; 84 ~a~d; 85 ~b~c; 86 ~a~c; 87 ~a~c; 88 ~a~c; 89 ~a~f; 90 ~a~c; 91 ~g~o; 92 ~a~h; 93 ~a~f; 107 ~c; 108 ~a~b; 109 ~a~j; 110 ~a~d, ~g~l; 111 ~a~j; 112 ~a~c; 113 ~a~b; 114 ~b; 115 ~a~f; 116 ~a~h; 117 ~a~i; 118 ~a~j; 119 ~a~i; 120 ~a~g; 121 ~a~n; 122 ~a~d; 123 ~a~d; 124 ~a~f; 125 ~a~h; 126 ~a~d; 127 ~a~c; 128 ~a~m; 129 ~a~j; 130 ~a~f; 131 ~a~i; 132 ~a~k; 133 ~a~g; 134 ~a~b; 135 ~a~d; 136 ~a~g; 137 ~a~f; 138 ~a~d; 139 ~a~f; 140 ~a~h; 141 ~a~h; 142 ~a~f; 143 ~a~g; 144 ~a~f; 145 ~a~i; 146 ~a~g; 147 ~a~f; 148 ~a~i; 149 ~a~h; 150 ~a~f; 151 ~a~c; 152 ~a~f; 153 ~a~l; 154 ~a~d; 155 ~a~d; 156 ~a~d; 157 ~a~g; 158 ~a~i; 159 ~a~h; 160 ~a~c; 161 ~a~f; 162 ~a~g; 163 ~a~f; 164 ~a~b; 165 ~a~f; 166 ~a~d; 167 ~a~f; 168 ~a~h; 169 ~a~c; 170 ~a~c; 171 ~a~g; 172 ~a~g; 173 ~a~f; 174 ~a~g; 175 ~a~c; 176 ~a~h; 177 ~a~cx; 178 ~a~c; 179 ~a~b; 180 ~a~f; 181 ~a~j; 182 ~a~d; 183 ~a; 184 ~a~c; 185 ~a~c; 186 ~a~f; 187 ~a~h; 188 ~a~c; 189 ~a~f; 190 ~a~c; 191 ~a~g; 192 ~a~l; 193 ~a~j; 194 ~a~d; 195 ~a~g; 196 ~a~g; 197 ~a~d; 198 ~a~d; 199 ~a~f; 200 ~a~f; 206 ~a~h; 207 ~a~o; 208 ~a~g; 209 ~a~b; 210 ~a~c; 211 ~a~h; 212 ~a~i; 213 ~a~c; 214 ~a~d; 215 ~a~f; 216 ~a~f; 217 ~a~f; 223 ~a~l; 224 ~a~f; 225 ~a~c; 226 ~a~f; 227 ~a~g; 228 ~a~d; 229 ~a~d; 230 ~a~b; 231 ~a~h; 232 ~a~f; 233 ~a~f; 234 ~a~b; 235 ~a~d; 236 ~a~f; 246 ~a~g; 247 ~a~i; 248 ~a~h; 249 ~a~g; 250 ~a~g; 251 ~a~g; 252 ~a~f; 253 ~a~d; 254 ~a~b; 255 ~a~c; 256 ~a~d; 257 ~a~c; 258 ~a~g; 259 ~a~j; 260 ~a~g; 261 ~a~d; 262 ~a~f; 263 ~a~d; 264 ~a~f; 265 ~a~b; 266 ~a~d; 267 ~a~d; 268 ~a~b; 269 ~a~b; 270 ~a~f; 271 ~a~c; 272 ~a~c; 273 ~a~d; 274 ~a~c; 275 ~a~b; 276 ~a~b; 277 ~a~d; 278 ~a~b; 279 ~a~f; 280 ~a~d; 281 ~a~d; 282 ~a~b; 283 ~a~f; 284 ~a~c; 285 ~a~b;	292,90	-	292,90

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
	286 ~a~f; 287 ~a~g; 288 ~a~i; 289 ~a~c; 290 ~a~d; 291 ~a~c; 292 ~a~d; 293 ~a~f; 294 ~a~g; 295 ~a~b; 296 ~a~c; 297 ~a~b; 298 ~a~b; 299 ~a~d; 300 ~a~d; 301 ~a~b; 302 ~a~d; 303 ~a~g; 304 ~a~b; 305 ~a~f; 306 ~a~b; 307 ~a~g; 308 ~a~g; 309 ~a~c; 310 ~a~f; 311 ~a~d; 312 ~a~f; 313 ~a~d; 314 ~a~k; 315 ~a~f; 316 ~a~g; 317 ~a~d; 318 ~a~f; 319 ~a~f; 320 ~a~c; 321 ~a~b; 322 ~a~c; 323 ~a~b; 324 ~a~f; 325 ~a~g; 326 ~a~h; 327 ~a~d; 328 ~a~d; 329 ~a~c; 330 ~a~d; 331 ~a; 332 ~a~d; 333 ~a~b; 334 ~a~c; 335 ~a~c; 336 ~a~b; 337 ~a~d; 338 ~a~h; 339 ~a~c; 340 ~a~b; 341 ~a~d; 342 ~a~k; 343 ~a~f; 344 ~a~d; 345 ~a~c; 346 ~a~c; 347 ~a~c; 348 ~a~d; 349 ~a~c; 350 ~a~c; 351 ~a~d; 352 ~a~h; 353 ~a~c; 354 ~a~c; 355 ~a~g; 356 ~a~f; 357 ~a~g; 358 ~a~g; 359 ~a~b; 360 ~a~f; 361 ~a~f; 362 ~a~c; 363 ~a~d; 364 ~a~d; 365 ~a~c; 366 ~a~c; 367 ~a~f; 368 ~a~f; 369 ~a~f; 370 ~a~d; 371 ~a~f; 372 ~a~k; 373 ~a~g; 374 ~a~c; 375 ~a~i; 376 ~a~n; 377 ~a~j; 378 ~a~f; 379 ~a~f; 380 ~a~d; 381 ~a~i; 382 ~a~i; 383 ~a~d; 384 ~a~g; 385 ~a~c; 386 ~a~f; 387 ~a~c; 388 ~a~f; 389 ~a~l; 390 ~a; 391 ~a~i; 392 ~a~d; 393 ~a~f; 394 ~a~g; 395 ~a~f; 396 ~a~c; 397 ~a~f; 398 ~a~d; 399 ~a~j			
Ogółem		12902,96	34,59	12937,55

*powierzchnia wydzieleń literowanych i nieliterowanych

Pozostałe powierzchnie leśne zlokalizowane jedynie w części w zasięgu granic obszaru Natura 2000 Bory Dolnośląskie PLB020005 stanowią wydzienia leśne: 100 f (1%), 103 i (5%), 108 l (23%), 110 c (7%), w (14%), x (15%), y (3%), 114 n (25%), r (5%), 22 d (3%), k (16%), 23 c (6%), 56 m (12%), 75 f (6%), 84 f (32%), j (9%), 85 d (3%), 91 f (17%) (obr. les. Przemków).

Ryc. 18. Lokalizacja obszaru Natura 2000 Bory Dolnośląskie PLB020005 na tle podziału powierzchniowego Nadleśnictwa Przemków

W granicach Nadleśnictwa Przemków, w zasięgu ostoi OSO Bory Dolnośląskie PLB020005 stwierdzono dotychczas obecność następujących przedmiotów ochrony obszaru:

- A030 bocian czarny *Ciconia nigra*;
- A072 trzmiełojad *Pernis apivorus*;
- A075 bielik *Haliaeetus albicilla*;
- A127 żuraw *Grus grus*;
- A155 słonka *Scolopax rusticola*;
- A207 siniak *Columba oenas*;
- A217 sóweczka *Glaucidium passerinum*;
- A223 włośnica *Aegolius funereus*;
- A224 lelek *Caprimulgus europaeus*;
- A234 dzięcioł zielonosiwy *Picus canus*;
- A236 dzięcioł czarny *Dryocopus martius*;
- A246 lerka *Lullula arborea*;
- A409 cietrzew *Tetrao tetrix* – gatunek wymarły, w granicach obszaru znajdują się siedliska właściwe dla gatunku, możliwa reintrodukcja gatunku w obszarze.

Ponadto notowano tu szereg gatunków nie stanowiących przedmiotów ochrony, związanych z siedliskami leśnymi jak: dzięcioł średni *Dendrocopos medius*, kobuz *Falco subbuteo*, krogulec *Accipiter nisus*, kruk *Corvus corax*, muchołówka białoszyska *Ficedula albicollis*, muchołówka mała *Ficedula parva*, myszołów *Buteo buteo*, turkawka *Streptopelia turtur*, zniczek *Regulus ignicapilla* oraz terenami otwartymi lub podmokłymi, jak: bocian biały *Ciconia ciconia*, brzegówka *Riparia riparia*, derkacz *Crex crex*, dudek *Upupa epops*, dziwonia *Carpodacus erythrinus*, gąsiorek *Lanius collurio*, ortolan *Emberiza hortulana*, pliszka górską *Motacilla cinerea*, pustułka *Falco tinnunculus*, remiz *Remiz pendulinus*, świergotek polny *Anthus campestris*.

Zagrożenie dla przedmiotów ochrony może stanowić m.in. nieodpowiednio prowadzona gospodarka leśna – wyrąb starodrzewów i drzew dziuplastych, usuwanie martwego drewna z lasu, stosowanie wielkopowierzchniowych zrębów zupełnych; zalesianie łąk, pastwisk i wrzosowisk; naturalna sukcesja terenów podmokłych łąk i wrzosowisk; zmiany stosunków wodnych skutkujące przesuszaniem lub nadmiernym zalewaniem powierzchni siedlisk właściwych dla przedmiotów ochrony; rosnąca liczebność inwazyjnych gatunków ssaków drapieżnych (szop pracz); presja turystyczna i penetrowanie siedlisk przez ludzi (zwłaszcza w sezonie zbierania jagód lub grzybów); płoszenie i niepokojenie gatunków w siedlisku; zabudowa terenów otwartych, budowa nowych dróg, kłusownictwo.

Tab. 19. Działania ochronne dla obszaru Natura 2000 Bory Dolnośląskie PLB020005 na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków na podstawie Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 21 maja 2014 r. (Dz. Urz. Woj. Dolno. z dnia 21 maja 2014 r. poz. 2445)

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg projektu pul na 1.01.2024 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
1	A030 bocian czarny <i>Ciconia nigra</i>	Cały obszar Natura 2000	Cały obszar Natura 2000	<p><u>Zagrożenia istniejące:</u> K03.04 Drapieżnictwo: Zagrożenie utraty lęgów z powodu rosnącej liczebności szopa pracza na terenach zajmowanych przez gatunek.</p> <p><u>Zagrożenia potencjalne:</u> B02 Gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji: Płoszenie ptaków w okresie lęgowym. K03.01 Konkurencja: Konkurencja ze strony bielika w stosunku do zajmowanych rewirów. J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska: W miejscu</p>	<p>Uzupełnienie stanu wiedzy o gatunku w obszarze Natura 2000. Ograniczenie negatywnego wpływu szopa pracza na gatunek. Zwiększenie zasobów starych drzew stanowiących potencjalne miejsca na zakładanie nowych gniazd.</p>	-	<p>Redukcja liczebności szopa pracza. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organy sprawujące nadzór nad obszarem Natura 2000 we współpracy z Polskim Związkiem Łowieckim</p>

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg projektu pul na 1.01.2024 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
				występowania gatunku ubytek liczby drzew o odpowiednich wymiarach- optymalnych do zakładania gniazd (powyżej 50 cm pierśnicy).			
2	A030 bocian czarny <i>Ciconia nigra</i>	13-32-1-05-99 -a 13-32-1-05-99 -b 13-32-1-05-99 -c 13-32-1-05-99 -d 13-32-1-05-99 -f 13-32-1-05-99 -g 13-32-1-05-99 -h 13-32-1-05-99 -i 13-32-1-05-99 -j 13-32-1-05-99 -k 13-32-1-05-99 -l 13-32-1-05-99 -m 13-32-1-05-99 -n	13-32-1-05-206-a 13-32-1-05-206-p 13-32-1-05-206-b 13-32-1-05-206-o 13-32-1-05-206-c 13-32-1-05-206-d 13-32-1-05-206-f 13-32-1-05-206-g 13-32-1-05-206-h 13-32-1-05-206-i 13-32-1-05-206-j 13-32-1-05-206-k 13-32-1-05-206-l 13-32-1-05-206-m 13-32-1-05-206-j	jw.	jw.	Zwiększenie liczby potencjalnych miejsc gniazdowania. Podczas wykonywania zabiegów rębnych i trzebieży należy w miejscach obserwowanego występowania gatunku pozostawiać jako przestoje egzemplarze dębów i sosen o pierśnicy większej niż 50 cm. Należy pozostawiać na 1 ha co najmniej 3-6 takich drzew. Nie dotyczy bloku upraw pochodnych. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Przemków	-
3	A409 cietrzew <i>Tetrao tetrix</i>	Cały obszar Natura 2000	Cały obszar Natura 2000	Nie analizowano zagrożeń dla gatunku, ponieważ w trakcie prac terenowych nie potwierdzono występowania gatunku w obszarze.	Określenie możliwości restytucji gatunku w obszarze Natura 2000.	-	Opracowanie założeń i celów programu reintrodukcji gatunku w obszarze Natura 2000 oraz sposobów jego realizacji. Opracowanie koncepcji działań restytucyjnych cietrzewia w obszarze Natura 2000. Ocena realnych możliwości i skuteczności planowanych działań. Uwzględnienie w koncepcji efektów działań ochronnych w zakresie redukcji liczebności drapieżników przewidzianych w planie na najbliższe 10 lat dla głuszca. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u>

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg projektu pul na 1.01.2024 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
							Organy sprawujące nadzór nad obszarem Natura 2000 we współpracy z Nadleśnictwami Ruszów, Pieńsk, Węgliniec, Bolesławiec, Świętoszów, Szprotawa, Przemków, Chocianów, Żagań i Wymiarki i Regionalnymi Dyrekcjami Lasów Państwowych we Wrocławiu i Zielonej Górze
4	A217 sóweczka <i>Glaucidium passerinum</i> A223 włośchatka <i>Aegolius funereus</i>	Drzewostany iglaste i mieszane na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków	Drzewostany iglaste i mieszane na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków	<u>Zagrożenia potencjalne:</u> J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska: Okresowe i lokalne zmniejszenie atrakcyjności siedliska dla gatunku w wyniku realizacji planowej gospodarki leśnej polegającej na zagospodarowaniu w rębnych starych drzewostanów.	Uzupełnienie stanu wiedzy o gatunkach w obszarze Natura 2000. Utrzymanie odpowiedniej struktury siedlisk lęgowych.	Zachowanie fragmentów starodrzewu na powierzchniach zrębowych. W miejscach obserwowanego występowania gatunku w trakcie zabiegów rębnych pozostawiać do naturalnej śmierci i rozkładu drewna w kępach o minimalnej powierzchni 5% każdego bloku drzewostanów rębnych przeznaczonych do wycięcia w dziesięciolecie, fragmenty nie mniejsze niż 6 arów. Nie dotyczy sytuacji kłeskowych oraz bloków upraw pochodnych. Przed rozpoczęciem wycinki każdorazowo sprawdzić, czy drzewo nie jest dziuplaste. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Przemków	Kontrola sposobu realizacji zabiegów rębnych w miejscach występowania gatunków. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych we Wrocławiu, organy sprawujące nadzór nad obszarem Natura 2000
5	A217 sóweczka <i>Glaucidium passerinum</i> A223 włośchatka <i>Aegolius funereus</i>	Cały obszar Natura 2000	Cały obszar Natura 2000	jw.	jw.	-	Monitoring stanu przedmiotu ochrony, co 3 lata w okresie obowiązywania planu, na wybranych losowo powierzchniach stanowiących nie mniej niż 30% wszystkich siedlisk gatunku, w obrębie obszaru Natura 2000. Ocena stanu populacji, stanu siedliska oraz perspektyw ochrony. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organy sprawujące nadzór nad obszarem Natura 2000
6	A234 dzięciol zielonosiwy <i>Picus</i>	Grunty leśne w zarządzie	Grunty leśne w zarządzie	<u>Zagrożenia potencjalne:</u>	Zachowanie zasobów	Pozostawianie obumierających starych egzemplarzy drzew w	-

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg projektu pul na 1.01.2024 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
	<i>canus</i>	Nadleśnictwa Przemków	Nadleśnictwa Przemków	J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska: W miejscu występowania gatunku możliwy ubytek starych drzewostanów i liczby drzew stanowiących dla gatunku miejsca gniazdowania, między innymi w wyniku prac regulacyjnych na ciekach.	starych drzew stanowiących potencjalne miejsca na zakładanie nowych gniazd.	trakcie zabiegów hodowlanych. W trakcie zabiegów hodowlanych pozostawiać rodzime drzewa żywe i obumarłe drzewa stojące, miejscowo spróchniałe (ze zgnilizną), drzewa z owocnikami grzybów oraz drzewa dziuplaste, szczególnie te o miękkim drewnie, takie jak np.: brzoza, osika z wyjątkiem sytuacji zagrażających zdrowiu i życiu ludzi, zapewniając tym samym zwiększenie się ilości martwego drewna w wieloletnim przedziale czasowym. Zapis nie dotyczy bloków upraw pochodnych. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Przemków	
7	A234 dzięcioł zielonosiwy <i>Picus canus</i>	Cały obszar Natura 2000	Cały obszar Natura 2000	jw.	jw.	-	Monitoring stanu przedmiotu ochrony, co 3 lata w okresie obowiązywania planu, na wybranych losowo powierzchniach stanowiących nie mniej niż 30% wszystkich siedlisk gatunku, w obrębie obszaru Natura 2000. Ocena stanu populacji, stanu siedliska oraz perspektyw ochrony. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organy sprawujące nadzór nad obszarem Natura 2000
8	A075 bielik <i>Haliaeetus albicilla</i> A409 cietrzew <i>Tetrao tetrix</i>	Cały obszar Natura 2000	Cały obszar Natura 2000	W trakcie prac terenowych nad planem zadań ochronnych nie stwierdzono zagrożeń istniejących dla gatunku.	Poprawa stanu siedlisk gatunku lub zachowanie siedlisk gatunku w nie pogorszony m stanie (co najmniej U1). Uzupełnienie stanu wiedzy o gatunku w	-	Monitoring stanu przedmiotu ochrony, co 3 lata w okresie obowiązywania planu. Ocena stanu populacji, stanu siedlisk oraz perspektyw ochrony wszystkich siedlisk gatunku, w obrębie obszaru Natura 2000. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organy sprawujące nadzór nad obszarem Natura 2000

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg projektu pul na 1.01.2024 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
					obszarze Natura 2000.		
9	A127 żuraw <i>Grus grus</i>	Cały obszar Natura 2000	Cały obszar Natura 2000	<u>Zagrożenia potencjalne:</u> J02.01.03 Wypełnianie rowów, tam, stawów, sadzawek, bagien lub torfianek: Planowane uprawy wikliny na jednym z regulamych miejsc bytowania gatunku w gminie Iłowa.	Utrzymanie właściwego stanu zachowania gatunków.	-	Monitoring stanu przedmiotu ochrony, co 3 lata w okresie obowiązywania planu, na wybranych losowo powierzchniach stanowiących nie mniej niż 30% wszystkich siedlisk gatunku, w obrębie obszaru Natura 2000. Ocena stanu populacji, stanu siedliska oraz perspektyw ochrony. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organy sprawujące nadzór nad obszarem Natura 2000
10	A224 Ielek <i>Caprimulgus europaeus</i> A246 Ierka <i>Lullula arborea</i>	Cały obszar Natura 2000	Cały obszar Natura 2000	<u>Zagrożenia istniejące:</u> K02.01 Zmiana składu gatunkowego (sukcesja): Zarastanie terenów otwartych, szczególnie wrzosowisk, skutkujące kurczeniem się terenów żerowiskowych	Utrzymanie właściwego stanu zachowania gatunków.	-	Monitoring stanu przedmiotu ochrony, co 3 lata w okresie obowiązywania planu, na wybranych losowo powierzchniach stanowiących nie mniej niż 30% wszystkich siedlisk gatunku, w obrębie obszaru Natura 2000. Ocena stanu populacji, stanu siedliska oraz perspektyw ochrony. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organy sprawujące nadzór nad obszarem Natura 2000

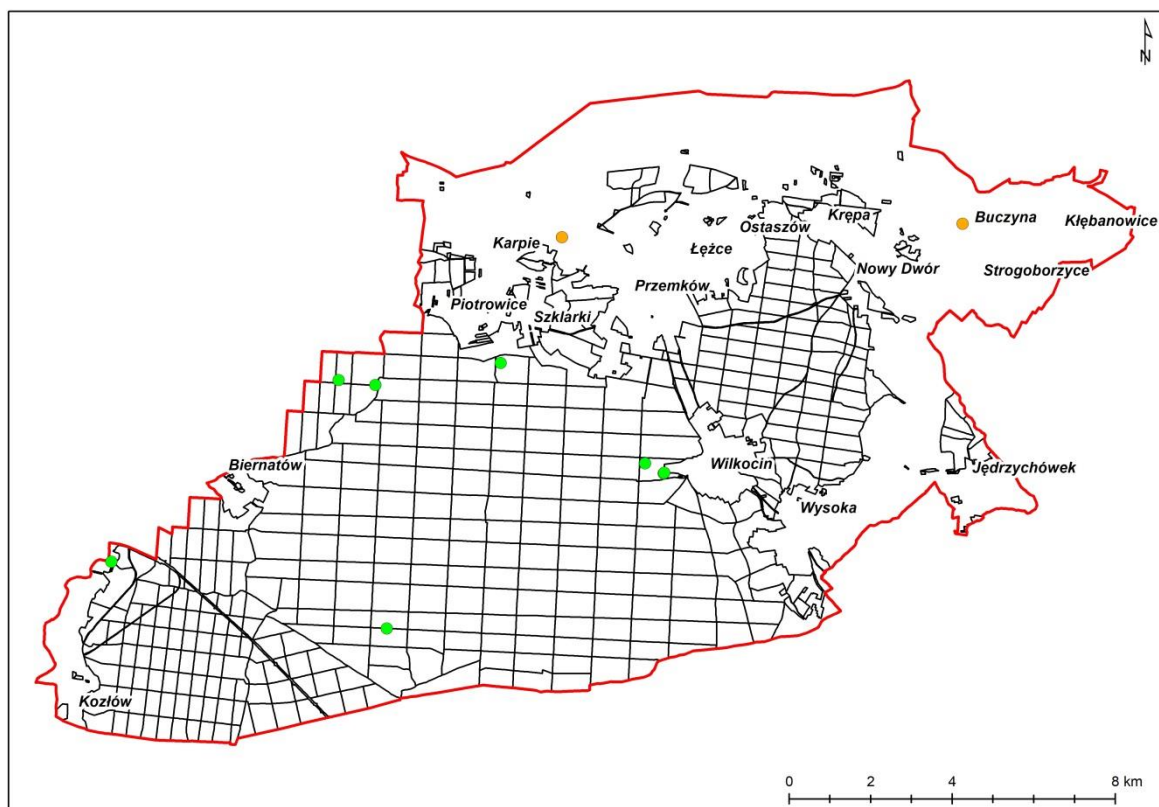
IV.5. POMNIKI PRZYRODY

Według ustawy o ochronie przyrody (t.j. Dz.U. 2023 poz. 1336 z późn. zm.) pomnikami przyrody są *pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głazy narzutowe oraz jaskinie* (art.40). Na terenach niezabudowanych, jeżeli nie stanowi to zagrożenia dla ludzi lub mienia, drzewa stanowiące pomniki przyrody podlegają ochronie aż do ich samoistnego, całkowitego rozpadu (art. 40 ust. 2). Kryteria uznawania tworów przyrody żywej i nieożywionej za pomniki przyrody określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 grudnia 2017 r. (Dz.U. 2017 poz. 2300). Ustanowienie oraz zniesienie ochrony pomnika przyrody następuje w drodze uchwały rady gminy. Projekty uchwał wymagają uzgodnienia z właściwym regionalnym dyrektorem ochrony środowiska. Katalog możliwych do wprowadzenia zakazów w stosunku do pomnika przyrody zawiera art. 45 ustawy o ochronie przyrody.

IV.5.1. ISTNIEJĄCE POMNIKI PRZYRODY

Aktualnie na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków znajduje się 8 pomników przyrody. Są to zarówno pojedyncze okazy dębu szypułkowego, buka zwyczajnego oraz lipy drobnolistnej. Osobliwością jest gład narzutowy zlokalizowany w obrębie nieczynnego poligonu. Ponadto w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa poza gruntami w zarządzie LP znajdują się 2 pomniki przyrody.

Wykaz istniejących pomników przyrody sporządzono na podstawie danych uzyskanych z Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody (dostęp z dnia 15.03.2023), Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu (rejestr pomników przyrody województwa dolnośląskiego z dnia 10.11.2023) i Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim (rejestr pomników przyrody z 27.11.2023) oraz danych przekazanych przez Nadleśnictwo Przemków w ramach prac nad projektem PUL. Szczegółowe dane dotyczące pomników przyrody zawierają tabele umieszczone poniżej.

Ryc. 19. Lokalizacja pomników przyrody w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków (kolor zielony – pomniki na gruntach w zarządzie nadleśnictwa; kolor pomarańczowy – pomniki poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa)

Tab. 20. Wykaz pomników przyrody na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków (wg Rejestru Form Ochrony Przyrody RDOŚ we Wrocławiu z 10.11.2023 r., RDOŚ w Gorzowie Wielkopolskim z 27.11.2023 r., Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody z 27.11.2023 r., danych Nadleśnictwa Przemków oraz danych udostępnionych przez gminy)

Lp.	Kod inspire	Akt prawny	Położenie		Opis obiektu			Uwagi
			Obręb, leśnictwo, wydzielenie	Gmina, obr. ew., dz. ewid.	Gatunek/ Obiekt	Obw. [cm]	Wys. [m]	
1	PL.ZIPO P.1393. PP.0810 073.885	Uchwała Nr XL/341/09 Rady Miejskiej w Szprotawie z dnia 30 kwietnia 2009 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Lub. z 2009 r. nr 76 poz. 1024)	Przemków Kozłów 254 d	Szprotawa Leszno Górne 550 U podnóża skarpy, nad zakolem Bobru	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	424	17	wiek ok. 180 lat potrzebna zmiana info o sprawującym nadzór w rejestrze RDOŚ w Gorzowie Wlkp
2	PL.ZIPO P.1393. PP.0201 032.324	Uchwała nr VIII/50/95 Rady Gminy Gromadka z dnia 29 kwietnia 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody	Przemków Piotrowice 122 f	Gromadka Przemków 33 (1466/15) w rezerwacie „Buczyna Piotrowicka”	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>	481	29	wiek ok. 180 lat Stan zdrowotny dobry. Posusz 10%.
3	PL.ZIPO P.1393. PP.0201 032.325	Uchwała nr VIII/50/95 Rady Gminy Gromadka z dnia 29 kwietnia 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody	Przemków Piotrowice 121 k	Gromadka Przemków 1520 (1482/14) w rezerwacie „Buczyna Piotrowicka”, przy linii oddziałowej	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>	402	28	wiek ok. 180 lat Stan pnia i korony dobry, dwie listwy mrozowe. Posusz 10%.
4	PL.ZIPO P.1393. PP.0216 053.374	Uchwała nr VIII/50/95 Rady Gminy Gromadka z dnia 29 kwietnia 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody	Przemków Wilkocin 157 h	Gromadka Przemków 1505 przy drodze leśnej, w lesie przy zachodnim krańcu wsi Wilkocin	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	383	26	Stan zdrowotny pnia i korony zły. Posusz 30%. potrzebna zmiana info o sprawującym nadzór w rejestrze RDOŚ we Wrocławiu

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

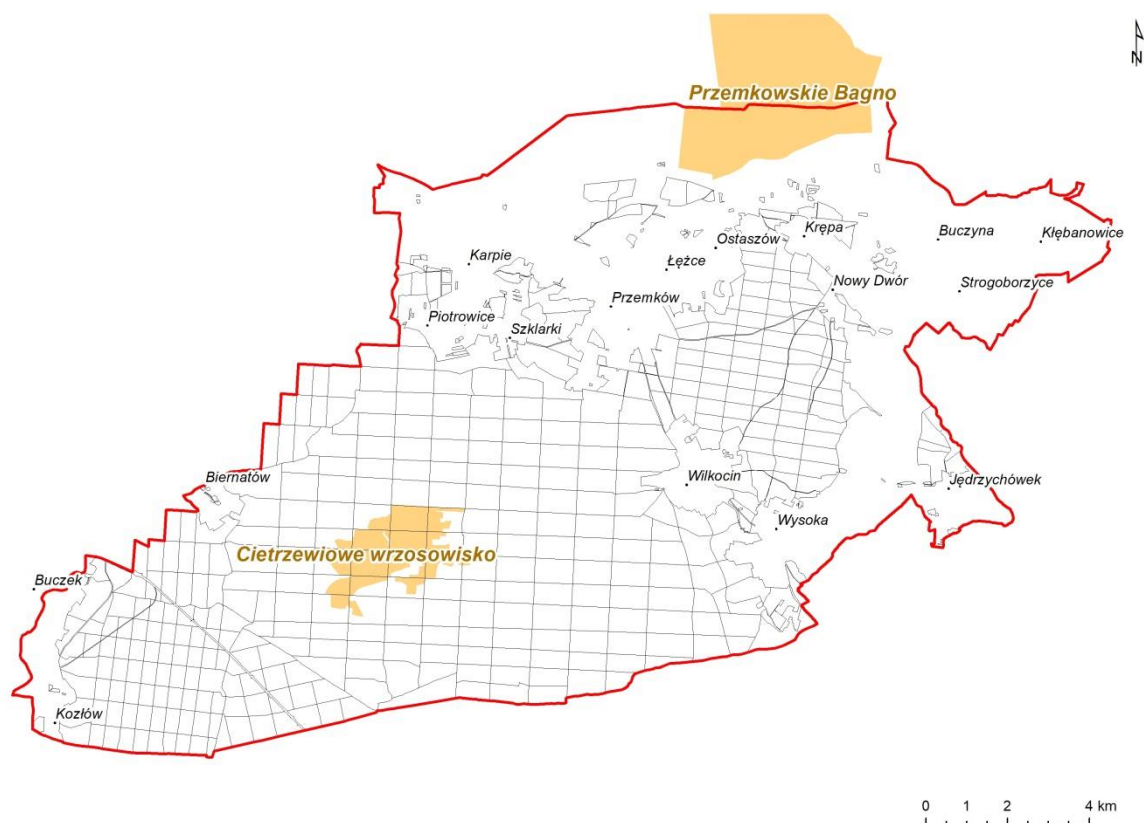
Lp.	Kod inspire	Akt prawny	Położenie		Opis obiektu			Uwagi
			Obręb, leśnictwo, wydzielenie	Gmina, obr. ew., dz. ewid.	Gatunek/ Obiekt	Obw. [cm]	Wys. [m]	
5	PL.ZIPO P.1393. PP.0201 032.375	Uchwała nr VIII/50/95 Rady Gminy Gromadka z dnia 29 kwietnia 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody	Przemków Wilkocin 157 i	Gromadka Przemków 1505 w lesie na skraju łąk, przy zachodnim krańcu wsi Wilkocin	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	336	24	wiek ok. 300 lat Stan zdrowotny pnia i korony dobry. Posusz 20%. potrzebna zmiana info o sprawującym nadzór w rejestrze RDOŚ we Wrocławiu
6	PL.ZIPO P.1393. PP.0201 032.376	Uchwała nr VIII/50/95 Rady Gminy Gromadka z dnia 29 kwietnia 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody	Przemków Wilkocin 157 i	Gromadka Przemków 1505 w lesie na skraju łąk, przy zachodnim krańcu wsi Wilkocin	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	373	27	wiek ok. 300 lat Stan zdrowotny zły, wypróchnienie w górnej części pnia, huby. Posusz 40%, nekroza kory. potrzebna zmiana info o sprawującym nadzór w rejestrze RDOŚ we Wrocławiu
7	PL.ZIPO P.1393. PP.0201 032.379	Uchwała nr VI/36/11 Rady Gminy Gromadka z dnia 30 marca 2011 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Dolno. z 2011 r. nr 89 poz. 1406)	Przemków Szkłarki 117 i	Gromadka Przemków 30 (1488/10) przy północnej granicy gminy, obok drogi z Piotrowic do Wysokiej	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>	530	27	wiek ok. 160-250 lat Stan zdrowotny pnia i korony zły. Posusz 40%, nekroza kory i guzy rakowe.
8	PL.ZIPO P.1393. PP.0201 032.380	Uchwała nr VI/36/11 Rady Gminy Gromadka z dnia 30 marca 2011 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Dolno. z 2011 r. nr 89 poz. 1406)	Przemków Biernatów 303 g	Gromadka Przemków 145 (1344/195) na dawnym poligonie, między Dzikowcem a Studzianką, przy drodze leśnej stanowiącej linię oddziałową	Głaz narzutowy	440	0,56	Skala eratyczna z okresu czwartorzędu, granitoid

Tab. 21. Wykaz pomników przyrody zlokalizowanych poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Przemków (wg Rejestru Form Ochrony Przyrody RDOŚ we Wrocławiu z 2022 r., Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody z 2022 r.)

Lp.	Nr rejestru RDOŚ	Akt prawny	Położenie	Gatunek/obiekt
			Gmina, obr. ew., dz. ewid.	
1	1490	Rozporządzenie Wojewody Legnickiego z dnia 27 maja 1991 r. (Dz. Urz. Woj. Legn. z 1991 r. nr 12 poz. 85); Uchwała Nr XXVII/131/10 Rady Gminy w Radwanicach z dnia 26 lutego 2010 r. w sprawie pomnika przyrody (Dz. Urz. Woj. Dolno. z 2010 r. nr 54 poz. 828)	Radwanice Buczyna 115/1 W parku podworskim w Buczynie, 170 m na północ od mostu na rzece Szprotawa.	„Buczek” Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> obw. 612 cm
2	1467	Decyzja Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody nr. 9/79	Przemków Przemków 76/18 W dzielnicy Duża Huta przy ul. Ogrodowej 16	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> obw. 496 cm

IV.6. UŻYTKI EKOLOGICZNE

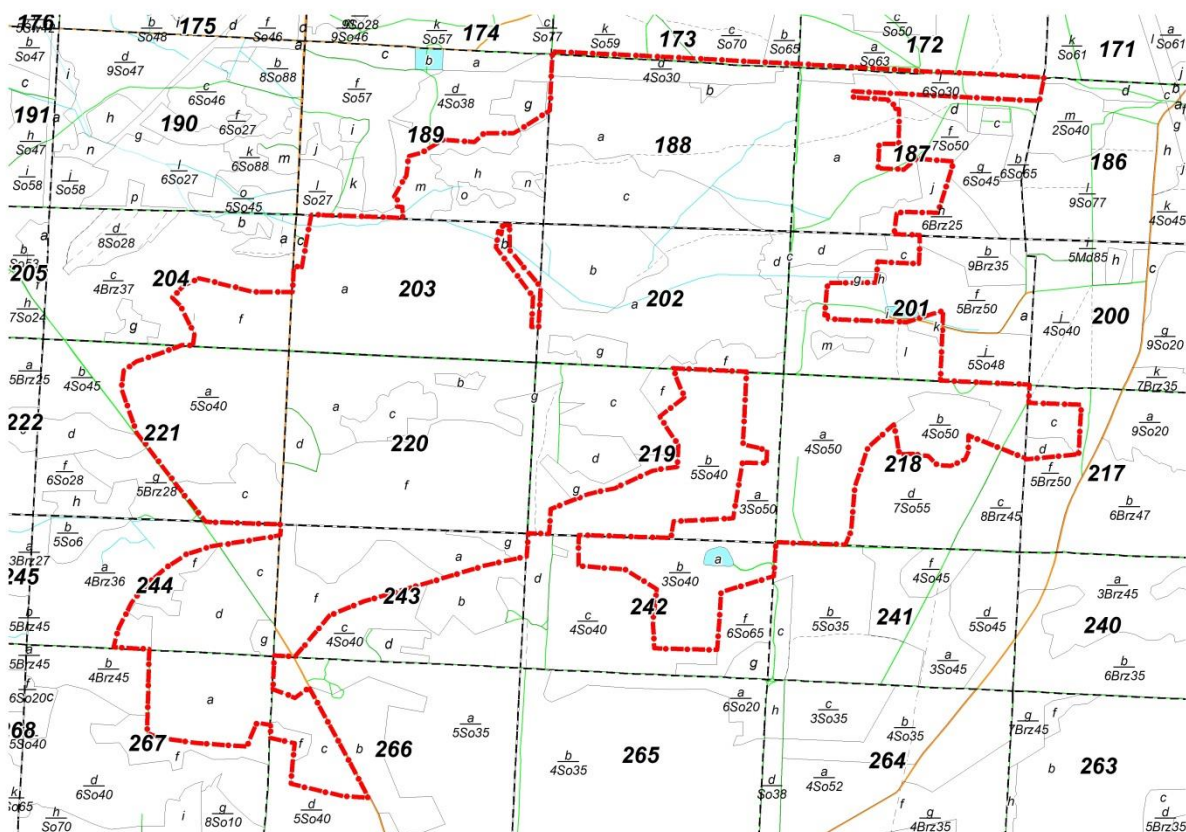
Użytek ekologiczny to indywidualna forma ochrony przyrody wprowadzona do polskich przepisów prawnych przez ustawę *o ochronie przyrody* (t.j. Dz.U. 2023 poz. 1336 z późn. zm.). Użytkami ekologicznymi w rozumieniu tej ustawy są *zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej – naturalne zbiorniki wodne śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania* (art. 42). Ustanowienie użytku ekologicznego następuje w drodze uchwały rady gminy. Projekty uchwał wymagają uzgodnienia z właściwym regionalnym dyrektorem ochrony środowiska. Katalog możliwych do wprowadzenia zakazów w stosunku do użytku ekologicznego zawiera art. 45 ustawy o ochronie przyrody. Aktualnie w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków znajdują się dwa użytki ekologiczne „Cietrzewiowe Wrzosowisko” i „Przemkowskie Bagno”.

Ryc. 20. Lokalizacja użytków ekologicznych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków

IV.6.1. ISTNIEJĄCE UŻYTKI EKOLOGICZNE

Użytek ekologiczny „Cietrzewiowe Wrzosowisko” został utworzony Rozporządzeniem Wojewody Dolnośląskiego z dnia 12 grudnia 2003 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne (Dz. Urz. Woj. Dolno. z 2003 r. nr 236 poz. 3828). Użytek o łącznej powierzchni **457,26 ha** położony jest w powiecie bolesławieckim, w gminie Gromadka i obejmuje działki ewidencyjne nr 91, 92, 93, 98, 99, 100, 101, 111, 112, 113, 114, 115, 120, 121, 122, 1522, 1523 w obrębie ewidencyjnym Przemków. Obszar oznaczony w planie urządzania lasu Nadleśnictwa Przemków na lata 2024-2033 jako wyd. 187 a, i-j; 188 a-d; 189 h, m-o; 201 c-d, g, k-m; 202 a-g; 203 a; 204 f; 217 c-d; 218 a-b; 219 a, c-g; 220 a-g; 221 a, c; 242 a-b; 243 a, f-g; 244 c-g; 266 c, f; 267 a; 188 ~a~c; 201 ~b~c; 218 ~a~c; 219 ~a~b; 221 ~a, ~d; 242 ~a~c; 243 ~a~g; 244 ~b~c, ~f (obr. les. Przemków). Szczegóły dotyczące wewnętrznego podziału gruntów użytku ekologicznego obrazuje zamieszczona poniżej mapa. Użytek ekologiczny położony jest w zasięgu granic obszaru Natura 2000 Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015 oraz Bory Dolnośląskie PLB020005, w Przemkowskim Parku Krajobrazowym.

Ryc. 21. Lokalizacja użytku ekologicznego „Cietrzewiowe Wrzosowisko” na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa

Celem ustanowienia użytku ekologicznego „Cietrzewiowe Wrzosowisko” jest zachowanie siedliska suchych wrzosowisk z licznymi gatunkami chronionej fauny i flory, będącego ważną ostoją cietrzewia *Tetrao tatrix* w biotopach leśnych Borów Dolnośląskich. Nadzór nad użytkowaniem ekologicznym sprawuje Wójt Gminy Gromadka.

Obszar użytku położony jest w paśmie wzgórz wydmowych porośniętych borem sosnowym suchym i świeżym, w obniżeniach zaś borem mieszanym. Większość obszaru ma charakter otwarty i porośnięty jest krzewinkami wrzosu zwyczajnego *Calluna vulgaris*, przy czym na dużych obszarach (32% powierzchni) występują odnowienia sosny zwyczajnej *Pinus sylvestris* i brzozy brodawkowatej *Betula pendula*. Do występujących tu zbiorowisk roślinnych należą: murawy szczerotlichowe *Spergulo vernalis-Coryneophoretum*, *Corniculario-Cladonietum mitis* i *Polytricho piliferi-Stereocaulium condensati*, wrzosowiska knotnikowe *Pohlio-Callunetum*, zbiorowiska brzozy zwyczajnej i wrzosu *Betula pendula-Calluna vulgaris*, trzęślicy modrej i wrzosu *Molinia caerulea-Calluna vulgaris*, sosny zwyczajnej i wrzosu *Pinus sylvestris-Calluna vulgaris* oraz zbiorowisko z rośniczką pośrednią *Drosera intermedia* (Kaźmierczak 2009).

W obrębie użytku ekologicznego „Cietrzewiowe Wrzosowisko” zlokalizowane są najlepiej zachowane płyty wrzosowisk, stanowiących przedmiot ochrony obszaru Natura

2000 Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015. Dużą wartość przyrodniczą stanowią tu stanowiska cennych i rzadkich gatunków porostów – brodaczki kędzierzawej *Usnea subfloridana*, włostki cieniotkiej *Bryoria capillaris*, włostki splecionej *Bryoria implexa* oraz żółtlicy chropowatej *Flavoparmelia caperata*, a także dość rzadkich na tym terenie gatunków bagiennych - rosiczki okrągłolistnej *Drosera rotundifolia* i pośredniej *D. intermedia* oraz pływacza zwyczajnego *Utricularia vulgaris*. Obszar jest szczególnie cenny ze względu na występowanie miejsc rozrodu i regularnego przebywania wilka *Canis lupus*, gniewosza plamistego *Coronella austriaca*, a także stanowiska kumaka nizinnego *Bombina bombina*, ropuchy paskówki *Bufo calamita* i gatunków ptaków związanych z otwartymi terenami wrzosowisk – lelka *Caprimulgus europaeus* i lerkę *Lullula arborea*. Notowano tu również derkacza *Crex crex*, słonkę *Scolopax rusticola*, żurawia *Grus grus*, świergotka polnego *Anthus campestris*, turkawkę *Streptopelia turtur*, gąsiorka *Lanius collurio*. Występuje tu smukwa kosmata *Scolia hirta* oraz trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia*. Obecność cietrzewia *Tetrao tetrix tetrix* na terenie użytku potwierdzano do 2010 r., obecnie gatunek uznawany jest za wymarły.

W latach 2017-2022 na terenie nadleśnictwa realizowany był program „Czynna ochrona cietrzewia na gruntach w zarządzie Lasów Państwowych w Polsce”. Główne działania restytucyjne skupiały się na poprawie warunków siedliskowych, ograniczaniu presji ssaków drapieżnych (lisa, kuny, jenota), odławianiu i przesiedlaniu jastrzębi i kruków, oraz ograniczaniu presji człowieka. W Nadleśnictwie Przemków potencjalnym miejscem wsiedlenia jest nieczynny poradziecki poligon wojskowy, na którym pierwszym działaniem ochronnym było wykaszanie i odkrzaczanie terenów otwartych i tzw. aren tokowiskowych. Na chwilę obecną działania projektu zostały zawieszono. Przyczyną jest brak możliwości zabezpieczenia wysypiska śmieci w Trzebieniu. Olbrzymia ilość dostępnego na wysypisku pokarmu jest bazą do istnienia przerośniętej populacji kruka. Presja tego drapieżnika na terenie nadleśnictwa jest tak duża, że lęgi cietrzewia nie miałyby szans na przetrwanie. W momencie zlikwidowania lub właściwego zabezpieczenia śmieci, będzie możliwa kontynuacja projektu⁸. Aktualnie Zarządzeniem nr 98 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 7 grudnia 2022 r. zatwierdzono „Program czynnej ochrony populacji głuszca i cietrzewia na gruntach będących w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe” (ZP.0210.4.2022).

Prowadzono tu również w latach 2011-2015 r. działania związane z rozpoznaniem i oczyszczeniem saperskim terenu w ramach projektu „Rekultywacja na cele przyrodnicze terenów zdegradowanych, popolygonowych i powojсковych zarządzanych przez PGL LP”⁹, zaś w latach 2017-2019 działania ochronne w ramach projektu „Opracowanie zasad ochrony

⁸ <https://przemkow.wroclaw.lasy.gov.pl/czynna-ochrona-cietrzewia>

⁹ <https://www.ckps.lasy.gov.pl/rekultywacja-terenow-powojskowych>

przeciwpozarowej obiektów chronionych oraz stosowania kontrolowanego wypalania jako metody czynnej ochrony przyrody” oraz „Ochrona obszarów sieci Natura 2000 w Nadleśnictwie Przemków w latach 2017-2019”¹⁰, których głównym celem była ochrona siedliska 4030 suchych wrzosowisk. Wszelkie działania ochronne prowadzone w granicach użytku ekologicznego były każdorazowo uzgadniane z Radą Gminy Gromadka i potwierdzane odpowiednimi uchwałami (XLVI/265/10; XV/91/11; XXXVII/255/13; LII/373/14; VIII/48/15; XIII/94/15; LVI/404/18; IV/32/19; XXX/240/21; XXXII/259/21).

Obszar zagrożony inwazją tawuły kutnerowatej *Spiraea tomentosa* (otoczenie zbiornika wodnego zlokalizowanego we wschodniej części użytku ekologicznego). Obserwuje się tu również intensywny rój trzęślicy modrej *Molinia caerulea* na siedlisku suche wrzosowisko (4030) stymulowany prowadzonymi w 2010 r. zabiegami wykaszania.

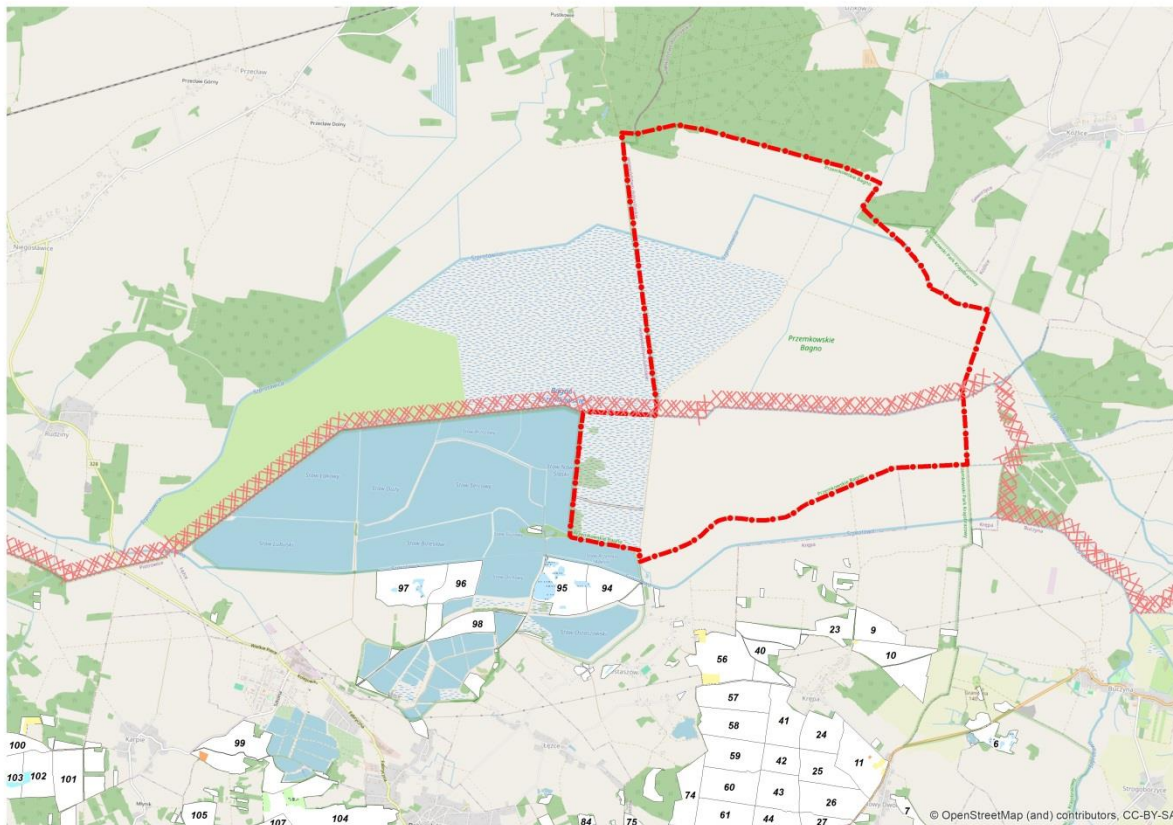
Użytek ekologiczny „Przemkowskie Bagno” został utworzony Rozporządzeniem Wojewody Legnickiego z 10 grudnia 1993 r. w sprawie uznania za użytek ekologiczny (Dz. Urz. Woj. Legn. z 1993 r. nr 10 poz. 197), zastąpionym Rozporządzeniem Wojewody Dolnośląskiego z dnia 22 sierpnia 2002 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne i zespół przyrodniczo-krajobrazowy (Dz. Urz. Woj. Dolno. z 2002 r. nr 185 poz. 2615). Użytek o łącznej powierzchni **1696,78 ha** położony jest na terenie województwa dolnośląskiego w powiecie polkowickim, w gminie Przemków i Gaworzyce. Obszar użytku znajduje się **poza gruntami w zarządzie** Lasów Państwowych. Użytek ekologiczny położony jest w zasięgu granic obszaru Natura 2000 Stawy Przemkowskie PLB020003, w Przemkowskim Parku Krajobrazowym.

Celem ustanowienia użytku ekologicznego „Przemkowskie Bagno” jest zachowanie ze względów przyrodniczych, naukowych, dydaktycznych, krajobrazowych i turystycznych pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów genowych i typów środowisk. Nadzór nad użytkiem ekologicznym sprawuje Burmistrz Przemkowa.

Użytek ekologiczny „Przemkowskie Bagno” obejmuje duży kompleks pobagiennych łąk i turzycowisk na terenie dawnego lotniczego poligonu wojskowego, charakteryzujący się dużą różnorodnością siedlisk nieleśnych. Dominującymi zbiorowiskami są tu szuwały, m.in. trzcinowy *Phragmitetum australis*, turzycy zaostrej *Caricetum gracilis* i turzycy pęcherzykowatej *Caricetum vesicariae*. Rzadziej występują tu łąki wilgotne *Calthion* i łąki świeże *Arrhenatherion*. Z mapy roślinności rzeczywistej wykonanej na potrzeby planu ochrony OSO Stawy Przemkowskie PLB020005 wynika, że znaczne powierzchnie zajmują tu również szuwały trzcinika lancetowatego *Peucedano-Calamagrostietum canescentis*, łąki

¹⁰ <https://przemkow.wroclaw.lasy.gov.pl/ochrona-obszarow-sieci-natura-2000-w-nadlesnictwie-przemkow-w-latach-2017-2019>

wyczyńcowe *Alopecuretum pratensis* i zmiennowilgotne *Molinion* oraz zadrzewienia z dominacją olszy czarnej *Alnus glutinosa* i różnych gatunków wierzby *Salix* sp. W ramach prac nad planem ochrony Przemkowskiego Parku Krajobrazowego zidentyfikowano tu płaty zmiennowilgotnych łąk olszewnikowo-trzęślicowych *Selino-Molinietum* (6410-1).

Ryc. 22. Lokalizacja użytku ekologicznego „Przemkowskie Bagno” na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa

Obszar cenny ze względu na obecność nieleśnych siedlisk zmiennowilgotnych łąk trzęślicowych *Molinion* obfitujących w chronione gatunki roślin. Odnotowano tu stanowiska takich gatunków, jak: goździk pyszny *Dianthus superbus*, kukułka szerokolistna *Dactylorhiza majalis*, listera jajowata *Listera ovata*. Zidentyfikowano areal częstych pojawów fiołka mokradłowego *Viola stagnina* i nasięźrzała pospolitego *Ophioglossum vulgatum*. Odnotowano tu również pojedyncze stanowiska centurii pospolitej *Centaurium erythraea*, czosnku kątownego *Allium angulosum*, pływacza zwyczajnego *Utricularia vulgaris*, rzęśli hakowatej *Callitryche hamulata* i rzadkiego na terenie parku krwiściąga lekarskiego *Sanguisorba officinalis*. Na uwagę zasługują chronione motyle dzienne z rodziny modraszkwatych: modraszek nausitous *Phengaris nausithous* i czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*. Godnym odnotowania jest również stwierdzenie zagrożonego przedstawiciela prostoskrzydłych długoskrzydłaka sierposza *Phaneroptera palcata*. Obszar użytku stanowi miejsce bytowania i żerowania wielu gatunków ptaków, jak bąk *Botaurus*

stellaris, bielik *Haliaeetus albicilla*, błotniak stawowy *Circus aeruginosus*, błotniak zbożowy *Circus cyaneus*, bocian czarny *Ciconia nigra*, brzęczka *Locustella luscinioides*, cyranka *Anas querquedula*, czajka *Vanellus vanellus*, czapla biała *Ardea alba*, derkacz *Crex crex*, gąsiorek *Lanius collurio*, jarzębatka *Sylvia nisoria*, krakwa *Anas strepera*, kropiatka *Porzana porzana*, kszczyk *Gallinago gallinago*, kulik wielki *Numenius arquata*, świerszczak *Locustella naevia*, uszatka błotna *Asio flammeus*, wąsatka *Panurus biarmicus*, wodnik *Rallus aquaticus*, zielonka *Zapornia parva*, żuraw *Grus grus*.

Dolnośląski Zespół Parków Krajobrazowych prowadził w granicach użytku na terenie gminy Przemków działania ochronne w ramach projektu „Odbudowę starorzecza na obszarze użytku ekologicznego - Przemkowskie Bagno w Przemkowskim Parku Krajobrazowym” w 2013-2016 r. Przedmiotem zadania było zebranie warstwy namulów, które zostały wywiezione poza teren użytku ekologicznego. Celem było przywrócenie siedliska dla rozmnażania płazów, w tym gatunków objętych programem Natura 2000, jak traszka grzebieniasta *Triturus cristatus* i kumak nizinny *Bombina bombina* oraz innych gatunków płazów, a także stworzenie miejsc dogodnych dla zimowania płazów; stworzenie siedlisk lęgowych dla ptaków wodno-błotnych; odtworzenie naturalnych tarlisk i zwiększenie populacji ryb bentonicznych; stworzenie bazy pokarmowej dla ptaków rybożernych. W 2014 r. zrealizowano budowę wieży widokowej na terenie użytku, a w latach 2019-2021 r. prowadzono prace związane z usuwaniem zadrzewień i zakrzewień z udziałem gatunków obcych, w tym topoli mieszańcowej, jesionu pensylwańskiego, czeremchy amerykańskiej.

Zagrożenia obejmują głównie zjawiska związane z porzuceniem ekstensywnych metod gospodarowania i naturalną sukcesją. Obserwuje się tu intensywny rój zbiorowisk szuwarowych i ekspansję trzciny pospolitej *Phragmites australis* wynikającą m.in. z nadmiaru wody na powierzchni tych łąk.

IV.7. OCHRONA GATUNKOWA

Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody (t.j. Dz.U. 2023 poz. 1336 z późn. zm.) ochrona gatunkowa ma na celu zapewnienie przetrwania i właściwego stanu ochrony dziko występujących na terenie kraju lub innych państw członkowskich Unii Europejskiej rzadkich, endemicznych, podatnych na zagrożenia i zagrożonych wyginięciem oraz objętych ochroną na podstawie przepisów umów międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest stroną, gatunków roślin, zwierząt i grzybów oraz ich siedlisk i ostoi, a także zachowanie różnorodności gatunkowej i genetycznej (art. 46 ust 2). W tym celu mogą być ustalane strefy ochrony (art. 46 ust 3).

IV.7.1. CHRONIONE I/LUB ZAGROŻONE GATUNKI ROŚLIN

Na podstawie zebranych danych na temat występowania na terenie nadleśnictwa cennych gatunków roślin ustalono, że w zasięgu jego granic zinwentaryzowano dotychczas 67 gatunków roślin rzadkich i chronionych. Spośród nich 10 objętych jest ochroną ścisłą, 38 ochroną częściową, zaś pozostałe 19 gatunków znajduje się na listach zagrożonych gatunków w skali kraju lub regionu.

Do gatunków szczególnie zagrożonych w skali kraju, odnotowanych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków należą gatunki podlegające ochronie gatunkowej: nastroszek Brucha *Uloa bruchii*, fiołek mokradłowy *Viola stagnina*, kosaciec syberyjski *Iris sibirica*, lindernia mułowa *Lindernia procumbens*, nadwodnik naprzeciwlistny *Elatine hydropiper*, nadwodnik sześciopręcikowy *Elatine hexandra*, nadwodnik trójpręcikowy *Elatine triandra*, nasięźrzał pospolity *Ophioglossum vulgatum*, rosiczka pośrednia *Drosera intermedia*, widlicz cyprysowy *Diphasiastrum tristachyum* oraz gatunki niechronione: ponikło jajowate *Eleocharis ovata*, turzyca ciborowata *Carex bohemica*, żabieniec lancetowaty *Alisma lanceolatum*, żabieniec trawolistny *Alisma gramineum*.

Duża część ze zinwentaryzowanych gatunków należy również do grupy roślin zagrożonych w skali regionu. Do najbardziej zagrożonych gatunków na obszarze Dolnego Śląska, odnotowanych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków należą gatunki podlegające ochronie gatunkowej: bagno zwyczajne *Ledum palustre*, bobrek trójlistkowy *Menyanthes trifoliata*, czosnek kątowaty *Allium angulosum*, gnieźnik leśny *Neottia nidus-avis*, jęczyznik zwyczajny *Phyllitis scolopendrium*, kukulka szerokolistna *Dactylorhiza majalis*, orlik pospolity *Aquilegia vulgaris*, parzydło leśne *Aruncus sylvestris*, pióropusznik strusi *Matteuccia struthiopteris*, pływacz drobny *Utricularia minor*, rosiczka okrągłolistna *Drosera rotundifolia*, śnieżyca wiosenna *Leucoium vernum*, śnieżyczka przebiśnieg *Galanthus nivalis* oraz gatunki niechronione: borówka bagienna *Vaccinium uliginosum*, cibora brunatna *Cyperus fuscus*, jodła pospolita *Abies alba*, kąkol polny *Agrostemma githago*, namulnik

brzegowy *Limosella aquatica*, siedmiopalecznik błotny *Comarum palustre*, złoć łąkowa *Gagea pratensis*, żurawina błotna *Oxycoccus palustris*, żywiec cebulkowy *Dentaria bulbifera*, żywiec dziewięciolistny *Dentaria enneaphyllos*.

Do pozostałych gatunków odnotowanych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków o najniższym statusie zagrożenia w skali kraju lub regionu, albo jego braku należą gatunki podlegające ochronie gatunkowej: bielistka siwa *Leucobryum glaucum*, brodawkowiec czysty *Pseudoscleropodium purum*, drabik drzewkowaty *Climacium dendroides*, dzióbekowiec bruzdowany *Eurhynchium striatum*, dzióbekowiec Zetterstedta *Eurhynchium angustirete*, fałdownik nastroszony *Rhytidiadelphus squarrosus*, gajnik lśniący *Hylocomium splendens*, mokradłoszka zielona *Calliergonella cuspidata*, piórosz pierzasty *Ptilium crista-castrensis*, płonnik ciennik *Polytrichum strictum*, płonnik pospolity *Polytrichum commune*, rokiennik pospolity *Pleurozium schreberi*, widłoząb kędzierzawy *Dicranum polysetum*, widłoząb miotłowy *Dicranum scoparium*, centuria pospolita *Centaurium erythraea*, cis pospolity *Taxus baccata*, czosnek niedźwiedzi *Allium ursinum*, grzybień północny *Nymphaea candida*, kocanki piaszkowe *Helichrysum arenarium*, kukulka Fuchsa *Dactylorhiza fuchsii*, listera jajowata *Listera ovata*, naparstnica zwyczajna *Digitalis grandiflora*, pierwiosnek wyniosły *Primula elatior*, wawrzynek wilczczyko *Daphne mezereum*, wiciokrzew pomorski *Lonicera periclymenum* oraz gatunki niechronione: groszek kosmatostrąkowy *Lathyrus hirsutus*, pływacz zwyczajny *Utricularia vulgaris*, rzęśl hakowata *Callitriche hamulata*, sit drobny *Juncus bulbosus*, śniedek baldaszkowaty *Ornithogalum umbellatum*.

Szczegółowe informacje na temat lokalizacji stanowisk poszczególnych gatunków na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków zawiera załącznik nr 1 „Lokalizacja stanowisk chronionych i/lub zagrożonych gatunków roślin i grzybów” do programu ochrony przyrody. W przypadku cennych gatunków roślin, w sytuacji przewidywanego potencjalnie negatywnego oddziaływania zapisów PUL sformułowano działania minimalizujące zamieszczone w tabeli XXIII, stanowiącej załącznik do programu ochrony przyrody.

IV.7.1.1. PRZEGLĄD CENNYCH GATUNKÓW ROŚLIN NA GRUNTACH W ZARZĄDZIE NADLEŚNICTWA

Gatunki, których nie dotyczy odstępstwo opisane w § 8 pkt 1 Rozp. Min. Środ. z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. 2014 poz. 1409):

- ochrona ścisła – pływacz drobny *Utricularia minor*.

Stanowiska gatunków należy stale wyłączać z prac gospodarczych.

Gatunki rzadkie siedlisk leśnych:

- ochrona ścisła – jęczyznik zwyczajny *Phyllitis scolopendrium*, widlicz cyprysowy *Diphasiastrum tristachyum* (DS. zał. V),
- ochrona częściowa – cis pospolity *Taxus baccata*, parzydło leśne *Aruncus sylvestris*, śnieżyczka przebiśnieg *Galanthus nivalis* (DS. zał. V), wiciokrzew pomorski *Lonicera periclymenum*,
- gatunki niechronione, zagrożone w skali regionu – żywiec cebulkowy *Dentaria bulbifera*, żywiec dziewięciolistny *Dentaria enneaphyllos*.

Gatunki pospolite siedlisk leśnych:

- ochrona częściowa – brodawkowiec czysty *Pseudoscleropodium purum*, dzióbekowiec bruzdowany *Eurhynchium striatum*, dzióbekowiec Zetterstedta *Eurhynchium angustirete*, fałdownik nastroszony *Rhytidiadelphus squarrosus*, gajnik lśniący *Hylocomium splendens*, piórosz pierzasty *Ptilium crista-castrensis*, rókietnik pospolity *Pleurozium schreberi*, widłoząb kędzierzawy *Dicranum polysetum*, widłoząb miotłowy *Dicranum scoparium*, gnieźnik leśny *Neottia nidus-avis*, naparstnica zwyczajna *Digitalis grandiflora*, orlik pospolity *Aquilegia vulgaris*, pierwiosnek wyniosły *Primula elatior*, wawrzynek wilczelyko *Daphne mezereum*;
- gatunki niechronione, zagrożone w skali regionu – jodła pospolita *Abies alba*.

Gatunki siedlisk podmokłych (torfowisk, trzęsawisk, młak i źródlisk):

- ochrona ścisła - rosiczka okrągłolistna *Drosera rotundifolia*, rosiczka pośrednia *Drosera intermedia*;
- ochrona częściowa – bielistka siwa *Leucobryum glaucum* (DS. zał. V), płonnik pospolity *Polytrichum commune*, bagno zwyczajne *Ledum palustre*, pióropusznik strusi *Matteuccia struthiopteris*, torfowce *Sphagnum* sp.;
- gatunki niechronione, zagrożone w skali kraju i/lub regionu – borówka bagienna *Vaccinium uliginosum*, pływacz zwyczajny *Utricularia vulgaris*, siedmiopalecznik błotny *Comarum palustre*, żabieniec lancetowaty *Alisma lanceolatum*, żurawina błotna *Oxycoccus palustris*.

Gatunki siedlisk łąkowych, traworośli i obrzeży lasów:

- ochrona częściowa – kocanki piaszkowe *Helichrysum arenarium*,
- gatunki niechronione, zagrożone w skali regionu – śniedek baldaszkowaty *Ornithogalum umbellatum*.

Szczegółowe informacje na temat lokalizacji stanowisk poszczególnych gatunków na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków zawiera załącznik nr 1 do programu ochrony przyrody.

IV.7.1.2. POZOSTAŁE CENNE GATUNKI ROŚLIN NIEPOTWIERDZONE NA GRUNTACH W ZARZĄDZIE NADLEŚNICTWA

Do gatunków roślin wskazywanych, jako występujące w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa, ale **niepotwierdzonych na gruntach w zarządzie nadleśnictwa** należą:

- ochrona ścisła – fiołek mokradłowy *Viola stagnina*, kosaciec syberyjski *Iris sibirica*, kukulka Fuchsa *Dactylorhiza fuchsii*, lindernia mułowa *Lindernia procumbens* (DS. zał. IV), nasięźrzał pospolity *Ophioglossum vulgatum*,
- ochrona częściowa – drabik drzewkowaty *Climacium dendroides*, mokradłoszka zielona *Calliargonella cuspidata*, nastroszek Brucha *Uloa bruchii*, płonnik cienki *Polytrichum strictum*, bobrek trójlistkowy *Menyanthes trifoliata*, centuria pospolita *Centaureum erythraea*, czosnek kątowny *Allium angulosum*, czosnek niedźwiedzi *Allium ursinum*, grzybienie północne *Nymphaea candida*, kukulka szerokolistna *Dactylorhiza majalis*, listera jajowata *Listera ovata*, nadwodnik naprzeciwlistny *Elatine hydropiper*, nadwodnik sześciopręcikowy *Elatine hexandra*, nadwodnik trójpręcikowy *Elatine triandra*, śnieżyca wiosenna *Leucoium vernalis*,
- gatunki niechronione, zagrożone w skali regionu lub kraju – cibora brunatna *Cyperus fuscus*, groszek kosmatostrąkowy *Lathyrus hirsutus*, kąkol polny *Agrostemma githago*, namulnik brzegowy *Limosella aquatica*, ponikło jajowate *Eleocharis ovata*, rzęśl hakowata *Callitriche hamulata*, sit drobny *Juncus bulbosus*, turzyca ciborowata *Carex bohemica*, złoć łąkowa *Gagea pratensis*, żabieniec trawolistny *Alisma gramineum*.

IV.7.1.1. ZAGROŻENIA I ZALECENIA OCHRONNE DLA NAJCENNIJSZYCH GATUNKÓW ROŚLIN

Jęczyznik zwyczajny *Phyllitis scolopendrium*

Stanowisko gatunku znajduje się na terenie Przemkowskiego Parku Krajobrazowego, na schodach niemieckiego bunkra z okresu II Wojny Światowej. Sprzyjające warunki siedliskowe stwarza wietrzejący beton, będący substytutem skały zasadowej. Stanowisko może mieć charakter naturalny, z uwagi na możliwość wystąpienia transportu długodystansowego zarodników drogą powietrzną (Bodziarczyk i Malicki, 2008).

Jęczyznik jest gatunkiem preferującym podłoże wapienne, bogate w próchnicę. Występuje w cienistych i wilgotnych lasach liściastych, na dnach i ścianach wąwozów,

w dolinach potoków górskich, na wychodniach skał wapiennych, rumoszu skalnym, piargach i żwirach. w miejscach zacienionych i o wysokiej wilgotności powietrza. Został sklasyfikowany jako gatunek krytycznie zagrożony na izolowanych stanowiskach poza głównym obszarem swojego występowania. Zagrożeniem dla stanowisk gatunku są zmiany warunków mikroklimatycznych, spadek wilgotności podłoża i nadmierne nasłonecznienie.

Rosiczka pośrednia *Drosera intermedia*

Stanowisko stwierdzone w obrębie użytku ekologicznego „Cietrzewiowe Wrzosowisko”. Gatunek rzadki, zagrożony, spotykany w borach bagiennych, na torfowiskach przejściowych i w obniżeniach na podłożu torfowym. Preferuje gleby kwaśne. Jest gatunkiem charakterystycznym dla torfowisk mszarnych i mszarów należących do związku *Rhynchosporion albae*, gdzie występuje w miejscach o odsłoniętej glebie razem z przygielką brunatną *Rhynchospora fusca* i sitem drobnym *Juncus bulbosus*. Zagrożenie dla gatunku stanowią zmiany stosunków wilgotnościowych, przesychanie podłoża i zarastanie torfowisk.

Widłacz cyprysowy *Diphasiastrum tristachyum*

Jedyne stanowisko tego gatunku na terenie nadleśnictwa znajduje się w lesie sosnowym w rejonie wsi Wilkocin. Gatunek widnych borów sosnowych, charakterystyczny dla zbiorowisk krzewinkowych z panującym wrzosem z rzędu *Calluno-Ulicetalia*.

Widłaki to rośliny zarodnikowe, których cykl rozwojowy trwa nawet ponad 20 lat. Sporofity wytwarzające zarodniki dojrzewają między lipcem a wrześniem. Kielkowanie zarodnika może trwać nawet kilka lat, a powstający gametofit potrzebuje do rozwoju obecności symbiotycznych grzybów. Przedrośle osiąga dojrzałość dopiero po kolejnych kilkunastu latach. Z tego też powodu istniejące stanowiska widłaków powinny być chronione przed zniszczeniem w trakcie prac leśnych, gdyż najefektywniejszym sposobem rozmnażania jest rozmnażanie wegetatywne.

IV.7.2. CHRONIONE I/LUB ZAGROŻONE GATUNKI GRZYBÓW

Dane na temat występowania zagrożonych i chronionych gatunków grzybów na terenie nadleśnictwa pochodzą z danych udostępnionych przez pracowników Nadleśnictwa Przemków. W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa zinwentaryzowano dotychczas 7 chronionych i/lub zagrożonych gatunków grzybów wielkoowocnikowych oraz 23 gatunki porostów.

Szczegółowe informacje na temat lokalizacji stanowisk poszczególnych gatunków na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków zawiera załącznik nr 1 „*Lokalizacja stanowisk chronionych i/lub zagrożonych gatunków roślin i grzybów*” do programu ochrony przyrody. W przypadku cennych gatunków grzybów, w sytuacji przewidywanego potencjalnie

negatywnego oddziaływania zapisów PUL sformułowano działania minimalizujące zamieszczone w tabeli XXIII, stanowiącej załącznik do programu ochrony przyrody.

IV.7.2.1. PRZEGLĄD CENNYCH GATUNKÓW GRZYBÓW NA GRUNTACH W ZARZĄDZIE NADLEŚNICTWA

- ochrona ścisła - przylepniczka wytworna *Melanohalea elegantula*, włostka cieniutka *Bryoria capillaris*, włostka spleciona *Bryoria implexa*;
- ochrona częściowa – ozorek dębowy *Fistulina hepatica*, sopłówka bukowa *Hericium coralloides*, żagwica listkowata *Grifola frondosa*, brązowniczką brzożowa *Tuckermanopsis chlorophylla*, brodaczka kępkowa *Usnea hirta*, brodaczka zwyczajna *Usnea dasypoga*, chrobotek leśny *Cladonia arbuscula* (DS. zał. V), chrobotek reniferowy *Cladonia rangiferina* (DS. zał. V), chrobotek smukły *Cladonia ciliata* (DS. zał. V), chróścik karłowaty *Stereocaulon condensatum*, odnożyca mączysta *Ramalina farinacea*, płaskotka regłowa *Parmeliopsis hyperopta*, płucnica islandzka *Cetraria islandica*, płucnica kędzierzawa *Cetraria ericetorum*, przylepnik złotawy *Melanelixia subaurifera*, pustułka rurkowata *Hypogymnia tubulosa*, złotlinka jaskrawa *Vulpicida pinastri*, żółtlica chropowata *Flavoparmelia caperata*,
- gatunki niechronione, zagrożone w skali kraju i/lub regionu – mitróweczka błotna *Mitrula paludosa*, siedzuń sosnowy *Sparassis crispa*, smolucha bukowa *Ischnoderma resinosum*, świecznica rozgałęziona *Artomyces pyxidatus*, brodaczka kędzierzawa *Usnea subfloridana*, chrobotek łagodny *Cladonia mitis* (DS. zał. V), grzybczyk różowy *Dibaeis baeomyces*, mąkla tarniowa *Evernia prunastri*, płucnik modry *Platismatia glauca*.

IV.7.2.1. PAŃSTWOWY MONITORING GATUNKÓW POROSTÓW

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska prowadzony jest monitoring wybranych gatunków roślin. W latach 2006-2014 projekt realizowany był w całości przez Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk. W latach 2015-2021 projekt realizowany był na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska przez KRAMEKO Sp. z o.o. i finansowany ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. W latach 2023-2025 prowadzono kontynuację badań z lat poprzednich.

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków w 2016 r. prowadzono monitoring porostów z rodzaju *Cladonia* podgatunku *Cladina* (1378) na stanowisku w leśnictwie Kozłów. Stan populacji chrobotków na stanowisku i perspektywy jego ochrony oceniono jako niewłaściwe (U1), a stan siedliska jako zły (U2). Ocena ogólna stanu ochrony gatunku na

stanowisku została oceniona jako zła (U2). Przyczyną obniżonych wskaźników jest niewielka powierzchnia siedliska na stanowisku zajętego przez chrobotki (15-25%), które tworzą mozaikę złożoną z płatów o niedużej wielkości. Niekorzystny wpływ na siedlisko ma wiek drzewostanu (40 lat) i związane z tym wysokie zwarcie i zagęszczenie powodujące ocienienie stanowiska. Kumulacja materii organicznej stanowiącej pozostałości po zabiegach pielęgnacyjnych oraz pochodząca z naturalnego opadu sprzyja rojowi flory mszaków oraz naturalnej sukcesji na dnie lasu.

IV.7.3. CHRONIONE I/LUB ZAGROŻONE GATUNKI ZWIERZĄT

Na podstawie zebranych danych na temat występowania na terenie nadleśnictwa cennych i rzadkich gatunków zwierząt ustalono, że w zasięgu jego granic odnotowano występowanie 303 gatunków chronionych i/lub zagrożonych. Spośród nich 227 objętych jest ochroną ścisłą, 52 ochroną częściową, pozostałe gatunki nie są chronione, ale posiadają kategorię gatunków zagrożonych w skali kraju (13 gatunków) bądź są to gatunki łowne, stanowiące przedmiot zainteresowania UE (11 gatunków).

Do gatunków szczególnie cennych, zagrożonych w skali kraju i regionu, podawanych dla obszaru Nadleśnictwa Przemków należą:

- **ssaki** – bóbr europejski *Castor fiber* (DS. zał. II, IV, V), mopek *Barbastella barbastellus* (DS. zał. II, IV), nocek Bechsteina *Myotis bechsteinii* (DS. zał. II, IV), nocek duży *Myotis myotis* (DS. zał. II, IV), popielica *Glis glis*, suseł moręgowany *Spermophilus citellus* (DS. zał. II, IV), wilk *Canis lupus* (DS. zał. II, IV, V), wydra *Lutra lutra* (DS. zał. II, IV);
- **ptaki** – batalion *Philomachus pugnax* (DP: zał. I), bączek *Ixobrychus minutus* (DP: zał. I), biegus zmienny *Calidris alpina*, bielik *Haliaeetus albicilla* (DP: zał. I), błotniak łąkowy *Circus pygargus*, błotniak zbożowy *Circus cyaneus* (DP: zał. I), bocian czarny *Ciconia nigra* (DP: zał. I), cietrzew *Tetrao tetrix tetrix* (DP: zał. I), cyranka *Anas querquedula*, czajka *Vanellus vanellus*, derkacz *Crex crex* (DP: zał. I), drożdżik *Turdus iliacus*, gawron *Corvus frugilegus*, głowienka *Aythya ferina*, kania czarna *Milvus migrans* (DP: zał. I), kania ruda *Milvus milvus* (DP: zał. I), kszczyk *Gallinago gallinago*, kulik wielki *Numenius arquata*, łączak *Tringa glareola* (DP: zał. I), mewa czarnogłowa *Ichthyaetus melanocephalus* (DP: zał. I), ortolan *Emberiza hortulana* (DP: zał. I), podgorzałka *Aythya nyroca* (DP: zał. I), przepiórka *Coturnix coturnix*, rożeniec *Anas acuta*, rybołów *Pandion haliaetus* (DP: zał. I), rycyk *Limosa limosa*, siewka złota *Pluvialis apricaria* (DP: zał. I), sóweczka *Glaucidium passerinum* (DP: zał. I), świergotek polny *Anthus campestris* (DP: zał. I), świstun *Mareca penelope*, turkawka *Streptopelia turtur*, uszatka błotna *Asio flammeus* (DP: zał. I), włośchatka *Aegolius funereus* (DP: zał. I);

- **gady** – gniewosz plamisty *Corenella austriaca* (DS. zał. IV);
- **plazy** – grzebiuszka ziemna *Pelobates fuscus* (DS. zał. IV), kumak nizinny *Bombina bombina* (DS. zał. II, IV), rzekotka drzewna *Hyla arborea* (DS. zał. IV), traszka grzebieniasta *Triturus cristatus* (DS. zał. II, IV);
- **ryby** – brzana *Barbus barbus* (DS. zał. V), głowacz białopłetwy *Cottus gobio* (DS. zał. II), miętus *Lota lota*, piskorz *Misgurnus fossilis* (DS. zał. II), różanka *Rhodeus amarus* (DS. zał. II);
- **bezkęgowce** – smukwa kosmata *Scolia hirta*, jelonek rogacz *Lucanus cervus* (DS. zał. II), kwietnica okazała *Protaetia aeruginosa*, pachnica dębowa *Osmoderma eremita* (DS. zał. II, IV), podrzut dębowiec *Lacon querceus*, sprężyk *Stenagotus rhombeus*, zacnik kropkowany *Gnorimus variabilis*, szczeżuja wielka *Anodonta cygnea*, czerwończyk nieparek *Lycaena dispar* (DS. zał. II, IV), modraszek nausitous *Phengaris nausithous* (DS. zał. II, IV), modraszek telejus *Phengaris teleius* (DS. zał. II, IV), paż żeglarz *Iphiclides podalirius*, postojak wiesiołkowiec *Proserpinus proserpina*, trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia* (DS. zał. II, IV), zalotka większa *Leucorrhinia pectoralis* (DS. zał. II, IV).

Szczegółowe informacje na temat miejsc obserwacji poszczególnych gatunków na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków zawiera załącznik nr 2 „*Lokalizacja miejsc obserwacji chronionych i/lub zagrożonych gatunków zwierząt*” do programu ochrony przyrody. Dodatkowo załącznik nr 7 zawiera informacje na temat lokalizacji stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków ptaków na gruntach w zarządzie nadleśnictwa (dane te stanowią informacje wrażliwe i nie podlegają upublicznieniu). W przypadku cennych gatunków zwierząt, w sytuacji przewidywanego potencjalnie negatywnego oddziaływania zapisów PUL sformułowano działania minimalizujące zamieszczone w tabeli XXIII, stanowiącej załącznik do programu ochrony przyrody.

IV.7.3.1. SSAKI

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków występuje 31 cennych gatunków ssaków, w tym 14 gatunków nietoperzy, 7 gatunków gryzoni, 4 gatunki drapieżne oraz 6 gatunków owadożernych.

Gatunki terenów leśnych (drzewostany starszych klas wieku) wymagające ochrony czynnej, strefowej:

- ochrona ścisła – wilk *Canis lupus* (DS.: zał. II, IV).

Gatunki terenów leśnych (drzewostany starszych klas wieku) wymagające ochrony czynnej:

- ochrona ścisła – borowiec wielki *Nyctalus noctula* (DS.: zał. IV), gacek brunatny *Plecotus auritus* (DS.: zał. IV), gacek szary *Plecotus austriacus* (DS.: zał. IV), mopek *Barbastella barbastellus* (DS.: zał. II, IV), nocek Bechsteina *Myotis bechsteinii* (DS.: zał. II, IV), nocek Brandta *Myotis brandti* (DS.: zał. IV), nocek duży *Myotis myotis* (DS.: zał. II, IV), nocek Natterera *Myotis nattereri* (DS.: zał. IV);
- ochrona częściowa – popielica *Glis glis*.

Gatunki terenów leśnych (drzewostany w bezpośrednim sąsiedztwie wód płynących lub otwartych powierzchni mokradeł):

- ochrona ścisła – karlik drobny *Pipistrellus pygmaeus* (DS.: zał. IV), karlik malutki *Pipistrellus pipistrellus* (DS.: zał. IV), karlik większy *Pipistrellus nathusii* (DS.: zał. IV), nocek rudy *Myotis daubentoni* (DS.: zał. IV);
- ochrona częściowa – bóbr europejski *Castor fiber* (DS.: zał. II, IV), karczownik ziemnowodny *Arvicola amphibius*, rzęsorek rzeczek *Neomys fodiens*, wydra *Lutra lutra* (DS.: zał. II, IV).

Gatunki terenów leśnych (pospolite):

- ochrona częściowa – gronostaj *Mustela erminea*, jeż zachodni *Erinaceus europaeus*, łasica *Mustela nivalis*, mysz zaroślowa *Apodemus sylvaticus*, ryjówka aksamitna *Sorex araneus*, ryjówka malutka *Sorex minutus*, wiewiórka pospolita *Sciurus vulgaris*, zębiełek karliczek *Crocidura suaveolens*.

Gatunki terenów otwartych, zurbanizowanych i osiedli ludzkich, śródpolnych zadrzewień i stref ekotonu:

- ochrona ścisła – mroczek posrebrzany *Vespertilio murinus* (DS.: zał. IV), mroczek późny *Eptesicus serotinus* (DS.: zał. IV), suseł moręgowany *Spermophilus citellus* (DS.: zał. II, IV);
- ochrona częściowa – badyłarka *Micromys minutus*, kret *Talpa europaea*.

Szczegółowe informacje na temat miejsc obserwacji poszczególnych gatunków na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków zawiera załącznik nr 2 do programu ochrony przyrody.

IV.7.3.2. ZAGROŻENIA I ZALECENIA OCHRONNE DLA NAJCENNIEJSZYCH GATUNKÓW SSAKÓW

Nietoperze:

Gatunki związane ze środowiskiem leśnym notowane na terenie nadleśnictwa: borowiec wielki *Nyctalus noctula*, gacek brunatny *Plecotus auritus*, gacek szary *Plecotus austriacus*, karlik drobny *Pipistrellus pygmaeus*, karlik malutki *Pipistrellus pipistrellus*, karlik większy *Pipistrellus nathusii*, mopek *Barbastella barbastellus*, nocek Bechsteina *Myotis bechsteini*, nocek Brandta *Myotis brandti*, nocek duży *Myotis myotis*, nocek Natterera *Myotis nattereri*, nocek rudy *Myotis daubentonii*.

Nietoperze żerują głównie w strefie ekotonu, w pobliżu koron drzew i lukach drzewostanów, nad drogami leśnymi, a także w sąsiedztwie wód, zwłaszcza o brzegach zarośniętych roślinnością i w pobliżu zadrzewień. Sprzyjają im metody pozyskania powodujące powstawanie niewielkich luk w drzewostanie, bowiem tego typu obszary, obok naturalnych wyłomów, są preferowanymi żerowiskami.

Głównym zagrożeniem dla nietoperzy związanych z terenami leśnymi jest niedobór kryjówek w dziuplach i szczelinach pod korą starych drzew iglastych i liściastych. Usuwanie drzew martwych stojących i umierających stwarza niebezpieczeństwo ograniczenia naturalnie dostępnych schronień. Modernizacja i wyburzanie starych drewnianych budynków w zabudowie śródleśnej również powoduje utratę kryjówek. Fragmentacja lasów i znikanie liniowych elementów krajobrazów może pozbawić nietoperze możliwości dotarcia na żerowiska, a chemizacja rolnictwa i leśnictwa – zmniejszać liczebność potencjalnych ofiar.

Podstawową metodą ochrony nietoperzy w lasach powinno być pozostawianie możliwie dużej ilości drzew dziuplastych i martwych oraz biocenotycznych, które stanowią kryjówek nie tylko dla nietoperzy, ale również dla ptaków, niektórych gryzoni (popielicowate) i bezkręgowców. Uzupełnieniem naturalnych schronień mogą być również rozwieszane w drzewostanach młodszych klas wieku skrzynki dla nietoperzy i ptaków. Skrzynki budowane specjalnie dla nietoperzy znacząco ograniczają konkurencję ze strony owadów i ptaków (Rachwald i Fuszara 2014).

Bóbr europejski *Castor fiber* (1337)

Bobry preferują środowiska słodkowodne w sąsiedztwie lasów, zasiedlają różnego rodzaju cieki i zbiorniki wodne, w tym rzeki, strumienie, potoki, rowy melioracyjne, jeziora i bagna. Istotnym czynnikiem warunkującym obecność bobrów i stopień stałości populacji jest dostępność odpowiedniej bazy pokarmowej, szczególnie preferowanych gatunków drzew i krzewów stanowiących całoroczne źródło pokarmu. Preferowane są gatunki drzew o miękkiej korze, jak topola *Populus* sp. (głównie osika *P. tremula*), wierzby *Salix* sp., brzozy

Betula sp. oraz leszczyna *Coryllus avellana*. Jako minimalną powierzchnię drzewostanu nadbrzeżnego uznaje się pas ciągłych zadrzewień o długości 800 m i szerokości 40 m (bufor 20 m po obu stronach ciek).

Główne czynniki zagrażające populacji bobra w Polsce to obecnie bariery migracyjne, kłusownictwo i wandalizm, zmniejszanie bazy żerowej spowodowane regulacją rzek, wycinanie drzew i krzewów wzdłuż cieków, zagospodarowanie turystyczne brzegów rzek, jezior i stawów, pozyskanie gatunku w ramach ograniczania szkód bobrowych.

Podstawowe działania ochronne gatunku w lasach powinny obejmować m.in. ochronę naturalnej roślinności brzegowej zbiorników i cieków wodnych w pasie co najmniej 20-40 m, zaś wszelkie prace w dolinach rzek powinny być wykonywane z uwzględnieniem wymagań środowiskowych gatunku, w tym z zachowaniem starorzeczy, zadrzewień, starych drzew, utrzymanie odpowiedniej jakości wód i eliminacją źródeł zanieczyszczeń (Zajac, Romanowski i Kozyra 2015).

Wydra *Lutra lutra* (1355)

Wydra związana jest głównie z zasobnymi w ryby rzekami. Najbardziej odpowiadają jej śródleśne rzeki, w których obok ryb może łowić raki. Wśród zbiorników wodnych preferują te, które mają połączenie z rzekami, co stwarza im możliwość przetrwania okresu zimowego i przemieszczania się w celu zdobywania nowych łowisk i partnera do rozrodu. Optymalne środowisko bytowania stwarzają jeziora o naturalnej linii brzegowej, z brzegami zadrzewionymi i zarośniętymi trzciną oraz średnie i duże rzeki o nieuregulowanych brzegach, najczęściej o szerokości powyżej 3 m i czystej wodzie. Sąsiedztwo lasów zapewnia wydrze schronienia oraz jest jednym z czynników warunkujących czystość wód i ich zasobność w ryby. Pozytywne znaczenie ma również obecność dodatkowych środowisk wodnych, jak starorzecza, śródleśne strumienie i torfowiska, które są intensywnie wykorzystywane przy poszukiwaniu pożywienia.

Główne czynniki wpływające negatywnie na populację wydry obejmują: zanieczyszczenie środowiska, w tym wód i związaną z tym redukcję rybostanu w środowiskach wodnych, degradację siedlisk, w tym kanalizację i regulację rzek, usuwanie roślinności nadbrzeżnej, budowa tam, melioracja środowisk wodno-błotnych oraz konflikt z człowiekiem związany ze stawami hodowlanymi oraz kłusownictwem w celu pozyskania futer oraz śmiertelność na drogach.

Podstawowe działania ochronne związane z ochroną środowisk wydry to m.in. zachowanie starorzeczy, zadrzewień wzdłuż cieków, starych drzew, utrzymanie odpowiedniej jakości wód i eliminacja źródeł zanieczyszczeń (Romanowski, Zajac i Kozyra 2015).

Wilk *Canis lupus*

Na terenie Borów Dolnośląskich funkcjonuje obecnie 7 grup rodzinnych, łącznie szacuje się ich liczebność na 24-35 osobników. W obrębie Nadleśnictwa Chocianów i Przemków porusza się wataha Przemków, której liczebność określono na 5 dorosłych osobników i 4 szczenięta (Bojarska i in. 2020). Wielkość terytorium watahy może wynosić od 150-300 km² i zależy od zagęszczenia populacji ofiar. Terytorium użytkowane jest przez wilki nierównomiernie: przebywają one najczęściej w obszarach najmniej penetrowanych przez ludzi, a jednocześnie obfitujących w zwierzynę. Wataha spędza około 75% czasu na terenie pokrywającym zaledwie 20-30% terytorium (tzw. centrum areału). Tam też zlokalizowane są nory (lub legowiska) rozrodcze. Najbardziej odległe części terytorium wataha odwiedza stosunkowo rzadko, ale regularnie, zwykle co 7-10 dni. Wilki wybierają najczęściej tereny o wysokiej lesistości, małym zaludnieniu i wysokim zagęszczeniu dzikich ssaków kopytnych. Preferowanym gatunkiem jest jeleni, możliwymi ofiarami są także dzik, sarna, łoś, daniel. Uzupełniającym pokarmem są bobry, zające, lisy, borsuki oraz padlina. Do rui wilki przystępują w lutym, a szczenięta rodzą się na przełomie kwietnia i maja. Legowiska lokalizowane są w wykopanych norach, ale także pod wykrotami drzew, a nawet w dobrze osłoniętych legowiskach na ziemi. Podczas jednego sezonu wilki mogą wykorzystywać kilka nor, co jakiś czas przenosząc lub przeprowadzając szczenięta. Młode osobniki opuszczają grupę rodzinną zwykle w drugim roku życia. Zasięg ich dyspersji waha się od kilku do ponad tysiąca kilometrów. Podczas wędrówki drapieżniki mogą pokonywać mozaikę polno-leśną, tereny rolnicze, ruchliwe drogi, duże rzeki, a nawet tereny zurbanizowane.

Do głównych potencjalnych zagrożeń utrzymania i rozwoju populacji wilka należą:

- fragmentacja środowisk, bariery migracyjne i izolacja subpopulacji – głównie przyczynia się do tego rozbudowa sieci dróg;
- konflikty z rolnikami na skutek zabijania przez wilki zwierząt hodowlanych;
- kłusownictwo;
- wzrost intensywności penetracji lasów przez ludzi i rozwój turystyki w miejscach szczególnie ważnych dla bytowania i rozrodu wilków;
- niewłaściwa gospodarka łowiecka – zbyt silna redukcja stanu zwierzyny płowej.

Popielica szara *Glis glis*

Gatunek notowany na terenie Przemkowskiego Parku Krajobrazowego, stosunkowo liczny w rezerwacie przyrody „Buczyna Piotrowicka”. Siedliskiem popielicy są lasy liściaste i mieszane z gęstym podszytem i podrostem, zasiedla dziuple, opuszczone gniazda ptasie, budki lęgowe, ropadliny skalne. Spotykana jest również w ogrodach i parkach. Podstawowy pokarm stanowią owoce i nasiona drzew. Wczesną wiosną odżywiają się pączkami drzew i młodymi liśćmi. Późną wiosną i wczesnym latem są to najczęściej owoce miękkie, takie jak

np. czereśnie, jabłka, gruszki, brzoskwinie oraz jagody, później - owoce drzew leśnych np. żołądzie, orzechy laskowe, orzechy buka i owoce grabu. Pokarm zwierzęcy stanowi niewielki procent w diecie.

Popielice, z uwagi na nadrzewny tryb życia, potrzebują silnego zwarcia koron i podszytu, które stanowią ich schronienie oraz drogi przemieszczania się. Cięcia obsiewne i odsłaniające w rębniach częściowych mogą w pewnych warunkach utrudnić pilchowatym warunki życia, zmuszając je do zejścia na ziemię w trakcie przemieszczania się, co powoduje, że stają się bardziej narażone na ataki drapieżników. Zanik połączeń między konarami drzew sprawia, że taki drzewostan przestaje być odpowiednim siedliskiem dla popielicowatych. Również fragmentacja lasów powoduje izolację małych populacji tego gatunku, a tym samym ich wymieranie na skutek zbyt małych różnic genetycznych zwierząt, które przystępują do rozrodu.

Dla ochrony gatunkowej popielicowatych w lasach ważnym zagadnieniem jest brak dostatecznego rozpoznania faunistycznego oraz brak badań monitoringowych populacji. W miejscach potwierdzonej obecności gatunków konieczne jest prowadzenie gospodarki pozwalającej zachować naturalne kryjówki popielicy oraz odpowiednie zwarcie koron drzew. Wskazane jest pozostawianie drzew dziuplastych i biocenotycznych, zwłaszcza gatunków ciężkonasiennych jak buk i dąb, a także nieusuwanie podszytu. Bardzo ważne jest prowadzenie działań ochronnych polegających na rozwieszaniu budek lęgowych oraz dosadzaniu drzew owocowych stanowiących bazę pokarmową dla popielic (Terlecka 2012; Figarski 2010).

IV.7.3.3. PTAKI

Z zebranych informacji na temat zróżnicowania awifauny wynika, że w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków występuje 213 gatunków ptaków, w tym 196 gatunków ściśle chronionych, 6 gatunków częściowo chronionych oraz 11 gatunków łownych stanowiących przedmioty zainteresowania UE.

Ptaki terenów otwartych i osiedli ludzkich, śródpolnych zadrzewień i strefy ekotonu:

- ochrona ścisła – białorzzytka *Oenanthe oenanthe*, błotniak zbożowy *Circus cyaneus* (DP: zał. I), bocian biały *Ciconia ciconia* (DP: zał. I), cierniówka *Sylvia communis*, czajka *Vanellus vanellus*, derkacz *Crex crex* (DP: zał. I), drzemlik *Falco columbarius* (DP: zał. I), dudek *Upupa epops*, dymówka *Hirundo rustica*, dziedziatka *Galeria cristata*, dzwonec *Carduelis chloris*, gawron *Corvus frugilegus*, gąsiorek *Lanius collurio* (DP: zał. I), jarzębatka *Sylvia nisoria* (DP: zał. I), jerzyk *Apus apus*, kawka *Corvus monedula*, kłaskawka *Saxicola torquata*, kopciuszek *Phoenicurus ochruros*, kulczyk *Serinus serinus*, łożówka *Acrocephalus palustris*, makolągwa *Carduelis cannabina*, mazurek *Passer montanus*, oknówka *Delichon urbicum*, ortolan *Emberiza hortulana* (DP: zał. I), pełzacz ogrodowy *Certhia brachydactyla*, piegża *Sylvia curruca*, pliszka żółta *Motacilla flava*, płomykówka *Tyto alba*, pokląskwa *Saxicola rubetra*, potrzyszcz *Emberiza calandra*, przepiórka *Coturnix coturnix*, pustułka *Falco tinnunculus*, remiz *Remiz pendulinus*, sierpówka *Streptopelia decaocto*, skowronek *Alauda arvensis*, srokosz *Lanius excubitor*, szczygieł *Carduelis carduelis*, świergotek łąkowy *Anthus pratensis*, świergotek polny *Anthus campestris* (DP: zał. I), świerszczak *Locustella naevia*, trznadel *Emberiza citrinella*, wróbel *Passer domesticus*, żoła *Merops apiaster*;
- ochrona częściowa – sroka *Pica pica*, wrona siwa *Corvus corone*;
- gatunek łowny, stanowiący przedmiot zainteresowania Wspólnoty – bażant *Phasianus colchicus*, kuropatwa *Perdix perdix*.

Ptaki terenów wodnych, wodno-błotnych i trzcinowisk:

- ochrona ścisła – batalion *Philomachus pugnax* (DP: zał. I), bączek *Ixobrychus minutus* (DP: zał. I), bąk *Botaurus stellaris* (DP: zał. I), bernikla białolica *Branta leucopsis*, bernikla rdzawoszyja *Branta ruficollis*, biegus krzywodzioby *Calidris ferruginea*, biegus płaskodzioby *Limicola falcinellus*, biegus rdzawy *Calidris canutus*, biegus zmienny *Calidris alpina*, bielaczek *Mergellus albellus*, błotniak łąkowy *Circus pygargus*, błotniak stawowy *Circus aeruginosus* (DP: zał. I), brodziec plamisty *Actitis macularius*, brodziec pławny *Tringa stagnatilis*, brzegówka *Riparia riparia*, brzęczka

Locustella luscinioides, cyranka *Anas querquedula*, czapla biała *Ardea alba* (DP: zał. I), czapla nadobna *Egretta garzetta*, czapla purpurowa *Ardea purpurea*, dziwonka *Carpodacus erythrinus*, gęś krótkodzioba *Anser brachyrhynchus*, kazarka rdzawa *Tadorna ferruginea* (DP: zał. I), kokoszka wodna *Gallinula chloropus*, krakwa *Anas strepera*, kropiatka *Porzana porzana* (DP: zał. I), krwawodziób *Tringa totanus*, kszczyk *Gallinago gallinago*, kulik mniejszy *Numenius phaeopus*, kulik wielki *Numenius arquata*, lodówka *Clangula hyemalis*, łabędź czarnodzioby *Cygnus columbianus*, łabędź krzykliwy *Cygnus cygnus* (DP: zał. I), łabędź niemy *Cygnus olor*, łączak *Tringa glareola* (DP: zał. I), mewa czarnogłowa *Ichthyaetus melanocephalus* (DP: zał. I), mewa delawarska *Larus delawarensis*, mewa mała *Hydrocoloeus minutus* (DP: zał. I), mewa siwa *Larus canus*, mewa żółtonoga *Larus fuscus*, ohar *Tadorna tadorna*, ostrzygojad *Haematopus ostralegus*, pelikan kędzierzawy *Pelecanus crispus*, perkoz dwuczuby *Podiceps cristatus*, perkoz rdzawoszyi *Podiceps grisegena*, perkozek *Tachybaptus ruficollis*, pliszka górską *Motacilla cinerea*, pliszka siwa *Motacilla alba*, płaskonos *Anas clypeata*, podgorzałka *Aythya nyroca* (DP: zał. I), podróżniczek *Luscinia svecica* (DP: zał. I), potrzos *Emberiza schoeniclus*, puszczyk *Strix aluco*, rokitniczka *Acrocephalus schoenobaenus*, rożeniec *Anas acuta*, rybitwa białoskrzydła *Chlidonias leucopterus*, rybitwa białowąsa *Chlidonias hybrida*, rybitwa czarna *Chlidonias niger*, rybitwa popielata *Sterna paradisaea*, rybitwa rzeczna *Sterna hirundo* (DP: zał. I), rybitwa wielkodzioba *Sterna caspia*, rycyk *Limosa limosa*, rzepołuch *Carduelis flavirostris*, sieweczka rzeczna *Charadrius dubius*, siewka złota *Pluvialis apricaria* (DP: zał. I), strumieniówka *Locustella fluviatilis*, szablodziób *Recurvirostra avosetta*, szczudłak *Himantopus himantopus* (DP: zał. I), szlachar *Mergus serrator*, ślepowron *Nycticorax nycticorax*, śmieszka *Chroicocephalus ridibundus*, świstun *Mareca penelope*, trzciniak *Acrocephalus arundinaceus*, trzcinniczek *Acrocephalus scirpaceus*, uhla *Melanitta fusca*, uszatka błotna *Asio flammeus* (DP: zał. I), warzęcha *Platalea leucorodia*, wąsatka *Panurus biarmicus*, wodnik *Rallus aquaticus*, zausznik *Podiceps nigricollis*, zielonka *Zapornia parva* (DP: zał. I);

- ochrona częściowa – czapla siwa *Ardea cinerea*, kormoran czarny *Phalacrocorax carbo*, mewa białogłowa *Larus cachinnans*;
- gatunek łowny, stanowiący przedmiot zainteresowania Wspólnoty – cyraneczka *Anas crecca*, czernica *Aythya fuligula*, gęgawa *Anser anser*, gęś białoczelną *Anser albifrons*, gęś zbożowa *Anser fabalis*, głowienka *Aythya ferina*, krzyżówka *Anas platyrhynchos*, łyska *Fulica atra*.

Ptaki terenów leśnych - dziuplaki i półdziuplaki:

- ochrona ścisła – bogatka *Parus major*, czarnogłówka *Parus montanus*, czubatka *Lophophanes cristatus*, dzięcioł czarny *Dryocopus martius* (DP: zał. I), dzięcioł duży *Dendrocopos major*, dzięcioł średni *Dendrocopos medius* (DP: zał. I), dzięcioł zielonosiwy *Picus canus* (DP: zał. I), dzięcioł zielony *Picus viridis*, dzięciołek *Dendrocopos minor*, kowalik *Sitta europaea*, krętogłów *Jynx torquilla*, modraszka *Parus caeruleus*, muchołówka białoszyja *Ficedula albicollis* (DP: zał. I), muchołówka mała *Ficedula parva* (DP: zał. I), muchołówka szara *Muscicapa striata*, muchołówka żałobna *Ficedula hypoleuca*, pęczacz leśny *Certhia familiaris*, pleszka *Phoenicurus phoenicurus*, sikora uboga *Parus palustris*, siniak *Columba oenas*, sosnówka *Parus ater*, szpak *Turnus vulgaris*.

Ptaki terenów leśnych - strefowe:

- ochrona ścisła – bielik *Haliaeetus albicilla* (DP: zał. I), bocian czarny *Ciconia nigra* (DP: zał. I), cietrzew *Tetrao tetrix tetrix* (DP: zał. I), kania czarna *Milvus migrans* (DP: zał. I), kania ruda *Milvus milvus* (DP: zał. I), rybołów *Pandion haliaetus* (DP: zał. I), sóweczka *Glaucidium passerinum* (DP: zał. I), włochatka *Aegolius funereus* (DP: zał. I).

Ptaki terenów leśnych – drzewostany starszych klas wieku:

- ochrona ścisła – jastrząb *Accipiter gentilis*, kobuz *Falco subbuteo*, krogulec *Accipiter nisus*, myszołów *Buteo buteo*, trzmielojad *Pernis apivorus* (DP: zał. I);
- ochrona częściowa – kruk *Corvus corax*.

Ptaki terenów leśnych - upraw:

- ochrona ścisła – lelek *Caprimulgus europaeus* (DP: zał. I), lerka *Lullula arborea* (DP: zał. I).

Ptaki terenów leśnych - pozostałe gatunki:

- ochrona ścisła – czyż *Carduelis spinus*, gajówka *Sylvia borin*, gil *Pyrrhula pyrrhula*, grubodziób *Coccothraustes coccothraustes*, grzywacz *Columba palumbus*, kapturka *Sylvia atricapilla*, kos *Turdus merula*, krzyżodziób świerkowy *Loxia curvirostra*, kukulka *Cuculus canorus*, kwiczoł *Turdus pilaris*, mysikrólik *Regulus regulus*, paszkot *Turdus viscivorus*, piecuszek *Phylloscopus trochilus*, pierwiosnek *Phylloscopus collybita*, pokrzywnica *Prunella modularis*, raniuszek *Aegithalos caudatus*, rudzik *Erithacus rubecula*, słowik rdzawy *Luscinia megarhynchos*, sójka *Garrulus glandarius*, strzyżyk *Troglodytes troglodytes*, śpiewak *Turdus philomelos*, świergotek drzewny *Anthus trivialis*, świstunka leśna *Phylloscopus sibilatrix*, turkawka *Streptopelia turtur*,

uszatka *Asio otus*, wilga *Oriolus oriolus*, zaganiacz *Hippolais icterina*, zięba *Fringilla coelebs*, zniczek *Regulus ignicapilla*.

Gatunki związane z drzewostanami w bezpośrednim sąsiedztwie wód (brzegi śródleśnych cieków i zbiorników wodnych, śródleśne mokradła):

- ochrona ścisła – drożdżik *Turdus iliacus*, gągoł *Bucephala clangula*, nurogęś *Mergus merganser*, samotnik *Tringa ochropus*, zimorodek *Alcedo atthis* (DP: zał. I), żuraw *Grus grus* (DP: zał. I);
- gatunki łowne, będące przedmiotem zainteresowania Wspólnoty – słonka *Scolopax rusticola*.

Szczegółowe informacje na temat miejsc obserwacji poszczególnych gatunków na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków zawiera załącznik nr 2 do programu ochrony przyrody. Dodatkowo załącznik nr 7 zawiera informacje na temat lokalizacji stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków ptaków na gruntach w zarządzie nadleśnictwa (dane te stanowią informacje wrażliwe i nie podlegają upublicznieniu).

Strefy ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków

Podstawy prawne ochrony strefowej zawiera Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz.U. 2023 poz. 1336 z późn. zm.) oraz Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (t.j. Dz.U. 2022 poz. 2380). W załączniku nr 4 do ww. rozporządzenia wymieniono gatunki zwierząt, wymagające ustalenia stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania. Informacje o stwierdzonych przypadkach gniazdowania zgłaszają leśnicy, ornitolodzy oraz służby konserwatorskie. Wyznaczanie granic miejsc rozrodu i regularnego przebywania oraz prowadzenie rejestru stref ochrony leży w gestii regionalnego dyrektora ochrony środowiska.

Strefy zatwierdza i likwiduje dyrektor Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w drodze decyzji administracyjnej. Granice stref ochrony oznacza się tablicami z napisem: „ostoja zwierząt” i informacją: „osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony”. Liczba i powierzchnia stref ulegają częstym zmianom, co związane jest z zakładaniem nowych lub opuszczaniem starych gniazd, a także w rezultacie wystąpienia przypadków losowych np. zniszczenia gniazda w wyniku huraganu, gwałtownej burzy lub uderzenia pioruna. Strefa może zostać zlikwidowana przez dyrektora RDOŚ na wniosek nadleśnictwa. Zwyczajowo jednak decyzja taka może być wydana w przypadkach, gdy gniazdo jest przez trzy kolejne sezony niezajęte. W związku z tym zaleca się, aby nadleśnictwo gromadziło informacje na temat stanu obiektu, poprzez obserwacje całoroczne, szczególnie w okresie lęgowym, które należy potwierdzić sporządzeniem notatki służbowej przez leśniczego na koniec roku

(za: *Instrukcja Ochrony Lasu*, 2012). Osoby kontrolujące gniazda niebędące pracownikami zarządzanej gruntami jednostki LP (lub osobami działającymi na podstawie umów z LP) muszą posiadać pisemne upoważnienie od dyrektora RDOŚ oraz powiadomić nadleśnictwo o prowadzeniu obserwacji w obrębie stref.

Strefa ochrony całorocznej ma na celu ochronę istniejących stanowisk lęgowych ptaków. Miejsce lęgu obejmuje drzewo gniazdowe oraz cały drzewostan (lub obszar) w jego otoczeniu. Obowiązują tu zakazy: „przebywania osób, z wyjątkiem właściciela nieruchomości objętej strefą ochrony oraz osób sprawujących zarząd i nadzór nad obszarami objętymi strefą ochrony, oraz osób wykonujących prace na podstawie umowy zawartej z właścicielem lub zarządcą; wycinania drzew lub krzewów bez zezwolenia regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska; dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli nie jest to związane z potrzebą ochrony poszczególnych gatunków; wznoszenia obiektów, urządzeń i instalacji”. Odstępstwo od tych zakazów możliwe jest między innymi w celu wykonania niezbędnych prac sanitarnych w sytuacjach klęskowych. Planowane prace muszą być pisemnie zgłoszone dyrektorowi RDOŚ, który rozpatruje każdy przypadek indywidualnie kierując się wymogami ochrony ostoi oraz stanowisk chronionych gatunków (art. 60 ust. 7 ustawy o ochronie przyrody). W strefach całorocznych wykonuje się niezbędne prace, po uprzednim uzyskaniu zgody RDOŚ, w tym np. obligatoryjne prace z zakresu ochrony lasu (prognostyczne czy niezbędne dla zachowania trwałości lasu).

Strefa ochrony okresowej powinna zapewniać ptakom spokój i bezpieczeństwo podczas wyprowadzania lęgów. W strefach tych, będących obszarami wyłączonymi okresowo z działalności gospodarczej, niezbędne prace związane z pozyskaniem drewna, hodowlą i ochroną lasu muszą być wykonywane poza okresowym terminem ochrony określonym ww. na początku rozdziału rozporządzeniem.

Zgodnie z danymi przekazanymi przez nadleśnictwo i Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska we Wrocławiu, w Nadleśnictwie Przemków funkcjonują 2 ustanowione strefy ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania chronionych gatunków zwierząt.

A075 Bielik *Haliaeetus albicilla*

- Strefa RDOŚ we Wrocławiu WPN.6442.17.2019.MK.3 z dnia 30 grudnia 2019 r.
- Strefa RDOŚ we Wrocławiu WPN.6442.18.2019.MK.4 z dnia 1 czerwca 2021 r.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (t.j. Dz.U. 2022 poz. 2380) dla poszczególnych gatunków wyznacza się:

- dla bielika *Haliaeetus albicilla* – strefę ochrony całorocznej, obejmującą obszar w promieniu do 200 m od gniazda oraz strefę ochrony okresowej (obowiązującą od 1 stycznia do 31 lipca), obejmującą obszar w promieniu do 500 m od gniazda.

Szczegółowe informacje o lokalizacji stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków ptaków na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków zawiera załącznik nr 7 do programu ochrony przyrody. Dane te stanowią informacje wrażliwe i nie podlegają upublicznieniu.

IV.7.3.4. ZAGROŻENIA I ZALECENIA OCHRONNE DLA NAJCENNIJSZYCH GATUNKÓW PTAKÓW

Gatunki strefowe:

Bocian czarny *Ciconia nigra* (A030)

Bocian czarny to bardzo nieliczny, a lokalnie nieliczny ptak lęgowy. Aktualnie jego liczebność w Polsce szacowana jest na 1,4-1,6 tys. par (Chylarecki i in. 2018). Przeciętna wielkość terytorium wynosi około 50-150 km², zaś obszar penetrowany przez ptaki dorosłe w okresie lęgowym (przy niskim zagęszczeniu populacji) oszacowano na około 540 km² (nawet do 1120 km²). Gniazduje w lasach liściastych i mieszanych położonych w bliskim sąsiedztwie obszarów podmokłych. Nie unika jednak siedlisk borowych, jeśli w ich sąsiedztwie znajdują się dobre żerowiska. Preferuje duże kompleksy leśne, ale wraz ze zwiększaniem się liczebności krajowej populacji zaczął również zasiedlać mniejsze lasy. Do budowy gniazd wybierane są zwykle stare, ponad 100-letnie, dorodne drzewa, głównie dęby, sosny oraz buki, położone w lasach liściastych i mieszanych, w pobliżu obfitujących w pokarm rzek, starorzeczy, strumieni, rozlewisk, bagien, stawów rybnych i łąk. W pokarmie dominują ryby oraz płazy, uzupełnienie stanowią owady, pierścienice, ślimaki oraz pisklęta innych gatunków ptaków. Na zimowiska bociany czarne odlatują od sierpnia do października. Liczebność bociana czarnego na powierzchniach próbnych Monitoringu Ptaków Drapieżnych charakteryzowała się dużą roczną zmiennością w latach 2008-2018. Ogólny trend w ostatniej dekadzie jest spadkowy, a wskaźnik liczebności obniżył się o około 30% w stosunku do pierwszego roku prowadzenia. Trend rozpowszechnienia pozostaje jednak nieokreślony.

Bielik *Haliaeetus albicilla* (A075)

Bielik jest gatunkiem rzadkim i zagrożonym w Europie, jego liczebność w Polsce ocenia się obecnie na 1-1,4 tys. par, przy czym najliczniej występuje w pasie pojezierzy w północnej i zachodniej Polsce (Chylarecki i in. 2018). Gniazduje na terenach leśnych, poluje w środowiskach otwartych, głównie nad stawami rybnymi, jeziorami i w dolinach rzecznych. Przeciętna wielkość terytorium wynosi około 60-100 km². Zasiedla rozległe lasy sosnowe i bukowe oraz nadrzeczne łągi, preferuje drzewostany luźne w wielu 90-120 lat. Bieliki polują zwykle w promieniu 3-5 km od gniazda. Dieta składa się głównie z ryb (karp, leszcz, szczupak) i ptaków wodnych (łyśka, krzyżówka, perkoz dwuczuby). Dorosłe osobniki

są osiadłe i zimę spędzają w swoich terytoriach, koncentrując się nad niezamarzającymi rzekami i zalewami. Ptaki młodociane wędrują, dojrzałość płciową osiągają dopiero w 5-6 roku życia. W latach 2008-2018 liczebność bielika wzrastała w tempie około 5% rocznie, a wskaźnik liczebności populacji ustabilizował się w ostatnich latach na poziomie około 40% wyższym niż na początku monitoringu. Rozpowszechnienie gatunku pozostało w tym okresie na stałym poziomie, z nieznaczną tendencją wzrostową.

Kania ruda *Milvus milvus* (A074)

Kania ruda jest nielicznym ptakiem lęgowym, którego liczebność szacuje się na 1500-1800 par, a zasięg występowania ograniczony jest do zachodniej, północno-zachodniej oraz północnej Polski (Chylarecki i in. 2018). Kania ruda związana jest z terenami o urozmaiconym krajobrazie, ze znaczącym udziałem większych kompleksów leśnych, łąk i zbiorników wodnych (jeziora, stawy, rzeki) oraz mozaikowo ukształtowanym otoczeniem, w którym sąsiadują ze sobą płaty różnorodnych siedlisk (zróżnicowane uprawy, łąki, mokradła). Dieta składa się przeważnie z drobnych gryzoni, ptaków i ryb, przy czym proporcje zmieniają w zależności od lokalnych warunków. Przeciętna wielkość terytorium wynosi około 24-74 km². Gatunek ten unika gniazdowania wewnątrz lasu. Kania ruda jest gatunkiem migrującym. Na lęgowiska w Polsce wraca, poczynając od przełomu lutego i marca, przeważnie w drugiej i trzeciej dekadzie marca, a opuszcza je od sierpnia do października.

Zagrożenia potencjalne:

- niekorzystne zmiany środowiskowe ograniczające dostępność odpowiednich siedlisk lęgowych oraz żerowisk;
- niedostatek odpowiednich miejsc lęgowych – drzewostanów w starszych klasach wieku i drzew o odpowiednich rozmiarach;
- zanikanie żerowisk na skutek obniżania się poziomu wód gruntowych w wyniku suszy, melioracji lub regulacji cieków wodnych;
- niepokojenie ptaków w czasie lęgów;
- drapieżnictwo ze strony kun i kruków w stosunku do jaj i piskląt.

Wskazania ochronne:

- ochrona siedlisk lęgowych poprzez ochronę zidentyfikowanych miejsc rozrodu i regularnego przebywania w formie stref ochrony całorocznej i okresowej;
- przestrzeganie terminów ochrony okresowej, nie wykonywanie w okresie lęgowym żadnych prac gospodarczych w granicach strefy (1.01-31.07 dla bielika, 15.03-31.08 dla bociana czarnego);

- ochrona stabilnych starodrzewów oraz pozostawianie grup drzew na zrębach i pojedynczych, starych drzew, starszych niż otaczający drzewostan (przestoi, głównie dębów), co zwiększa bazę potencjalnych miejsc gniazdowania;
- zachowanie terenów podmokłych (zarówno otwartych jak i leśnych), utrzymanie naturalnego charakteru koryt rzek i potoków.

Sóweczka *Glaucidium passerinum* (A217)

Sóweczka jest bardzo nielicznym gatunkiem, którego krajowa liczebność oceniana jest na 1–1,5 tys. par (Chylarecki i in. 2018). Preferuje rozległe bory z udziałem świerka i o urozmaiconej strukturze, np. ze śródleśnymi łąkami i dobrze wykształconym podszytem. Unika obszarów o małej lesistości, jak również z wysokim udziałem lasów liściastych. Gniazduje niemal wyłącznie w dziuplach dzięcioła czarnego. Terytoria lęgowe obejmują 1-1,5 km². W okresie jesienno-zimowym przemieszcza się w obrębie terytorium w poszukiwaniu pokarmu (Anderwald 2014). Rozpowszechnienie i liczebność sóweczki w okresie 2008-2018 były zmienne. Najwyższe wartości wskaźnika liczebności odnotowano w latach 2012, 2015 i 2017. Wzrostowi populacji sóweczki sprzyjają zapewne dodatnie trendy liczebności drobnych ptaków leśnych, które stanowią dominujący składnik pokarmu tej sowy.

Włochatka *Aegolius funereus* (A223)

Włochatka to gatunek nieliczny, którego liczebność populacji oceniono na 1,2–2,4 tys. par (Chylarecki i in. 2018). Wykazuje przy tym wzrost liczebności (Chodkiewicz i in. 2021). Preferuje rozległe bory sosnowe z udziałem świerka oraz niewielkimi enklawami lasów liściastych, głównie buczyn. Zajmuje terytoria wielkości 50-200 ha. Bardzo chętnie zasiedla dziuple po dzięciole czarnym. Żeruje głównie na śródleśnych terenach otwartych (halizny, zręby, luki, gniazda, uprawy) oraz w luźnych starszych drzewostanach. Jest gatunkiem osiadłym, koczującym lub częściowo wędrownym (Anderwald 2014). Rozpowszechnienie i liczebność włochatki w okresie 2008-2018 były zmienne. Najwyższe wartości wskaźnika liczebności odnotowano w latach 2012, 2014 i 2017, a okresy niskiej liczebności pojawiały się cyklicznie co 2-3 lata.

Zagrożenia potencjalne:

- utrata żerowisk i miejsc gniazdowania w wyniku wycinki starodrzewów i drzew dziuplastych, usuwanie martwego drewna, prowadzenie prac zrębowych w okresie letnim i zalesianie terenów otwartych lub ich naturalna sukcesja;
- upraszczanie struktury przestrzennej lasu;

- presja ze strony drapieżników, szczególnie kuny, a także jastrzębia, puszczyka i puchacza.

Wskazania ochronne:

- ochrona siedlisk lęgowych poprzez ochronę zidentyfikowanych miejsc rozrodu i regularnego przebywania w formie stref ochrony całorocznej o promieniu do 50 m;
- zachowanie terenów otwartych, na których ptaki polują;
- ochrona drzew dziuplastych i biocenotycznych.

Dziuplaki i półdziuplaki:

Siniak *Columba oenas* (A207)

Siniak to średnich rozmiarów dziki gołąb, nieco mniejszy od gołębia miejskiego. Większość ptaków przylatuje na lęgowiska w Polsce pod koniec lutego i w marcu, zaś wędrówka jesienna trwa od września do listopada. W zachodniej i południowej części kraju siniaki zimują w osiedlach lub na terenach rolniczych. Sezon lęgowy trwa od kwietnia do sierpnia. Populacja krajowa została oceniona na 18-37 tys. par (Chylarecki i in. 2018). Najliczniej zasiedla stare lasy różnego typu ze szczególną preferencją buczyn. Na ogół występuje w pojedynczych parach, ale w starych, obfitujących w dziuple drzewostanach zazwyczaj gniazduje w luźnych koloniach. Wybiera dziuple po dzięciole czarnym lub rzadko po dzięciole zielonym, bądź budki lęgowe o średnicy otworu wlotowego 8-10 cm. Może przystępować do 3 lęgów w roku. Siniaki żywią się głównie nasionami, pączkami, kwiatami, owocami, a sporadycznie bezkręgowcami. Żerują na terenach otwartych w krajobrazie rolniczym: na polach, łąkach i pastwiskach o ekstensywnym sposobie gospodarowania.

Dzięcioł zielonosiwy *Picus canus* (A234)

Dzięcioł średniej wielkości, nieco większy od kosa. Gatunek osiadły, w okresie lęgowym jest ptakiem terytorialnym i gniazduje pojedynczo, z reguły w znacznym oddaleniu od innych par. Rewir pary wynosi przeciętnie 1-2 km². Okres lęgowy trwa od kwietnia do przełomu czerwca i lipca. Gnieździ się w dziupli, którą wykuwają oba ptaki z pary, najchętniej w martwym lub usychającym drzewie liściastym, np. topoli, buku, dębie, olszy i lipie, rzadziej wierzbie i sośnie, w większości przypadków na wysokości 4-7 m. Zjada owady, zwłaszcza różne gatunki mrówek z rodzaju *Lasius* i *Formica*. Odżywia się także pokarmem roślinnym, zjadając orzechy laskowe, owoce jarzębiny i bzu czarnego, a nawet sokiem sączącym się z drzew. Dzięcioł zielonosiwy gniazduje w dojrzałych lasach liściastych i mieszanych o niewielkim zwarciu, w których spotyka się choćby pojedyncze martwe lub zamierające drzewa. Preferuje skraje lasów, sąsiadujące z otwartymi przestrzeniami łąk, zrębów, powierzchni wiatrolomowych i nieużytków. Poza lasami występuje także w większych

zadrzewieniach śródpolnych, parkach (zwłaszcza na peryferiach miast), w szpalerach drzew na stawach.

Dzięcioł czarny *Dryocopus martius* (A236)

Największy z krajowych dzięciołów. Gatunek osiadły, zajmuje terytoria, przeważnie o powierzchni kilkudziesięciu lub kilkuset ha, których aktywnie broni. Wielkość populacji lęgowej jest oceniana na 31-42 tys. par (Chylarecki i in. 2018). Zasiedla wszystkie większe kompleksy lasów w starszych klasach wieku. W obrębie trwale zajmowanego terytorium konieczna jest obecność przynajmniej kilkuhektarowych fragmentów starodrzewów w wieku co najmniej 100 lat. Do lęgów przystępuje w drugiej połowie kwietnia. Gniazdo umieszcza w obszernych, głębokich na co najmniej 0,5 m, samodzielnie wykutych dziuplach, zlokalizowanych przeważnie na wysokości 6-20 m w różnych gatunkach drzew, zarówno zdrowych, jak i osłabionych, przeważnie o średnicy nie mniejszej niż 30 cm. Żywi się larwami owadów, głównie chrząszczy kózkowatych oraz mrówkami z rodzaju gmachówka *Campanotus*, wyjątkowo zjada nasiona drzew. Dzięcioł czarny, jako jedyny w naszych lasach gatunek wykuwający duże dziuple, jest gatunkiem kluczowym dla funkcjonowania populacji wielu innych dziuplaków, dlatego jego ochrona ma znacznie szerszy aspekt biocenotyczny.

Dzięcioł średni *Dendrocopos medius* (A238)

Dzięcioł średni jest nielicznym gatunkiem lęgowym, którego krajowa populacja jest szacowana na 18–23 tys. par (Chylarecki i in. 2018). Występuje głównie w starych, nizinnych liściastych lasach: grądach, dąbrowach, lęgach, olsach i buczynach. Dziuple wykuwa najczęściej w dębach, jesionach, brzozech, olchach, grabach i innych gatunkach drzew liściastych. Gatunek osiadły, zimuje w miejscu gniazdowania. Ptaki dorosłe przemieszczają się na odległość nieprzekraczającą 0,5 km. W pokarmie dominują postaci dorosłe i larwy chrząszczy, błonkoskrzydłych, mrówek oraz pająków. Wiosną w pokarmie wzrasta udział gąsienic motyli zbieranych z powierzchni liści. Kluczowym elementem warunkującym występowanie dzięcioła średniego jest obecność drzew o grubej i spękanej korze oraz drzew martwych lub obumierających bądź drzew z martwymi fragmentami.

Muchołówka białoszyja *Ficedula albicollis* (A321)

Gatunek lęgowy, zwykle bardzo nieliczny, w południowej i wschodniej części Polski. Przyłot od początku kwietnia do połowy maja. Odlot w terminie lipiec-wrzesień. Gniazdo zwykle umieszczone jest w dziupli na wysokości ok. 8 m (0,4-20 m) lub skrzynce lęgowej. Wybiera przede wszystkim cieniste lasy grądowe, w mniejszym stopniu stare łągi i olsy oraz buczyny. Najważniejszym czynnikiem siedliska jest duża liczba naturalnych dziupli, w zagęszczeniu co najmniej kilku na 1 ha. Podstawą pokarmu są stawonogi, przede wszystkim owady, a w mniejszym stopniu pająki.

Zagrożenia potencjalne:

- utrata siedlisk lęgowych na skutek zanikania starych drzewostanów mieszanych lub liściastych z obecnością starych, dziuplastych drzew oraz eliminacji zadrzewień w dolinach rzecznych i przy zbiornikach wodnych, tworzonych przede wszystkim przez gatunki drzew o miękkim drewnie;
- wycofywanie się dzięcioła czarnego i tym samym zmniejszenie liczby dziupli odpowiednich do gniazdowania siniaka i innych dziuplaków;
- utrata siedlisk żerowania w wyniku intensyfikacji rolnictwa – przede wszystkim chemizacji praktyk rolniczych i wprowadzania rozległych monokultur, co w efekcie prowadzi do ujednoczenia krajobrazu rolniczego i zaniku zbiorowisk ziołorośli będących zasadniczym miejscem żerowania siniaka i dzięcioła zielonosiwego;
- drapieżnictwo ze strony gołębiarza, kuny leśnej i kuny domowej.

Wskazania ochronne:

- w trakcie trzebieży późnych wskazane jest pozostawianie drzew dziuplastych, także martwych i zamierających;
- utrzymanie odpowiedniej ilości starych drzew w lasach gospodarczych poprzez pozostawianie w trakcie cięć kęp starodrzewu w formie biogrup do naturalnego rozpadu (co najmniej 5% powierzchni leśnej);
- w drzewostanach liściastych i mieszanych w czasie zabiegów pielęgnacyjnych pozostawiać żywe drzewa z gatunków krótko żyjących, o miękkim drewnie (brzoza, osika);
- tam, gdzie brakuje odpowiednich dziupli w drzewostanach młodszych niż 80 lat, wywieszać budki lęgowe dla siniaka, zabezpieczone przed kunami tzw. kołnierzem.

IV.7.3.5. RYBY I SMOCZKOSTE

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków odnotowano dotychczas 7 cennych gatunków ryb.

- ochrona częściowa – głowacz białopłetwy *Cottus gobio* (DS.: zał. II), piskorz *Misgurnus fossilis* (DS.: zał. II), różanka *Rhodeus amarus* (DS.: zał. II), śliz pospolity *Barbatula barbatula*;
- gatunki niechronione, zagrożone – brzana *Barbus barbus*, miętus *Lota lota*, strzebla potokowa *Phoxinus phoxinus*.

Szczegółowe informacje na temat miejsc obserwacji poszczególnych gatunków na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków zawiera załącznik nr 2 do programu ochrony przyrody.

IV.7.3.6. PŁAZY I GADY

Z zebranych informacji na temat zróżnicowania herpetofauny wynika, że w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków występuje 13 chronionych gatunków płazów i 6 chronionych gatunków gadów.

- ochrona ścisła – gniewosz plamisty *Corenella austriaca* (DS.: zał. IV), grzebiuszka ziemna *Pelobates fuscus* (DS.: zał. IV), kumak nizinny *Bombina bombina* (DS.: zał. II, IV), ropucha paskówka *Epidalea calamita* (DS.: zał. IV), ropucha zielona *Pseudepidalea viridis* (DS.: zał. IV), rzekotka drzewna *Hyla arborea* (DS.: zał. IV), traszka grzebieniasta *Triturus cristatus* (DS.: zał. II, IV), żaba moczarowa *Rana arvalis* (DS.: zał. IV);
- ochrona częściowa – jaszczurka zwinka *Lacerta agilis* (DS.: zał. IV), jaszczurka żyworodna *Lacerta vivipara*, padalec zwyczajny *Anguis fragilis*, zaskroniec zwyczajny *Natrix natrix*, żmija zygzakowata *Vipera berus*, ropucha szara *Bufo bufo*, traszka góraska *Ichthyosaura alpestris*, traszka zwyczajna *Lissotriton vulgaris*, żaba jeziorkowa *Pelophylax lessonae* (DS.: zał. IV), żaba trawna *Rana temporaria*, żaba wodna *Pelophylax esculentus*.

Szczegółowe informacje na temat miejsc obserwacji poszczególnych gatunków na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków zawiera załącznik nr 2 do programu ochrony przyrody.

IV.7.3.7. ZAGROŻENIA I ZALECENIA OCHRONNE DLA NAJCENNIEJSZYCH GATUNKÓW PŁAZÓW I GADÓW

Kumak nizinny *Bombina bombina* (1188)

Kumak nizinny jest ściśle związany ze zbiornikami wodnymi, które opuszcza jedynie w przypadku ich wyschnięcia, poszukiwania pokarmu oraz w czasie zimowania. Preferuje zbiorniki niewielkie zbiorniki o czystej wodzie, z urozmaiconą roślinnością, o głębokości 0,5-1,5 m i płaskich brzegach, z płycznami, położone w miejscach dobrze nasłonecznionych. Otoczenie stanowią zwykle wilgotne łąki z kompleksami niewielkich zbiorników i zagłębieniami terenu okresowo wypełnionymi wodą. Kumaki nizinne prowadzą głównie wodny tryb życia, przebywają z reguły bezpośrednio w wodzie. Budzą się ze snu zimowego w pierwszej połowie kwietnia, niekiedy już w połowie marca. Okres godowy rozpoczyna się gdy temperatura wody wzrośnie do około 15°C. Dorosłe osobniki opuszczają zbiorniki pod koniec lata, gdy temperatura wody spada poniżej 10°C i szukają miejsc do zimowania na lądzie. Młode osobniki wychodzą z wody później, często dopiero w październiku, gdy zakończą proces przeobrażenia. Mogą wędrować na odległość 300-500 m, wyjątkowo 1 km.

W lecie, w przypadku wyschnięcia zbiornika wędrują w poszukiwaniu nowego akwenu. Zimowiska znajdują się zwykle w sąsiedztwie akwenów rozrodczych. Ich obecność lub brak jest często czynnikiem decydującym o losach populacji. Zimują w norach gryzoni, w szczelinach, wśród kamieni, pod stertami liści i zwalonymi pniami (Mazgajska i Rybacki 2012).

Główne zagrożenie dla gatunku stanowi zanik miejsc odpowiednich do rozrodu: osuszanie mokradeł, likwidacja starorzeczy i regulacja rzek, sypanie wałów ograniczających okresowe wylewy, zasypywanie małych przydomowych sadzawek. Szczególnie groźna jest także fragmentacja krajobrazu i powstawanie barier utrudniających lub uniemożliwiających dyspersję osobników i kolonizowanie nowo powstających zbiorników. Niekorzystny wpływ na populacje kumaków i innych płazów ma praktyka także zarybiania drobnych zbiorników wodnych.

Naczelnym zadaniem w ochronie gatunku jest ochrona miejsc rozrodu i zimowania kumaka nizinnego, a także zachowanie korytarzy ekologicznych łączących te dwa kluczowe siedliska. Należy zachowywać liniowe zadrzewienia i pasy nieużytków, które powinny być bogate w kryjówki (np. pryzmy kamieni przemieszanych z liśćmi, sieczką, patykami i luźną glebą, stosy grubszych gałęzi i kłód drewna) i wilgotną roślinność zielną (Szymura 2004).

Traszka grzebieniasta *Triturus cristatus* (1166)

Traszka grzebieniasta jest gatunkiem ziemnowodnym, potrzebującym do rozwoju odpowiednich siedlisk lądowych i wodnych. Preferują zbiorniki wodne średniej wielkości lub duże (500-750m²), obficie zarośnięte roślinnością wodną, o dobrych warunkach troficznych i bez ryb. Zacienienie zbiornika nie powinno być większe niż 75%, a stopień pokrycie przez roślinność wodną 70-80%. Duże zacienienie zbiornika hamuje wzrost roślin wodnych i planktonu, a opad liści z drzew i krzewów może powodować nadmierną eutrofizację. Istotnym czynnikiem jest również obecność w sąsiedztwie innych zbiorników wodnych – optymalne zagęszczenie wynosi 4 zbiorniki/km². Najważniejszym elementem siedliska lądowego jest pas terenu szerokości około 50 m bezpośrednio otaczający zbiornik wodny. W tym pasie przebywa większość traszek po opuszczeniu zbiornika wodnego. Obszar ten powinien posiadać dobre warunki troficzne oraz liczne schronienia dla traszek, zarówno dzienne, jak i te służące do zimowania.

Gniewosz plamisty *Coronella austriaca* (1283)

Jest to gatunek termofilny, zasiedlający głównie tereny otwarte, nasłonecznione, o heterogennej strukturze roślinności. Są to m.in. pobraża lasów i świetliste lasy, polany śródleśne, zakrzaczenia, tereny skaliste, kamieniste, brzegi cieków, wykroty, obszary z zalegającymi drzewami, a także tereny trawiaste i wrzosowiska. Jest spotykany także na

zrębach, wśród upraw leśnych, na powierzchniach popożarowych, chętnie zasiedla ruiny domostw, opustoszałe zabudowania, usypiska kamieni, kamieniołomy, wyrobiska, hałdy, torowiska, pobocza dróg, a nawet śmietniska.

Zagrożenia dla gatunku wiążą się z zarastaniem, zabudową lub dewastacją dogodnych siedlisk rozwoju, a także nielegalnym odłowem lub zabijaniem osobników. Fragmentacja środowiska poprzez budowę nowych szlaków komunikacyjnych i wzrost natężenia ruchu zwiększa ryzyko zabijania węży.

Aktywne formy ochrony siedlisk gniewosza powinny przede wszystkim obejmować lokalne odsłanianie południowych i południowo-zachodnich stanowisk w celu ich większego nasłonecznienia, zwłaszcza w miejscach zarośniętych niską roślinnością zielną i z licznymi trwałymi, systemami naturalnych kryjówek. Ważna jest również kontynuacja kompleksowego rozpoznania faunistycznego, waloryzacja stanu populacji oraz zajmowanych siedlisk i obejmowanie ich różnymi formami ochrony, utrzymanie najmocniejszych stanowisk, minimalizacja strat w wyniku działalności człowieka, w tym działalności leśnej oraz utrzymanie lub tworzenie korytarzy ekologicznych pomiędzy subpopulacjami (Najbar 2012). Usuwanie krzewów i zadrzewień powinno się odbywać zimą lub wczesną wiosną, przed rozpoczęciem aktywności węży. W późniejszych terminach wskazane jest, podobnie jak w przypadku koszenia, wcześniejsze płoszenie lub odłów węży na czas pracy. Pozostałe w wyniku zabiegów konary, gałęzie i sterty krzewów najlepiej wykorzystać do tworzenia wtórnych kryjówek dla węży (pniakowiska i gałęziowiska). Wzbogacanie siedlisk gniewosza polega głównie na tworzeniu schronień i miejsc do wygrzewania się, a także na tworzeniu mikrosiedlisk wykorzystywanych przez potencjalne ofiary, czyli jaszczurki. Schematy konstrukcji takich schronień zawiera m.in. cytowana powyżej publikacja „*Podręcznik najlepszych praktyk ochrony gadów*” (Kurek i in. 2014).

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. *w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt* (t.j. Dz.U. 2022 poz. 2380), w miejscach rozrodu i regularnego przebywania gatunku, w obszarze o promieniu do 100 m tworzy się strefy ochrony.

IV.7.3.8. BEZKRĘGOWCE

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków odnotowano dotychczas występowanie 33 cennych i rzadkich gatunków bezkręgowców, w tym 30 gatunków owadów (8 gatunków chrząszczy, 7 gatunków motyli, 9 gatunków błonkoskrzydłych, 3 gatunki prostoskrzydłych, 3 gatunki ważek) oraz 3 gatunki mięczaków.

Gatunki siedlisk nieleśnych – tereny otwarte, łąki, murawy kserotermiczne:

- ochrona ścisła – czerwończyk nieparek *Lycaena dispar* (DS.: zał. II, IV), modraszek nausitous *Phengaris nausithous* (DS.: zał. II, IV), modraszek telejus *Phengaris teleius* (DS.: zał. II, IV), postojak wiesiołkowiec *Proserpinus proserpina* (DS.: zał. IV);
- ochrona częściowa – paż żeglarz *Iphiclides podalirius*;
- gatunki niechronione, zagrożone w skali kraju/regionu – smukwa kosmata *Scolia hirta*, paż królowej *Papilio machaon*, długoskrzydłak sierposz *Phaneroptera falcata*, siwoszek błękitny *Oedipoda caerulea*, świerszcz polny *Gryllus campestris*.

Gatunki siedlisk nieleśnych – tereny wodne, wodno-błotne i trzcinowiska:

- ochrona ścisła – trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia* (DS.: zał. II, IV), zalotka większa *Leucorrhinia pectoralis* (DS.: zał. II, IV);
- ochrona częściowa – straszka syberyjska *Sympecma paedisca* (DS.: zał. IV);
- gatunki niechronione, zagrożone w skali kraju/regionu – rojnik morfeusz *Heteropterus morpheus*.

Gatunki siedlisk leśnych – drzewostany starszych klas wieku:

- ochrona ścisła – pachnica dębowa *Osmoderma eremita* (DS.: zał. II, IV);
- ochrona częściowa – jelonek rogacz *Lucanus cervus* (DS.: zał. II), kwietnica okazała *Protaetia aeruginosa*;
- gatunki niechronione, zagrożone w skali kraju/regionu – podrzut Dębowiec *Lacon querceus*, sprężyk *Stenagotus rhombeus*, zacznik kropkowany *Gnorimus variabilis*.

Gatunki siedlisk leśnych – pospolite:

- ochrona częściowa – mrówka ćmawa *Formica polyctena*, mrówka rudnica *Formica rufa*, biegacz pomarszczony *Carabus intricatus*, biegacz skórzasty *Carabus coriaceus*, trzmiel gajowy *Bombus lucorum*, trzmiel kamiennik *Bombus lapidarius*, trzmiel leśny *Bombus pratorum*, trzmiel rudonogi *Bombus ruderarius*, trzmiel rudy *Bombus pascuorum*, trzmiel ziemny *Bombus terrestris*;

Szczegółowe informacje na temat miejsc obserwacji poszczególnych gatunków na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków zawiera załącznik nr 2 do programu ochrony przyrody.

IV.7.3.9. ZAGROŻENIA I ZALECENIA OCHRONNE DLA NAJCENNIJSZYCH GATUNKÓW BEZKRĘGOWCÓW ZWIĄZANYCH Z SIEDLISKAMI LEŚNYMI

Chrząszcze saproksyliczne

W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa notowano obecność m.in. jelonka rogacza *Lucanus cervus*, kwietnicy okazałej *Protaetia aeruginosa*, pachnicy dębowej *Osmoderma eremita*, podrzuta dębowca *Lacon querceus*, zacnika kropkowanego *Gnorimus variabilis*.

Mikrosiedliskami dla chrząszczy saproksylicznych mogą być stojące, leżące lub zawieszane pnie martwych drzew, karpy i kłody, pniaki, konary lub gałęzie, grzyby porastające drewno, dziuple wypełnione próchnem i odchodami zwierząt w nich żyjących, korzenie drzew znajdujące się w glebie lub sama gleba wokół pniaków i wykrotów. Złożoność mozaiki mikrosiedlisk wzrasta, gdy martwe drzewa znajdują się w różnych fazach rozkładu (wstępnej, butwienia, murszenia lub gnicia), kiedy lasy składają się z różnych gatunków drzew oraz kiedy osiągają one wyższe klasy wiekowe. Obecność różnych gatunków chrząszczy saproksylicznych związana jest również z wysokością, na jakiej tworzą się dziuple lub martwice drzewne oraz stopniem uwilgocenia rozkładającego się drewna i stopnia nasłonecznienia mikrosiedliska.

Warunkiem występowania chrząszczy saproksylicznych i wielkość ich populacji jest więc od występowania w lasach martwych drzew oraz liczby innych zwierząt, np. dzięciołów, odżywiających się ich larwami. Na ich liczebność wpływają także długotrwałe susze, z uwagi na kilkuletni okres życia larwalnego. Istotny jest również stopień fragmentacji starodrzewów oraz ich odległości od siebie, gdyż większość gatunków ma małe zdolności dyspersji. W monitoringu przeprowadzonym na obszarze Szwecji stwierdzono, że minimalna grupa dziuplastych drzew, która warunkuje wieloletnie przeżywanie w jednym miejscu pachnicy dębowej wynosi 10, a zdolności dyspersji tego gatunku obliczono na około 190 m (Liberski i Miszta 2011).

Gatunki saproksylicznych chrząszczy związane są głównie z drzewostanami liściastymi, jak grądy i łągi, a także pojedynczymi drzewami i alejami w parkach, sadach lub zadrzewieniach przydrożnych. Strategie ochrony pachnicy w lasach gospodarczych przedstawia m.in. publikacja Instytutu Badawczego Leśnictwa pt. „Pachnica dębowa *Osmoderma eremita* (Scop.) (*Coleoptera*, *Scarabaeidae*) w lasach gospodarczych Polski; wymagania środowiskowe oraz możliwości ochrony” (Hilszczański J. 2012) lub „*Ochrona pachnicy w Polsce. Propozycja programu działań*” (Oleksa 2012).

Biegaczowate *Carabidae*

W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa występuje szereg gatunków biegaczowatych, w tym biegacz skórzasty *Carabus coriaceus*, biegacz pomarszczony *Carabus intricatus*, biegacz ogrodowy *Carabus hortensis*, biegacz granulowany *Carabus granulatus*.

Biegacze zasiedlają drzewostany różnego typu, w większości liściaste, w niższych położeniach bory sosnowe. Miejsca rozwoju larw to zazwyczaj spróchniałe drewno. Pokarm stanowią głównie ślimaki, larwy i imagines chrząszczy, gąsienice motyli, dżdżownice, czasem padlina. Zimują pod korą, kłodami, konarami martwych drzew leżących na ziemi, w ściółce, pod kamieniami, niektóre gatunki w pobliżu gniazd mrówek (Liberski i Miszta 2011).

Jednym z głównych zagrożeń dla tej grupy gatunków jest usuwanie martwych drzew, zarówno stojących, jak i powalonych stanowiących miejsca zimowania. Główne działania ochronne powinny polegać na zachowaniu właściwych biotopów. W miejscach występowania m.in. biegacza pomarszczonego zaleca się rezygnację z usuwania obumarłych drzew i pozostawianie ich do całkowitego rozkładu.

Ważki *Odonata*

Trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia* (zał. II i IV DS.) zasiedla nizinne i podgórskie ciekі różnej szerokości, położone wśród lasów lub otoczeniu łąk z nadbrzeżnymi zaroślami, dobrze nasłonecznione. Larwy zasiedlają miejsca o prądzie umiarkowanym, piaszczyste i piaszczysto-żwirowate. Imagines wybierają nasłonecznione fragmenty cieków i ich obrzeża, także polany, poręby i drogi śródleśne, skraje lasów.

Zalotka większa *Leucorrhinia pectoralis* (zał. II i IV DS.) zasiedla obszary torfowiskowe, ale chętnie przebywa również w innych środowiskach o podobnym charakterze: leśnych jeziorkach i bagnach o pH wody obojętnym (6,5-7,3). Cykl życiowy trwa dwa lata, larwy bytują w miejscach płytkich i porośniętych roślinnością. Imagines przebywają często w sąsiedztwie środowisk rozwoju, w zaroślach, na skrajach i polanach leśnych, wilgotnych łąkach, płatach szuwarów turzycowych. Największym zagrożeniem jest eksploatacja torfowisk i wycinka drzew wokół leśnych zbiorników, prowadząca w końcu do ich wysuszenia.

IV.7.3.10. PAŃSTWOWY MONITORING GATUNKÓW ZWIERZĄT

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska prowadzony jest monitoring wybranych gatunków zwierząt. Projekt ten w latach 2006-2014, 2015-2018, 2020-2021 oraz 2023-2025 realizowany był na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska przez Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk i finansowany ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska

i Gospodarki Wodnej. Głównym celem prowadzonego monitoringu jest gromadzenie informacji palających na określenie aktualnego stanu gatunków roślin i zwierząt (innych niż ptaki) w kontekście zmian zachodzących na skutek różnego rodzaju antropogenicznych i naturalnych oddziaływań oraz stosowanych sposobów ochrony. Monitoringiem objęte są gatunki stanowiące przedmiot szczególnego zainteresowania Unii Europejskiej, uwzględnione w załącznikach do tzw. dyrektywy siedliskowej. Obecnie obowiązujący Strategiczny Program PMS na lata 2020 - 2025 obejmuje zadania wynikające z odrębnych ustaw, zobowiązań międzynarodowych oraz innych potrzeb wynikających ze strategii roju oraz innych programów i dokumentów programowych. Badania monitoringowe prowadzone są na poziomie stanowisk, które dla każdego gatunku definiowano indywidualnie, z uwzględnieniem jego biologii i wymagań siedliskowych. Aktualna sieć stanowisk dla zdecydowanej większości monitorowanych gatunków jest reprezentatywna, co umożliwia realizację celów monitoringu. Częstotliwość prowadzenia prac monitoringowych oraz szczegółowy zakres wskaźników i parametrów określony jest w metodyce monitoringu danego gatunku. Wyniki monitoringu prowadzonego na stanowiskach są podstawą do oceny stanu ochrony danego siedliska lub gatunku na poziomie krajowym¹¹.

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków w latach 2013-2023 prowadzony był monitoring trzech gatunków: suseł moręgowany *Spermophilus citellus*, jelonek rogacz *Lucanus cervus*, postojak wiesiołkowiec *Proserpinus proserpina*.

¹¹ <https://siedliska.gios.gov.pl/>

Tab. 22. Zestawienie wyników monitoringu gatunków zwierząt prowadzonego w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków

Lokalizacja stanowiska	Obszar Natura 2000	Nazwa gatunku	Nazwa stanowiska	Rok badań	Ocena ogólna	Perspektywy zachowania	Stan populacji	Stan siedliska	Uwagi GIOŚ
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków - dane wrażliwe	Bory Dolnośląskie PLB020005	1335 susel moregowany <i>Spermophilus citellus</i>	Jakubowo Lubińskie	2013	U2	U2	U2	U1	W wyniku niekorzystnych zmian w siedlisku oraz nierozpoznanych innych przyczyn stan kolonii jest bardzo niekorzystny (zaledwie kilka osobników) i szanse przetrwania tego stanowiska ocenia się jako małe (ocena perspektyw – U2). Zaniechano więc jego dalszego wzmocnienia i w zamian tworzone jest nowe stanowisko w Rościstawicach (nie było objęte tym monitoringiem).
				2021	U2	U2	U2	U2	Potwierdzony zanik populacji susłów moregowanych na stanowisku.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków - dane wrażliwe	Jelonek Przemkowski PLH020097	1083 jelonek rogacz <i>Lucanus cervus</i>	Jelonek Przemkowski	2016	U1	U1	U1	U1	-
				2021	U1	U1	FV	U1	Silna populacja, właściwe parametry siedliskowe na stanowisku, niekorzystne w jego otoczeniu. Brak działań zmierzających do przebudowy sąsiednich drzewostanów stanowi niekorzystną przesłankę dla zachowania lokalnej populacji.
Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Przemków - dane wrażliwe	Bory Dolnośląskie PLB020005	1076 postojak wiesiołkowiec <i>Proserpinus proserpina</i>	Leszno Górne	2018	U2	XX	U2	XX	Pomimo dostatecznej ilości roślin pokarmowych i nektarodajnych, trudno przewidzieć jaka jest perspektywa dla stanowiska, dopóki nie potwierdzono jego współczesnego zasiedlenia przez gatunek.

Dodatkowo w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków prowadzony jest Monitoring Ptaków Polski (MPP), należący do Państwowego Monitoringu Środowiska. Głównym celem programu jest monitorowanie stanu populacji jak największej liczby gatunków ptaków, ze szczególnym uwzględnieniem sieci obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000. Ptaki są monitorowane w ramach systemu programów dedykowanych grupom gatunków lub pojedynczym gatunkom. Poszczególne podprogramy wykorzystują metody dostosowane do specyfiki monitorowanej grupy ptaków i są prowadzone w odpowiednim sezonie. W 2021 roku w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków prowadzony był Monitoring Podgorzałki (MPO), Monitoring Czapli Siwej i Białej (MCZ), Monitoring Kormorana (MKO), Monitoring Łabędzia Krzykliwego (MLK), Monitoring Noclegowisk Gęsi (MNG), Monitoring Zimujących Ptaków Wodnych (MZPW), Monitoring Noclegowisk Żurawi (MNZ), Monitoring Ptaków Drapieżnych (MPD).

Wyniki Monitoringu Ptaków Polski prowadzonego w 2023 roku na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków przedstawiono w poniższej tabeli.

Tab. 23. Wyniki Monitoringu Ptaków Polski w 2022 i 2023 r. na powierzchniach monitoringowych zlokalizowanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków

Lokalizacja stanowiska	Obszar Natura 2000	Rodzaj i numer powierzchni monitoringowej	Nazwa gatunku / Liczba par/ osobników (łącznie)
Częściowo na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków - dane wrażliwe	Stawy Przemkowskie PLB020003 Bory Dolnośląskie PLB020005	MPO_AN37	podgorzałka (0)
Częściowo na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków - dane wrażliwe	Stawy Przemkowskie PLB020003 Bory Dolnośląskie PLB020005	MCZ_CZ187	czapla biała (0), czapla siwa (25)
Częściowo na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków - dane wrażliwe	Stawy Przemkowskie PLB020003 Bory Dolnośląskie PLB020005	MKO_PCA08	kormoran (0)
Częściowo na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków - dane wrażliwe	Stawy Przemkowskie PLB020003 Bory Dolnośląskie PLB020005	MLK_CC16	łabędź krzykliwy (5)
Częściowo na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków - dane wrażliwe	Stawy Przemkowskie PLB020003	MNG_ANS16	bernikla białolica (1), gęgawa (190), gęś białoczelna (1800), gęś zbożowa/tundrowa (4300)
Częściowo na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków - dane wrażliwe	Stawy Przemkowskie PLB020003	MZPW_DS32	bernikla białolica (1), biegus zmienny (1), bielaczek (1), bielik (8), czapla biała (31), czapla siwa (42), gągoł (21), gęgawa (190), gęś białoczelna (1800), gęś tundrowa (4300), głowienka (3), kormoran (98), krakwa (21), krzyżówka (240), mewa białogłowa (26), mewa

Lokalizacja stanowiska	Obszar Natura 2000	Rodzaj i numer powierzchni monitoringowej	Nazwa gatunku / Liczba par/ osobników (łącznie)
Przemków - dane wrażliwe			siwa (3), nurogęs (15), rożeniec (1), zimorodek (1), łabędź czarnodzioby (32), łabędź krzykliwy (230), łabędź niemy (51), świstun (12), żuraw (171)
Częściowo na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków - dane wrażliwe	Stawy Przemkowskie PLB020003 Bory Dolnośląskie PLB020005	MNZ_GRU122	żuraw (286)
Częściowo na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków - dane wrażliwe	Stawy Przemkowskie PLB020003 Bory Dolnośląskie PLB020005	MPD_DS01	bielik (2), bocian czarny (1), błotniak stawowy (9), jastrząb (1), kania ruda (2), kobuz (1), krogulec (1), kruk (11), myszolew (17), pustułka (2), trzmiołojad (1)

Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska we Wrocławiu przeprowadziła w 2020 r. projekt pt. *Monitoring wilka w obszarach Natura 2000 Dolina Dolnej Kwisy PLH020050, Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015 i Wrzosowiska Świętoszowsko-Ławszowskie PLH020063 – kontynuacja* (Bojarska i in. 2020). W okresie styczeń – wrzesień 2020 wykonano dziewięć kontroli terenowych. Podczas każdej kontroli terenowej, poszukiwano śladów obecności gatunku, takich jak tropy, znakowanie odchodami, moczem i drapaniem, zabite przez wilki zwierzęta kopytne. W przypadku znalezienia tropów w miarę możliwości określano liczbę osobników. W wybranych miejscach cechujących się największym prawdopodobieństwem zarejestrowania wilków, takich jak drogi leśne i ich skrzyżowania z licznymi śladami obecności wilków oraz (wiosną-latem) okolice prawdopodobnych miejsc rozrodu, zostały zawieszane fotopułapki. Jako uzupełnienie powyżej opisanych informacji, każdorazowo przed kontrolą terenową, przeprowadzano wywiad z osobami wyznaczonymi do kontaktu z nadleśnictwem Przemków i Chocianów. Podczas poszukiwania śladów obecności gatunku oraz tropienia na piasku, zbierano do badań genetycznych wyłącznie odchody, których wygląd wskazywał na wysoki stopień świeżości. Prowadzono również symulacje głosowe (wycie) oraz liczenie szczeniąt.

Na obszarze Wrzosowisko Przemkowskie i w jego bezpośrednim otoczeniu odnaleziono 98 śladów obecności wilków z czego większość (59) stanowiły stare odchody, następnie (22) tropy od 1 do 5 osobników. Wilki nagrały się 42-krotnie w 4 lokalizacjach, z czego największa grupa liczyła 4 osobniki. Odnaleziono miejsca wychowu szczeniąt w centralno-zachodniej części obszaru. Ze względu na brak tropień na śniegu, zebrano tylko 7 odchodów wilków ocenionych jako świeże. Spośród tych odchodów, 4 udało się z sukcesem zgenotypować, identyfikując 3 osobniki, wyłącznie samice. Po kompilacji wyników uzyskanych wszystkimi metodami monitoringu ustalono, że Wrzosowisko Przemkowskie jest zamieszkiwane przez jedną grupę rodzinną.

V. WALORY PRZYRODNICZO–LEŚNE

V.1. SIEDLISKA PRZYRODNICZE

Siedlisko przyrodnicze jest pojęciem wprowadzonym przez przepisy prawa Unii Europejskiej w ramach wyznaczania obszarów sieci Natura 2000. Oznacza ono obszar lądowy lub wodny wyodrębniony w oparciu o cechy geograficzne, abiotyczne i biotyczne, zarówno całkowicie naturalne, jak i półnaturalne. Należy mieć na uwadze, że siedlisko przyrodnicze w ujęciu obszarów sieci Natura 2000 nie jest tożsame z definicją biologiczną, ekologiczną lub leśną siedliska. Pojęcie siedliska przyrodniczego wprowadziła w Unii Europejskiej Dyrektywa Siedliskowa 92/43/EWG, a polskie prawo (Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody; t.j. Dz.U. 2023 poz. 1336 z późn. zm.) w oparciu o tą dyrektywę definiuje siedlisko przyrodnicze, jako „obszar lądowy lub wodny, naturalny, półnaturalny lub antropogeniczny, wyodrębniony w oparciu o cechy geograficzne, abiotyczne i biotyczne” (art. 5 pkt. 17). Siedliska przyrodnicze zostały wyznaczone celem ochrony miejsc bytowania cennych z punktu widzenia przyrodniczego gatunków roślin i zwierząt, często zagrożonych wyginięciem. Na mocy ustawy o ochronie przyrody w Polsce został wprowadzony zakaz podejmowania działań mogących w istotny sposób pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych, co w konsekwencji prowadziłoby do negatywnego oddziaływania na gatunki, dla których obszar chroniony został stworzony (art. 33). Wyjątek od zakazu stanowi nadrzędny interes publiczny o charakterze społecznym lub gospodarczym, gdy nie ma żadnej innej alternatywy. W takim przypadku może dojść do zniszczenia siedliska, lecz wskazane są działania rekompensujące straty (art. 34).

Tab. 24. Wykaz typów siedlisk przyrodniczych odnotowanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków

Lp.	Nazwa siedliska	Kod typu	Powierzchnia siedliska na gruntach w zarządzie nadleśnictwa [ha]**	Powierzchnia siedliska w obszarach Natura 2000 [ha]**	Powierzchnia siedliska poza obszarami Natura 2000 [ha]**
Siedliska nieleśne					
1	Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi (<i>Corynephorus</i> , <i>Agrostis</i>)	2330	18,70	18,70	-
2	Suche wrzosowiska (<i>Calluno-Genistion</i> , <i>Pohlio Callunion</i> , <i>Calluno-Arcostaphylion</i>)	4030	733,02	733,02	-
3	Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinion</i>)	6410	3,61	-	3,61
4	Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	6510	14,91	-	14,91

Lp.	Nazwa siedliska	Kod typu	Powierzchnia siedliska na gruntach w zarządzie nadleśnictwa [ha]**	Powierzchnia siedliska w obszarach Natura 2000 [ha]**	Powierzchnia siedliska poza obszarami Natura 2000 [ha]**
5	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzerio-Caricetea</i>)	7140	4,27	2,45	1,82
Siedliska leśne					
5	Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagenion</i>)	9110	45,90	42,47	3,43
6	Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion</i> , <i>Galio odorati-Fagenion</i>)	9130	91,16	91,16	-
7	Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>)	9170	83,69	11,00	72,69
8	Kwaśne dąbrowy (<i>Quercion roboripetraeae</i>)	9190	30,06	27,60	2,46
9	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i>) i olsy źródłiskowe	*91E0	170,13	-	170,13
10	Sosnowy bór chrobotkowy (<i>Cladonio-Pinetum i chrobotkowa postać Peucedano-Pinetum</i>)	91T0	1,50	1,50	-
Razem			1196,95	927,90	269,05

*) powierzchnia wyrównana siedliska przyrodniczego

Przy sporządzaniu wykazu siedlisk przyrodniczych w zarządzie Nadleśnictwa Przemków znajdujących się w zasięgu granic obszarów Natura 2000 przyjęto, że do danego obszaru zalicza się wszystkie siedliska przyrodnicze zlokalizowane w jego zasięgu, których granice pokrywają się w całości lub w części z daną ostoją. Przyjęto tu takie same kryteria jak przy sporządzaniu wykazu gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Przemków znajdujących się w zasięgu granic obszarów Natura 2000. Granice obszarów siedliskowych przyjęto wg Rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 13 czerwca 2022 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk *Wrzosowisko Przemkowskie (PLH020015)* (Dz.U. 2022 poz. 1461), Rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 11 września 2023 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk *Jelonek Przemkowski (PLH020097)* (Dz.U. 2023 poz. 2282) i Rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 17 sierpnia 2021 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk *Buczyna Szprotawsko-Piotrowicka (PLH080007)* (Dz.U. 2021 poz. 1580).

Źródłem informacji na temat lokalizacji płatów siedlisk przyrodniczych oraz ich stanu były:

- Plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015, ustanowiony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 18 czerwca 2014 r. (Dz. Urz. Woj. Dolno. z dnia 20 czerwca 2014 r. poz. 2813), zm. Zarz. Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 19 października 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Dolno. z dnia 19 października 2017 r. poz. 4299);
- Plan ochrony Przemkowskiego Parku Krajobrazowego, ustanowiony Uchwałą Nr XXII/669/16 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 25 maja 2016 r. (Dz. Urz. Woj. Dolno. z dnia 15 czerwca 2016 r. poz. 2865);
- Wyniki przeprowadzonej w roku 2006 i 2007 powszechnej inwentaryzacji siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, o których mowa w dyrektywach Rady Europejskiej nr 92/43/EWG z 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, jak też 92/62/WE z 27 października 1997 r. w sprawie dostosowania do postępu naukowo-technicznego dyrektywy 93/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, na podstawie Decyzji Nr 63 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 7 sierpnia 2006 r. (B.I.LP.2006.9.44).

V.1.1. CHARAKTERYSTYKA SIEDLISK LEŚNYCH

9110 Kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagenion*)

Siedlisko kwaśnej buczyny niżowej *Luzulo pilosae-Fagetum* notowane było na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków w leśnictwach Piotrowice, Szklarki i Nowy Dwór. Płaty zlokalizowane w leśnictwie Szklarki położone są w granicach rezerwatu przyrody „Buczyna Piotrowicka” i stanowią przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 Buczyna Szprotawsko-Piotrowicka PLH080007. Płat w leśnictwie Szklarki położony jest w granicach rezerwatu przyrody „Łęgi Źródłiskowe koło Przemkowa”, zaś płat w leśnictwie Nowy Dwór położony jest przy drodze krajowej nr 12 między Nowym Dworem a Przemkowem. Buczyny w obrębie rezerwatu przyrody „Buczyna Piotrowicka” charakteryzuje jednowiekowy drzewostan zdominowany przez buka *Fagus sylvatica*. W domieszce występują m.in.: dąb szypułkowy *Quercus robur*, lipa drobnolistna *Tilia cordata*, grab pospolity *Carpinus betulus* i świerk pospolity *Picea abies*. Zwarcie drzewostanu jest duże, z kolei podszyt jest słabo rinięty lub nie występuje wcale. Na świeżym podłożu w runie dominują trawy i mchy, wśród roślin naczyniowych występują przede wszystkim: śmiełek pogięty *Deschampsia flexuosa*, kosmatka owłosiona *Luzula pilosa*, szczawik zajęczy *Oxalis acetosella*, konwalijka dwulistna *Maianthemum bifolium* oraz borówka czernica *Vaccinium myrtillus*. W drzewostanie i w runie nie stwierdzono występowania gatunków inwazyjnych, choć na wszystkich stanowiskach

odnotowano zwiększony udział świerka pospolitego *Picea abies* oraz niewielki udział gatunków siedlisk grądowych, jak lipa drobnolistna *Tilia cordata* i grab pospolity *Carpinus betulus*. Niewielki płat buczyny w granicach rezerwatu przyrody „Łęgi Źródłiskowe koło Przemkowa” położony jest na tzw. Lisim Wzgórzu. W przypadku płatów siedliska położonych w granicach rezerwatów przyrody zalecane jest utrzymanie obecnego stanu zachowania metodą ochrony biernej. Płat buczyny w leśnictwie Nowy Dwór stanowi gospodarczy drzewostan nasienny buka. Struktura gatunkowa płatu zaburzona jest przez występowanie dębu czerwonego *Quercus rubra* oraz robinii akacjowej *Robinia pseudoacacia* (za: *Operat ochrony szaty roślinnej Przemkowskiego Parku Krajobrazowego*, 2015).

Potencjalne zagrożenia dla siedliska:

- możliwość juvenalizacji i uproszczenia struktury drzewostanów na skutek prowadzonych cięć rębnych;
- mała ilość martwego drewna wielkowymiarowego oraz drzew biocenotycznych (mikrosiedliskowych), która może powodować obniżenie bogactwa gatunkowego i homogenizację runa oraz ograniczenie występowania grzybów, porostów i mszaków związanych z tym substratem;
- przerywanie zwarcia drzewostanu może sprzyjać ekspansji gatunków obcych i ekspansywnych gatunków rodzimych w runie, jak niecierpek drobnokwiatowy *Impatiens parviflora*, jeżyna gruczołowata *Rubus hirtus*, malina właściwa *Rubus idaeus*;
- ekspansja gatunków obcych ekologicznie i geograficznie dla siedliska, m.in. dębu czerwonego *Quercus rubra* i robinii akacjowej *Robinia pseudoacacia*;
- zmniejszone ilości opadów oraz zanieczyszczenia powietrza skutkujące lokalnie osłabieniem i zamieraniem buka, a przez to prześwietleniem drzewostanu.

Sposoby minimalizacji zagrożeń dla zidentyfikowanych płatów siedliska:

- pozostawianie niektórych drzewostanów, a także części drzewostanów, w tym grup i kęp drzew, do zestarzenia się i naturalnego, samoistnego rozpadu, zapewniające w przyszłości obecność refugium dla tych składników różnorodności biologicznej siedliska, które są związane z drzewami starymi; stan ten można uzyskać poprzez pozostawianie na przyszłe pokolenie drzewostanu, we wszystkich typach rębni, przynajmniej 5% zwartego płatu drzewostanu ze wszystkimi składnikami strukturalnymi, w formie jednego fragmentu lub kilku, co najmniej jednak kilku-kilkunastoarowych grup na przyszłe pokolenie drzewostanu i docelowo do ich śmierci i rozkładu;
- zachowanie i odtwarzanie zasobów martwego drewna i drzew biocenotycznych, także poza płatami o których mowa wyżej, biorąc pod uwagę zarówno ilość martwego

drewna jak i jego zróżnicowaną strukturę, w tym odpowiednie zróżnicowanie form martwego drewna (w tym drzewa stojące, leżące grube kłody w różnych stadiach rozkładu);

- preferowanie odnowienia naturalnego drzewostanów; popieranie w ramach zabiegów hodowlanych (odnowienie, cięcia pielęgnacyjne, użytkowanie rębne) gatunków właściwych dla siedliska, w tym gatunków domieszkowych;
- niewprowadzanie gatunków drzew obcych geograficznie (dąb czerwony, daglezja) ani ekologicznie (sosna); w przypadku buczyn zniekształconych obecnością gatunków obcych, celowe może być ich unaturalnianie poprzez ich usuwanie w ramach zabiegów gospodarczych.

9130 Żyzne buczyny (*Dentario glandulosae Fagenion*, *Galio odorati-Fagenion*)

Siedlisko przyrodniczego żyznej buczyny górskiej odnotowano na gruntach w zarządzie nadleśnictwa jedynie w granicach rezerwatu przyrody „Buczyna Piotrowicka”. Drzewostan jest zdominowany przez buka pospolitego *Fagus sylvatica*, pojedynczo występują m.in.: lipa drobnolistna *Tilia cordata*, grab pospolity *Carpinus betulus*, klon jawor *Acer pseudoplatanus* i inne gatunki drzew liściastych. Udział drzew iglastych jest sporadyczny i ogranicza się do pojedynczych osobników świerka pospolitego *Picea abies*. Charakteryzuje się on różnowiekową strukturą i wielogatunkowym runem o wyraźnie zaznaczającym się aspekcie wiosennym z rzadkimi i chronionymi gatunkami runa, jak: żywiec dziewięciolistny *Dentaria enneaphyllos*, żywiec cebulkowy *D. bulbifera*. Licznie występują zawilec gajowy *Anemone nemorosa*, kokorycz pusta *Corydalis cava* i przytulia wonna *Galium odoratum*, a na kilku stanowiskach również wawrzynek wilczełyko *Daphne mezereum*. W drugiej części okresu wegetacyjnego runo leśne rinięte jest słabo, ograniczone do kęp nerecznicy samczej *Dryopteris filix-mas*, płatów przytulii wonnej *Galium odoratum*, liści przekwitłych geofitów i sporadycznych wystąpień innych gatunków roślin naczyniowych. Warstwa mszysta jest bardzo słabo rinięta. W drzewostanie i w runie nie stwierdzono występowania gatunków inwazyjnych. Na niektórych stanowiskach odnotowano zwiększony udział świerka pospolitego *Picea abies*, który obecnie atakowany jest przez kambiofagi i obserwowany jest proces jego zamierania. Zalecane jest utrzymanie obecnego stanu zachowania siedliska przyrodniczego metodą ochrony biernej (za: *Operat ochrony szaty roślinnej Przemkowskiego Parku Krajobrazowego*, 2015).

Potencjalne zagrożenia dla siedliska:

- mała ilość martwego drewna wielkowymiarowego oraz drzew biocenotycznych (mikrosiedliskowych), która może powodować obniżenie bogactwa gatunkowego i homogenizację runa oraz ograniczenie występowania grzybów, porostów i mszaków związanych z tym substratem;

- przerywanie zwarcia drzewostanu może sprzyjać ekspansji gatunków obcych i ekspansywnych gatunków rodzimych w runie, jak niecierpek drobnokwiatowy *Impatiens parviflora*, jeżyna gruczołowata *Rubus hirtus*, malina właściwa *Rubus idaeus*;
- ekspansja turzycy drżączkowej *Carex brizoides*, która na obrzeżach drzewostanów tworzy agregacje, co powoduje ubożenie składu gatunkowego runa;
- zmniejszone ilości opadów oraz zanieczyszczenia powietrza skutkujące lokalnie osłabieniem i zamieraniem buka, a przez to prześwietleniem drzewostanu.

Sposoby minimalizacji zagrożeń dla zidentyfikowanych płatów siedliska:

- utrzymanie obecnego stanu zachowania siedliska przyrodniczego metodą ochrony biernej.

9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*)

Grąd środkowoeuropejski *Galio-Carpinetum* na gruntach w zarządzie nadleśnictwa notowane były w granicach rezerwatów przyrody „Buczyna Piotrowicka” i „Łęgi Źródłiskowe koło Przemkowa”. W rezerwacie „Buczyna Piotrowicka” drzewostan jest wielopiętrowy, niemal w całości buduje go lipa drobnolistna *Tilia cordata*, z niewielką domieszką i odnowieniem buka zwyczajnego *Fagus sylvatica*, grabu pospolitego *Carpinus betulus* i jaworu *Acer pseudoplatanus*. Runo ma charakter grądowy, z licznym pojawem gatunków charakterystycznych dla żyznych lasów, jak przytulia wonna *Galium odoratum* czy fiołek leśny *Viola reichenbachiana*. Nie stwierdzono tu występowania ekspansywnych, ani inwazyjnych gatunków roślin. Za niewłaściwe dla siedliska przyrodniczego uznano tylko niedobór grabu pospolitego *Carpinus betulus* w drzewostanie i odnowieniu oraz niewielką ilość zalegającego, martwego drewna. Drzewostany te zakwalifikowane zostały jako wyłączone drzewostany nasienne lipy. W rezerwacie przyrody „Łęgi Źródłiskowe koło Przemkowa” drzewostan budują m.in. dąb szypułkowy *Quercus robur*, lipa drobnolistna *Tilia cordata*, grab pospolity *Carpinus betulus*, klon jawor *Acer pseudoplatanus*, buk zwyczajny *Fagus sylvatica*, świerk pospolity *Picea abies*, a wzdłuż cieków również jesion wyniosły *Fraxinus excelsior* i olsza czarna *Alnus glutinosa*. W warstwie krzewów zaznacza się udział leszczyny pospolitej *Corylus avellana*, a w runie liczne stanowiska przytulii wonnej *Galium odoratum*, kwitnącego bluszczu pospolitego *Hedera helix*, konwalii majowej *Convallaria majalis*. Rzadziej można spotkać przylaszczkę pospolitą *Hepatica nobilis*, wawrzyńka wilczętyko *Daphne mezereum* oraz parzydło leśne *Aruncus sylvestris* (za: *Operat ochrony szaty roślinnej Przemkowskiego Parku Krajobrazowego*, 2015).

Potencjalne zagrożenia dla siedliska:

- eutrofizacja i antropopresja w rezerwacie przyrody „Łęgi Źródliskowe koło Przemkowa”, związana z wydeptywaniem i zaśmiecaniem powodowanym przez niekontrolowany ruch pieszy;
- gatunki obce geograficznie, w tym inwazyjne, m.in. barszcz Sosnowskiego *Heracleum sosnowskyi* i rdestowce *Reynoutria* sp.

Sposoby minimalizacji zagrożeń dla zidentyfikowanych płatów siedliska:

- utrzymanie obecnego stanu zachowania siedliska przyrodniczego metodą ochrony biernej;
- należy dążyć do zmniejszenia ilości śmieci zalegających wzdłuż leśnych dróg i egzekwowania zasad udostępniania rezerwatu określonych w Zarządzeniu Nr 13.2022 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 8 listopada 2022 r.

9190 Kwaśne dąbrowy (*Quercion robori-petraeae*)

Śródładowe acydofilne lasy dębowe *Calamagrostio arundinaceae-Quercetum* notowane były w granicach obszaru Natura 2000 Jelonek Przemkowski PLH020097, gdzie stanowią przedmiot ochrony. W drzewostanie dominuje dąb bezszypułkowy *Quercus petraea* z domieszką sosny zwyczajnej *Pinus sylvestris*. W warstwie krzewów występuje kruszyna pospolita *Frangula alnus*, jarzab pospolity *Sorbus aucuparia* oraz podrost drzew. W runie, poza obfitym występowaniem borówki czernicy *Vaccinium myrtillus*, licznie występuje również śmiełek pogięty *Deschampsia flexusa*, orlica pospolita *Pteridium aquilinum*, siódmaczek leśny *Trientalis europaea*, pszeniec zwyczajny *Melampyrum pratense* i konwalijka dwulistna *Maianthemum bifolium* (za: *Operat ochrony szaty roślinnej Przemkowskiego Parku Krajobrazowego*, 2015).

Potencjalne zagrożenia dla siedliska:

- znaczne prześwietlenie drzewostanu i zakwaszenie podłoża, które jest przyczyną ekspansji borówki czernicy *Vaccinium myrtillus* oraz czeremchy amerykańskiej *Padus serotina*;
- obecność sztucznie wprowadzonego buka zwyczajnego *Fagus sylvatica* w podszycie, wpływającego negatywnie na warunki świetlne siedliska;
- zbyt małe zasoby martwego drewna w siedlisku.

Sposoby minimalizacji zagrożeń dla zidentyfikowanych płatów siedliska:

- w ramach prac gospodarczych w wydz. 148 i obr. les. Przemków należy usuwać gatunki obce ekologicznie (sosnę zwyczajną *Pinus sylvestris* i świerka pospolitego *Picea abies*) i zwiększać udział dębu bezszypułkowego *Quercus petraea* (Plan

ochrony Przemkowskiego Parku Krajobrazowego). Grubiznę drzew iglastych należy usunąć poza teren obszaru Natura 2000;

- eliminować podrost buka zwyczajnego *Fagus sylvatica* w wydzieleniach 30 f i 31 a obr. les. Przemków (Plan ochrony Przemkowskiego Parku Krajobrazowego);
- pozostawianie części drzewostanów, w tym grup i kęp drzew, do zesterzenia się i naturalnego, samoistnego rozpadu;
- zachowanie i odtwarzanie zasobów martwego drewna i drzew biocenotycznych, także poza płatami o których mowa wyżej, przy uwzględnieniu zarówno odpowiedniej ilości martwego drewna jak i jego zróżnicowanej struktury, w tym odpowiednie zróżnicowanie form martwego drewna (drzewa stojące, leżące grube kłody w różnych stadiach rozkładu).

***91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnetum glutinoso-incanae*) i olsy źródliskowe**

Największe i najlepiej zachowane płaty łąg olszowo-jesionowych *Fraxino-Alnetum* oraz olsów porzeczkowych *Ribeso nigri-Alnetum* notowane były w granicach rezerwatów przyrody „Łęgi Źródliskowe koło Przemkowa” i „Stawy Przemkowskie”, gdzie tworzą zwarte kompleksy leśne. Występują one w zastoiskach wód, zabagnieniach, źródliskach i wzdłuż małych cieków. Olsy porzeczkowe *Ribeso nigri-Alnetum* wykształciły się na niewielkich powierzchniach w kompleksach z łągami jesionowo-olszowymi *Fraxino-Alnetum*, zaś na ich obrzeżach niektóre fragmenty olsów nawiązują do olsów źródliskowych i charakteryzują się wiosennymi pojawami śledziennicy skrętolistnej *Chrysosplenium alternifolium*. Są jednak wykształcone fragmentarycznie na obrzeżach olsów porzeczkowych i niemożliwe jest wyznaczenie ich oddzielnych płatów. Większe zadrzewienia olszowe często występują również na błotnistych, śródpolnych wysiękach wód, a w takich płatach brak jest wyraźnej struktury kępkowo-dolinkowej. Niewielkie powierzchnie łąg występują w całym pasie terenu od Piotrowic do Krępej, gdzie stanowią kolejny etap naturalnej sukcesji na glebach pobagiennych. Wyznacznikiem tego typu siedliska przyrodniczego jest olsza czarna *Alnus glutinosa*, w niewielkiej domieszce występują w nim inne gatunki drzew liściastych, jak jesion wyniosły *Fraxinus excelsior*, dąb szypułkowy *Quercus robur* i brzoza brodawkowata *Betula pendula*. Runo łąg jest charakterystyczne dla lasów wilgotnych, choć w miejscach o wysokim poziomie wody gruntowej miejsce gatunków siedlisk żyznych zajmują gatunki szuwarowe: liczne turzyce *Carex* sp., trzcina pospolita *Phragmites australis* i kosaciec żółty *Iris pseudoacorus*. W efekcie niekorzystnych zmian stosunków wodnych, płaty olsu porzeczkowego tracą czasem swoją kępkowo-dolinkową strukturę i upodobniają się do zbiorowiska *Fraxino-Alnetum*, jednak od tych układów odróżnia je brak jesionu (za: *Operat ochrony szaty roślinnej Przemkowskiego Parku Krajobrazowego*, 2015).

Potencjalne zagrożenia dla siedliska:

- obniżenie poziomu wód gruntowych i erozja następująca w wyniku regulacji cieków;
- usuwanie zadrzewień nad brzegami wód;
- wprowadzanie gatunków obcych geograficznie i ekologicznie;
- ograniczenie zasobów murszejącego drewna.

Sposoby minimalizacji zagrożeń dla zidentyfikowanych płatów siedliska:

- poprawę stanu ochrony łągów można osiągnąć pośrednio poprzez renaturalizację cieków, z którym są związane;
- budowa mikropiętrzeń małej retencji na sztucznych rowach może poprawić stan stosunków wodnych w siedlisku;
- przy właściwych warunkach wodnych najlepszą metodą ochrony łągów jest ochrona bierna najcenniejszych i najlepiej zachowanych płatów siedliska, zwłaszcza w niewielkich pasach nad ciekami wodnymi oraz w strefach źródliskowych;
- w przypadku zagospodarowania rębniami złożonymi należy położyć nacisk na zachowanie i odtwarzanie zasobów rozkładającego się drewna oraz pozostawianie w stanie nienaruszonym 5% drzewostanów; nie eliminować starych brzoź, osik, olsz i grabów (gatunki dziuplotwórcze);
- w składzie gatunkowym odnowień uwzględniać udział jesionu, wiązu i dębu;
- eliminować gatunki obcego pochodzenia, jak topola kanadyjska, klon jesionolistny;
- tolerować lokalne zabagnianie się z naturalnych przyczyn, w tym wynikające z działalności bobrów.

91T0 Sosnowy bór chrobotkowy (*Cladonio-Pinetum* i *chrobotkowa postać Peucedano-Pinetum*)

Siedlisko sosnowego boru chrobotkowego notowano tylko w jednym wydzieleniu leśnym w obszarze Natura 2000 Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015, gdzie stanowi przedmiot ochrony. Siedlisko zajmuje szczyt wzniesienia wydmowego na siedlisku boru świeżego z glebą bielicową właściwą. Drzewostan na siedlisku buduje sosna wraz z brzozą brodawkowatą o słabym zwarcie. Runo boru buduje szereg gatunków porostów z rodzaju *Cladonia* (*C. rangiferina*, *C. arbuscula*, *C. mitis*, *C. gracilis*, *C. coccifera*) oraz płucnica islandzka *Cetraria islandica* decydując o charakterystycznym szarym zabarwieniu runa. Z porostami współwystępuje głównie rokit pospolity *Pleurozium schreberi* i knotnik zwisty *Pohlia nutans* oraz widłoząb falisty *Dicranum polysetum*. Stan ochrony siedliska oceniono jako niezadowalający, z uwagi na słabą kondycję plech porostów, zbyt niski wiek drzewostanu oraz niewielką ilość drewna martwego z naturalnego opadu.

Zidentyfikowane zagrożenia dla siedliska (zgodnie z pzo dla obszaru Natura 2000 Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015):

- uszkodzanie warstwy runa w trakcie gospodarczego użytkowania powierzchni siedliska (istniejące);
- w wyniku sukcesji naturalnej następuje intensywne wkraczanie na siedlisko gatunków drzewiastych, takich jak sosna *Pinus sylvestris* i brzoza *Betula pendula*.

Proponowane działania ograniczające zagrożenia dla siedliska (zgodnie z pzo dla obszaru Natura 2000 Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015):

- pozostawienie wydzielenia leśnego 282 f (obr. les. Przemków) z siedliskiem bez zabiegów gospodarczych.

V.1.2. CHARAKTERYSTYKA SIEDLISK NIELEŚNYCH

2330 Wydmę śródlądowe z murawami napiaskowymi (*Corynephorus, Agrostis*)

Siedlisko występuje w obrębie obszaru Natura 2000 Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015, gdzie stanowi przedmiot ochrony. Zidentyfikowane płaty w obrębie tzw. Pustyni Kozłowskiej, której większa część zlokalizowana jest w zasięgu Nadleśnictwa Przemków, charakteryzują się dobrym stopniem zachowania. Siedlisko ograniczone jest do miejsc gdzie prowadzono niegdyś największą aktywność związaną z działaniem poligonu - mechaniczne rozjeżdżanie, eksplozje. W części centralnej niemal całkowicie pozbawione roślinności. Na obrzeżach oraz w niektórych fragmentach w większych ilościach rośnie trzęślica modra *Molinia caerulea*, pojawia się również szczotlicha siwa *Corynephorus canescens*, wrzos *Calluna vulgaris* oraz gatunki mszaków, głównie płonnik włosisty *Polytrichum piliferum*. Wiosną obserwuje się kilka gatunków terofitów, m.in.: chroszcz nagołodygowy *Teesdalia nudicaulis* i sperek wiosenny *Spergula morisonii*. Mniejsze fragmenty płatów siedliska w wyniku ustania czynników zaburzających przekształciły się we wrzosowiska.

Zidentyfikowane zagrożenia dla siedliska (zgodnie z pzo dla obszaru Natura 2000 Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015):

- sukcesywne zarastanie powierzchni siedliska przez gatunki drzewiaste (sosna, brzoza) oraz wrzos (istniejące);
- istnieje prawdopodobieństwo nielegalnego pozyskiwania złóż piasku na wydmach przez lokalną ludność (potencjalne);
- rozjeżdżanie powierzchni siedliska w trakcie nielegalnych wjazdów pojazdów mechanicznych (potencjalne).

Proponowane działania ograniczające zagrożenia dla siedliska (zgodnie z pzo dla obszaru Natura 2000 Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015):

- przeciwdziałanie sukcesji wtórnej poprzez usuwanie gatunków drzewiastych (sosny *Pinus sylvestris*, brzozy *Betula pendula*) z powierzchni całego siedliska z usunięciem biomasy poza teren siedliska.

4030 Suche wrzosowiska (*Calluno-Genistion*, *Pohlio Callunion*, *Calluno-Arctostaphylion*)

Siedlisko występuje w obrębie obszaru Natura 2000 Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015, gdzie stanowi przedmiot ochrony. Reprezentowane jest przez wrzosowisko knotnikowe *Pohlio-Callunetum*. Zbiorowiska te rijażą się na ubogich, kwaśnych i piaszczystych glebach o pH 4,5–5,0 i mają dość szeroką tolerancję w stosunku do wilgotności podłoża – poziom wody gruntowej może wahać się od 0,5 do 3 m. Zbiorowisko ma tu charakter półnaturalny i zajmuje powierzchnie popolygonowe, gdzie dochodziło do mechanicznego niszczenia roślinności – rozjeżdżania przez pojazdy, wycinania roślinności drzewiastej oraz pożarów. Może również rijaż się na obrzeżach lasów, wzdłuż dróg i szlaków komunikacyjnych, na nasłonecznionych skarpach i wzdłuż linii oddziałowych, w pasie o szerokości od 1,5 do 10 m. Dominuje tu wrzos zwyczajny *Calluna vulgaris*, ponadto licznie występuje mietlica pospolita *Agrostis capillaris*, kostrzewa owcza *Festuca rubra*, jatrzębiec kosmaczek *Hieracium pilosella*. W niektórych miejscach (bardziej wilgotnych) rośnie trzęślica modra *Molinia caerulea* – niekiedy licznie. Charakterystyczna jest bogata w gatunki i dobrze rinięta warstwa mszysto-porostowa.

Zidentyfikowane zagrożenia dla siedliska (zgodnie z pzo dla obszaru Natura 2000 Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015):

- sukcesywne zarastanie powierzchni siedliska przez gatunki drzewiaste (sosna, brzoza);
- ekspansja czeremchy amerykańskiej;
- zaniechanie użytkowania dla celów wojskowych;
- potencjalne wykorzystanie powierzchni siedliska do celów gospodarczych poprzez wprowadzenie odnowień na powierzchni siedliska.

Proponowane działania ograniczające zagrożenia dla siedliska (zgodnie z pzo dla obszaru Natura 2000 Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015):

- usuwanie gatunków drzewiastych z powierzchni siedliska oraz zmniejszenie na nim udziału już istniejących naturalnych odnowień drzew;
- objęcie gruntów leśnych z zachowanymi płatami siedliska przyrodniczego szczególną ochroną;

- kontrola siedliska oceniająca skuteczność podejmowanych działań z zakresu przeciwdziałania sukcesji wtórnej na siedlisku.

6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*)

Zmiennowilgotne łąki olszewnikowo-trzęślicowe (*Selino-Molinietum*) notowane były w granicach rezerwatu przyrody „Łęgi Źródłiskowe koło Przemkowa”, na terenie Przemkowskiego Parku Krajobrazowego. Łąki te odznaczają się stałym udziałem trzęślicy modrej *Molinia caerulea*, która ma jednak małą wartość diagnostyczną. Gatunki reprezentatywne dla tego typu biotopu to: kosaciec syberyjski *Iris sibirica*, goryczka wąskolistna *Gentiana pneumonanthe*, olszewnik kminkolistny *Selinum carvifolia*, mieczyk dachówkowaty *Gladiolus imbricatus*, goździk pyszny *Dianthus superbus*, nasięźrzał pospolity *Ophioglossum vulgatum*, przytulia północna *Galium boreale*, okrzyń łąkowy *Laserpitium prutenicum*, czarcikęs łąkowy *Succisa pratensis*, sierpik barwierski *Serratula tinctoria*, oman wierzbolistny *Inula salicina* i bukwnica zwyczajna *Betonica officinalis*. Ważnym czynnikiem wpływającym na wykształcenie się łąk olszewnikowo-trzęślicowych jest ich ekstensywne użytkowanie.

Zidentyfikowane zagrożenia dla siedliska (zgodnie z planem ochrony Przemkowskiego Parku Krajobrazowego):

- zaburzenia właściwych stosunków wodnych na siedliskach hydrogenicznych;
- sukcesja roślinności związana z ograniczeniem lub porzuceniem użytkowania;
- zbyt intensywne użytkowanie powodujące uproszczenie struktury gatunkowej i zmniejszenie bioróżnorodności;
- wypalanie traw.

Proponowane działania ograniczające zagrożenia dla siedliska (zgodnie z planem ochrony Przemkowskiego Parku Krajobrazowego):

- kontynuacja ekstensywnego użytkowania kośnego siedliska, w jednym pokosie na wysokość 5-15 cm, w terminie od 15 czerwca do 30 września, z usunięciem pozyskanej biomasy poza teren rezerwatu.

6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*)

Łąki rajgrasowe *Arrhenatheretum elatioris* notowane były w niewielkich płatach rozproszonych na terenie Przemkowskiego Parku Krajobrazowego, w rejonie Szklarek, Pokrzywnej i Piotrowic. Są to zwykle zbiorowiska z dominacją traw i ubogie pod względem udziału bylin, z nielicznymi wyjątkami w obniżeniach terenu i otoczeniu wysięków, gdzie upodobniają się do łąk wilgotnych i zmiennowilgotnych, przy zachowaniu gatunków charakterystycznych dla łąk świeżych. Stosunkowo najlepiej zachowane są łąki śródleśne – użytkowane w sposób właściwy i izolowane od gatunków ruderalnych. Dominującymi

gatunkami są rajgras wyniosły *Arrhenatherum elatius*, kupkówka pospolita *Dactylis glomerata*, stokłosa miękka *Bromus hordeaceus*. Towarzyszą im liczne gatunki roślin dwuliściennych, jak barszcz zwyczajny *Heracleum sphondylium*, bodziszek łąkowy *Geranium pratense*, jastrun właściwy *Leucanthemum vulgare*, przytulia właściwa *Galium mollugo* czy dzwonek rozpierchły *Campanula patula*. Łąki te charakteryzuje również duży udział roślin motylkowych, np.: groszek łąkowy *Lathyrus pratensis*, komonica pospolita *Lotus corniculatus* i koniczyna łąkowa *Trifolium pratense*. Warstwa mszysta jest bardzo słabo rinięta. Łąki rajgrasowe rijają się na potencjalnych siedliskach lasów grądowych oraz na najsuchszych siedliskach łągowych, najczęściej na obrzeżach dolin i wilgotnych kotlin.

Zidentyfikowane zagrożenia dla siedliska (zgodnie z planem ochrony Przemkowskiego Parku Krajobrazowego):

- zaburzenia właściwych stosunków wodnych na siedliskach hydrogenicznych;
- sukcesja roślinności związana z ograniczeniem lub porzuceniem użytkowania;
- zbyt intensywne użytkowanie powodujące uproszczenie struktury gatunkowej i zmniejszenie bioróżnorodności;
- wypalanie traw;
- przekształcanie łąk w grunty orne;
- zalesianie terenów otwartych;
- wykorzystywanie gruntów na cele produkcyjno-składowe lub budowlane powodujące antropogeniczne zmniejszenie spójności siedlisk;
- obce gatunki inwazyjne, m.in. nawłóć *Solidago* sp., rdestowce *Reynoutria* sp., barszcz Sosnowskiego *Heracleum sosnowskyi*.

Proponowane działania ograniczające zagrożenia dla siedliska (zgodnie z planem ochrony Przemkowskiego Parku Krajobrazowego):

- prowadzenie ekstensywnej gospodarki kośnej; koszenie łąk maksymalnie dwa razy w roku, należy rozpocząć od 15 czerwca a zakończyć wykaszanie do 31 grudnia; w okresie od 15 czerwca do 31 lipca nie może być skoszone więcej niż 10-30% powierzchni łąk, z pozostawieniem 5-10% powierzchni działki nieskoszonej, w każdym roku innej; nie jest wskazane zbyt niskie koszenie (5-15 cm) i intensywne wypasanie; zebrana biomasa powinna zostać usunięta z łąki w terminie do 2 tygodni po pokosie; nie należy kosić okrężnie od zewnątrz do środka koszonej powierzchni; wypas należy rozpocząć od 1 maja zakończyć do 15 października;
- należy eliminować gatunki roślin uznanych za inwazyjne, obce florze polskiej, obce ekologicznie;
- nie wskazane są zmiany sposobu zagospodarowania łąk i terenów otwartych na grunty orne lub zalesione oraz zabudowane.

7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzeria-Caricetea*)

Siedlisko notowane na gruntach w zarządzie nadleśnictwa w granicach Przemkowskiego Parku Krajobrazowego na niewielkich powierzchniach śródleśnych w otoczeniu rezerwatu przyrody „Buczyna Piotrowicka” (tzw. Krowie lub Chłodne Bagna) oraz na terenie leśnictwa Cegielnia (tzw. Mokrsko). Płat zlokalizowany w wydz. 120 g, f obrębu Przemków stanowi przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 Buczyna Szprotawsko-Piotrowicka PLH080007. Struktura fitocenozy na stanowisku jest dwuwarstwowa, ze słabiej zaznaczoną warstwą zielną, składającą się z traw i turzyc, m.in. turzycy pospolitej *Carex nigra*, wąkroty zwyczajnej *Hydrocotyle vulgaris*, wełnianki wąskolistnej *Eriophorum angustifolium*. Warstwa mszysta jest silnie zwarta, tworzona przez różne gatunki torfowców. Z charakterystycznych dla tego siedliska roślin zielnych zidentyfikowano wełniankę szerokolistną *Eriophorum latifolium* i rosiczkę pośrednią *Drosera rotundifolia*. Struktura siedliska została poważnie naruszona na skutek wykonania rabatowałków w ramach niegdyś prowadzonej gospodarki leśnej. Aktualnie, bruzdy są wypełnione wodą, a na ich brzegach licznie rijają się mchy. Na wałkach pojawił się nalot gatunków drzewiastych: sosny zwyczajnej *Pinus sylvestris*, brzozy brodawkowatej *Betula pendula* i olszy czarnej *Alnus glutinosa* w postaci pojedynczych drzew. Płaty siedliska zlokalizowane na terenie leśnictwa Cegielnia są dobrze zachowane i właściwie ukształtowane pod względem florystycznym. Dominują w nich torfowce *Sphagnum* sp. i wełnianka wąskolistna *Eriophorum angustifolium*, licznie występują również rosiczki: okrągłolistna *Drosera rotundifolia* i pośrednia *D. intermedia* oraz pływacze: mniejszy *Utricularia minor* i zwyczajny *U. vulgaris*.

Zidentyfikowane zagrożenia dla siedliska (zgodnie z planem ochrony Przemkowskiego Parku Krajobrazowego):

- zmiany stosunków wodnych i troficznych;
- obniżanie poziomu wód gruntowych, niekorzystny bilans opadów atmosferycznych;
- zanieczyszczenia chemiczne;
- eutrofizacja;
- wydeptywanie;
- sukcesja naturalna;
- gatunki ekspansywne i obce gatunki inwazyjne.

Proponowane działania ograniczające zagrożenia dla siedliska (zgodnie z planem ochrony Przemkowskiego Parku Krajobrazowego):

- utrzymać ochronę bierną torfowiska przejściowego zlokalizowanego w wydzieleniu 120 g, f obr. les. Przemków. Należy zaprzestać czyszczenia i pogłębiania okolicznych

rowów melioracyjnych, aby mogły wypłyć się i zarosnąć roślinnością (*Plan ochrony Przemkowskiego Parku Krajobrazowego*);

- ustawienie zastawek na rowach melioracyjnych w wydz. 120 c, d obr. les. Przemków w celu zmniejszenia odpływu wody z powierzchni torfowiska przejściowego (*Plan ochrony Przemkowskiego Parku Krajobrazowego*);
- usunięcie nalotu drzew z powierzchni siedliska przyrodniczego w wydz. 120 g, f obr. les. Przemków. Wycięte drzewa należy usunąć poza płat torfowiska (*Plan ochrony Przemkowskiego Parku Krajobrazowego*);
- zachowanie naturalnego poziomu wody, a jeżeli został on obniżony, to przywrócenie do stanu pierwotnego lub maksymalnie mu bliskiego, np. poprzez ustawienie zastawek na rowach melioracyjnych w celu zmniejszenia odpływu wody z powierzchni torfowiska;
- kompleksowa ochrona układu torfowiskowego, w tym warunków hydrologicznych;
- nieprzeprowadzanie cięć zupełnych w bezpośredniej zlewni torfowiska oraz nie zrzucanie na jego powierzchni gałęzi i ściętych drzew;
- sukcesywne wycinanie pojawiających się krzewów i podrostów drzew (głównie sosny i brzozy), a w niektórych przypadkach koszenie (głównie trzciny *Phragmites* spp.) – wycięte drzewa oraz biomasę należy usunąć poza płat torfowiska;
- w miejscach udostępnionych np. do celów edukacyjnych utrzymywanie kładek zabezpieczających przed wydeptywaniem.

V.1.1. PAŃSTWOWY MONITORING SIEDLISK PRZYRODNICZYCH

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska prowadzony jest monitoring siedlisk przyrodniczych. W latach 2006-2014 projekt ten realizowany był w całości przez Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk. W latach 2016-2018 monitoring realizowany był na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska przez konsorcjum: Instytut Badawczy Leśnictwa, Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej, Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk, Instytut Ochrony Środowiska Państwowego Instytut Badawczy oraz TAXUS IT Sp. z o. o. i finansowany ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. W latach 2020-2021 prowadzono badania monitoringowe siedlisk przyrodniczych, były to prace kontynuujące badania z lat 2016-2018, zleceniodawcą był GIOŚ, wykonawcą było konsorcjum w takim samym składzie jak w latach poprzednich.

Tab. 25. Zestawienie wyników monitoringu siedlisk przyrodniczych prowadzonego w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków

Lokalizacja stanowiska	Obszar Natura 2000	Kod siedliska	Nazwa stanowiska	Rok badań	Ocena ogólna	Perspektywy zachowania	Specyficzna struktura i funkcje siedliska	Powierzchnia siedliska	Uwagi GIOŚ
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków - dane wrażliwe	Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015	2330	Pustynia Kozłowska I	2017	U1	U1	U1	FV	Ocena U1 wynika z braku aktywnych procesów eolicznych oraz z niewielkiej liczby gatunków charakterystycznych. Zagrożeniem jest zarastanie drzewami i krzewami, sukcesja roślinności. Proponowane działania ochronne: usuwanie podrostu drzew i krzewów.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków - dane wrażliwe	Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015	2330	Pustynia Kozłowska II	2017	U1	U1	U1	FV	Stanowisko nowe. Ocena początkowa. Występują 3 gatunki charakterystyczne uwzględnione w metodyce oraz jeden gatunek obcy (czeremcha amerykańska <i>Padus serotina</i>). Na stanowisko wkracza podrost drzew i krzewów oraz wrzos. Na stanowisko wkracza podrost drzew i krzewów oraz wrzos
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków - dane wrażliwe	Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015	2330	Pustynia Kozłowska III	2017	U1	U1	FV	FV	Murawa dobrze wykształcona, z obecnością licznych gatunków porostów. Mimo to zarastanie siedliska lasem nie pozwala na wystawienie właściwej oceny perspektyw ochrony. Ocenę ogólną obniżono do stopnia U1.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków - dane wrażliwe	Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015	4030	Przemków I	2011	U1	U1	U1	U1	Główne zagrożenie i oddziaływanie czyli sukcesja wtórna wynikająca z zaprzestania użytkowania poligonu, w bieżącym roku została czasowo zahamowana przez pożar, jednak w dłuższej perspektywie zagrożenie będzie istniało, a ochrona wrzosowiska będzie wymagała ochrony czynnej.
				2016	U1	U1	U1	FV	
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków - dane wrażliwe	Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015	4030	Przemków II	2011	U1	FV	U1	FV	Ocena siedliska obniżona ze względu na obcy geograficznie i ekspansywny gatunek mchu krzywoszczeń przywłoka <i>Campylopus introflexus</i> . Usunięcie nalotu drzew i krzewów podnosi wartości w perspektywie trwania tego siedliska, ale obecność neofitycznego mszaka obniża jego wartość. Mech ten usuwany z okolicznych stanowisk (poza monitoringiem) poprzez wypalanie nadal nie ustępuje. Dlatego obecnie jest istotnym zagrożeniem dla flory organizmów zarodnikowych typowych dla tego siedliska.
				2016	U1	FV	U1	FV	
				2021	U1	U1	U1	FV	
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków - dane wrażliwe	Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015	4030	Przemków III	2011	U1	U1	U1	U1	W porównaniu z poprzednim monitoringiem nastąpiła poprawa odnośnie usunięcia nalotu drzew, usunięcia drzew z warstwy A i B. Sporadycznie pojawiają się siewki <i>Pinus sylvestris</i> i <i>Padus serotina</i> . Na jednym ze stanowisk monitoringowych utrzymuje się również obcy geograficznie mech krzywoszczeń przywłoka <i>Campylopus introflexus</i> .
				2016	U2	U1	U2	U1	
				2021	U1	U1	U1	U1	

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

Lokalizacja stanowiska	Obszar Natura 2000	Kod siedliska	Nazwa stanowiska	Rok badań	Ocena ogólna	Perspektywy zachowania	Specyficzna struktura i funkcje siedliska	Powierzchnia siedliska	Uwagi GIOŚ
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków - dane wrażliwe	Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015	4030	Przemków IV	2011	U2	U1	U2	U2	Stanowisko wycofane z monitoringu – w pobliżu znajdują się inne stanowiska monitoringowe.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków - dane wrażliwe	Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015	4030	Przemków V	2011	U2	U1	U2	U1	Sukcesja drzew na stanowisku bardzo zaawansowana.
				2016	U2	U1	U2	U1	
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków - dane wrażliwe	Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015	4030	Przemków VI	2011	U1	U1	U1	U1	Powierzchnia porośnięta częściowo przez drzewa rodzime brzozę i sosnę. Płat siedliska ciekawy do obserwacji w ramach monitoringu ze względu na brak wnikania gatunków obcych od roku 2011, co wynika ze wzrostu udziału pokrycia rodzimych mszaków o ok. 50%. Mszaki z jednej strony zahamowały rozwój młodych osobników wrzosu, ale z drugiej strony ograniczyły wnikanie gatunków obcych zarówno roślin naczyniowych jak i zarodnikowych.
				2016	-	-	-	-	
				2021	U1	U1	U1	U1	
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków - dane wrażliwe	Buczyna Szprotawsko-Piotrowicka PLH080007	9130	Buczyna Piotrowicka I	2013	U1	FV	U1	XX	Buczyna ze starym, 167-letnim drzewostanem w rezerwacie „Buczyna Piotrowicka”. Zbiorowisko ze zwarta warstwa drzew i słabo wykształconym runem. Nie zidentyfikowano zagrożeń.
				2018	FV	FV	FV	FV	
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków - dane wrażliwe	Buczyna Szprotawsko-Piotrowicka PLH080007	9130	Buczyna Piotrowicka II	2013	U1	FV	U1	XX	Buczyna z terenu rezerwatu „Buczyn Piotrowicka” z wielopiętrowym 172-letnim drzewostanem. Zbiorowisko ze zwarta warstwa koron i słabo wykształconym runem.
				2018	FV	FV	FV	FV	
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków - dane wrażliwe	Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015	91T0	275f	2008	U1	U1	U1	U1	Stanowisko wycofane z monitoringu – w pobliżu znajdują się inne stanowiska monitoringowe. Jest to obecnie forma zdegradowanego boru suchego z zachowanym miejscami runem chrobotkowym. Runo chrobotkowe jest zdegradowane. Szczątkowe płaty występują w znacznym rozproszeniu. Na siedlisko negatywnie wpływa wzrost zanieczyszczenia powietrza oraz użyźnienie podłoża.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków - dane wrażliwe	-	91T0	121c	2014	U2	U2	U2	U2	Stanowisko wycofane z monitoringu – zbyt daleko posunięta degradacja siedliska. Wzrost zanieczyszczenia powietrza. Bardzo duża penetracja terenu przez lokalną ludność. Zbieractwo grzybów i zadeptywanie plech chrobotków. Użyźnienie siedliska w wyniku dekompozycji igieł sosnowych i drewna.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

Lokalizacja stanowiska	Obszar Natura 2000	Kod siedliska	Nazwa stanowiska	Rok badań	Ocena ogólna	Perspektywy zachowania	Specyficzna struktura i funkcje siedliska	Powierzchnia siedliska	Uwagi GIOŚ
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków - dane wrażliwe	-	91T0	122g	2021	U1	FV	U1	FV	Działania ochrony czynnej powinny polegać na usuwaniu całości drewna powstałego przy cięciach pielęgnacyjnych. Należy utrzymywać dobre nasświetlenie drzewostanu. Ocenę obniżono ze względu na młody wiek drzewostanu, pomimo oceny właściwej wskaźników kardynalnych.

V.2. OBSZARY O SZCZEGÓLNYCH WALORACH PRZYRODNICZYCH

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków występuje wiele obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych. Najcenniejsze z nich objęto prawnymi formami ochrony przyrody, co zostało opisane we wcześniejszych rozdziałach. Poniżej zostały opisane pozostałe obszary o wyróżniających się walorach przyrodniczych. Informacje o obszarach cennych pochodzą głównie z inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczych, obowiązujących dokumentów planistycznych gmin w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa oraz danych literaturowych i propozycji zgłaszanych przez stronę społeczną.

Obiekty geomorfologiczne:

(za: *Operat ochrony przyrody nieożywionej Przemkowskiego Parku Krajobrazowego*, 2015)

Morena Chocianowska jest to ciąg wzniesień moreny akumulacyjnej, pochodzącej prawdopodobnie z recesywnej fazy zlodowacenia Odry. Powstała wskutek osadzania materiału glacialnego na wododziale między Szprotawą, Czarną Wodą i Bobrem. Wzniesienia zbudowane są z gliny morenowej, zawierającej w przewodzie piaski, żwiry i głązy morenowe. Na powierzchni osad lessowy niewielkiej miąższości.

Wydmę okolic Wilkocina jest to największy w Przemkowskim Parku Krajobrazowym zespół wydm, w tym ich ciągi, a także obniżenia deflacyjne między wydmami. Formy zbudowane z przewianych piasków o dobrym stopniu wysortowania ze specyficznymi strukturami sedymentacyjnymi charakterystycznymi dla akumulacji eolicznej, o charakterystycznym dla obszarów śródlądowych, parabolicznym kształcie i z orientacją zgodną z przeważającym, zachodnim kierunkiem wiatru. Wysokości względne tych wydm przekraczać mogą kilkanaście metrów.

Góra Pasternik jest to złożona morfologicznie śródlądowa wydma paraboliczna, której grzbiet powstał z połączenia co najmniej trzech form. Jej przedłużeniem w kierunku północnym jest Piaszczysta Górka, ich łączna długość wynosi ponad 3,5 km. Wydma w najwyższym punkcie ma około 24 m wysokości względnej i 187,4 m n.p.m. Zalicza się do najwyższych wzniesień wydmowych na Dolnym Śląsku i jednych z najwyższych wydm śródlądowych w Polsce.

Dolina Szprotawy i Stawy Przemkowskie reprezentują krajobraz płaskodennej doliny rzeki nizinnej. Fragment doliny założony jest nad kopalnym, kotlinowatym obniżeniem rozcinającym osady neogenu, wypełnionym serią osadów czwartorzędowych o miąższości do 210 m. Koryto Szprotawy, o szerokości do 10 m, w stanie naturalnym miało tendencję do meandrowania i zmian swojego przebiegu. Po przeprowadzonych regulacjach przyjmuje dopływy boczne głównie w postaci rowów melioracyjnych i płynie łagodnymi zakolami. Leniwy nurt cieków nie powoduje transportu rumowiska grubofrakcyjnego, stąd dna rzek

mają z reguły muliste dno. Sztucznie uformowane zagłębienia Stawów Przemkowskich i innych mniejszych zbiorników wykorzystują po części istniejące wcześniej misy jeziorne lub zagłębienia bezodpływowe. Są także miejscem akumulacji rumowiska rzeczno, podlegając sukcesywnemu zamulaniu.

Odsłonięcia w nieczynnej kopalni kruszywa w Przemkowie jest to zespół wyrobisk w rejonie Przemkowa powstałych w wyniku eksploatacji kruszywa. Eksploatacja kruszywa odbywała się w obrębie materiału glacialnego i fluwioglacialnego, naruszyła kształt poszczególnych wzniesień moreny chocianowskiej. W różnych poziomach eksploatacyjnych wydobywano głównie żwiry i piaski. Na szczególną uwagę zasługuje fragment ściany, w której odsłania się miększy poziom zbudowany z grubokruchowych żwirów i głazów (otoczaków), prawdopodobnie relikwitu żwirowego koryta wysokoenergetycznej rzeki roztokowej.

Pustynia Kozłowska. Położony na granicy Nadleśnictwa Przemków i Nadleśnictwa Chocianów rozległy obszar wrzosowisk i muraw napiaskowych. Siedliska te chronione są w ramach obszaru Natura 2000 Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015.

V.3. WAŻNIEJSZE OBIEKTY I MIEJSCA O WARTOŚCI HISTORYCZNEJ I KULTUROWEJ

Wykaz obiektów i obszarów (archeologicznych, historycznych i kulturowych) zlokalizowanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków opracowano w oparciu o dane udostępnione przez Narodowy Instytut Dziedzictwa (NID) wg stanu rejestrów z 10 lipca 2023 r., danych Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków we Wrocławiu - rejestry z 15 marca 2021 r. (powiat bolesławiecki) i 28 października 2021 r. (powiat polkowicki), dokumentacji planistycznych gmin leżących w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa oraz materiałów zebranych podczas prac terenowych z lat 2022-2023, a także informacji przekazanych przez Nadleśnictwo Przemków. Wśród wszystkich zgromadzonych danych znalazła się duża część dotycząca obiektów wpisanych do wojewódzkiego rejestru zabytków, dlatego całe zestawienie wskazujące szczegółową lokalizację obiektów i obszarów cennych zlokalizowanych na gruntach w zarządzie nadleśnictwa zostało umieszczone w załącznikach do POP.

Zgodnie z Art. 7.3. Ustawy z dnia 28 września 1991 r. *o lasach* (t.j. Dz.U. 2023 poz. 1356 z późn. zm.) gospodarka leśna w lasach wpisanych do rejestru zabytków i w lasach, na terenie których znajdują się zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków, prowadzona jest w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, z uwzględnieniem przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o *ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (t.j. Dz.U. 2021 poz. 710) definiuje zabytek jako „nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową”, w tym zabytek archeologiczny jako „zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem” (art. 3). Formami ochrony zabytków są (art. 7): wpis do rejestru zabytków; wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa; uznanie za pomnik historii; utworzenie parku kulturowego; ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę (art. 19): zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia; innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków; parków kulturowych. Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy (art. 21). Na wniosek właściciela lub posiadacza zabytku wojewódzki konserwator zabytków przedstawia, w formie pisemnej, zalecenia konserwatorskie, określające sposób korzystania z zabytku, jego zabezpieczenia i wykonania prac konserwatorskich, a także zakres dopuszczalnych zmian, które mogą być wprowadzone w tym zabytku (art. 27). Osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, która zamierza realizować (art. 31): roboty ziemne lub dokonać zmiany charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, co doprowadzić może do przekształcenia lub zniszczenia zabytku archeologicznego jest obowiązana, z zastrzeżeniem art. 82a ust. 1, pokryć koszty badań archeologicznych oraz ich dokumentacji, jeżeli przeprowadzenie tych badań jest niezbędne w celu ochrony tych zabytków. Zakres i rodzaj niezbędnych badań archeologicznych, o których mowa w ust. 1a, ustala wojewódzki konserwator zabytków w drodze decyzji, wyłącznie w takim zakresie, w jakim roboty budowlane albo roboty ziemne lub zmiana charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, zniszczą lub uszkodzą zabytek archeologiczny.

Tab. 26. Wykaz obiektów historycznych i kulturowych zlokalizowanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków

Lp.	Typ obiektu	Lokalizacja		Nr rejestru zabytków	Opis obiektu (wg danych NID, WUOZ, DZPK)	Zapisy mpzp/studium
		obręb leśny, leśnictwo, oddz.	gmina, obręb ewid., działka			
Obiekty wpisane do rejestru zabytków (dane NID)						
1	Park przypałacowy	Szklarki 104 k, 106 a, d	Przemków Przemków 479/1, 480/3, 481, 482/2, 482/3, 482/4, 482/5, 482/6, 483, 484, 485 Przemków Szklarki 281/1, 281/2, 281/6, 281/7, 301, 303	A/3258/655/L z 22.12.1983; A/3258/655/L z 18.08.2010 GEZ gminy Przemków, nr 268	Park romantyczny, założony w latach 50. XIX w., przekształcony i powiększony o ogród neorenesansowy w latach 1894-97	<u>Studium uikzp:</u> Wszelkie działania inwestycyjne, modernizacyjne, remontowe, itp., zgodnie z obowiązującymi przepisami szczegółowymi, wymagać będą zgody lub co najmniej uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.
2	Strefa "A" ochrony konserwatorskiej / Strefa "OW" obserwacji archeologicznej	Szklarki 99 x-z, 104 c-n, p, 105 l-p, 106 a-d, 107 a-l	Przemków Szklarki 286, 294, 295, 296, 297, 298, 300, 301/2, 301/3, 301/4, 301/6, 302, 303	A/2680/633/L z 11.05.1982; A/2680/633/L z 27.07.2010 GEZ gminy Przemków, nr 267	Centrum miasta wraz z parkiem oraz osiedle pracowników dawnej huty i odlewni żeliwa.	W przypadku działań podjętych na stanowiskach archeologicznych muszą być przeprowadzone ratownicze badania archeologiczne, których koszty (nadzoru i badań wykopaliskowych) ponosi inwestor.

Lp.	Typ obiektu	Lokalizacja		Nr rejestru zabytków	Opis obiektu (wg danych NID, WUOZ, DZPK)	Zapisy mpzp/studium
		obręb leśny, leśnictwo, oddz.	gmina, obręb ewid., działka			
Pozostałe dobra materialne						
3	Nowożytny historyczny układ urbanistyczny kształtowany do 1945 r. Strefa "B" ochrony konserwatorskiej	Przemków 84 w-y	Przemków Przemków 1223, 1224, 1227	GEZ gminy Przemków, nr 77	Bezpośrednie otoczenie historycznego centrum miasta.	<u>Studium uikzp:</u> Wszelkie działania inwestycyjne, modernizacyjne, remontowe, itp., zgodnie z obowiązującymi przepisami szczegółowymi, wymagać będą zgody lub co najmniej uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.
4	Historyczny układ ruralistyczny wsi Ostaszów Strefa "B" ochrony konserwatorskiej	Nowy Dwór 94 p-z, ax-dx, 56 f-g, k, o-p, t, 57 r	Przemków Ostaszów 350/269, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364 Przemków Krępa 647/1	GEZ gminy Przemków, nr 46	Osada „Hierishagen” założona w latach 1933-1937	
5	Cmentarz poniemiecki	Nowy Dwór 11 h	Przemków Krępa 601/230	-	Nowy Dwór, cmentarz niemieckich mieszkańców wsi Zniszczony, znajdował się poza zabudową miejscowości, w kierunku zachodnim.	-
6	Cmentarz	Nowy Dwór 98 j	Przemków Łężce 1283	-	Przemków, cmentarz Zniszczony, znajdował się w północnej części miasta Przemkowa, poza zwartą zabudową miejscowości, przy drodze z Przemkowa do wsi Łężce.	-
7	Cmentarz	Szklarki 110 b	Przemków Szklarki 274/6	-	Szklarki, cmentarz Zniszczony, znajdował się poza zwartą zabudową miejscowości, w jej południowo-zachodniej części, przy drodze polnej.	-

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

Lp.	Typ obiektu	Lokalizacja		Nr rejestru zabytków	Opis obiektu (wg danych NID, WUOZ, DZPK)	Zapisy mpzp/studium
		obręb leśny, leśnictwo, oddz.	gmina, obręb ewid., działka			
8	Cmentarz lotników	Szklarki 99 t	Przemków Szklarki 300	-	Karpie, cmentarz lotników Zniszczony na przełomie lat 60 i 70-tych, zachowały się jedynie kamienie przypominające płyty nagrobkowe, znajdował się poza zabudową miejscowości, w kierunku wschodnim.	-
9	Cmentarz rodowy	Szklarki 107 c	Przemków Szklarki 286	GEZ gminy Przemków nr 273	Miejsce pochówku dla księżąt z rodu Schleswig-Holstein, właścicieli dóbr przemkowskich od połowy XIX w.	-
10	Pomnik	Wilkocin 193 w	Przemków Wilkocin 168/86	-	Pomnik podporucznika Batalionu Inżynieryjnego 658 z II wojny światowej Arnold Menzel, ur. 27.10.1919 r. w Szprotawie – zm. 28.02.1942 r. w obwodzie donieckim.	-
11	Cmentarz Studzianka	Biernatów 371 h	Gromadka Przemków 1515	-	Cmentarz nieistniejącej wsi Studzianka.	

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

Lp.	Typ obiektu	Lokalizacja		Nr rejestru zabytków	Opis obiektu (wg danych NID, WUOZ, DZPK)	Zapisy mpzp/studium
		obręb leśny, leśnictwo, oddz.	gmina, obręb ewid., działka			
12	Uroczysko-dawna miejscowość Studzianka	Biernatów 337 f, 371 n, 372 i	Gromadka Przemków 1515	-	Studzianka (niem. Armadebrunn) ¹² Miejscowość założona w 1. poł. XVIII w. (wcześniej być może posterunek graniczny) przy granicy dawnego Księstwa Głogowskiego. Położona przy starej drodze z Leszna Górnego do Chojnowa (Haynauer Strasse). Ucierpiała w wielkim pożarze lasu w sierpniu 1904 r. Na południe od wsi stacyjka kolejowa przy linii Legnica-Żagań (zniszczona po 1992 r.). Po 1945 r. wieś znajdowała się na terenie sowieckiego poligonu wojskowego, została doszczętnie zniszczona.	-
13	Uroczysko-dawna miejscowość Pogorzele	Cegielnia 186 m	Gromadka Przemków 90	-	Pogorzele (niem. Neuvorwerk Kr. Sprottau) ¹³ Miejscowość założona w 1. poł. XVIII w. Położona przy drodze z Przemkowa do Studzianki, dokładnie na linii Wałów Śląskich. Strawiona przez wielki pożar lasu w sierpniu 1904 r. W latach 30. XX w. odbudowana przez koncern tytoniowy Ph. Reemtsma z Hamburga jako wzorcowa osada robotników leśnych. Po 1945 r. wieś znajdowała się na terenie sowieckiego poligonu wojskowego, została zniszczona i obecnie pochłonięta przez las.	-

¹² Operat ochrony walorów kulturowych Przemkowskiego Parku Krajobrazowego, A. Grochowska, 2015 r.

¹³ Operat ochrony walorów kulturowych Przemkowskiego Parku Krajobrazowego, A. Grochowska, 2015 r.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

Lp.	Typ obiektu	Lokalizacja		Nr rejestru zabytków	Opis obiektu (wg danych NID, WUOZ, DZPK)	Zapisy mpzp/studium
		obręb leśny, leśnictwo, oddz.	gmina, obręb ewid., działka			
14	Bunkry w Wilkocinie	Wilkocin 212 c	Gromadka Przemków 106	-	Schron Dowodzenia Północnej Grupy Wojsk Armii Radzieckiej (SD PGWAR), kryptonim TUMAN Dwupoziomowy bunkier. Mieścił się w nim sztab dowodzenia i centrum łączności z wszystkimi grupami wojsk radzieckich zlokalizowanych w Europie Środkowej i Zachodniej. Obecnie bunkier jest nieużytkowany. Mnogość korytarzy i pomieszczeń stworzyła dogodne warunki zimowania nietoperzy. Bunkier udostępniony jest do zwiedzania poza okresem zimowym.	
15	Bunkry w Wilkocinie	Wilkocin 181 f, 182 h	Gromadka Przemków 1519	-	Zapaszowe stanowisko dowodzenia Zachodnim Teatrem Działań Wojennych (ZSD ZTDW), kryptonim SYRIUSZ	

V.4. ZADRZEWIENIA I ZAKRZACZENIA NA TERENACH ZARZĄDZANYCH PRZEZ NADLEŚNICTWO

Istnienie zadrzewień śródpolnych ma bardzo duże znaczenie dla roju fauny i flory otwartych przestrzeni oraz stref przejściowych. Wykorzystywane są jako miejsca odpoczynku podczas migracji dużych ssaków, chronią i wzbogacają glebę, są siedliskiem roślin i zwierząt, łagodzą susze, są schronieniem dla ssaków i innych zwierząt. Zadrzewienia i zakrzewienia mają pozytywny wpływ na „przełamywanie” monotoności krajobrazu polno-łąkowego. Zadrzewienia w formie liniowej (wzdłuż rowów i miedz) ograniczają również szkody powodowane przez erozję wietrzną na sąsiadujących polach. Ogólna powierzchnia zadrzewień i zakrzaceń na gruntach w zarządzie nadleśnictwa wynosi 90,61 ha.

V.5. CHARAKTERYSTYKA DRZEWOSTANÓW W ASPEKcie TYPOLOGII URZĄDZENIOWEJ

V.5.1. SIEDLISKOWE TYPY LASU

W Nadleśnictwie Przemków dominują siedliska borowe, obejmujące ponad 91% powierzchni leśnej. Niemal połowę lasów nadleśnictwa zajmują bory świeże (47,7%) oraz bory mieszane świeże (35,2%) i bory mieszane wilgotne (8,2%). Spośród siedlisk lasowych większe powierzchnie zajmują lasy mieszane świeże (2,9%), lasy mieszane wilgotne (2,1%) oraz lasy wilgotne (2%).

Tab. 27. Struktura powierzchniowa typów siedliskowych lasu wyróżnionych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków

TSL	Obręb Przemków/ Nadleśnictwo Przemków wg stanu na 1.01.2024 r. (PUL)	
	[ha]	[%]
BMB	4,85	0,03
BMŚW	5052,21	35,21
BMW	1171,93	8,17
BŚW	6840,62	47,68
BW	28,77	0,20
LMB	59,97	0,42
LMŚW	415,39	2,90
LMW	299,94	2,09
LŚW	156,25	1,09
LW	293,1	2,04
OL	24,78	0,17
Razem	14347,8	100,00

*grunty leśne zalesione i niezalesione

V.5.2. BOGACTWO GATUNKOWE I STRUKTURA PIONOWA DRZEWOSTANÓW

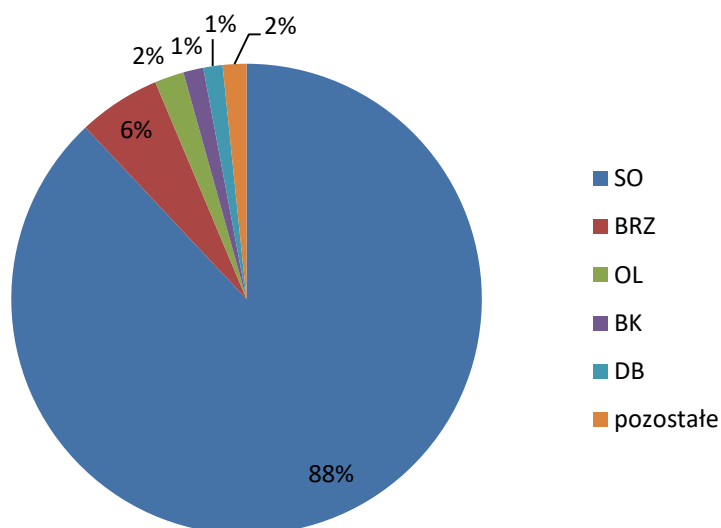
Bogactwo gatunkowe drzewostanów dobrze charakteryzuje liczba gatunków wchodzących w ich skład. Drzewostany można podzielić na: jednogatunkowe, dwugatunkowe, trzygatunkowe, cztero- i więcej gatunkowe (pod uwagę wzięto jedynie warstwę drzew tworzących I, II, i III piętro drzewostanu). Lasy Nadleśnictwa Przemków charakteryzują się niewielkim zróżnicowaniem gatunkowym, dominują drzewostany jedno- i dwugatunkowe (45% i 33,6%). Drzewostanów trzygatunkowych jest 13,2%, zaś najmniej cztero- i więcej gatunkowych (8,3%).

Tab. 28. Zestawienie powierzchni [ha] i miąższości [m³] drzewostanów wg grup wiekowych i bogactwa gatunkowego

Obręb, nadleśnictwo	Bogactwo gatunkowe, drzewostany	Powierzchnia* [ha]/miąższość [m ³]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Obręb Przemków / Nadleśnictwo Przemków	jednogatunkowe	1276,28	3662,27	971,11	5909,66	45,0
		158704	1049398	294086	1502188	52,9
	dwugatunkowe	2910,77	1283,52	221,96	4416,25	33,6
		347282	322191	67263	736736	25,9
	trzygatunkowe	792,98	547,92	389,08	1729,98	13,2
		61628	157754	127715	347097	12,2
	cztero- i więcej gatunkowe	353,96	405,96	328,94	1088,86	8,3
		26780	116479	112733	255992	9,0

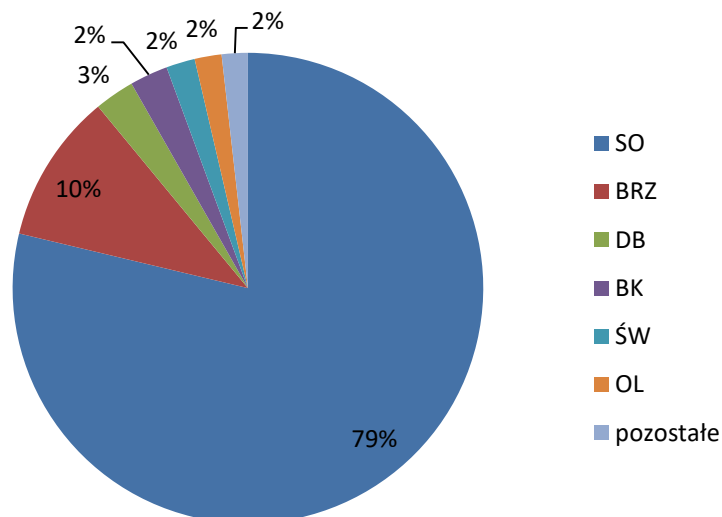
*grunty leśne zalesione

W Nadleśnictwie Przemków gatunkiem panującym w drzewostanach jest sosna. Gatunkami współpanującymi są brzoza, olsza czarna, buk oraz dąb.

Ryc. 23. Struktura powierzchni udziału gatunków panujących w składach gatunkowych drzewostanów w Nadleśnictwie Przemków

Struktura powierzchni rzeczywistych składów gatunkowych w drzewostanach Nadleśnictwa Przemków jest zbliżona do struktury gatunków panujących. Gatunkiem dominującym jest sosna. Większym udziałem powierzchniowym wykazuje się również brzoza. Poniżej 3% udziału mają dąb, buk, świerk, olsza czarna. Pozostałe gatunki występujące w drzewostanach nadleśnictwa to m.in. modrzew, lipa drobnolistna, jesion wyniosły, klon jawor, osika, grab, jodła, topola, klon zwyczajny.

Ryc. 24. Struktura powierzchni rzeczywistego udziału gatunków w składach gatunkowych drzewostanów w Nadleśnictwie Przemków

Budowa pionowa drzewostanów to jeden z podstawowych elementów określających charakter drzewostanów. Drzewostany można podzielić pod względem budowy pionowej na jednopiętrowe, dwupiętrowe, trzypiętrowe i wielopiętrowe oraz o budowie przerębowej w klasie odnowienia (KO) i klasie do odnowienia (KDO). Złożona budowa pionowa jest pochodną wielu czynników związanych zarówno z prowadzeniem gospodarki leśnej, jak również wynikającą z uwarunkowań siedliskowych i wysokościowych. Niezwykle wiąże się ona ze zwarcie pionowym decydującym o stopniu wykorzystania światła. Im bardziej zróżnicowana jest budowa pionowa tym bardziej odporny jest drzewostan na ogólnie pojmowane czynniki szkodliwe. Drzewostany Nadleśnictwa Przemków charakteryzują się uproszczoną budową pionową. Dominują tu drzewostany jednopiętrowe (95,6% pow.). Występują tu również drzewostany dwupiętrowe (1,2%) oraz w klasie odnowienia i klasie do odnowienia (3,2%).

Tab. 29. Zestawienie powierzchni [ha] i miąższości [m³] drzewostanów wg grup wiekowych i struktury

Obręb, nadleśnictwo	Struktura drzewostanów, drzewostany	Powierzchnia* [ha]/ miąższość [m ³]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Obręb Przemków/ Nadleśnictwo Przemków	jednopiętrowe	5333,99	5733,09	1504,13	12571,21	95,6
		594394	1602225	486564	2683183	94,4
	dwupiętrowe	0,00	51,58	107,39	158,97	1,2
		0	18469	46891	65360	2,3
	w KO i KDO	0,00	115,00	299,57	414,57	3,2
		0	25128	68341	93469	3,3

*grunty leśne zalesione

V.5.3. POCHODZENIE DRZEWOSTANÓW

Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków drzewostany z nasadzeń zajmują powierzchnię 5313,49 ha, co stanowi 40% powierzchni leśnej nadleśnictwa. Drzewostany z samosiewu to 2096,65 ha, co stanowi 16% powierzchni leśnej. Drzewostany odroślowe występują na 10,75 ha, a drzewostany z panującym gatunkiem obcym zajmują 26,60 ha. Na gruntach w zarządzie nadleśnictwa nie występują plantacje drzew szybko rosnących. Dla 43,6% powierzchni leśnej nadleśnictwa nie określono pochodzenia drzewostanów. Dane te są niepełne z uwagi na brak odnotowywania w poprzednich rewizjach pochodzenia drzewostanów. W ocenie ujęto całą I klasę wieku oraz w innych klasach tylko te drzewostany, w których można było bezsprzecznie stwierdzić ich pochodzenie.

Tab. 30. Zestawienie powierzchni [ha] wg rodzajów i pochodzenia drzewostanów oraz grup wiekowych

Obręb, nadleśnictwo	Struktura drzewostanów, drzewostany	Powierzchnia* [ha]/ miąższość [m ³]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Obręb Przemków/ Nadleśnictwo Przemków	z panującym gatunkiem obcym	1,70	13,58	11,32	26,60	0,2
		253	3814	2855	6922	0,2
	odroślowe	0,00	10,75	0,00	10,75	0,1
		0	3588	0	3588	0,1
	z samosiewu	1555,94	510,18	30,53	2096,65	15,9
		207329	89269	8840	305438	10,7
	z sadzenia	2942,01	2013,77	357,71	5313,49	40,4
		307518	550794	91297	949609	33,4
	brak informacji	836,89	3371,76	1528,51	5737,16	43,6
		79673	1004079	503087	1586839	55,8

*grunty leśne zalesione i niezalesione

V.5.4. ZGODNOŚĆ SKŁADU GATUNKOWEGO Z SIEDLISKIEM

Analizując zgodność składu gatunkowego drzewostanów w odniesieniu do siedliska wyróżniamy drzewostany:

- składzie zgodnym z warunkami siedliskowymi,
- składzie częściowo zgodnym z siedliskiem,
- niezgodne.

Drzewostany o składzie gatunkowym zgodnym z siedliskiem uznaje się wówczas, gdy gatunek główny (zgodnie z przyjętym typem drzewostanu) jest gatunkiem panującym i w składzie gatunkowym drzewostanu występują wszystkie gatunki przyjętego typu drzewostanu, zaś suma udziałów występujących gatunków typu drzewostanu stanowi, co najmniej 50% składu gatunkowego tego drzewostanu (przy ocenie uwzględnia się również II piętro oraz podrost w KO - proporcjonalnie do ich udziału w składzie drzewostanu).

Skład drzewostanów jest częściowo zgodny z siedliskiem, kiedy gatunek główny (zgodnie z przyjętym typem drzewostanu) jest gatunkiem panującym w drzewostanie lub gdy gatunek główny nie jest gatunkiem panującym i wraz z pozostałymi gatunkami typu drzewostanu stanowią, co najmniej 50% składu gatunkowego tego drzewostanu (przy ocenie uwzględnia się również II piętro oraz podrost w KO - proporcjonalnie do ich udziału w składzie drzewostanu).

Skład gatunkowy drzewostanów jest niezgodny z siedliskiem, jeżeli nie spełnia wymogów określonych powyżej, co oznacza, że gatunek główny (zgodnie z przyjętym typem drzewostanu) nie jest gatunkiem panującym i jednocześnie w składzie gatunkowym drzewostanu nie występują wszystkie gatunki przyjętego typu drzewostanu. W drzewostanach niezgodnych, dodatkowo wyróżnia się niezgodność obojętną – w przypadku, gdy zalecany gatunek liściasty zastąpiony jest przez inny gatunek liściasty oraz niezgodność negatywną - gdy zalecany gatunek liściasty oraz jodła i modrzew zastąpiony jest przez sosnę lub świerk.

Podczas prac taksacyjnych obecnej rewizji urządzenia lasu na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków dokonano oceny zgodności składu gatunkowego drzewostanów z siedliskiem. Drzewostany zgodne z siedliskiem zajmują 86% powierzchni leśnej zalesionej nadleśnictwa. Drzewostany o składzie gatunkowym częściowo zgodnym z siedliskiem obejmują 11% powierzchni, zaś drzewostany niezgodne (obojętnie) z siedliskiem występują na 3% powierzchni leśnej zalesionej.

Tab. 31. Zestawienie powierzchni wg zgodności składu gatunkowego drzewostanów z siedliskiem

Obręb, nadleśnictwo	Siedliskowy typ lasu	Typ drzewostanu	Drzewostany o składzie gatunkowym					
			zgodnym		częściowo zgodnym		niezgodnym obojętnie	
			ha	%	ha	%	ha	%
Obręb Przemków/ Nadleśnictwo Przemków	BMŚW	SO	4233,95	89,2	372,87	7,9	141,51	3,0
	BMW	SO	735,16	72,2	223,23	21,9	59,61	5,9
	BŚW	SO	5952,11	97,0	105,35	1,7	78,60	1,3
	BW	SO	17,69	61,5	11,08	38,5	-	-
	LMB	DB OL	5,51	9,7	47,88	84,4	3,35	5,9
	LMŚW	BK	-	-	25,68	100,0	-	-
		DB BK SO	208,00	54,7	168,89	44,4	3,69	1,0
	LMW	SO DB	34,03	11,8	218,15	75,8	35,59	12,4
	LŚW	BK	91,80	85,0	16,15	15,0	-	-
		BK DB	7,10	19,0	29,46	79,0	0,74	2,0
		LP DB	-	-	11,00	100,0	-	-
	LW	DB	5,99	2,1	153,73	54,6	122,07	43,3
	OL	OL	24,78	100,0	-	-	-	-

*grunty leśne zalesione

V.1. FORMY DEGENERACJI EKOSYSTEMÓW LEŚNYCH

V.1.1. BOROWACENIE

Zjawisko borowacenia, zwane także pinetyzacją, określa się w drzewostanach na siedliskach borów mieszanych, lasów mieszanych i lasów. Polega ono na ponadnormatywnym udziale gatunków iglastych, takich jak sosna czy świerk w składzie gatunkowym drzewostanów. W zależności od udziału sosny lub świerka w górnej warstwie drzew wyróżniono następujące stopnie borowacenia:

- słabe, jeżeli udział sosny i świerka w składzie gatunkowym drzewostanu wynosi: ponad 80% na siedliskach borów mieszanych, 50-80% na siedliskach lasów mieszanych, 10-30% na siedliskach lasowych,
- średnie, jeżeli udział sosny lub świerka wynosi: ponad 80% na siedliskach lasów mieszanych, 30-60% na siedliskach lasowych,
- mocne, jeżeli udział sosny i świerka w składzie gatunkowym drzewostanu wynosi ponad 60% na siedliskach lasowych.

Tab. 32. Zestawienie powierzchni [ha] według form degeneracji lasu - borowacenie

Obręb, nadleśnictwo	Stopień borowacenia	Powierzchnia* [ha]				
		Wiek			Ogółem [ha]	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Obręb Przemków / Nadleśnictwo Przemków	brak	4524,85	3104,25	1221,88	8850,98	67,3
	słabe	758,52	2587,25	622,32	3968,09	30,2
	średnie	50,62	202,37	54,03	307,02	2,3
	mocne	0,00	5,80	12,86	18,66	0,1

*grunty leśne zalesione

Większość gruntów leśnych zalesionych w zarządzie Nadleśnictwa Przemków nie podlega zjawisku pinetyzacji. Niemal 1/3 podlega mu w stopniu słabym (30,2%). Borowacenie w stopniu średnim lub mocnym stwierdzono na 2,3% i 0,1% powierzchni leśnej.

V.1.2. NEOFITYZACJA

Forma degeneracji lasu polegająca na wprowadzeniu sztucznym lub samoistnym wnikaniu do drzewostanów gatunków obcych drzew i krzewów nosi miano neofityzacji. Drzewostany posiadające w swoim składzie gatunkowym, co najmniej 10% gatunków obcego pochodzenia tj.: dęba czerwonego, robinie akacjową, dagleźję zieloną, czeremchę amerykańską, sosnę wejmutkę, oraz klona jesionolistnego wykazano w obszarze nadleśnictwa, jako zdegenerowane pod względem neofityzacji. Neofity zostały zaewidencjonowane podczas prac urządzeniowych w składzie gatunkowym drzewostanu we wszystkich warstwach, przy czym w warstwie podszytu nie notowano procentowego udziału poszczególnych gatunków. W zestawieniu tabelarycznym gatunki neofitów występujące w podszyciu znajdują się w kolumnie „wiek <= 40 lat”. Wszystkie neofity są wynikiem prowadzenia gospodarki leśnej i zostały wprowadzone sztucznie.

Tab. 33. Wykaz gatunków obcych występujących w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków

Gatunek	Powierzchnia* [ha]				
	Wiek			Ogółem	%
	<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Robinia akacjowa	159,55	238,53	70,54	468,62	3,6
Czeremcha amerykańska	1578,43	1669,73	404,44	3652,60	27,8
Dąb czerwony	29,20	102,48	98,36	230,04	1,8
Daglezja zielona	2,08	59,20	31,33	92,61	0,7
Sosna Banksa	-	4,65	4,81	9,46	0,1
Sosna czarna	73,56	-	6,99	80,55	0,6
Sosna wejmutka	3,01	48,07	28,25	79,33	0,6
Razem	1845,83	2122,66	644,72	4613,21	35,10

*grunty leśne zalesione

Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków zjawisko neofityzacji występuje w dość znacznym stopniu. Ogólna powierzchnia zajmowana przez gatunki obce wynosi 4613,21 ha, co stanowi 35% powierzchni leśnej zalesionej nadleśnictwa. Wszystkie gatunki neofitów występujące jako domieszki miejscami lub pojedynczo nie zostały uwzględnione w powyższym zestawieniu ze względu na niewielkie znaczenie. Z gatunków obcych największe powierzchnie w drzewostanach zajmuje czeremcha amerykańska, występująca niemal we wszystkich klasach wieku. Z uwagi na niekorzystne zjawiska, jakie są następstwem procesu neofityzacji należy dążyć do eliminowania obcych gatunków ze środowiska leśnego.

V.1.3. MONOTYPIZACJA

Monotypizacja to ujednoczenie gatunkowe i wiekowe drzewostanu, uproszczenie struktury warstwowej będące efektem gospodarki leśnej opartej na systemie zrębowym lub przerębowym. Przejawia się w skrajnym zubożeniu składu gatunkowego drzewostanu do jednego - dwóch gatunków lasotwórczych.

Drzewostany Nadleśnictwa Przemków charakteryzują się niewielkim zróżnicowaniem gatunkowym i uproszczoną strukturą pionową. Dominują tu drzewostany jedno- i dwugatunkowe (45% i 33,6%). Drzewostanów trzygatunkowych jest 13,2%, zaś najmniej cztero- i więcej gatunkowych (8,3%). Przeważają drzewostany jednopiętrowe (95,6% pow.). Występują tu również drzewostany dwupiętrowe (1,2%) oraz w klasie odnowienia i klasie do odnowienia (3,2%). Gatunkiem panującym w drzewostanach jest sosna (88%). Gatunkami współpanującymi są brzoza (6%), olsza czarna (2%), buk (1%) oraz dąb (1%).

V.1.4. SYNANTROPIZACJA

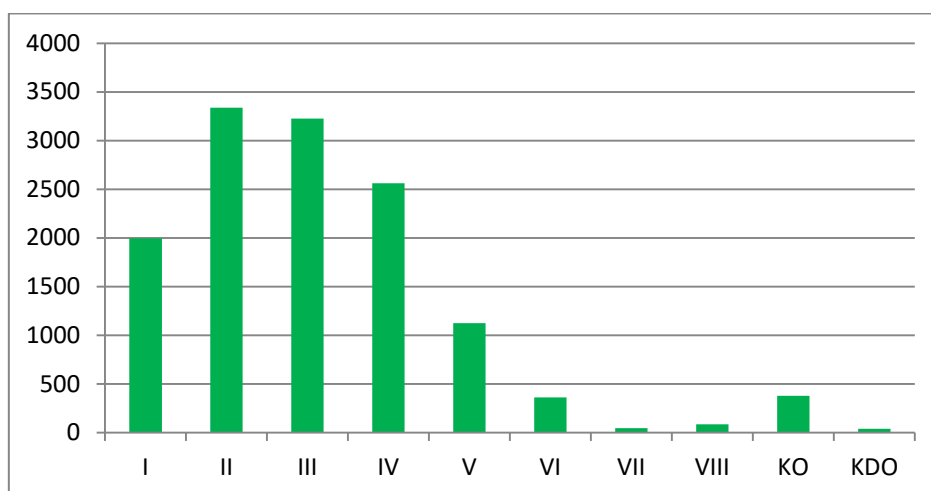
Inwazje biologiczne obcych gatunków uznawane są obecnie za jedno z największych zagrożeń dla światowej przyrody. Tak duża skala tego problemu wynika między innymi z faktu, że jest to jeden z najmniej przewidywalnych i najbardziej dynamicznych procesów przyrodniczych będących skutkiem rozwoju cywilizacji. Jednocześnie inwazje biologiczne pozostają jednym z najmniej zbadanych i najslabiej rozpoznawanych zagrożeń dla różnorodności biologicznej. Gatunki obce mogą wypierać gatunki rodzime z ekosystemów, co powoduje ubożenie szaty roślinnej. Wpływ na ten proces mają również zmiany klimatyczne, skażenie środowiska, obniżenie poziomu wód gruntowych oraz degradacja gleby. Wynikiem tych procesów jest umożliwienie gatunkom inwazyjnym lepszego rozwoju, co powoduje coraz szybsze opanowywanie przez te gatunki nowych miejsc (siedlisk). W polskich lasach gospodarczych występuje ponad trzydzieści obcych gatunków drzew. Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków zinwentaryzowano dotychczas 13 gatunków (dąb czerwony, daglezia zielona, robinia akacjowa, sosna wejmutka, kasztanowiec biały, sosna Banksa, czeremcha późna, sosna czarna, grusza pospolita, sosna smołowa, dereń biały, śnieguliczka biała, orzech czarny, śliwa domowa, wiśnia pospolita).

Zgodnie z danymi zawartymi w *Operacie ochrony szaty roślinnej Przemkowskiego Parku Krajobrazowego* (2015) na terenie PPK stwierdzono występowanie 96 gatunków obcych, jednak najgroźniejszą grupę stanowią te, które wykazują silne tendencje do rozprzestrzeniania się, stwarzając tym samym zagrożenie dla różnorodności biologicznej. Do roślin obcego pochodzenia odnotowanych na terenie PPK, a powodujących największe zmiany w ekosystemach należą gatunki: z rodzajów rdestowiec *Reynoutria* i nawłóć *Solidago*, niecierpek gruczołowaty *Impatiens glandulifera*, tawuła kutnerowata *Spiraea tomentosa*, barszcz Sosnowskiego *Heracleum sosnowskyi*, stokłosa spłaszczona *Bromus*

carinatus, a także robinia akacjowa *Robinia pseudoacacia*, czeremcha amerykańska *Padus serotina* i dąb czerwony *Quercus rubra*. Do gatunków obcych, których występowanie nie stwarza obecnie większego zagrożenia, należą m.in. winobluszcz zaroślowy *Parthenocissus inserta*, kasztanowiec zwyczajny *Aesculus hippocastanum* oraz introdukowane w lasach: sosna wejmutka *Pinus strobus*, sosna czarna *Pinus nigra*, sosna Banksa *Pinus banksiana* i daglezia zielona *Pseudotsuga menziesii*. Gatunkiem najsilniej obsiewającym się obcego geograficznie gatunku drzewa jest robinia akacjowa *Robinia pseudoacacia*, zaś w warstwie podszytu intensywnie rozprzestrzenia się czeremcha amerykańska *Padus serotina*. Spośród roślin runa najbardziej problematyczne są rdestowce Reynoutria: ostrokończysty *R. japonica*, sachaliński *R. sachalinensis* i pośredni *R. bohemica*.

V.1.5. JUWENALIZACJA

Juwenalizacja to jedna z form degeneracji ekosystemu leśnego polegająca na utrzymywaniu drzewostanu w młodym stadium rojowym poprzez cykliczne zręby. W lasach użytkowanych gospodarczo wiek zbiorowiska leśnego wyznacza wiek rębności gatunku głównego. Po zrębie sadzona jest nowa, młoda generacja drzew. Takie wielkopowierzchniowe „odmłodzenie” drzewostanu czasowo zaburza strukturę i funkcję ekosystemu i ogranicza znaczenie lasu dla podtrzymania różnorodności biologicznej.

Ryc. 25. Powierzchniowa struktura klas wieku drzewostanów w Nadleśnictwie Przemków

Przeciętny wiek drzewostanów w Nadleśnictwie Przemków wynosi 52 lata. W nadleśnictwie wyraźnie dominują drzewostany w II i III klasie wieku. Są to głównie drzewostany sosnowe zagospodarowane rębnią zupełną. Najmniejszy udział mają drzewostany starsze niż 100 lat (łącznie 4%) oraz w klasie odnowienia i do odnowienia (3%).

VI. ZAGROŻENIA

VI.1. ZANIECZYSZCZENIE POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO

Cykliczna ocena jakości powietrza wykonywana jest zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. *Prawo ochrony środowiska* (t.j. Dz.U. 2022 poz. 2556 z późn. zm.) na poziomie województw. W rocznej ocenie jakości powietrza uwzględnia się substancje, dla których w prawie krajowym i w dyrektywach unijnych określono normatywne stężenia w postaci poziomów dopuszczalnych/docelowych/celu długoterminowego w powietrzu, ze względu na ochronę zdrowia ludzkiego i ochronę roślin. Oceny tej dokonuje się w ramach wyróżnionych stref. Na podstawie oceny poziomów substancji w powietrzu w danej strefie za rok poprzedni dokonuje się klasyfikacji stref, dla każdej substancji odrębnie, według określonych kryteriów. Wartości kryterialne zostały określone w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w *sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu* (t.j. Dz.U. 2021 poz. 845). Wynik klasyfikacji jest podstawą do określenia potrzeby podjęcia i prowadzenia określonych działań na rzecz utrzymania lub poprawy jakości powietrza w danej strefie. Obszar Nadleśnictwa Przemków położony jest w całości w granicach strefy dolnośląskiej (kod PL0204), która obejmuje cały obszar województwa dolnośląskiego z wyjątkiem miast: Wrocław, Legnica i Wałbrzych. W 2022 r. w ramach systemu PMS na terenie województwa dolnośląskiego funkcjonowało ogółem 27 stacji pomiarowych. W najbliższym sąsiedztwie nadleśnictwa pomiary prowadzone są na stacji automatyczno-manualnej w Osieczowie (stacja pozamiejska), manualnej w Polkowicach oraz manualnej i automatyczno-manualnej w Legnicy (stacje tła miejskiego), nieco dalej położone są manualne stacje pomiarowe w Głogowie i Zgorzelcu. Zakres prowadzonego monitoringu to pomiary stężeń: dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, tlenków azotu, benzenu, tlenku węgla, ozonu, pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5 w powietrzu, a także pomiary ołowiu, arsenu, kadmu, niklu i benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10. Na stacji regionalnej w Osieczowie prowadzone były również pomiary składu pyłu zawieszonego PM10 pod kątem zawartości wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA). Wszystkie stacje spełniały wymagania kompletności danych określone w rozporządzeniu Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 11 grudnia 2020 r. w *sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu* (Dz. U. 2020 r. poz. 2279) oraz z dnia 3 października 2022 r. (Dz.U. 2022 poz. 2131). Metodę uzupełniającą w stosunku do pomiarów stężeń zanieczyszczeń powietrza stanowiło matematyczne modelowanie transportu i przemian substancji w powietrzu oraz metoda obiektywnego szacowania przestrzennego rozkładu stężeń oraz zasięgu obszarów przekroczeń.

Wyniki oceny jakości powietrza, w tym klasyfikacji stref województwa dolnośląskiego ze względu na ochronę zdrowia ludzi w 2022 roku przedstawione zostały w publikacji pt. *Roczna ocena jakości powietrza w województwie dolnośląskim, raport wojewódzki za rok 2022* opracowanym w Regionalnym Wydziale Monitoringu Środowiska we Wrocławiu Departamentu Monitoringu Środowiska Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska. Stężenia dwutlenku siarki (SO₂), dwutlenku azotu (NO₂), tlenku węgla (CO), benzenu (C₆H₆), ozonu (O₃), ołowiu, kadmu i niklu w pyle zawieszonym PM₁₀ kształtowały się poniżej określonych poziomów dopuszczalnych. W odniesieniu do celu długoterminowego, który nie dopuszcza żadnych dni ze stężeniami ozonu powyżej 120 µg/m³, przekroczenia pyłu zawieszonego PM₁₀ w 2022 r. stwierdzono we wszystkich stacjach pomiarowych w województwie dolnośląskim, w tym 31 dni na stacji w Osieczowie. Średnioroczny poziom dopuszczalny (20 µg/m³) przekroczyły również w strefie dolnośląskiej zanieczyszczenia powietrza pyłem zawieszonym PM_{2,5}. Jako główne przyczyny przekraczania poziomu celu długoterminowego wskazuje się występowanie w okresie wiosenno-letnim warunków meteorologicznych sprzyjających formowaniu się ozonu w powietrzu (wysoka temperatura i duże nasłonecznienie) oraz emisję prekursorów ozonu, zwłaszcza z sektora transportu samochodowego. Pomiar pyłu zawieszonego PM₁₀ i pyłu zawieszonego PM_{2,5}, wskazują na źródła grzewcze jako główną przyczynę nadmiernego zanieczyszczenia powietrza. Jednocześnie analizując dane z lat 2013-2022 w przypadku pyłu zawieszonego PM_{2,5} obserwuje się trend malejący, zaś w odniesieniu do pyłu zawieszonego PM₁₀ można dostrzec zależności pomiędzy wielkościami stężeń pyłu zawieszonego a warunkami meteorologicznymi charakteryzującymi dany rok kalendarzowy. Stężenia pyłu były niższe w latach, które charakteryzowały się łagodnymi sezonami zimowymi. Najwyższe przekroczenia wystąpiły na terenie gmin leżących na terenie powiatów: bolesławieckiego, lubańskiego, lwóweckiego oraz kłodzkiego. Przekroczenia średniorocznego poziomu docelowego zanieczyszczenia powietrza arsenem w pyle zawieszonym PM₁₀ zarejestrowały stacje w Legnicy i Głogowie, przy czym nie są widoczne wyraźne różnice sezonowe, co świadczy o emisji ze źródeł przemysłowych, głównie emisję pochodzącą z obiektów przetwórstwa metali nieżelaznych. W 2022 r. na większości stanowisk pomiarowych benzo(a)pirenu (w 11 na 16) stwierdzono przekroczenie poziomu docelowego, przy czym na stanowisku w Polkowicach i Osieczowie odnotowano najniższe stężenia średnioroczne (spadek o 68% i 45% w stosunku do roku 2013). W odniesieniu do kryterium ochrony roślin ocenie podlegała strefa dolnośląska – w zakresie ozonu (poziom docelowy) strefa ta została zaliczona do klasy C. W przypadku oceny pod kątem poziomu celu długoterminowego dla ozonu strefa dolnośląska uzyskała klasę D2. Pomiar stężeń dwutlenku siarki (SO₂) oraz tlenków azotu (NO_x) nie wykazały przekroczeń dopuszczalnego poziomu średniorocznego oraz dopuszczalnego poziomu w porze zimowej określonych ze względu na ochronę roślin.

Strefy, na obszarze których wystąpiło przekroczenie poziomu dopuszczalnego lub docelowego, otrzymały klasę C, co wskazuje na potrzebę prowadzenia działań naprawczych. Działania w zakresie poprawy jakości powietrza są realizowane w ramach programów ochrony powietrza (POP). Aktualnie na obszarze województwa obowiązuje Uchwała nr XXI/505/20 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 16 lipca 2020 r. w sprawie przyjęcia programu ochrony powietrza dla stref w województwie dolnośląskim, w których w 2018 r. zostały przekroczone poziomy dopuszczalne i docelowe substancji w powietrzu wraz z planem działań krótkoterminowych (Dz. Urz. Woj. Dolno. z 2020 r. poz. 4389) oraz Uchwała nr LVII/1201/23 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 13 lipca 2023 r. w sprawie aktualizacji programu ochrony powietrza dla stref w województwie dolnośląskim, w których w 2018 r. zostały przekroczone poziomy dopuszczalne i docelowe substancji w powietrzu (Dz. Urz. Woj. Dolno. z 2023 r. poz. 4378).

Głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza w województwie dolnośląskim jest emisja antropogeniczna pochodząca z sektora komunalno-bytowego (emisja powierzchniowa), mniejszy udział stanowią emisje z transportu (emisja liniowa) oraz działalności przemysłowej (emisja punktowa). Znaczący udział w stężeniach zanieczyszczeń w powietrzu na obszarze województwa ma ich napływ z obszaru Polski oraz Europy. Ponadto w 2022 roku wystąpiło 11 epizodów (w sumie 27 dni) napływu mas powietrza zwrotnikowego będące źródłem pyłów pochodzenia naturalnego. Głównymi lokalnymi źródłami zanieczyszczeń są kominy domów ogrzewanych indywidualnie oraz transport samochodowy, który wpływa na stężenia zanieczyszczeń zwłaszcza na obszarach bezpośrednio sąsiadujących z drogami o znacznym natężeniu ruchu. Przemysł zlokalizowany na obszarze województwa dolnośląskiego, głównie energetyka zawodowa, ze względu na dużą wysokość kominów, w znacznym stopniu eksportuje zanieczyszczenia poza granice województwa. Zakłady przemysłowe o istotnej emisji nieorganizowanej lub emitowanej poprzez niskie emitery mogą również bezpośrednio wpływać na jakość powietrza w sąsiedztwie. Jako przyczynę przekroczeń poziomu celu długoterminowego ozonu wskazuje się, występowanie w okresie wiosenno-letnim warunków meteorologicznych sprzyjających formowaniu się ozonu w powietrzu (wysoka temperatura i duże nasłonecznienie) oraz napływ mas powietrza zanieczyszczonych ozonem i substancjami stanowiącymi tzw. prekursorzy ozonu z terenów zurbanizowanych województwa i spoza granic kraju.

Zgodnie z aKPOP działania ograniczania zanieczyszczenia powietrza dedykowane są głównie JST, obejmują m.in. ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza z sektora bytowo-komunalnego (obowiązek wymiany pozaklasowych oraz klasy 3 i 4 kotłów na paliwa stałe na urządzenia grzewcze spełniające wymagania środowiskowe, dążenie do ograniczania zapotrzebowania na ciepło budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej

w drodze termomodernizacji oraz przeprowadzanie kontroli indywidualnych urządzeń grzewczych w budynkach mieszkalnych przez właściwe służby wraz z określeniem minimalnej liczby kontroli do przeprowadzenia w każdym roku obowiązywania POP) oraz edukację ekologiczną (prowadzenie programów informacyjnych i edukacyjnych dotyczących wpływu zanieczyszczenia powietrza na zdrowie i komfort życia obywateli), a także zwiększanie powierzchni zieleni w miastach, nasadzenia zieleni średniej wzdłuż największych ciągów komunikacyjnych. Istotnym elementem jest również realizacja działań ograniczających emisje arsenu przez KGHM Polska Miedź S.A. Oddział Huta Miedzi Legnica.

VI.2. STREFY ZAGROŻENIA PRZEMYSŁOWEGO

Drzewostany Nadleśnictwa Przemków położone są w całości w I strefie uszkodzeń przemysłowych. Zgodnie z postanowieniami KZP strefy zostały przyjęte zgodnie z ustaleniami w poprzedniej rewizji pul, dla gruntów nowodoszłych przyjęto informacje z najbliższej przylegających oddziałów.

VI.3. STAN I KSZTAŁTOWANIE SIĘ STOSUNKÓW WODNYCH

VI.3.1. STAN CZYSTOŚCI WÓD POWIERZCHNIOWYCH I PODZIEMNYCH

Podstawowym, europejskim aktem prawnym, wyznaczającym ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej jest Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 roku (Ramowa Dyrektywa Wodna, RDW). Odpowiednikiem RDW w polskim prawie jest Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. *Prawo wodne* (t.j. Dz.U. 2023 poz. 1478 z późn. zm.). Podstawowymi dokumentami planistycznymi wymaganymi przepisami RDW i ustawy *Prawo wodne* są plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy (PGW). W 2023 roku została druga aktualizacja Planów gospodarowania wodami (IIaPGW). Obecnie regulują one działania w gospodarce wodnej w IV cyklu planistycznym w latach 2022-2027. Dla obszaru Nadleśnictwa Przemków zapisy odnośnie działań na jego terenie precyzuje Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 16 listopada 2022 r. w sprawie *Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry* (Dz.U. 2023 poz. 335). Dokumenty te są podstawą do podejmowania decyzji mających wpływ na stan zasobów wodnych, a ponadto określają zasady gospodarowania wodami w trakcie cyklu planistycznego.

Wśród znaczących oddziaływań antropogenicznych, mających wpływ na jakość jednolitych części wód powierzchniowych, wyróżnia się punktowe, rozproszone i obszarowe źródła zanieczyszczeń oraz zmiany hydromorfologiczne. Punktowe źródła zanieczyszczeń związane są głównie ze zrzutami ścieków bytowych pochodzących z gospodarki komunalnej

(oczyszczalnie ścieków) i powodujące, poprzez wprowadzanie do wód substancji biogennych, eutrofizację wód. Punktowe źródła zanieczyszczeń to również ścieki przemysłowe, które oprócz substancji biogennych, mogą być źródłem substancji toksycznych dla organizmów wodnych oraz ścieki odprowadzane ze stawów rybnych, mogące zawierać substancje toksyczne pochodzące z produktów weterynaryjnych. Potencjalnym zagrożeniem są również wody odciekowe z niezabezpieczonych odpowiednio składowisk odpadów. Źródłem zanieczyszczeń obszarowych i rozproszonych jest głównie rolnictwo oraz ścieki pochodzące od ludności niekorzystającej z systemu kanalizacji zbiorczej. Zagrożeniem są tu duże ilości azotu i fosforu pochodzące z gruntów ornych, pastwisk i obszarów intensywnej hodowli zwierząt, a także z rozproszonej zabudowy wiejskiej i rekreacyjnej. Źródłem azotu i fosforu organicznego jest także depozycja atmosferyczna, prowadząca do zakwaszenia wód powierzchniowych. Depozycja atmosferyczna jest też prawdopodobnie główną przyczyną zanieczyszczenia wód przez WWA, pochodzące z tak zwanej niskiej emisji. Zmiany hydromorfologiczne powodowane są przede wszystkim przez działalność człowieka, związaną z ochroną przeciwpowodziową (prostowanie koryt rzecznych, opaski brzegowe, ostrogi, tamy podłużne), retencją (zapory wodne, zastawki czy jazy), żegluga, energetyką wodną, górnictwem, poborem kruszywa, poborem wód oraz rolnictwem, turystyką i rekreacją czy zagospodarowaniem dolin cieków i brzegów zbiorników pod zabudowę komunalną i gospodarczą.

Celem ochrony wód jest osiągnięcie celów środowiskowych dla jednolitych części wód powierzchniowych, jednolitych części wód podziemnych oraz obszarów chronionych, a także poprawa jakości wód oraz biologicznych stosunków w środowisku wodnym i na terenach podmokłych. Cele środowiskowe to, zgodnie z ustawą *Prawo wodne*, osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód podziemnych (w tym ich dobrego stanu ilościowego i dobrego stanu chemicznego), dobrego stanu wód powierzchniowych (w tym dobrego stanu ekologicznego lub dobrego potencjału ekologicznego oraz dobrego stanu chemicznego). W odniesieniu do obszarów chronionych, celem jest zapobieganie ich pogorszeniu, w szczególności w odniesieniu do ekosystemów wodnych i innych ekosystemów zależnych od wód. W ramach II aPGW ustalono cele środowiskowe dla każdej jednolitej części wód.

Wpływ na określenie zestawu działań naprawczych dla poszczególnych jednolitych części wód miały również wyniki analiz klimatycznych. Określono jakie są prawdopodobne negatywne skutki zmian klimatu na obszarze dorzecza, związane z częstszym występowaniem okresów z ekstremalnie wysoką temperaturą powietrza i brakiem opadów, znacznym zmniejszeniem liczby dni, kiedy pada i zalega śnieg oraz wydłużeniem się okresów, kiedy nie występują żadne opady, co może skutkować wystąpieniem suszy lub wywołujących powodzie nawałnic. Obserwowane zmiany klimatyczne powodują konieczność przystosowania do nich ekosystemów wodnych. Działania takie nazywane są adaptacyjnymi

i polegają m.in. na zwiększaniu retencji, czyli zatrzymywaniu wód, renaturyzacji polegającej na przywróceniu stanu naturalnego rzek i jezior lub możliwie jak najbardziej zbliżonego do tego stanu, bieżącej kontroli stanu wód, ograniczaniu dopływu zanieczyszczeń, ograniczaniu rozprzestrzeniania gatunków inwazyjnych, czyli obcych rodzimej faunie i florze.

Obszar Nadleśnictwa Przemków znajduje się w regionie wodnym Środkowej Odry (PL6000SO) zarządzanym przez RZGW we Wrocławiu, zarządy zlewni znajdują się w Lwówku Śląskim i Legnicy, nadzór wodny w Legnicy, Polkowicach i Szprotawie. W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa znajduje się 11 zlewni jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) oraz 3 jednolite części wód podziemnych (JCWPd), dla których wyznaczono zbiór działań, których realizacja pozwoli na osiągnięcie przez wody celów środowiskowych przewidzianych w Ramowej Dyrektywie Wodnej (RDW). Działania podstawowe zapewniają spełnienie minimalnych wymogów, wynikających bezpośrednio z przepisów obowiązującego prawa i ustalono je dla wszystkich jednolitych części wód. Natomiast działania uzupełniające są szczegółowo związane z osiągnięciem celów środowiskowych w danej jednolitej części wód. Ustalono je tylko dla tych, w których osiągnięcie dobrego stanu wód jest zagrożone i dla których działania podstawowe są niewystarczające. Zestawy działań dla jednolitych części wód rzecznych koncentrują się na:

- przywróceniu drożności rzek dla migracji ryb,
- przywróceniu połączenia pomiędzy korytem rzeki, a terenami zalewowymi w jej dolinie,
- poprawie warunków morfologicznych (siedliskowych) w korycie rzeki oraz przepływu wód celem polepszania warunków bytowania dla organizmów wodnych,
- poprawie jakości wód i ograniczeniu dopływu zanieczyszczeń pochodzących z rolnictwa, ścieków komunalnych i przemysłowych,
- spełnieniu wymagań koniecznych dla przyrodniczych obszarów chronionych.

Dla przyrodniczych obszarów chronionych zaplanowano realizację działań:

- wynikających z planów ochrony i wyznaczonych w tym obszarze zadań,
- naprawczych - celem ograniczenia dopływu zanieczyszczeń,
- naprawczych - celem utrzymania naturalnego charakteru jednolitej części wód.

Tab. 34. Jednolite części wód powierzchniowych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków

Lp.	Kod JCWP	Nazwa JCWP	Region wodny	Zarząd zlewni	Typ JCWP	Status	Ocena stanu JCWP	Cel środowiskowy	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych
1	RW600010138651	Czarna Woda od źródła do Karkoszki	Środkowej Odry	Zarząd Zlewni w Legnicy	potok nizinny piaszczysty	naturalna część wód	słaby stan ekologiczny / stan chemiczny poniżej dobrego / zły stan wód	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny / dobry stan chemiczny	ZAGROŻONA
2	RW60001016419	Szprotawa od źródła do Chocianowskiej Wody	Środkowej Odry	Zarząd Zlewni w Lwówku Śląskim	potok nizinny piaszczysty	naturalna część wód	zły stan ekologiczny / stan chemiczny poniżej dobrego / zły stan wód	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny / dobry stan chemiczny	ZAGROŻONA
3	RW60001016432	Leszczyńska	Środkowej Odry	Zarząd Zlewni w Lwówku Śląskim	potok nizinny piaszczysty	naturalna część wód	słaby stan ekologiczny / stan chemiczny dobry / zły stan wód	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny / dobry stan chemiczny	ZAGROŻONA
4	RW60001016434	Błotna	Środkowej Odry	Zarząd Zlewni w Lwówku Śląskim	potok nizinny piaszczysty	naturalna część wód	nie można dokonać oceny stanu/potencjału (brak badań biologicznych w JCWP) / stan chemiczny dobry / brak danych	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny / dobry stan chemiczny	ZAGROŻONA
5	RW600010164369	Kłębanówka	Środkowej Odry	Zarząd Zlewni w Lwówku Śląskim	potok nizinny piaszczysty	naturalna część wód	umiarkowany stan ekologiczny / brak danych / zły stan wód	umiarkowany stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny / dobry stan chemiczny	ZAGROŻONA
6	RW600010164372	Młot	Środkowej Odry	Zarząd Zlewni w Lwówku Śląskim	potok nizinny piaszczysty	naturalna część wód	słaby stan ekologiczny / stan chemiczny dobry / zły stan wód	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny / dobry stan chemiczny	ZAGROŻONA
7	RW600010164499	Szprotawica	Środkowej Odry	Zarząd Zlewni w Lwówku Śląskim	potok nizinny piaszczysty	silnie zmieniona część wód	zły potencjał ekologiczny / stan chemiczny poniżej dobrego / zły stan wód	umiarkowany potencjał ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny / dobry stan chemiczny	ZAGROŻONA
8	RW600010164529	Ostreżna	Środkowej Odry	Zarząd Zlewni w Lwówku Śląskim	potok nizinny piaszczysty	naturalna część wód	nie można dokonać oceny stanu/potencjału (brak badań biologicznych w JCWP) / stan chemiczny dobry / brak danych	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny / dobry stan chemiczny	NIEZAGROŻONA

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

Lp.	Kod JCWP	Nazwa JCWP	Region wodny	Zarząd zlewni	Typ JCWP	Status	Ocena stanu JCWP	Cel środowiskowy	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych
9	RW60001016489	Kamienny Potok	Środkowej Odry	Zarząd Zlewni w Lwówku Śląskim	potok nizinny piaszczysty	naturalna część wód	umiarkowany stan ekologiczny / stan chemiczny poniżej dobrego / zły stan wód	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny / stan chemiczny poniżej stanu dobrego lub stan dobry	ZAGROŻONA
10	RW60001116499	Szprotawa od Chocianowskiej Wody do Bobru	Środkowej Odry	Zarząd Zlewni w Lwówku Śląskim	rzeka nizinna	silnie zmieniona część wód	umiarkowany potencjał ekologiczny / stan chemiczny poniżej dobrego / zły stan wód	dobry potencjał ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny / stan chemiczny poniżej stanu dobrego lub stan dobry	ZAGROŻONA
11	RW60001116599	Bóbr od Żeliszowskiego Potoku do Kwisy	Środkowej Odry	Zarząd Zlewni w Lwówku Śląskim	rzeka nizinna	naturalna część wód	umiarkowany stan ekologiczny / stan chemiczny poniżej dobrego / zły stan wód	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny; zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych; zapewnienie drożności cieku dla migracji gatunków o znaczeniu gospodarczym / stan chemiczny poniżej stanu dobrego lub stan dobry	ZAGROŻONA

Tab. 35. Jednolite części wód podziemnych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków

Lp.	Kod JCWPd	Region wodny	Ocena stanu JCWPd		Cel środowiskowy		Zidentyfikowane presje znaczące	Obszary chronione wymienione w zał. IV RDW		Zestaw działań
			ilościowego	chemicznego	stan ilościowy	stan chemiczny		obszary wyznaczone do poboru wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi	obszary przeznaczone o ochrony siedlisk lub gatunków	
1	PLGW600077	Środkowej Odry	dobry	dobry	dobry stan ilościowy	dobry stan chemiczny	1) pobór punktowy z ujęć wód podziemnych, (2) presja obszarowa rozproszona związana z rolnictwem, gospodarką komunalną lub przemysłem	TAK	9 rezerwatów przyrody 1 park krajobrazowy 1 obszar OSO Natura 2000 12 obszarów SOO Natura 2000 13 obszarów chronionego	1) opracowanie wniosku na potrzeby ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód śródlądowych dla GZWP nr 315 (Zbiornik Chocianów - Gozdnicza) 2) wydanie rozporządzenia ustanawiającego obszar ochronny zbiornika wód śródlądowych, w drodze aktu prawa miejscowego dla GZWP nr 315 (Zbiornik Chocianów - Gozdnicza)

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

Lp.	Kod JCWPd	Region wodny	Ocena stanu JCWPd		Cel środowiskowy		Zidentyfikowane presje znaczące	Obszary chronione wymienione w zał. IV RDW		Zestaw działań
			ilościowego	chemicznego	stan ilościowy	stan chemiczny		obszary wyznaczone do poboru wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi	obszary przeznaczone o ochrony siedlisk lub gatunków	
									krajobrazu 10 użytków ekologicznych	3) wsparcie działań organów administracji w zakresie ustanawiania obszarów ochronnych GZWP 4) analiza możliwości odbudowy/przebudowy systemów melioracyjnych 5) odtwarzanie starorzeczy i obszarów bagiennych jako naturalnych zbiorników retencyjnych; zachowanie bądź odtwarzanie naturalnych terenów retencyjnych takich jak torfowiska, lasy łąkowe, łąki wilgotne, rozlewiska
2	PLGW600093	Środkowej Odry	dobry	dobry	dobry stan ilościowy	dobry stan chemiczny	1) pobór punktowy z ujęć wód podziemnych, (2) presja obszarowa rozproszona związana z rolnictwem, gospodarką komunalną lub przemysłem	TAK	1 rezerwat przyrody 2 parki krajobrazowe 2 obszary OSO Natura 2000 9 obszarów SOO Natura 2000 7 obszarów chronionego krajobrazu	1) opracowanie wniosku na potrzeby ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód śródlądowych dla GZWP nr 315 (Zbiornik Chocianów - Gozdnicza) 2) wydanie rozporządzenia ustanawiającego obszar ochronny zbiornika wód śródlądowych, w drodze aktu prawa miejscowego dla GZWP nr 315 (Zbiornik Chocianów - Gozdnicza) 3) wsparcie działań organów administracji w zakresie ustanawiania obszarów ochronnych GZWP 4) analiza możliwości odbudowy/przebudowy systemów melioracyjnych 5) odtwarzanie starorzeczy i obszarów bagiennych jako naturalnych zbiorników

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Przemków

Lp.	Kod JCWPd	Region wodny	Ocena stanu JCWPd		Cel środowiskowy		Zidentyfikowane presje znaczące	Obszary chronione wymienione w zał. IV RDW		Zestaw działań
			ilościowego	chemicznego	stan ilościowy	stan chemiczny		obszary wyznaczone do poboru wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi	obszary przeznaczone o ochrony siedlisk lub gatunków	
										retencyjnych; zachowanie bądź odtwarzanie naturalnych terenów retencyjnych takich jak torfowiska, lasy łęgowe, łąki wilgotne, rozlewiska
3	PLGW600094	Środkowej Odry	dobry	dobry	dobry stan ilościowy	dobry stan chemiczny	1) pobór punktowy z ujęć wód podziemnych, (2) presja obszarowa rozproszona związana z rolnictwem, gospodarką komunalną lub przemysłem	TAK	7 rezerwatów przyrody 5 parków krajobrazowych 1 obszar OSO Natura 2000 6 obszarów SOO Natura 2000 4 obszary chronionego krajobrazu 2 zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	1) opracowanie wniosku na potrzeby ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód śródłądowych dla GZWP nr 315 (Zbiornik Chocianów - Gozdnicza) 2) wydanie rozporządzenia ustanawiającego obszar ochronny zbiornika wód śródłądowych, w drodze aktu prawa miejscowego dla GZWP nr 315 (Zbiornik Chocianów - Gozdnicza) 3) wsparcie działań organów administracji w zakresie ustanawiania obszarów ochronnych GZWP 4) analiza możliwości odbudowy/przebudowy systemów melioracyjnych 5) odtwarzanie starorzeczy i obszarów bagiennych jako naturalnych zbiorników retencyjnych; zachowanie bądź odtwarzanie naturalnych terenów retencyjnych takich jak torfowiska, lasy łęgowe, łąki wilgotne, rozlewiska

VI.3.1. STAN GOSPODARKI WODNO-ŚCIEKOWEJ NA TERENIE GMIN

Jednym z kierunków ochrony wód jest zabezpieczenie ich przed zanieczyszczeniami pochodzącymi z niedostatecznie oczyszczanych ścieków. Prawne ramy dotyczące zbierania, oczyszczania i odprowadzania ścieków komunalnych wyznacza Dyrektywa Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. *dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych* (Dz. Urz. WE L 135/40 z 30.05.1991), tzw. dyrektywa ściekowa. Określa ona wymagania wobec zrzutów na różnych obszarach, ich progi dla aglomeracji różnej wielkości, sposoby wyznaczania wielkości ładunku ścieków oraz nakłada na państwa członkowskie obowiązek wyznaczenia obszarów wrażliwych na zanieczyszczenia pochodzenia komunalnego. Dyrektywa zobowiązuje także państwa członkowskie do określenia substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego, warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub ziemi ścieków, najwyższych dopuszczalnych wartości substancji zanieczyszczających dla ścieków. Dyrektywę ściekową przenosi do polskiego porządku prawnego szereg aktów prawnych, a przede wszystkim ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. – *Prawo wodne* (Dz.U. 2021 poz. 2233 z późn. zm.). Stopień realizacji wdrażania dyrektywy ściekowej dokumentuje *Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych* (KPOŚK) i jego aktualizacje (AKPOŚK). Dokument ten stanowi wykaz aglomeracji, które muszą zostać wyposażone w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczalnie ścieków w terminach określonych w Programie. Do chwili obecnej przeprowadzono sześć jego aktualizacji w latach: 2005, 2009, 2010, 2015, 2017 i 2022. Szóstą aktualizację KPOŚK Rada Ministrów przyjęła w dniu 5 maja 2022 r. Zawiera ona listę zadań zaplanowanych przez samorządy do realizacji w latach 2021-2027. W dokumencie ujęte zostały 1 524 aglomeracje oraz wykaz planowanych przez nie inwestycji, które mają przyczynić się do ograniczenia zrzutów niedostatecznie oczyszczanych ścieków i ich niekorzystnego wpływu na stan środowiska wodnego. Zgodnie z załącznikiem 2 i 3 do VI AKPOŚK 2022 na terenie gmin w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków funkcjonuje pięć aglomeracji: Bolesławiec (PLDO010), Przemków (PLDO072), Gromadka (PLDO077), Radwanice (PLDO106), Szprotawa (PLLU009).

Aglomeracja Bolesławiec obejmuje (Dz. Urz. Woj. Dolno. z 2021 r. poz. 263) miejscowości: Bolesławiec, Łaziska, Kruszyn, Otok, Bożejowice, Rakowice, Łąka, Dobra, Bolesławice, Krępnica, Dąbrowa Bolesławiecka, Kraśnik Dolny, Nowa, Ocice, Mierzwin, Nowe Jaroszewice, Żeliszów, Stare Jaroszewice, Suszki, Kraszewice, Lipiany, Nowa Wieś, Chościszowice, Kraśnik Górny, Brzeźnik, Kozłów, Stara Oleszna, Trzebień Mały, Trzebień, Parkoszków. Długość sieci kanalizacyjnej ogółem (sanitarnej i ogólnospławnej) wynosi 428 km, a aktualny % skanalizowania jest na poziomie 99,03%. Ponadto 405 mieszkańców korzysta ze zbiorników bezodpływowych, a 90 z przydomowych oczyszczalni ścieków.

Odbiór i oczyszczanie ścieków odbywa się w oczyszczalniach ścieków w Bolesławcu (PUB2). Łączna maksymalna przepustowość oczyszczalni wynosi 13 tys. m³/d (projektowa 90 tys. m³/d).

Aglomeracja Przemków obejmuje (Dz. Urz. Woj. Dolno. z 2021 r. poz. 253) miejscowości: Piotrowice, Karpie, Łężce, Ostaszów, Krępa, Przemków. Długość sieci kanalizacyjnej ogółem (sanitarnej i ogólnospławnej) wynosi 90,5 km, a aktualny % skanalizowania jest na poziomie 98,90%. Ponadto 46 mieszkańców korzysta ze zbiorników bezodpływowych, a 33 z przydomowych oczyszczalni ścieków. Odbiór i oczyszczanie ścieków odbywa się w oczyszczalniach ścieków w Przemkowie (B). Łączna maksymalna przepustowość oczyszczalni wynosi 1285 m³/d (projektowana 9,01 tys. m³/d).

Aglomeracja Gromadka obejmuje (Dz. Urz. Woj. Dolno. z 2020 r. poz. 6354) miejscowości: Gromadka, Borówki, Nowa Kuźnia, Ośla, Różynec i Krzyżowa oraz część terenów przemysłowych położonych w otoczeniu Legnickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej obszar Krzywa. Długość sieci kanalizacyjnej ogółem (sanitarnej i ogólnospławnej) wynosi 69,38 km, a aktualny % skanalizowania jest na poziomie 98,03%. Ponadto 63 mieszkańców korzysta ze zbiorników bezodpływowych, a 17 z przydomowych oczyszczalni ścieków. Odbiór i oczyszczanie ścieków odbywa się w oczyszczalniach ścieków w Gromadce (B). Łączna maksymalna przepustowość oczyszczalni wynosi 800 m³/d (projektowana 5884 m³/d).

Aglomeracja Radwanice obejmuje (Dz. Urz. Woj. Dolno. z 2020 r. poz. 7397) miejscowości: Jakubów, Borów, Przesieczna, Lipin, Łagoszów Wielki i Radwanice. Długość sieci kanalizacyjnej ogółem (sanitarnej i ogólnospławnej) wynosi 50,1 km, a aktualny % skanalizowania jest na poziomie 98,22%. Ponadto 58 mieszkańców korzysta ze zbiorników bezodpływowych. Odbiór i oczyszczanie ścieków odbywa się w oczyszczalniach ścieków w Radwanicach (B). Łączna maksymalna przepustowość oczyszczalni wynosi 600 m³/d (projektowana 3,4 tys. m³/d).

Aglomeracja Szprotawa obejmuje (Dz. Urz. Woj. Dolno. z 2020 r. poz. 2978) miejscowości: Szprotawa, Dziećmiarowice, Leszno Dolne, Leszno Górne oraz część miejscowości Wiechlice. Długość sieci kanalizacyjnej ogółem (sanitarnej i ogólnospławnej) wynosi 104,7 km, a aktualny % skanalizowania jest na poziomie 98,4%. Ponadto 24 mieszkańców korzysta ze zbiorników bezodpływowych, a 226 z przydomowych oczyszczalni ścieków. Odbiór i oczyszczanie ścieków odbywa się w oczyszczalniach ścieków w Wiechlicach (PUB2). Łączna maksymalna przepustowość oczyszczalni wynosi 2750 m³/d (projektowana 37,5 tys. m³/d).

Ścieki z gospodarstw domowych z części gmin nie objętych systemem kanalizacyjnym gromadzone są w zbiornikach bezodpływowych, opróżnianych okresowo lub

odpływowych przydomowych oczyszczalni, z których odpływy kierowane są bezpośrednio lub przez rowy do odbiorników, którymi najczęściej są rzeki.

Zaopatrzenie w wodę mieszkańców gmin w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa odbywa się przez sieci wodociągowe oraz indywidualne ujęcia wód podziemnych.

Gmina Bolesławiec jest zwodociągowana w 100%, a gmina i miasto zaopatrywane są w wodę z czterech niezależnie działających systemów. System „SUW Trzebień” – zaopatruje w wodę mieszkańców miejscowości Parkoszów, Trzebień, Trzebień Mały, Stara Oleszna i Kozłów. Ujęcie wody oraz stacja uzdatniania wody zlokalizowane są na terenie miejscowości Trzebień. Ogólna liczba mieszkańców zaopatrywanych w wodę pochodzącą z systemu to około 1 600 osób. Roczny pobór wody z ujęcia zaopatrującego system w 2011 roku wyniósł 72 449 m³.

Nie wszystkie miejscowości gminy Gromadka zaopatrywane są w wodę z sieci wodociągowej. Siedem wsi jest zwodociągowanych w całości: Modła, Patoka, Wierzbowa i Krzyżowa, Różynec, Ośła, Motyle. W części wodociąg posiada Gromadka i Nowa Kuźnia. Natomiast całkowity brak zaopatrzenia w wodę z sieci występuje w 3 miejscowościach: Pasternik, Nowa Kuźnia, Borówki. W przyszłości planowana jest budowa sieci wodociągowej we wsiach lub częściach wsi, które obecnie nie mają podłączenia do ujęć wodnych, będą podłączone do wodociągu w Gromadce. Zaopatrzenie LSSE w wodę odbywa się z własnych ujęć lub z ujęć na terenie gminy Warta Bolesławiecka.

Miasto Przemków zaopatrywane jest w wodę z ujęć „Osiedle Głogowskie”, z którego zaopatrywane w wodę jest pobliskie osiedle i centrum miasta oraz ujęcie „ul. Fabryczna”, które zaopatruje w wodę osiedla mieszkaniowe: „Duża Huta”, „Mała Huta”, „Przemko” oraz domki jednorodzinne. Przy placu Kościelnym i przy placu Wolności zlokalizowane są ujęcia awaryjne. Wszystkie wsie gminy Przemków zaopatrywane są w wodę z sieci wodociągowej. Istnieją 4 wodociągi grupowe: we wsi Wysoka, zaopatrujące również wsie Jakubowo Lubińskie, Łakociny i Jędrzychówek; we wsi Szklarki, zaopatrujące również wsie Piotrowice i Karpie; we wsi Ostaszów, zaopatrujące również wsie Krępa i Łężce; wodociąg lokalny we wsi Wilkocin.

Gospodarką wodno-ściekową na obszarze gminy Radwanice zajmuje się Gminna Spółka Komunalna w Radwanicach z siedzibą w Kłębanowicach. Obszar gminy Radwanice zaopatrywany jest w większości w wodę z dwóch ujęć zlokalizowanych w Strogoborzycach i Radwanicach. Przy ujęciach działają stacje uzdatniania wody (SUW). Wieś Jakubów korzysta natomiast z ujęć należących do Gminy Jerzmanowa, a mieszkańcom Nowego Dworu woda dostarczana jest z ujęcia zlokalizowanego w Ostaszowie (gmina Przemków). Jedynie wieś Ułanów nie posiada obecnie wyposażenia w sieć wodociągową.

Gmina Szprotawa nie posiada wspólnej sieci wodociągowej pobierającej wodę z jednego zasilającego całą gminę. Wsie gminne zasilane są albo z wodociągu miejskiego

lub z lokalnych wiejskich wodociągów. Stacja Uzdatniania Wody w Szprotawie oprócz miasta zasila również także wsie: Małomice, Nowa Kopernia, Henryków, Dziećmiarowice, Leszno Dolne oraz Leszno Górne. Z wiejskich lokalnych ujęć wody zasilane są następujące wsie: Cieciszów, Leszno Dolne, Kartowice, Dzikowice, Borowina, Długie, Siecieborzyce i Pasterzowice. W pozostałych wsiach, mieszkańcy pobierają wodę z lokalnych studni przydomowych położonych na terenie gospodarstw.

VI.4. GOSPODARKA ODPADAMI NA TERENIE GMIN

Zasady gospodarki odpadami w Polsce reguluje Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o *odpadach* (t.j. Dz.U. 2023 poz. 1587). Zgodnie z art. 34. ust. 1. dla osiągnięcia celów założonych w polityce ochrony środowiska, oddzielenia tendencji wzrostu ilości wytwarzanych odpadów i ich wpływu na środowisko od tendencji wzrostu gospodarczego kraju, wdrażania hierarchii sposobów postępowania z odpadami oraz zasady samowystarczalności i bliskości, a także utworzenia i utrzymania w kraju zintegrowanej i wystarczającej sieci instalacji gospodarowania odpadami, spełniających wymagania ochrony środowiska, opracowuje się plany gospodarki odpadami na poziomie krajowym i wojewódzkim. Aktualnie uchwałą nr 96 Rady Ministrów z dnia 12 czerwca 2023 r. (M.P. 2023 poz. 702) wprowadzono *Krajowy plan gospodarki odpadami 2028*. Na terenie województwa dolnośląskiego przyjęto uchwałą nr XLIII/1451/17 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 21 grudnia 2017 r. do wykonania *Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Dolnośląskiego 2016-2022*. Trwają prace nad opracowaniem *Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2023-2028*. Zgodnie z art. 3 ust. ustawy o *utrzymaniu czystości i porządku w gminach* z dnia 13 września 1996 r. (t.j. Dz.U. 2021 poz. 888 z późn. zm.) każda gmina ma obowiązek zapewnić czystość i porządek na swoim terenie i tworzyć warunki niezbędne do ich utrzymania m.in. poprzez tworzenie i utrzymanie własnych lub wspólnych z innymi gminami instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych, w tym instalacji komunalnych, a także poprzez tworzenie punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych (PSZOK) w sposób, zapewniający łatwy dostęp dla wszystkich mieszkańców gminy. Gmina jest zobowiązana utworzyć co najmniej jeden stacjonarny punkt selektywnego zbierania odpadów komunalnych, samodzielnie lub wspólnie z inną gminą lub gminami. Lista funkcjonujących aktualnie instalacji komunalnych prowadzona jest przez marszałka województwa.

Gminy Chocianów, Przemków i Radwanice należą do północnego regionu gospodarki odpadami komunalnymi województwa dolnośląskiego. Gminy te należą do Związku Gmin Zagłębia Miedziowego, który prowadzi planowanie i wykonywanie zadań z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie gmin. Odpady przetwarzane są w obrębie

instalacji komunalnych w Głogowie, Legnicy, Lubinie oraz Polkowicach. Ponadto w Polkowicach, Grębolicach, Radwanicach, Przemkowie i Koźlicach funkcjonują Punkty Selektywnego Zbierania Odpadów (PSZOK). Na podstawie złożonych sprawozdań ilość odebranych i zebranych w 2022 roku odpadów komunalnych na terenie Związku wyniosła 25 809,8513 Mg, w tym 15 238,8129 Mg stanowiły odpady zmieszane (59%).

Gmina Gromadka oraz Bolesławiec należą do zachodniego regionu gospodarki odpadami komunalnymi województwa dolnośląskiego. Odpady z terenu tych gmin zagospodarowywane są głównie w Zakładzie Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w Trzebieniu. Część odpadów kierowana jest do Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych w Legnicy, Zakładu Utylizacji Odpadów Komunalnych IZERY Sp. z o.o w Lubomierzu, Instalacji Komunalnej prowadzonej przez Gminne Przedsiębiorstwo Oczyszczania Sp. z o.o. w Bogatyni, Zakładu Gospodarki i Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Lubaniu oraz Zakładu Gospodarki Komunalnej w Lubkowie. Roczna masa odpadów komunalnych odebranych z terenu Gminy Bolesławiec w 2022 roku wyniosła 6 050,726 Mg, w tym 3 115,510 Mg stanowiły odpady zmieszane (51%). Z terenu gminy Gromadka odebrano 2 038,653 Mg odpadów, w tym 1 630,25 Mg stanowiły odpady zmieszane (80%). W gminie Bolesławiec funkcjonuje Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK) w miejscowości Łąka. W gminie Gromadka uruchomiony został Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK), na terenie Zakładu Wodociągów Oczyszczania i Kanalizacji przy ul. Sosnowej 3 w Gromadce.

Zgodnie ze Sprawozdaniem Marszałka Województwa Dolnośląskiego z realizacji WPGO w latach 2017-2019 z terenu województwa dolnośląskiego zebrano łącznie 3 571 485,6099 Mg odpadów komunalnych. W 2019 roku odpady selektywnie odebrane i zebrane stanowiły około 36% wszystkich odpadów komunalnych, a największą odebraną masą odpadów charakteryzowały się odpady niesegregowane (zmieszane), które stanowiły około 64% całego strumienia odebranych i zebranych odpadów komunalnych na terenie województwa dolnośląskiego w 2019 roku. Na przestrzeni analizowanych lat, można zaobserwować spadek udziału tego rodzaju odpadów na rzecz selektywnie odbieranych i zbieranych odpadów komunalnych (spadek z 69,95% na 64,35%). Jednocześnie w 2019 roku łącznie odebrano i zebrano o 27% więcej selektywnie zebranych odpadów komunalnych niż w 2017 roku. W latach 2017-2019 wzrosła masa odebranych i zebranych odpadów komunalnych niebezpiecznych i pozostałych (głównie urządzenia zawierające freony, zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne, odpady wielkogabarytowe).

Priorytetem w gospodarowaniu odpadami są obecnie działania związane z zapobieganiem powstawaniu odpadów, przygotowywaniem ich do ponownego użycia, recyklingiem, innymi procesami odzysku i ostatecznie ich unieszkodliwianiem. W związku

z tym na szczeblu krajowym i wojewódzkim podejmowane są przede wszystkim następujące działania:

- zredukowanie ilości wytwarzanych odpadów, w tym odpadów komunalnych;
- zwiększenie udziału odpadów przekazywanych do recyklingu, w tym odzysku energii;
- zmniejszenie masy składowanych odpadów na składowiskach i prowadzenie działań minimalizujących negatywne skutki powodowane składowaniem zmieszanych odpadów komunalnych;
- podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów oraz właściwego postępowania z odpadami;
- zwiększenie efektywności systemu zbierania odpadów opakowaniowych w celu zapewnienia osiągnięcia celów dotyczących recyklingu;
- promowanie ponownego wykorzystywania, naprawy, recyklingu i innych metod odzysku odpadów powstających z produktów.

VI.5. POZIOM ZANIECZYSZCZENIE GLEB

Zanieczyszczenie gleb powodowane jest głównie przez czynniki antropogeniczne, w szczególności poprzez emisję zanieczyszczeń i ich depozycję z powietrza w postaci opadów atmosferycznych, wprowadzanie ścieków i osadów ściekowych do gruntów, a także zabiegi agrotechniczne związane ze stosowaniem nadmiernych dawek nawozów mineralnych i naturalnych. Jednym z procesów, mogącym również negatywnie wpływać na stan gleb i powodować utratę ich właściwości jest systematyczne przeznaczanie obszarów leśnych i gruntów rolnych na tereny pod infrastrukturę, m.in. trasy komunikacyjne, budownictwo i użytki kopalniane. Zespół wymienionych oddziaływań w połączeniu z właściwościami gleby wpływa na zmiany urodzajności i zasobności gleb w makro- i mikropierwiastki, a w konsekwencji na możliwości ich optymalnego wykorzystania.

Badania gleb użytkowanych rolniczo obejmują badania odczynu gleb, potrzeb wapnowania, zawartości makroelementów: fosforu, potasu i magnezu, a także mikroelementów: boru, manganu, miedzi, żelaza i cynku. Wyniki tych badań umożliwiają prowadzenie racjonalnego nawożenia roślin uprawnych i uzyskiwania wysokich jakościowo i ilościowo plonów. Analiza uzyskanych wyników w OSChR we Wrocławiu z lat 2015-2018 na obszarze Nadleśnictwa Przemków wykazała, że odsetek gleb bardzo kwaśnych i kwaśnych na przeważającym obszarze nadleśnictwa (powiat bolesławiecki, powiat polkowicki) wynosi 20-40%, co przekłada się na procent gleb o potrzebach wapnowania koniecznych i potrzebnych, który wynosi 20-40%. Procent gleb o bardzo niskiej i niskiej zawartości fosforu kształtuje się na poziomie 41-60% w powiecie bolesławieckim oraz 21-40% w powiecie polkowickim, procent gleb o bardzo niskiej i niskiej zawartości potasu wynosi do 20% w powiecie bolesławieckim, 21-40% w powiecie polkowickim, zaś procent gleb o bardzo

niskiej i niskiej zawartości magnezu wynosi 21-40% w obu powiatach. W powiecie bolesławieckim przeważają gleby o średniej zawartości żelaza, miedzi i manganu oraz niskiej zawartości boru w glebach użytkowanych rolniczo. W powiecie polkowickim wyróżnia się wysoka zawartość miedzi w glebach użytkowanych rolniczo, co jest spowodowane obecnością obiektów przetwórstwa metali nieżelaznych (za: *Stan środowiska w województwie dolnośląskim raport 2020*, GIOŚ Departament Monitoringu Środowiska Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska we Wrocławiu).

Mapa glebowo-rolnicza województwa dolnośląskiego wskazuje na duży udział użytków zielonych średnich oraz kompleksu żytniego słabego. Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej w obrębie miasta Przemków wynosi poniżej 52, na terenie gminy Przemków pomiędzy 52-56, w gminie Radwanice i Gromadka między 56-66, zaś w gminie Bolesławiec wynosi 66-72,5. Na przestrzeni lat 2012-2016 liczba gospodarstw rolnych na terenie województwa dolnośląskiego maleje. W 2020 roku funkcjonowało 688 ekologicznych gospodarstw rolnych, w tym 575 z certyfikatem i 113 w okresie przestawiania. Również z każdym rokiem maleje liczba gospodarstw ekologicznych. Gleby użytków rolnych w granicach Nadleśnictwa Przemków zostały sklasyfikowane jako silnie podatne na erozję wietrzną i średnio podatne na erozję wodną. Obszary te określono także jako znacznie i wysoko zagrożone występowaniem susz (atmosferyczną, rolniczą, hydrologiczną oraz hydrologiczną) (za: *Wojewódzki program ochrony środowiska województwa dolnośląskiego na lata 2022-2025 z perspektywą do roku 2029*).

W latach 2016-2018 w ramach PMŚ w województwie dolnośląskim prowadzono badania gleb na terenach bezpośrednio zagrożonych zanieczyszczeniami. Na terenie Nadleśnictwa Przemków w 2016 roku przeprowadzono badania gleb w 6 punktach pomiarowych na obszarze Natura 2000 Stawy Przemkowskie PLB020003, zlokalizowanych w obrębie łąk. Próbkę gleb pobrane z analizowanego obszaru to gleby bardzo lekkie i lekkie o składzie granulometrycznym od piasku luźnego w ppk nr 6, poprzez piaski słabogliniaste w ppk nr 1,2,4 i 5 do piasków gliniastych lekkich pylastych w ppk nr 3. Gleby te zaliczono do grupy gleb mineralno-organicznych i organicznych oraz mineralnych bardzo lekkich. Badane próbki gleb wykazywały odczyn bardzo kwaśny w punkcie pomiarowym nr 6 (pH 4,1), odczyn kwaśny w punktach nr 2 i 4; odczyn lekko kwaśny w ppk nr 1; obojętny w ppk nr 3 i odczyn zasadowy w ppk nr 5. Próbkę gleb charakteryzowały się zawartością próchnicy na poziomie od 4,1% do 15,2%. W odniesieniu do obowiązującego rozporządzenia stwierdzono przekroczenia zawartości dopuszczalnej dla cynku w ppk nr 5 oraz B(a)P w ppk nr 4,5. Zawartość siarki siarczanowej była podwyższona antropogenicznie w ppk nr 4 i 6. W pozostałych punktach wykazano zawartością niską (I stopień) (za: *Ocena stopnia zanieczyszczenia gleb w województwie dolnośląskim w 2016 roku - obszary bezpośrednio zagrożone zanieczyszczeniami*, WIOŚ we Wrocławiu).

VI.6. PLANOWANE PRZEDSIĘWZIĘCIA ZABEZPIECZAJĄCE LASY PRZED NEGATYWNYM ODDZIAŁYWANIEM PRZYSZŁYCH INWESTYCJI

Podstawowe działania mające na celu zabezpieczenie środowiska przed negatywnym oddziaływaniem przyszłych inwestycji zawarte są w programach ochrony środowiska gmin, programie ochrony środowiska i planie gospodarki odpadami województwa dolnośląskiego oraz w planach zagospodarowania przestrzennego gmin, uwzględniające równocześnie działania na rzecz:

- ograniczenia zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego, zwłaszcza z sektora komunalno-bytowego i wzdłuż tras komunikacyjnych;
- wzmocnienie systemu edukacji ekologicznej społeczeństwa skierowanej na promocję postaw służących ochronie powietrza;
- rozwój i dostosowanie instalacji i urządzeń służących zrównoważonej i racjonalnej gospodarce wodno-ściekowej dla potrzeb ludności i przemysłu;
- realizacja racjonalnej gospodarki energetycznej łączącej efektywność energetyczną z nowoczesnymi technologiami;
- wzmocnienie systemu wykorzystania odnawialnych źródeł energii w skali województwa śląskiego;
- gospodarowanie odpadami komunalnymi w województwie w oparciu o regionalne instalacje przetwarzania odpadów oraz zwiększenie udziału odzysku, w szczególności recyklingu, w odniesieniu do szkła, metali, tworzyw sztucznych oraz papieru i tektury;
- minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów sektora gospodarczego i sukcesywne zwiększanie udziału tych odpadów poddanych procesom odzysku i unieszkodliwiania poza składowaniem;
- minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów niebezpiecznych oraz wzrost efektywności systemu zbierania i zwiększanie udziału tych odpadów poddanych procesom odzysku i procesom unieszkodliwiania;
- ochrona i zrównoważone wykorzystanie zasobów kopalin oraz ograniczanie presji na środowisko związanej z eksploatacją kopalin i prowadzeniem prac poszukiwawczych;
- zapobieganie zanieczyszczaniu gleb, w szczególności substancjami powodującymi ryzyko zanieczyszczenia wtórnego;
- rewitalizacja terenów poprzemysłowych i zdegradowanych;
- zmniejszenie zagrożenia oraz minimalizacja skutków w przypadku wystąpienia awarii, a także kreowanie właściwych zachowań społeczeństwa w sytuacji wystąpienia zagrożeń środowiska i życia ludzi z tytułu wystąpienia awarii przemysłowych.

Główne kierunki działań w gospodarce leśnej zmierzające do ograniczenia negatywnych skutków przyszłych inwestycji to:

- właściwe prowadzenie prac z zakresu kształtowania stosunków wodnych;
- zwiększanie różnorodności biologicznej i zróżnicowania genetycznego kształtującego naturalną odporność lasów;
- doskonalenie gatunkowej i funkcjonalnej struktury lasów;
- kształtowanie granicy rolno-leśnej;
- właściwe zagospodarowanie łowieckie lasu;
- stosowanie biologicznych metod ochrony lasu;
- utrzymanie właściwego stanu sanitarnego lasu;
- prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej z zachowaniem zasad ochrony przyrody;
- dostosowanie prac hodowlanych do warunków mikrosiedliskowych;
- odpowiednia infrastruktura techniczna;
- odpowiednie rekreacyjne użytkowanie i zagospodarowanie lasu;
- zalesianie gruntów nieprzydatnych rolniczo;
- współdziałanie leśnictwa z samorządami i administracją państwową na różnych poziomach w regionie;
- współdziałanie i doskonalenie związków leśnictwa z innymi sektorami gospodarczymi w zakresie roju regionalnego;
- kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa.

VI.7. ZAGROŻENIA BIOTYCZNE

Szkody powodowane przez czynniki biotyczne są najczęściej skutkiem osłabienia drzewostanów przez czynniki abiotyczne. Obserwowane od wielu lat zmiany klimatyczne i związane z nimi anomalie pogodowe mogą stanowić impuls do dalszego rozwoju procesów chorobowych w lasach Polski, zwłaszcza w drzewostanach sosnowych, świerkowych i dębowych. Wzrost średnich temperatur, brak opadów i długotrwała susza, szczególnie w okresie wiosennym, silne wiatry i związane z tym uszkodzenia stanowią czynniki sprzyjające dynamicznemu rozwojowi chorób infekcyjnych. Czynniki te z jednej strony obniżają odporność drzew, a z drugiej sprzyjają rozwojowi patogenów. W takich warunkach możliwe jest nasilenie procesów chorobowych związanych z permanentnym zasiedleniem areалу lasów przez patogeny (choroby systemów korzeniowych), jak również z nagłym rozwojem epifitoz spowodowanych porażeniem drzew w stanie silnego stresu przez patogeny (choroby pędów i aparatu asymilacyjnego). Powstanie i rozwój gradacji owadów kambio- i ksylofagicznych zależy głównie od aury oraz obfitości materiału lęgowego. Szkody od zwierzyny w drzewostanach dotyczą w szczególności młodszych klas wieku, a powodują

je głównie jeleni, łosi i sarna (za: *Kompleksowy program przeciwdziałania procesom zamierania lasów w Polsce oraz działania mitygacyjne w perspektywie do 2030 roku*).

Poniższa tabela przedstawia główne przyczyny zagrożenia biotycznego zarejestrowane podczas prac urządzeniowych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków.

Tab. 36. Zestawienie uszkodzeń biotycznych drzewostanów na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków zarejestrowanych w trakcie prac urządzeniowych

Przyczyna uszkodzenia	Procent uszkodzeń				
	10-20%	21-50%	ponad 50%	Ogółem	%
	powierzchnia całkowita [ha]				
GRZYBY	865,39	156,31	0	1021,7	7,8%
ZWIERZ	472,03	6,67	2,13	480,83	3,7%
Razem	1337,42	162,98	2,13	1502,53	12%

Zgodnie z obowiązującą instrukcją urządzania lasu podczas prac terenowych rejestrowano tylko główną przyczynę oraz stopień uszkodzenia. Metodyka ta różni się od stosowanej w instrukcji ochrony lasu, z czego wynikają rozbieżności w ocenie i powierzchni podawanych uszkodzeń.

VI.7.1. CHOROBY GRZYBOWE

Podczas prowadzonych prac urządzeniowych szkody powodowane przez patogeny grzybowe stwierdzone zostały na łącznej powierzchni 1 021,7ha, szkody istotne występują na 0,8% powierzchni leśnej nadleśnictwa.

VI.7.2. SZKODNIKI OWADZIE

Podczas prac urządzeniowych nie zarejestrowano widocznych szkód od owadów.

VI.7.3. SZKODY POWODOWANE PRZEZ ZWIERZYNĘ PŁOWĄ

Podczas prowadzonych prac urządzeniowych szkody powodowane przez zwierzynę płąwą stwierdzono na powierzchni 480,83 ha, z czego szkody istotne występują na 8,8 ha powierzchni leśnej nadleśnictwa. Wśród szkód powodowanych przez zwierzynę płąwą wyodrębniono szkody w uprawach i młodnikach (spałowanie i zgryzanie) oraz szkody w drągowinach (uszkodzenia w trakcie zablźniania).

VI.8. ZAGROŻENIA ABIOTYCZNE

Szkody abiotyczne są wynikiem wystąpienia klęsk żywiołowych w skali lokalnej, regionalnej lub całego kraju. W przeważającej części przeciwdziałanie im jest niemożliwe. W latach 2014-2022 do czynników abiotycznych o charakterze klęskowym, mających największy wpływ na poziom uszkodzeń drzewostanów w skali kraju należały zakłócenia

stosunków wodnych (głównie susze, a także zalania oraz podtopienia) oraz huraganowe wiatry i intensywne opady śniegu (okiść śniegowa i lodowa). Wśród przyczyn zaistniałej sytuacji należy wymienić przede wszystkim efekty osłabienia drzewostanów objętych suszą już w 2015 r. i 2019 r. Poniższa tabela przedstawia główne przyczyny zagrożeń abiotycznych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków zarejestrowane podczas prac urzędniowych.

Tab. 37. Zestawienie uszkodzeń abiotycznych drzewostanów na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków zarejestrowanych w trakcie prac urzędniowych

Przyczyna uszkodzenia	Procent uszkodzeń				
	10-20%	21-50%	ponad 50%	ogółem	%
	powierzchnia całkowita [ha]				
ANTROP	6,39	12,33	0	18,72	0,1%
POŻAR	34,27	0,64	4,18	39,09	0,3%
KLIMAT	2018,96	596,1	0	2615,06	19,9%
WODNE	114,86	157,01	29,71	301,58	2,3%
INNE	328,94	67,36	0	396,3	3,0%
Razem	2503,42	833,44	33,89	3370,75	26%

Zgodnie z obowiązującą instrukcją urządzania lasu podczas prac terenowych rejestrowano tylko główną przyczynę oraz stopień uszkodzenia. Metodyka ta różni się od stosowanej w instrukcji ochrony lasu, z czego wynikają rozbieżności w ocenie i powierzchni podawanych uszkodzeń.

VII. PLAN DZIAŁAŃ – ZESTAWIENIE PRAC OBJĘTYCH PROGRAMEM OCHRONY PRZYRODY

VII.1. KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW WODNYCH

Podstawą w kształtowaniu odpowiednich stosunków wodnych jest właściwa ochrona siedlisk leśnych, głównie siedlisk wilgotnych i łągowych. Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków siedliska bagienne i łągowe (BMb, LMb, OI) zajmują łącznie powierzchnię 89,6 ha, co stanowi jedynie 0,6% powierzchni leśnej nadleśnictwa. Siedliska wilgotne (BMw, Bw, LMw, Lw) zajmują 1793,74 ha, co stanowi 12,5% powierzchni leśnej nadleśnictwa. Pełnią one w przyrodzie swoistą rolę magazynu, który przyjmuje wodę, magazynuje ją, a na końcu uwalnia poprzez transpirację i wysięki. Jedną z podstawowych metod pozwalających właściwie regulować zasobami wodnymi jest mała retencja wodna (na gruntach w zarządzie nadleśnictwa została opisana w podrozdziale warunki hydrologiczne). Stanowi ona istotną część racjonalnej gospodarki człowieka. Oznacza wszelkie działania ukierunkowane na zatrzymywanie lub spowalnianie spływu wód w obrębie małych zlewni, które będzie skutkowało zwiększeniem lokalnych zasobów wodnych, przy jednoczesnym zachowaniu i wspieraniu roju krajobrazu naturalnego. Dlatego w ramach zwiększania możliwości retencyjnych zlewni wskazane są następujące działania:

- zachowanie trwałości lasu poprzez utrzymanie złożonej gatunkowo i strukturalnie szaty roślinnej oraz przebudowę drzewostanów zmierzającą do dostosowania ich składu gatunkowego do zgodnego z siedliskiem;
- przeciwdziałanie degradacji gleb leśnych;
- ograniczanie nadmiernego odpływu wód powierzchniowych w celu wydłużenia czasu infiltracji wody w głąb profilu glebowego i tym samym zwiększenia zasobów wód podziemnych poprzez zatrzymywanie okresowych nadmiarów wód w zbiornikach;
- budowa nowych zbiorników retencyjnych oraz utrzymanie właściwego stanu technicznego istniejącej infrastruktury hydrotechnicznej;
- renaturyzacja siedlisk podmokłych poprzez adaptację istniejących systemów melioracyjnych do pełnienia funkcji retencyjnych;
- poprawa wilgotności siedlisk leśnych poprzez podniesienie lustra wód powierzchniowych w obszarach bezpośrednio sąsiadujących ze zbiornikiem wodnym lub spiętrzenie wody;
- ochrona naturalnych obiektów małej retencji, tj. śródleśnych torfowisk, mokradeł, zbiorników wodnych, cieków, bagien, trzęsawisk, mszarów, źródlisk, młak, itp.

VII.2. Kształtowanie strefy ekotonowej

Na styku dwóch biocenoz naturalnych występuje szerszy lub węższy pas przejściowy zwany inaczej ekotonem. Odznacza się on większym bogactwem flory i fauny niż sąsiadujące ze sobą ekosystemy. Szczególnie korzystne są szerokie ekotony będące miejscem bytowania gatunków charakterystycznych dla obu sąsiadujących biocenoz oraz tzw. gatunków stykowych.

Ekoton pełni szczególne funkcje ekologiczne. Jako strefa przejściowa stanowi naturalną barierę chroniącą środowisko leśne przed negatywnymi czynnikami związanymi z bezpośrednim sąsiedztwem terenów otwartych. Ochronę tej strefy, jak również formowanie jej w miejscach, gdzie będzie ona pełnić pożądaną rolę, wymuszają zasady zrównoważonej gospodarki leśnej. Zgodnie z nimi na obrzeżach lasów zaleca się tworzenie pasa ochronnego o szerokości 10-15 m, na który składają się odpowiednie gatunki krzewów i drzew. Dotyczy to również szerokich dróg oraz linii kolejowych przebiegających przez lasy. Skład gatunkowy tworzonych stref musi być dostosowany do warunków siedliskowych. Przy planowaniu, zakładaniu i pielęgnowaniu ekotonów wskazane jest:

- promowanie istniejących odnowień naturalnych różnych gatunków drzew i krzewów;
- wprowadzanie gatunków drzew i krzewów rodzimego pochodzenia, zgodnych z danym siedliskiem;
- stosowanie luźniejszej więźby sadzenia;
- dla sadzonek krzewów stosowanie zmieszania grupowego (kilka sadzonek jednego gatunku w jednej grupie);
- wykonywanie odpowiednich cięć pielęgnacyjnych prowadzących do formowania się silnie ugałęzionych drzew;
- w trakcie cięć popieranie drzew silnie ukorzenionych i ugałęzionych.

W drzewostanach planowanych do użytkowania rębnych położonych przy drogach krajowych, wojewódzkich, kolejowych szlakach komunikacyjnych, przy głównych ciekach (rzekach), źródłiskach i zbiornikach wodnych zaleca się tworzenie w ramach prowadzonych cięć rębnych stref przejściowych (ekotonów) o szerokości nie mniejszej niż wysokość drzew panujących. W przypadku drzewostanów, w których nie występują strefy ekotonowe, zaleca się postępowanie zgodne z zapisami w *Zasadach Hodowli Lasu* oraz *Instrukcji Ochrony Lasu*.

VII.3. Kształtowanie granicy rolno-leśnej

Głównym zagadnieniem związanym z kształtowaniem granicy rolno-leśnej jest odpowiednie zagospodarowanie terenów położonych w bezpośrednim sąsiedztwie

kompleksów leśnych. Dotyczy to przede wszystkim budownictwa mieszkaniowego i zagrodowego na terenach enklaw wśród kompleksów leśnych lub wzdłuż granicy z lasami. Zabudowa tego typu miejsc zwiększa lokalnie presję na środowisko leśne i powoduje pojawianie się negatywnych zjawisk, przyczyniających się do jego degradacji. Należą do nich:

- dzikie wysypiska śmieci;
- nielegalny wywóz nieczystości do lasu zanieczyszczających wody gruntowe;
- obniżenie poziomu wód gruntowych przez kopanie studni;
- zakłócanie spokoju i ciszy;
- wydeptywanie brzegów lasu;
- pojawienie się szkodników w postaci wałęsających się psów i kotów;
- nielegalne pozyskiwanie stroiszu i choinek;
- kłusownictwo.

Zapobieganie tego typu problemom powinno odbywać się na etapie planowania w ramach sporządzania planów przestrzennego zagospodarowania lub w czasie wydawania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. Właściwa lokalizacja budynków oraz związanej z nimi infrastruktury pozwoli zminimalizować negatywne ich oddziaływanie na środowisko leśne.

Kolejnym problemem związanym z właściwym kształtowaniem granicy polno-leśnej jest ochrona nieleśnych siedlisk sąsiadujących bezpośrednio z lasem. W wielu przypadkach decydują one o różnorodności zarówno krajobrazowej, jak i gatunkowej, ponieważ stanowią często miejsca występowania cennych przyrodniczo gatunków roślin i zwierząt. W celu ochrony tego typu miejsc należy właściwie planować nowe zalesienia. Przed ich zaplanowaniem i przeprowadzeniem zaleca się wykonywanie odpowiedniej waloryzacji przyrodniczej, która pozwoli uniknąć niezamierzonego zniszczenia cennych przyrodniczo siedlisk nieleśnych.

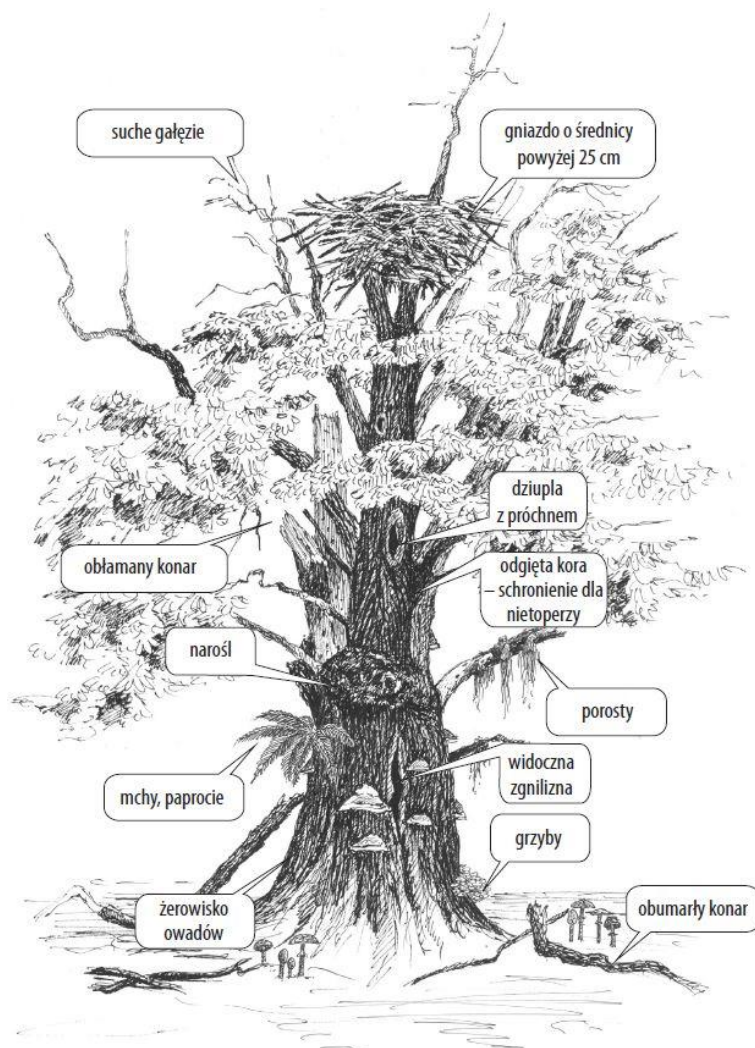
VII.4. OCHRONA RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ

Ochrona różnorodności biologicznej w lasach realizowana jest na podstawie obowiązujących w Lasach Państwowych zarządzeń i instrukcji. W celu ochrony, jak również powiększenia różnorodności biologicznej w lasach Nadleśnictwa Przemków, należy w miarę możliwości dostosować się do następujących zaleceń:

- w celu zachowania różnorodności ekosystemowej należy jak najszerszej wykorzystywać zmienność w ramach mikrosiedlisk wprowadzając na te niewielkie powierzchnie właściwe im gatunki;
- w celu zachowania bogactwa i różnorodności krajobrazowej należy unikać zalesiania śródleśnych pastwisk, bagien, łąk, nieużytków i innych podobnych im powierzchni. Jednakże w przypadku pojawienia się zaawansowanej sukcesji, na obszarach bez

zidentyfikowanych osobliwości przyrodniczych, dopuszcza się wyłączenie ich i uznanie ich za powierzchnie leśne;

- dla zachowania różnorodności gatunkowej należy w lasach zwracać uwagę na dostosowanie się do zalecanych składów odnowieniowych przy zakładaniu upraw;
- dla zachowania różnorodności genowej należy dążyć, by pozyskiwany materiał siewny pochodził z jak największej liczby osobników oraz z udokumentowanych miejsc bazy nasiennej nadleśnictwa;
- w procesie odnowienia cenne fragmenty drzewostanów (np. młodsze i stabilne kępy drzew gatunków głównych, domieszkowych i biocenotycznych, przestoje pełniące funkcję nasienników, drzewa dziuplaste i pomnikowe) powinny pozostać jako pożądane elementy strukturalne i funkcjonalne nowego drzewostanu;
- ochrona drzew mikrosiedliskowych (ekologicznych, biocenotycznych), oznaczających zgodnie z *Instrukcją Ochroną Lasu (2012)*: żywe i martwe drzewa, miejscowo spróchniałe (ze zgnilizną) oraz drzewa z owocnikami grzybów (hubami), w tym m.in. drzewa z widocznymi, otwartymi ranami pnia, dziupłami wypełnionymi próchnem, z uszkodzeniami od pioruna, złamane, z koroną częściowo (powyżej 1/3) obumarłą; drzewa z dziupłami zasiedlonymi przez ptaki lub inne gatunki zwierząt, z dziupłami i próchnowiskami powstałymi w miejscach zranień po obumarłych gałęziach; drzewa o nietypowym pokroju, w tym pozbawione korony na skutek złamania; drzewa z nietypowymi formami morfologicznymi np. szyszek, kory, gałęzi; drzewa rodzimych gatunków biocenotycznych: naturalnie występujące lub wprowadzone, poprawiające bazę żerową zwierzyny, nektarodajne, urozmaicające krajobraz, takie jak jabłoń, grusza, czereśnia, śliwa ałycza i inne; drzewa z gniazdami ptaków, o średnicy gniazda powyżej 25 cm; przestoje: drzewa i grupy drzew pozostawione na następną kolej rębny lub do ich naturalnej śmierci i rozkładu; drzewa będące siedliskiem chronionych gatunków grzybów, roślin i zwierząt; drzewa wyraźnie wyróżniające się wiekiem lub rozmiarami w stosunku do innych drzew na tym terenie; drzewa stanowiące pamiątkę kultury leśnej, np. osobniki gatunków egzotycznych (wyróżniające się wiekiem lub wymiarami), wszystkie powierzchnie doświadczalne założone przed 1945 r. (bez względu na gatunek); drzewa tworzące założenia przestrzenne, np. aleje, szpalery.

Ryc. 26. Drzewo biocenotyczne (rys. Jarosław Janicki) wg *Instrukcji Ochrony Lasu* (2012)

VII.4.1. OCHRONA FAUNY KRĘGOWCÓW – ZALECENIA

Praktyczne działania na rzecz ochrony fauny kręgowców powinny skupiać się na eliminowaniu zagrożeń ze strony człowieka i odtwarzaniu warunków siedliska, umożliwiającym zachowanie i rój populacji chronionych gatunków. Szczególnie ważna jest tu ochrona naturalnych schronień. W celu zapewnienia odpowiedniej ochrony siedlisk chronionych gatunków kręgowców w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Przemków, jak również zabezpieczenia potencjalnych miejsc ich bytowania wskazane jest prowadzenie dodatkowych działań ochronnych.

W zakresie ochrony nietoperzy ważne jest:

- pozostawianie drzew dziuplastych (głównie dębów i drzew liściastych) w trakcie prac zrębowych oraz rosnących wzdłuż rzek i potoków z wyjątkiem sytuacji stanowiących zagrożenie dla bezpieczeństwa ludzi i ich mienia, w tym odmian drzew owocowych;

- w przypadku drzewostanów w młodszym wieku i ubogich w naturalne dziuple uzupełnianie i zawieszanie skrzynek dla nietoperzy;
- utrzymywanie mozaikowości środowiska leśnego;
- preferowanie biologicznych metod ochrony lasu;
- odpowiednie kształtowanie granicy polno-leśnej w taki sposób, aby była jak najbardziej urozmaicona;
- ochrona śródleśnych oczek wodnych, stawów i innych zbiorników wodnych.

W zakresie ochrony ssaków ziemnowodnych ważne jest:

- kształtowanie ekotonów przy brzegach strumieni i rzek, które pozbawione są jakiegokolwiek roślinności;
- utrzymanie zróżnicowanych środowisk rzecznych, w szczególności dostępności kryjówek dla wydry *Lutra lutra*, występujących na odcinkach cieków o linii brzegowej zbliżonej do naturalnej, pokrytej roślinnością o wielowarstwowej strukturze;
- ochrona stawów bobrowych, o ile nie stanowią one przedmiotu odrębnych decyzji w związku z występowaniem szkód bobrowych;
- pozostawianie wzdłuż cieków gatunków drzew i krzewów preferowanych w diecie bobra (wierzba, topola, osika, brzoza).

W zakresie ochrony płazów i gadów ważne są:

- ochrona zbiorników wodnych stanowiących miejsca ich rozrodu;
- pozostawianie pasów zadrzewień i zakrzewień wzdłuż cieków i zbiorników wodnych;
- rezygnacja z zarybiania potoków i zbiorników wodnych (nieprzeznaczonych do celów gospodarki rybackiej) będących miejscami rozrodu płazów;
- łagodzenie skutków działalności antropogenicznej;
- zapobieganie zarastaniu zbiorników wodnych, będących miejscami rozrodu płazów;
- pozostawianie martwego drewna, układanie stosów gałęzi i liści w rejonie zbiorników wodnych;
- pozostawianie karp korzeniowych wywrotów i wiatrowałów za wyjątkiem sytuacji zagrażających zdrowiu i życiu ludzi;
- zachowanie miejsc występowania żmii zygzakowatej *Vipera berus* (śródleśne suche łąki, maliniaki);
- zachowanie śródleśnych suchych łąk, będących miejscem występowania jaszczurki zwinki, stanowiącej główny pokarm gniewosza plamistego.

W zakresie ochrony ptaków ważne są:

- zakładanie budek lęgowych w drzewostanach młodszych klas wieku;
- ochrona drzew z gniazdami ptaków, o średnicy gniazd powyżej 25 cm;

- pozostawianie kęp starodrzewu lub pojedynczych przestojów na zrębach oraz drzew dziuplastych do naturalnego rozpadu, z wyjątkiem sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa ludzi i mienia oraz stanu sanitarnego drzewostanu;
- zwiększanie lub utrzymanie na powierzchniach leśnych odpowiednich ilości martwego drewna stojącego i leżącego w miarę jego wydzielania się, z wyłączeniem sytuacji stwarzających zagrożenie zdrowia, życia lub mienia ludzkiego oraz w przypadku usuwania posuszu czynnego w ramach wykonywania cięć sanitarnych, w sytuacjach zagrażających trwałości lasu;
- w trakcie realizacji zabiegów gospodarczych pozostawiać na powierzchniach leśnych pojedynczo występujące jako domieszka dorosłe brzozy *Betula pendula*, jarzęby *Sorbus aucuparia*, wierzby *Salix sp.* i osiki *Populus tremula*;
- w zakresie szczegółowych zaleceń w sprawie realizacji zadań z zakresu gospodarki leśnej w strefach ochrony gatunków istotne jest, aby:
 - wykonanie zabiegów rębnych w granicach stref ochronnych ptaków zostało rozłożone na całe dziesięciolecie;
 - terminy wykonywania zabiegów w strefie okresowej zostały dostosowane do wymagań gatunku;
 - jeżeli wykonanie któregośkolwiek zabiegu wpłynie negatywnie na występowanie ptaków w wyznaczonych dla nich strefach ochrony, należy niezwłocznie wstrzymać wszystkie prace przewidziane do wykonania w ww. strefach;
 - pozostawienie starodrzewu podczas prowadzenia cięć uprzątających w rębniach gniazdowych i częściowych powinno nastąpić możliwie najbliżej granicy strefy ścisłej (w kierunku gniazda ptaków).

W zakresie ochrony popielicowatych ważne jest:

- rieszanie budek dla pilchowatych w drzewostanach liściastych i mieszanych starszych klas wieku;
- prowadzenie drzewostanów w pełnym zwarciu i z bogatym podszytem w miejscach występowania popielicy i orzesznicy;
- wzbogacenie bazy pokarmowej pilchowatych poprzez dosadzanie drzew i krzewów owocowych.

W zakresie ochrony dużych drapieżników ważne jest:

- pozostawianie wykrotów, stert z karp korzeniowych i gałęzi dla zapewnienia kryjówek dla dużych drapieżników;
- utrzymywanie zróżnicowanej struktury wiekowej, wysokościowej i gatunkowej, gęstej warstwy podszytu oraz pozostawianie drzew leżących na dnie lasu oraz nad ciekami;

- ograniczanie wstępu pojazdów na drogi i szlaki zrywkowe aktualnie nieużytkowane;
- modyfikacja rocznych planów pozyskania łowieckiego jeleni i saren.

VII.4.2. OCHRONA FAUNY BEZKRĘGOWCÓW – ZALECENIA

Działania dotyczące fauny bezkręgowców polegają na ochronie pierwotności i naturalności siedlisk oraz naturalnych procesów w nich zachodzących. Ochronie powinny podlegać zarówno siedliska gatunków, w których stwierdzono ich obecność, jak również miejsca ich potencjalnego występowania.

W Nadleśnictwie Przemków faunę bezkręgowców reprezentuje przede wszystkim grupa chrząszczy *Coleoptera*. Należą do niej związane z siedliskami leśnymi chrząszcze saproksyliczne, jak jelonek rogacz *Lucanus cervus*, pachnica dębowa *Osmoderma eremita*, kwietnica okazała *Protaetia aeruginosa*, podrzut dębowiec *Lacon querceus* oraz przedstawiciele rodziny biegaczowatych *Carabidae*. Ich ochrona powinna obejmować:

- zabezpieczenie odpowiedniej ilości starodrzewu na powierzchniach leśnych;
- pozostawianie drzew dziuplastych i z widocznymi wypróchnieniami do ich naturalnego rozpadu;
- zabezpieczenie odpowiedniej ilości martwego drewna poprzez pozostawianie korzeni, konarów, gałęzi, wierzchołków, itd. w różnym stopniu rozkładu (obumierające, martwe, wstępnie rozkładające się, butwiejące) i w różny sposób rozmieszczonych przestrzennie (drzewa stojące, leżące, zawieszane, złomy, karpny, itd.);
- rozluźnianie zwarcia oraz ograniczanie podszytu i części podrostu w zasiedlonych przez chrząszcze fragmentach drzewostanów;
- zapewnienie następstwa pokoleniowego drzew wolno rosnących wokół zasiedlonych przez chrząszcze starych drzew;
- niestosowanie chemicznych środków do ochrony lasu.

Drugą grupę chronionych gatunków fauny bezkręgowcej w Nadleśnictwie Przemków stanowią motyle *Lepidoptera*, w tym gatunki związane z siedliskami łąkowymi, jak modraszek nausitous *Phengaris nausithous*, modraszek telejus *Phengaris teleius*, a także czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*, postojak wiesiołkowiec *Proserpinus proserpina* czy rojnik morfeusz *Heteropterus morpheus*. Ochrona ich siedlisk polega głównie na utrzymaniu dotychczasowego sposobu ich użytkowania. Dlatego w zakresie ochrony tych gatunków ważne jest:

- przestrzeganie właściwych terminów koszenia łąk dopasowanych do biologii gatunku wraz z usuwaniem z nich pokosu;
- utrzymanie dotychczasowego poziom wilgotności łąk;

- ograniczenie stosowania herbicydów, ciężkiego sprzętu oraz intensywnego nawożenia;
- pozostawianie powierzchni nie podlegających zagospodarowaniu, takich jak skarpy, miedze, przydroża, ekotony las – pole, oraz dopuszczeniu, by w wyniku naturalnej sukcesji kształtowały się na nich ciepłolubne zarośla śliwy tarniny i głogu (barczatka kataks) lub zarośla z udziałem jesionu, kaliny koralowej, derenia świdwy (przeplatka matura).

Pozostałe działania w zakresie ochrony potencjalnych miejsc występowania cennych gatunków bezkręgowców powinny skupiać się na:

- właściwym kształtowaniu stref ekotonowych na granicy las-pole, las-woda;
- ochronie śródleśnych oczek wodnych, torfowisk i wysięków wodnych;
- pozostawianiu drzew dziuplastych i drzew z widocznymi wypróchnieniami do ich naturalnego rozpadu, w tym odmian drzew owocowych;
- pozostawianiu kęp starodrzewu do naturalnego rozpadu;
- utrzymaniu mozaikowego charakteru dolin rzecznych;
- pozostawianiu w drzewostanach zdrowych, niezagrożonych przez szkodliwe owady leśne i grzyby patogeniczne posuszu jałowego w postaci korzeni, konarów, gałęzi, wierzchołków, itd., w różnym stopniu rozkładu (materiał obumierający, martwy, wstępnie rozkładający się, butwiejący) i w różny sposób rozmieszczony przestrzennie (drzewa stojące, leżące, zawieszane, złomy, karpy, itd.);
- pozostawianiu niewielkich powierzchni do naturalnej sukcesji;
- preferowaniu biologicznych metod ochrony lasu.

VII.4.3. OCHRONA CENNYCH ROŚLIN NACZYNIOWYCH – ZALECENIA

Właściwa ochrona cennych gatunków flory na obszarze nadleśnictwa powinna skupiać się nie tylko na ochronie ich siedlisk, ale również na bezpośredniej ochronie stanowisk tych gatunków.

Chronione gatunki związane z siedliskami wodnymi nie wymagają szczególnych zabiegów ochronnych. W ich przypadku należy utrzymywać w stanie niezmienionym naturalne zbiorniki wodne, w których one występują. Gatunki preferujące miejsca zabagnione, młaki i torfowiska uzależnione są od panujących w danym miejscu niezakłóconych stosunków wodnych. Miejsca takie powinny być wyłączane z użytkowania gospodarczego.

W przypadku gatunków roślin związanych z siedliskami leśnymi, występujących na obszarze nadleśnictwa pospolicie, charakteryzujących się dużymi zdolnościami regeneracyjnymi i tworzących liczne populacje, odpowiednie zalecenia

ochronne będą dotyczyć szczególnie sytuacji, w których w miejscach ich występowania wykonywane będą prace leśne związane z cięciami rębnyymi i pozyskaniem drewna. W takich sytuacjach należy:

- w miejscach wykonywanych cięć rębnych stosować odpowiednie technologie prac ograniczające uszkodzenia gleby przy zrywce drewna;
- wykorzystywać stałe szlaki operacyjno-zrywkowe w celu ograniczenia zasięgu szkód powodowanych w czasie pozyskiwania drewna;
- na powierzchniach zrębowych miejsca występowania chronionych gatunków ujmować w biogrupy o promieniu 20-40 m;
- nie zaburzać i nie zmieniać stosunków wodnych na siedliskach gatunków chronionych.

W przypadku gatunków roślin związanych z siedliskami leśnymi, występujących na obszarze nadleśnictwa rzadko i szczególnie cennych w skali regionu należy w miarę możliwości:

- wykonywać prace leśne poza okresem wegetacyjnym, a w szczególnie uzasadnionych przypadkach w okresie zimowym lub stosować dostępne technologie w celu zminimalizowania uszkodzeń runa;
- dostosowywać zabiegi gospodarcze do wymogów ochronnych gatunków, w tym m.in. wyłączać z zabiegu odpowiednio oznaczone stanowiska cennych i zagrożonych gatunków;
- przeprowadzać odpowiednie szkolenia pracowników z rozpoznawania i zakresu ochrony gatunków.

W zakresie ochrony gatunków roślin związanych z siedliskami nieleśnymi należy:

- chronić płyty nieleśnych siedlisk znajdujące się w mozaice z drzewostanem;
- nie lokalizować składów drewna i szlaków operacyjnych na powierzchniach nieleśnych siedlisk przyrodniczych;
- przeciwdziałać sukcesji wtórnej na łąkowych siedliskach przyrodniczych, poprzez usunięcie nalotu drzew i wykaszanie powierzchni łąkowej;
- utrzymywać właściwe warunki wilgotnościowe na siedliskach ze zidentyfikowanymi stanowiskami chronionych gatunków roślin, zarówno na powierzchniach łąkowych, jak i ziołoroślowych.

VII.4.4. OCHRONA CENNYCH GATUNKÓW GRZYBÓW I POROSTÓW

Grzyby odgrywają kluczową rolę w biosferze, stanowiąc ważny czynnik obiegu pierwiastków biogennych. Rozkładają i wykorzystują większość substancji organicznych występujących w przyrodzie. Będąc destruentami rozkładają martwe organizmy i wzbogacają

glebę w składniki pokarmowe. Tworząc mikoryzy usprawniają proces obiegu materii, umożliwiając często wzrost i rozwój związanych z nimi gatunków. Zagrożeniem jest głównie zanikanie i degradacja siedlisk, zwłaszcza starodrzewów i siedlisk hydrogeniczných, a także zanieczyszczenia powietrza, gleby i wód, intensyfikacja użytkowania i schematyzacja zagospodarowania oraz nadmierny zbiór na cele komercyjne. Poza ochroną gatunkową szczególnie ważne jest zachowanie siedlisk sprzyjających rozwojowi cennych gatunków grzybów:

- ochrona w trakcie prac leśnych znanych stanowisk cennych gatunków grzybów wielkoowocnikowych i porostów;
- utrzymywanie zróżnicowanej struktury drzewostanów i dostosowanie składów odnowień do możliwości produkcyjnych siedliska oraz mikrosiedlisk, promowanie naturalnych odnowień;
- zapewnianie obecności i ochrona różnego rodzaju podłoża, na którym rozwijają się chronione gatunki grzybów, w szczególności: drzew w odpowiednim wieku i gatunku, rozkładającego się drewna, odkrytych piaszczysk, skał i głazów oraz skupisk niewielkich kamieni, łąk i pastwisk uprawianych i użytkowanych ekstensywnie;
- promowanie niezagrażających gatunkom i ich siedliskom metod zbioru i pozyskiwania grzybów;
- edukacja społeczeństwa w zakresie rozpoznawania gatunków objętych ochroną i sposobów ich ochrony.

Zakres siedlisk i podłoży zajmowanych przez porosty jest wyjątkowo szeroki. Najważniejszymi grupami są porosty nadrzewne (epifityczne), naskalne (epilityczne), naziemne (epigeiczne) oraz rosnące na murszejącym drewnie (epiksyliczne). Ze względu na niewielkie wymiary i powolny wzrost zajmują głównie te miejsca, gdzie konkurencja ze strony roślin kwiatowych i mchów jest niewielka. Są one na wielu podłożach pionierami i odgrywają dużą rolę w kształtowaniu fitoklimatu leśnego, np. w borach świeżych wiążą i przez pewien czas przetrzymują duże ilości wody. Zagrożenie stanowią przede wszystkim zanieczyszczenia powietrza oraz antropogeniczne przemiany w zbiorowiskach leśnych. Również osuszanie siedlisk i zanieczyszczenia wód powodują zanikanie stanowisk porostów. Efektywna ochrona w skali lokalnej powinna skupiać się na:

- pozostawianiu przestojów, martwych drzew i posuzu oraz pniaków po ściętych drzewach;
- ochronie znanych stanowisk porostów w trakcie prac leśnych, szczególnie wilgocio- i ceniolubnych;
- w trakcie realizacji rębni zupełnych i złożonych wyznaczanie fragmentów drzewostanu macierzystego wraz z nienaruszonymi warstwami dolnymi aż do ich

naturalnego rozpadu w miejscach charakteryzujących się bogactwem gatunkowym i złożoną budową piętrową, zaś na siedliskach boru świeżego w miejscach występowania dobrze wykształconej pokrywy porostów naziemnych;

- pozostałe po zabiegach gospodarczych pozostałości zrębowe, gałęzie i inną biomasę należy usunąć poza miejsca występowania porostów naziemnych w celu ograniczenia procesów eutrofizacji podłoża;
- ochrona starych drzew rosnących na obrzeżach lasów i przy drogach;
- zachowanie warunków siedliskowych w drzewostanach rosnących wzdłuż niewielkich śródleśnych strumieni;
- ochrona głązów narzutowych, ich odsłanianie tak, aby były jak najlepiej oświetlone.

VII.4.5. OCHRONA SIEDLISK HYDROGENICZNYCH – ZALECENIA

Siedliska hydrogeniczne to siedliska, o których istnieniu i funkcjonowaniu decyduje woda. Zalicza się do nich siedliska związane z zalewanymi dnami dolin rzecznych, tarasów nadzalewowych, bezodpływowych obszarów bagiennych oraz mniejszych i większych zbiorników wodnych i cieków. Siedliska te odgrywają znaczącą rolę w krajobrazie i stanowią miejsca występowania szczególnie cennych i rzadkich gatunków roślin i zwierząt. Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Przemków siedliska te reprezentują powierzchnie sklasyfikowane jako siedlisko przyrodnicze 7140, które zajmują łącznie powierzchnię jedynie 4,27 ha.

Z racji swojego szczególnego bogactwa przyrodniczego oraz dużych zasobów wodnych siedliska te powinny być szczególnie chronione. W związku z tym w miejscach ich występowanie wskazane jest:

- utrzymanie niepogorszonych stosunków wodnych i zachowanie siedlisk hydrogenicznych;
- w miarę możliwości odtwarzanie właściwych siedlisku stosunków wodnych w miejscach, gdzie zostały one zaburzone przez wcześniej prowadzone melioracje;
- nieprowadzenie prac konserwacyjnych na rowach (np. pogłębianie, udroźnianie), powyżej których zlokalizowane są hydrogeniczne siedliska przyrodnicze;
- pozostawianie niewielkich zbiorników wodnych w stanie naturalnym, wraz z otaczającym pasem mokradła i strefą brzegową;
- pozostawianie w naturalnym stanie strefy brzegowej cieków wodnych, wraz z naturalnym buforem, obejmującym najczęściej związane z ciekami siedliska, w szczególności na stokach wąwozów;
- pozostawianie w naturalnym stanie samoczynnych wypływów wód;

- niewprowadzanie gatunków obcych ekologicznie i geograficznie hydrogenicznym siedliskom leśnym oraz ich stopniowe usuwanie na etapie zaplanowanych prac gospodarczych;
- w przypadku prowadzenia zabiegów pielęgnacyjnych oraz odnowienia drzewostanu skład gatunkowy kształtować zgodnie z odpowiednim dla typu siedliska przyrodniczego składem gatunkowym (gatunki charakterystyczne) poprzez stopniowe ograniczenie udziału gatunków niezgodnych z siedliskiem przyrodniczym (głównie świerka);
- zwiększenie lub utrzymanie na powierzchniach leśnych odpowiednich ilości martwego drewna stojącego i leżącego poprzez pozostawianie drzew martwych i umierających, wywrotów, złomów, drzew dziuplastych i drzew z widocznymi wypróchnieniami, rozproszonych pozostałości pozrębowych.

VII.4.6. OGRANICZANIE OBECNOŚCI GATUNKÓW OBCYCH, W TYM INWAZYJNYCH

Inwazyjne gatunki obce (IGO) to rośliny, zwierzęta, patogeny i inne organizmy, które nie są rodzime dla ekosystemów i mogą powodować szkody w środowisku lub gospodarce, lub też negatywnie oddziaływać na zdrowie człowieka. W szczególności IGO oddziałują negatywnie na różnorodność biologiczną, w tym na zmniejszenie populacji lub eliminowanie gatunków rodzimych, poprzez konkurencję pokarmową, drapieżnictwo lub przekazywanie patogenów oraz zakłócanie funkcjonowania ekosystemów. Nie wszystkie introdukowane gatunki są w stanie wytworzyć na nowym obszarze samotrzymujące się w wolnej przyrodzie populacje. Unijne normy prawne odnoszące się do IGO zawarte są w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014 z 22 października 2014 r. w sprawie działań zapobiegawczych i zaradczych w odniesieniu do wprowadzania i rozprzestrzeniania inwazyjnych gatunków obcych. Regulacje w tym zakresie wprowadza Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych (t.j. Dz.U. 2023 poz. 1589). Listę inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Unii i listę inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Polski, określenie działań zaradczych oraz środków mających na celu przywrócenie naturalnego stanu ekosystemów zawiera Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 grudnia 2022 r. (Dz.U. 2022 poz. 2649). Zgodnie z tymi regulacjami jeżeli do środowiska został wprowadzony IGO stwarzający zagrożenie dla Unii lub IGO stwarzający zagrożenie dla Polski, działania zaradcze, na koszt sprawy wprowadzenia tego IGO do środowiska w lasach będących w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe przeprowadza po otrzymaniu od wójta, burmistrza albo prezydenta miasta informacji właściwy dyrektor regionalnej dyrekcji Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe (art. 24).

VII.5. WYTYCZNE W SPRAWIE POPRAWY STANU ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO W TRAKCIE WYKONYWANIA PRAC LEŚNYCH

Dla zminimalizowania szkód w środowisku przyrodniczym podczas wykonywania prac leśnych należy praktykować i wprowadzać możliwie najmniej uciążliwe technologie.

W tym celu wskazane jest:

- w miarę posiadanych możliwości pozyskiwanie drewna kłodowanego;
- w miarę możliwości stosowanie w szerszym zakresie zrywki nasiębiejnej;
- wykorzystywanie stałych szlaków operacyjno-zrywkowych w celu ograniczenia zasięgu szkód powodowanych w czasie pozyskiwania drewna;
- w miejscach lokalizacji stanowisk rzadkich gatunków roślin objętych ochroną prawną, wykonywanie prac związanych z pozyskaniem drewna w miarę możliwości po zakończeniu roju tych gatunków na danej powierzchni leśnej;
- stosowanie w trakcie prac leśnych olejów biodegradujących;
- zachowanie w stanie zbliżonym do naturalnego i odtwarzanie śródleśnych zbiorników i naturalnych cieków wodnych;
- zachowanie w stanie nienaruszonym śródleśnych nieużytków jak np. bagna, trzęsawiska, mszary, torfowiska wraz z ich florą i fauną w celu ochrony pełnej różnorodności przyrodniczej;
- inicjowanie naturalnego odnowienia lasu na wszystkich siedliskach, o ile uzasadnia to skład gatunkowy drzewostanów, ich jakość i pochodzenie;
- dostosowanie się do zalecanych składów odnowieniowych przy zakładaniu upraw;
- w drzewostanach zdrowych, niezagrożonych przez szkodliwe owady leśne i grzyby patogeniczne, należy pozostawiać w lesie drobne gałęzie i posusz jałowy.

VIII. ROZWIĄZANIA I WNIOSKI DO PROJEKTU PUL

VIII.1. PRZEWIDYWANE ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU OGRANICZANIE NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ PROJEKTU PUL NA ŚRODOWISKO

Zgodnie z art. 52b. *ustawy o ochronie przyrody* (tekst jednolity - Dz.U. 2023 poz. 1336 z późn. zm.) właściciel lasu w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 28 września 1991 r. *o lasach* stosuje wymagania dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej. Wymagania te określają sposób postępowania właściciela lasu podczas przygotowywania i realizacji działań w zakresie gospodarki leśnej. Uszczegółowienie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej zostanie określone w drodze rozporządzenia przez Ministra właściwego do spraw środowiska. Wymagania te odnoszą się do zapewnienia ochrony gatunków wymienionych w załączniku IV dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. oraz chronionych gatunków ptaków. W stosunku do gatunków roślin i zwierząt z zał. IV DS wymagania uwzględniają potrzebę zapobiegania:

- a) celowemu chwytaniu lub zabijaniu dziko występujących okazów tych gatunków,
- b) celowemu niepokojeniu okazów tych gatunków, w szczególności w okresie rozrodu, wychowu młodych, snu zimowego i migracji,
- c) celowemu niszczeniu lub wybieraniu jaj okazów tych gatunków,
- d) pogarszaniu stanu lub niszczeniu terenów rozrodu lub odpoczynku okazów tych gatunków,
- e) celowemu zrywaniu, zbieraniu, ścinaniu, wrywaniu lub niszczeniu dziko występujących roślin w naturalnym zasięgu okazów tych gatunków;

W stosunku do gatunków ptaków wymagania uwzględniają potrzebę zapobiegania:

- a) umyślnemu zabijaniu okazów tych gatunków,
- b) umyślnemu niszczeniu lub uszkodzaniu gniazd i jaj okazów tych gatunków lub usuwaniu ich gniazd,
- c) umyślnemu płoszeniu tych ptaków, w szczególności w okresie lęgowym i wychowu młodych, jeżeli mogłoby to wpłynąć na zachowanie właściwego stanu ochrony gatunku tych ptaków.

Należy podkreślić, że ochrona środowiska przyrodniczego w nadleśnictwie opiera się o przepisy i akty prawne oraz wytyczne branżowe, których przestrzeganie zapewnia właściwą ochronę wszystkich elementów środowiska przyrodniczego. Zgodnie z Instrukcją Ochrony Lasu (2012) w nadleśnictwie gromadzi się informacje na temat stanu obiektu (stanowisk chronionych gatunków roślin i grzybów, gniazd ptaków, zasiedlonych nor). Służy do tego obserwacja całoroczna, zakończona notatką sporządzaną przez leśniczego na koniec roku. W ramach corocznego monitoringu sprawdza się znane miejsca występowania

gatunków oraz wskazuje się informacje o nowych miejscach ich występowania. Zebranie takich informacji ma służyć właściwej ochronie gatunków występujących na gruntach w zarządzie nadleśnictwa. Ponadto zgodnie z wytycznymi branżowymi w celu ochrony lęgów i gniazd ptasich wszystkie prace z zakresu pozyskania drewna oraz hodowli lasu, wykonywane w okresie od 15 marca do 15 lipca, muszą być poprzedzone wizją terenową, nastawioną na odszukanie gniazd ptaków i drzew dziuplastych, wykonaną do 7 dni przed ich rozpoczęciem. Poza tym okresem wizje terenowe winny być przeprowadzone każdorazowo przed rozpoczęciem prac na danej powierzchni, a fakt jej wykonania i wyniki zostają odnotowane w dokumentacji przekazywanej wykonawcy prac. Podczas wizji terenowej oznaczeniu w postaci litery E na pniu podlegają drzewa z czynnymi gniazdami, gniazdami dużymi (o średnicy powyżej 25 cm – bez względu na stan zasiedlenia) oraz drzewa dziuplaste. Oznaczeniu taśmą podlegają również gniazda naziemne. Wykonawcy prac są zobligowani do niezwłocznego przekazywania informacji o stwierdzonych podczas wykonywania prac stanowiskach gniazd ptaków, które nie zostały zlokalizowane podczas wizji terenowej (pozostawiając je bez ingerencji). Każdy przypadek ścięcia drzewa z dziupłą lub gniazdem ptaków podczas prac pozyskaniowych jest zgłaszany leśniczemu, a w uzasadnionych przypadkach prace zostają wstrzymane. Nadleśnictwo wyznaczyło interwencyjny numer telefonu dla osób postronnych w celu informowania o przypadkach nieumyślnego zniszczenia lęgowiska na skutek prowadzonych prac gospodarczych. W celu stworzenia szansy na pomyślne dokończenie lęgów ptaków podejmuje się działania ratunkowe. W ramach prowadzonej gospodarki leśnej pozostawia się drzewa biocenotyczne jako element ochrony różnorodności biologicznej w lasach. Zgodnie z Instrukcją Ochrony Lasu (2012) drzewa biocenotyczne powinny być zostawiane do ich biologicznej śmierci i naturalnego rozkładu. Za drzewa biocenotyczne uważa się m.in. żywe i martwe drzewa, miejscowo spróchniałe (ze zgnilizną) oraz drzewa z owocnikami grzybów (hubami), drzewa dziuplaste, drzewa z gniazdami ptaków, o średnicy gniazd powyżej 25 cm, przestoje drzew i grup drzew, drzewa będące siedliskiem chronionych gatunków. Pozostawianie drzew biocenotycznych i dziuplastych ma duże znaczenie w ograniczeniu ryzyka niszczenia potencjalnych siedlisk gatunków związanych ze starymi drzewostanami, szczególnie dziuplaków i nietoperzy, ptaków szponiastych, saproksylicznych chrząszczy. Szczegółowe działania ochronne dla gatunków zwierząt są również zamieszczone w programie ochrony przyrody dla nadleśnictwa. Niektóre zapisy projektu PUL wymagają zastosowania pewnych ograniczeń i towarzyszących im rązań, które mają zminimalizować przewidywane negatywne ich oddziaływanie. W prognozie w poszczególnych rozdziałach zostały umieszczone odpowiednie wytyczne w sprawie właściwego postępowania na siedliskach przyrodniczych i siedliskach gatunków w celu uniknięcia negatywnych zjawisk związanych z realizacją zapisów projektu PUL.

Tab. 38. Przewidywane negatywne oddziaływanie zapisów projektu pul i proponowane w prognozie działania minimalizujące ten wpływ

Obszar oddziaływania	Możliwe potencjalne negatywne oddziaływanie	Zapisy w projekcie PUL i prognozie ograniczające negatywne oddziaływanie
Przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015	Pogorszenie stanu zachowania siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunku w obszarze Natura 2000	<p>1352 wilk <i>Canis lupus</i></p> <p>W miejscach potwierdzonych obserwacji planowane zabiegi gospodarcze wykonywać w terminie od 1 września do 31 marca, poza okresem rozrodczym wilka.</p> <p>W przypadku odnalezienia nieznanego dotąd miejsca rozrodu zaleca się wycofanie się z realizacji zadań gospodarczych w promieniu do 500 m od tego miejsca, a informacje należy przekazać do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu.</p>
Przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 Jelonek Przemkowski PLH020097	Pogorszenie stanu zachowania siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunku w obszarze Natura 2000	<p>1083 jelonek rogacz <i>Lucanus cervus</i></p> <p>W trakcie planowanych zabiegów gospodarczych popieranie rodzimych gatunków dębów. Pozostawianie drzew martwych i obumierających oraz pni dębowych w różnych stadiach rozkładu, zapewniających miejsca rozrodu.</p> <p>Ochrona znanych stanowisk gatunku, czasowe oznakowanie i zabezpieczenie drzew i ich najbliższego otoczenia przed wykonaniem zabiegu. Dostosowanie terminu wykonania do okresu rójki (od maja do czerwca) i nie wykonywanie w tym czasie zabiegów gospodarczych w celu minimalizacji możliwości zabijania osobników.</p>
Przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 Bory Dolnośląskie PLB020005	Pogorszenie stanu zachowania siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunku w obszarze Natura 2000	Zalecana jest ochrona naturalnych obiektów małej retencji, tj. śródleśnych torfowisk, mokradeł, zbiorników wodnych, cieków, bagien, trzęsawisk, mszarów, torfowisk, źródeł, młak wraz ze strefą ekotonową.
Obiekty chronione w formie pomników przyrody	Pogorszenie warunków na stanowisku	W trakcie realizacji planowanego zabiegu rębni złożonej w wydz. 157 h (obr. Przemków) i trzebieży późnych w wydz. 157 i (obr. Przemków) nie wykonywać cięć w bezpośrednim otoczeniu pomników przyrody.
Siedliska przyrodnicze poza obszarami Natura 2000	Pogorszenie stanu zachowania siedlisk przyrodniczych	Planowany zabieg w wydzieleniu 124 I, 136 h (obr. les. Przemków) należy przeprowadzić z pozostawieniem w formie kępy buforu o szerokości ok. 25 m wokół płu siedliska 7140.
Stanowiska chronionych gatunków roślin	Pogorszenie warunków siedliskowych gatunku lub zniszczenie stanowiska	<p><i>bagno zwyczajne, rosiczka okrągłolistna</i></p> <p>W trakcie realizacji planowanego zabiegu zaleca się zachowanie mikrosiedlisk oraz oznakowanie i ochronę widocznych stanowisk chronionych gatunków roślin. Fragmenty drzewostanu przewidziane do pozostawienia w formie biogrupy lokować w miejscach w miejscach podmokłych. W celu ograniczenia uszkodzeń roślinności runa zaleca się nie prowadzenie szlaków technologicznych w obrębie stanowisk.</p> <p><i>cis pospolity, gnieźnik leśny, jęczyznik zwyczajny, kocanki piaskowe, naparstnica zwyczajna, orlik pospolity, pióropusznik strusi, wawrzynek wilczczyko, wiciokrzew pomorski, widlicz cyprysowy</i></p> <p>W trakcie realizacji planowanego zabiegu zaleca się zachowanie mikrosiedlisk oraz oznakowanie i ochronę widocznych stanowisk chronionych gatunków roślin. Fragmenty drzewostanu przewidziane do pozostawienia w formie biogrupy lokować w miejscach, gdzie znajdują się skupiska roślin chronionych. W celu ograniczenia uszkodzeń roślinności runa zaleca się wykonać zabieg poza okresem wegetacyjnym.</p> <p><i>bielistka siwa, brodawkowiec czysty, dzióbekowiec Zetterstedta, fałdownik nastroszony, gajnik Isniący, płonnik pospolity, rokiętnik pospolity, widłoząb kędzierzawy, widłoząb miotłowy</i></p> <p>W trakcie realizacji planowanego zabiegu zaleca się zachowanie mikrosiedlisk oraz oznakowanie i ochronę widocznych stanowisk chronionych gatunków mszaków. Fragmenty drzewostanu przewidziane do pozostawienia w formie biogrupy lokować w miejscach występowania gatunku. W celu ograniczenia uszkodzeń roślinności runa zaleca się nie prowadzenie szlaków technologicznych w obrębie stanowisk..</p> <p><i>brązownicza brzozowa, brodaczką kępkową, brodaczką zwyczajną, odnożyca mączysta, płaskotka regłowa, przylepniczką wytworną, pustułka rurkowata, włostka cieniutka, włostka spleciona, żółtlinka jaskrawa, żółtlica chropowata</i></p> <p>W trakcie realizacji planowanego zabiegu zaleca się chronić widoczne stanowiska chronionych gatunków porostów nadrzewnych. Wskazane jest pozostawianie martwych i obumierających pni drzew liściastych i iglastych.</p> <p><i>chrobotek leśny, chrobotek reniferowy, chrobotek smukły, płucnica islandzka, płucnica kędzierzawa</i></p>

Obszar oddziaływania	Możliwe potencjalne negatywne oddziaływanie	Zapisy w projekcie PUL i prognozie ograniczające negatywne oddziaływanie
		<p>W trakcie realizacji planowanego zabiegu zaleca się zachowanie mikrosiedlisk oraz ochronę widocznych stanowisk chronionych gatunków porostów naziemnych i wyznaczenie wokół nich fragmentów drzewostanu do naturalnego rozpadu. Pozostałe po zabiegu pozostałości zrębowe, gałęzie i inną biomasę należy usunąć poza miejsca występowania porostów w celu ograniczenia procesów eutrofizacji podłoża. W celu ograniczenia uszkodzeń runa zaleca się nie prowadzenie szlaków technologicznych w obrębie stanowisk.</p> <p><i>ozorek dębowy, soplówka bukowa, żagwica listkowata</i></p> <p>W trakcie realizacji planowanego zabiegu zaleca się chronić widoczne stanowiska chronionych gatunków grzybów. Wskazane jest pozostawianie martwych i obumierających pni drzew liściastych i wyznaczenie wokół nich fragmentów drzewostanu do naturalnego rozpadu.</p>
Siedliska chronionych gatunków zwierząt	Pogorszenie warunków siedliskowych gatunku w miejscach bytowania	<p>Gatunki związane z drzewostanami starszych klas wieku: <i>borowiec wielki, gacek brunatny, gacek szary, mopek zachodni, nocek Bechsteina, nocek duży, popielica, wilk, bogatka, czarnogłówka, czubatka, dzięcioł czarny, dzięcioł duży, dzięcioł średni, dzięcioł zielonosiwy, dzięcioł zielony, dzięciołek, kowalik, krętogłów, modraszka, muchołówka białoszyja, muchołówka mała, muchołówka szara, muchołówka żałobna, pełzacz leśny, pleszka, sikora uboga, siniak, sosnowka, szpak, jastrząb, kobuz, krogulec, myszolew, trzmiełojad, kruk, pachnica dębowa, jelonek rogacz, kwietnica okazała</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. W ramach wykonywania szacunków brakarskich oraz najwcześniej na 14 dni przed rozpoczęciem prac dokonanie przeglądu powierzchni pod kątem występowania drzew dziuplastych, stanowisk z gniazdami wieloletnimi ptaków, zasiedlonych jednorocznych gniazd ptaków, znanych stanowisk oraz potencjalnych stanowisk gatunków wymienionych w załączniku IV dyrektywy Rady 92/43/EWG, których istnienie wynika z dostępnych danych naukowych umożliwiających identyfikację stanowiska, po czym w sytuacji ich potwierdzenia należy je oznakować i chronić je przed zniszczeniem w czasie realizowanych prac leśnych. 2. Poinformowanie osób nadzorujących prace leśne o obowiązku ochrony drzew biocenotycznych, stanowisk z gniazdami wieloletnimi ptaków, zasiedlonych jednorocznych gniazd ptaków, stanowisk gatunków wymienionych w załączniku IV dyrektywy Rady 92/43/EWG i obowiązku zgłaszania Służbie Leśnej stwierdzonych nowych stanowisk gatunków podlegających ochronie. 3. Drzewa ze zidentyfikowanymi czynnymi gniazdami, użytowanymi jednorazowo, należy pozostawić w stanie nienaruszonym do czasu zakończenia lęgu. 4. W trakcie realizacji zabiegów rębnych na powierzchniach leśnych pozostawiać naturalne elementy ekosystemów leśnych (tj. wykroty, leżanina, drzewa zamierające, martwe stojące drzewa, drzewa dziuplaste, gatunki drzew i krzewów lekko nasiennych i owocodajnych, np. jarzębina, iwa, osika), jeżeli nie koliduje to z zasadą powszechnej ochrony lasu oraz ich usuwanie nie zagraża gatunkom i siedliskom będącym przedmiotem ustanowienia form ochrony przyrody. Fragmenty drzewostanu przeznaczone do naturalnego rozpadu lokalizować w miejscach występowania drzew biocenotycznych. 5. W trakcie realizacji zabiegów gospodarczych chronić fragmenty śródleśnych torfowisk, mokradeł, zbiorników wodnych, cieków, bagien, trzęsawisk, mszarów, torfowisk, źródlisk, młak. 6. Pozostawiać na powierzchni leśnej do naturalnego rozpadu okazałe drzewa z widocznymi wypróchnieniami, które mogą być siedliskiem saproksylicznych chrząszczy. 7. Na powierzchniach leśnych, w obrębie których potwierdzono obecność saproksylicznych chrząszczy należy zachowywać rodzime dęby, równocześnie eliminując gatunki obce ekologicznie i zwiększające ocienienie drzewostanu. 8. W drzewostanach bukowych oraz mieszanych nie usuwać podszytu w trakcie prac leśnych z uwagi na możliwość bytowania pilchowatych. 9. Pozostawianie wykrotów, stert z karp korzeniowych i gałęzi dla zapewnienia kryjówek dla dużych drapieżników. Utrzymywanie zróżnicowanej struktury wiekowej, wysokościowej i gatunkowej, gęstej warstwy podszytu oraz pozostawianie drzew leżących na dnie lasu oraz nad ciekami. <p>Gatunki związane z drzewostanami w bezpośrednim sąsiedztwie wód płynących, otwartych powierzchni mokradeł, torfowisk i bagien, zarośli lub czasowo odsłoniętymi powierzchniami leśnymi (uprawy, zręby): <i>karlik drobny, karlik malutki, większy, nocek rudy, bóbr europejski, karczownik ziemnowodny, rzęsorek rzeczek, wydra, lelek, lerka, drożdżik, nurogęś, samotnik, zimorodek, żuraw, kumak nizinny, traszka górską, traszka grzebieniasta, traszka zwyczajna, żaba jeziorkowa, żaba wodna, gniewosz plamisty, trzepla zielona, zalotka większa, straszka syberyjska</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kształtowanie wokół zbiorników i wzdłuż naturalnych cieków istniejącego pasa ekotonu zgodnie z aktualnie obowiązującymi przepisami prawa oraz przepisami wewnętrznymi PGL LP z uwzględnieniem pełnionych przez drzewostan funkcji. 2. Na brzegach zbiorników wodnych i cieków, w odległości 10 metrów od linii

Obszar oddziaływania	Możliwe potencjalne negatywne oddziaływanie	Zapisy w projekcie PUL i prognozie ograniczające negatywne oddziaływanie
		<p>brzegowej, należy pozostawiać: zwalone pnie drzew, podszyt, duże kamienie w celu ułatwienia zwierzętom dostępu do wody oraz umożliwienie migracji.</p> <p>3. Nie prowadzić zrywki korytami potoków i mniejszych cieków obecnych na powierzchniach leśnych. Ograniczanie projektowania szlaków operacyjnych w odległości minimum 10 m od linii brzegowej naturalnych cieków i naturalnych zbiorników wodnych.</p> <p>4. Wzdłuż potoków ograniczać cięcia w obrębie nadbrzeżnych zadrzewień do miejsc, gdzie jest to faktycznie niezbędne i podyktowane względami bezpieczeństwa. Nie stosować cięć zupełnych oraz rębni gniazdowych w pasie o szerokości 25 m od linii brzegowej naturalnych cieków i naturalnych zbiorników wodnych.</p> <p>5. W trakcie prowadzenia prac w uprawach i na zrębach chronić miejsca lęgowe gatunków ptaków związanych z tymi siedliskami.</p> <p>6. W trakcie zabiegów chronić podmokłe i zabagnione fragmenty drzewostanów, nie prowadzić w ich obrębie szlaków technologicznych, formować w tych miejscach biogrupy i lokować fragmenty drzewostanu pozostawiane do naturalnego rozpadu. Nie stosować cięć zupełnych w obrębie siedlisk bagiennych oraz w strefie buforowej o szerokości 1 wysokości drzewostanu.</p> <p>7. W miejscach potencjalnego występowania gniewosza plamistego usuwanie krzewów i zadrzewień powinno się odbywać zimą lub wczesną wiosną, przed rozpoczęciem aktywności węży. Prace pielęgnacyjne i hodowlane w późniejszych terminach powinny być poprzedzone lustracją terenową.</p> <p>8. Pozostałe w wyniku zabiegów konary, gałęzie i sterty krzewów najlepiej wykorzystać do tworzenia wtórnych kryjówek dla węży (pniakowiska i gałęziowiska). Wzbogacanie siedlisk gniewosza powinno polegać głównie na tworzeniu schronień i miejsc do wygrzewania się, a także na tworzeniu mikrosiedlisk wykorzystywanych przez potencjalne ofiary, czyli jaszczurki.</p> <p>Gatunki związane z drzewostanami wymagające ochrony w postaci ustalenia stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania:</p> <p><i>bielik, bocian czarny, cietrzew, kania czarna, kania ruda, rybołów, sóweczka, włośchatka, wilk, gniewosz plamisty</i></p> <p>1. W przypadku odnalezienia nieznanego dotąd miejsca gniazdowania gatunków: bielik, bocian czarny, rybołów w okresie lęgowym oraz zależności od terminu ochrony okresowej danego gatunku (1.01-31.07/15.03-31.08/01.03-30.09/1.03-31.08) zaleca się wycofanie się z realizacji zadań gospodarczych w bezpośrednim sąsiedztwie gniazda: w okresie lęgowym - obszar w promieniu do 500 m od gniazda, poza okresem lęgowym - obszar w promieniu do 200 m od gniazda. Wskazania te winny obowiązywać do czasu ewentualnego ustanowienia strefy.</p> <p>2. W przypadku odnalezienia nieznanego dotąd miejsca gniazdowania gatunków: kania czarna, kania ruda w okresie lęgowym oraz zależności od terminu ochrony okresowej danego gatunku (1.03-31.08) zaleca się wycofanie się z realizacji zadań gospodarczych w bezpośrednim sąsiedztwie gniazda: w okresie lęgowym - obszar w promieniu do 500 m od gniazda, poza okresem lęgowym - obszar w promieniu do 100 m od gniazda. Wskazania te winny obowiązywać do czasu ewentualnego ustanowienia strefy.</p> <p>3. W przypadku odnalezienia nieznanego dotąd miejsca gniazdowania włośchatki lub sóweczki zaleca się wycofanie się z realizacji zadań gospodarczych w bezpośrednim sąsiedztwie gniazda (obszar w promieniu do 50 m od dziupli) i wykonywanie zadań gospodarczych w dalszej odległości. Wskazania te winny obowiązywać do czasu ewentualnego ustanowienia strefy.</p> <p>4. W przypadku odnalezienia nieznanego dotąd miejsca rozrodu wilka zaleca się wycofanie się z realizacji zadań gospodarczych, które wiązałyby się z płoszeniem zwierząt lub zniszczeniem siedliska, będącego obszarem ich rozrodu i wychowu młodych, w bezpośrednim sąsiedztwie miejsca rozrodu (obszar do 500 m) i wykonywanie zadań gospodarczych w dalszej odległości poza okresem ochronnym określonym dla okresowej strefy ochrony tego gatunku. Wskazania te winny obowiązywać do czasu ewentualnego ustanowienia strefy.</p> <p>5. W przypadku odnalezienia nieznanego dotąd miejsca rozrodu gniewosza plamistego zaleca się wycofanie się z realizacji zadań gospodarczych, które wiązałyby się z płoszeniem zwierząt lub zniszczeniem siedliska, będącego obszarem ich rozrodu i wychowu młodych, w bezpośrednim sąsiedztwie miejsca rozrodu (obszar do 100 m) i wykonywanie zadań gospodarczych w dalszej odległości poza okresem ochronnym określonym dla okresowej strefy ochrony tego gatunku. Wskazania te winny obowiązywać do czasu ewentualnego ustanowienia strefy.</p> <p>6. W przypadku stwierdzenia miejsc rozrodu i gniazdowania gatunków wymagających ochrony w postaci ustalenia stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania, należy przekazać te informacje do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu.</p>
Obiekty kulturowe i historyczne wpisane do	Negatywne oddziaływanie na walory historyczne i	<p>Park przypałacowy, nr rej. A/3258/655/L z 22.12.1983; A/3258/655/L z 18.08.2010</p> <p>Na terenie parku należy prowadzić działania związane z odnową i pielęgnacją dendroflory, należy dążyć do odtworzenia i utrzymania układu przestrzennego i</p>

Obszar oddziaływania	Możliwe potencjalne negatywne oddziaływanie	Zapisy w projekcie PUL i prognozie ograniczające negatywne oddziaływanie
rejestr/ewidencji zabytków	kulturowe obiektu zabytkowego	<p>komunikacyjnego zgodnego z zachowanymi przekazami graficznymi, należy prowadzić konserwację elementów układu wodnego tj. zbiorniki wodne, przepusty i rowy melioracyjne.</p> <p>Na prace na terenie parku wymagane jest uzyskanie pozwolenia na prowadzenie prac konserwatorskich i restauratorskich w parkach lub innego rodzaju zieleni zorganizowanej na podstawie art. 36 ust. 1 pkt. 1 lub 11 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. z 2021 r. poz. 710).</p> <p>Strefa "A" ochrony konserwatorskiej / Strefa "OW" obserwacji archeologicznej, nr rej. A/2680/633/L z 11.05.1982; A/2680/633/L z 27.07.2010</p> <p>Zapisać w pul wskazania gospodarcze należy realizować w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, z uwzględnieniem przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (art. 7 ust. 3 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach).</p> <p>Historyczny układ ruralistyczny wsi Ostaszów/ Strefa "B" ochrony konserwatorskiej</p> <p>Zapisać w pul wskazania gospodarcze należy realizować w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, z uwzględnieniem przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (art. 7 ust. 3 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach).</p>
Stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru/ewidencji zabytków	Negatywne oddziaływanie na walory historyczne i kulturowe obiektu	<p>Stanowisko archeologiczne Wały Śląskie, nr rej. 596/Arch/72 z 1972-05-30</p> <p>Zakaz karczowania i orki.</p> <p>Stanowisko archeologiczne AZP 70-16/3; AZP 70-16/4; AZP 70-16/5; AZP 71-17/1; AZP 71-17/2</p> <p>Zapisać w pul wskazania gospodarcze należy realizować w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, z uwzględnieniem przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (art. 7 ust. 3 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach).</p>
Obiekty kulturowe i historyczne niewpisane do rejestru zabytków	Negatywne oddziaływanie na walory kulturowe i historyczne obiektu	<p>Pomnik pilota</p> <p>W trakcie realizacji planowanych prac zaleca się zachowanie bezpiecznego odstępów od obiektu kulturowego i jego ochronę w trakcie prac.</p>

VIII.2. ROZWIĄZANIA ALTERNATYWNE DO ROZWIĄZAŃ ZASTOSOWANYCH W PROJEKCIE PUL

Projekt planu urządzenia lasu (pul) jest dokumentem określającym zadania z zakresu gospodarki leśnej na dużym poziomie szczegółowości (wskazania gospodarcze dla konkretnych wydzieleń). Podstawą tworzenia planu są między innymi zasady trwale zrównoważonej gospodarki leśnej uwzględniające potrzeby ochrony lasów, zwłaszcza ekosystemów leśnych stanowiących naturalne fragmenty rodzimej przyrody lub lasów szczególnie cennych.

Oczywistą alternatywą dla przyjętego projektu planu urządzenia lasu, podlegającego ocenie w trakcie przeprowadzania procedury oceny jego oddziaływania na środowisko, jest brak pul. Taki wariant należałoby nazwać zerowym (jego skutki omówione są w prognozie w rozdziale V). Z punktu widzenia obowiązującego prawa wariant ten jest niemożliwy. W związku z powyższym w rzeczywistości nie ma realnych możliwości stworzenia wariantu zerowego pul. Dlatego do oceny w prognozie przedstawiony został tylko jeden wariant,

najkorzystniejszy z punktu widzenia ochrony siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków oraz użytkowania gospodarczego lasów.

Proces tworzenia ostatecznego wariantu planu jest złożony i długotrwały. Rozwiązania alternatywne konkretnych wskazań są analizowane w trakcie konstruowania całego pul, a ostateczny wybór dokonywany jest na etapie uzgadniania wskazań gospodarczych i planu cięć. Oznacza to rozważanie na etapie tworzenia planu wielu wariantów alternatywnych zapewniających realizację przyjętych celów zgodnie z aktualnymi przepisami prawa, obowiązującymi instrukcjami i zasadą przeczności. Rozwiązania niewłaściwe, szkodliwe dla środowiska lub niezgodne z przyjętymi zasadami zagospodarowania lasu są odrzucane już na etapie tworzenia pul, a przyjęte rozwiązania podlegają ostatecznie dodatkowej analizie i ocenie w trakcie tworzenia prognozy oddziaływania na środowisko dla projektu pul.

Pierwszym etapem opracowywania wariantów alternatywnych (wariantowania) pul były decyzje Komisji Założeń Planu, zwołanej w celu ustalenia wytycznych i ogólnych zasad prowadzenia terenowych prac urządzeniowych. Kolejnym etapem, na którym rozważano różne warianty, było sporządzenie wykazu projektowanych cięć rębnych wraz z mapą przeglądową cięć. Optymalne rozplanowanie cięć użytkowania zasobów drzewnych, regulowane etatem pozyskania, jest pochodną potrzeb wynikających z celów hodowlanych i ochronnych i ma zapewnić ciągłość produkcji. Pierwotny zakres cięć w planie jest następnie weryfikowany poprzez uzgodnienie zaplanowanych wstępnie zabiegów z wymogami ochrony przyrody, społecznymi, a także zasadami planowania. Ostateczna wersja wykazu projektowanych cięć rębnych powstała w wyniku wielokrotnego korygowania sposobów realizacji użytkowania rębnego w poszczególnych gospodarstwach, a wraz z tym w poszczególnych drzewostanach. Przy określaniu lokalizacji planowanych cięć rębnych przestrzegane są następujące zasady: wymogu ładu czasowego i przestrzennego; ograniczeń i nakazów prawnych wynikających z funkcji pełnionych przez poszczególne drzewostany; wytycznych zawartych w aktach normalizacji wewnętrznej w Lasach Państwowych (np. odnośnie szerokości zrębów, nawrotów cięć, długości okresów odnowienia, itp.); wytycznych Komisji Założeń Planu.

Ostatnim etapem, na którym rozważano różne warianty, było posiedzenie Narady Techniczno-Gospodarczej, na której rozpatrywano warianty dotyczące intensywności projektowanego użytkowania przedrębego.

Wariantowanie pod kątem wymagań ochrony środowiska przeprowadzone zostało na etapie tworzenia Programu ochrony przyrody dla nadleśnictwa (POP). W Programie wskazano na miejsca i problemy, które wymagają szczególnego podejścia w gospodarowaniu w lasach i odpowiednio modyfikujące prowadzenie gospodarki leśnej. W POP obok szczegółowej charakterystyki obiektów cennych przyrodniczo i kulturowo na

terenie nadleśnictwa zamieszczono propozycje dotyczące modyfikacji zabiegów gospodarczych, które mogą wpłynąć negatywnie na te obiekty. Modyfikacje i zalecenia te zostały opisane w sposób tekstowy przy omawianiu poszczególnych typów obiektów. Najczęstszym zaleceniem w zakresie właściwej ochrony chronionych gatunków roślin i zwierząt oraz siedlisk przyrodniczych było odpowiednie dostosowanie terminów przeprowadzania prac leśnych lub ograniczenie ich zakresu w celu zabezpieczenia fragmentów starodrzewu lub pojedynczych drzew lub ich grup na powierzchniach operacyjnych. Planowanie urzędniowe w swoich zasadach nie uwzględnia potrzeby planowania terminów wykonania poszczególnych zabiegów, zarówno w ramach roku jak i w ramach 10-lecia, dlatego wariantowanie czasowe jest znacznie ograniczone w trakcie tworzenia planu.

Podsumowując należy stwierdzić, że przedstawiona wersja projektu planu urządzenia lasu wraz prognozą oddziaływania na środowisko zawierają optymalne, możliwe do zastosowania rozwiązania minimalizujące negatywny wpływ planowanych zabiegów gospodarczych na środowisko naturalne wypracowane podczas konstruowania planu urządzenia lasu, konsultacji społecznych oraz tworzenia prognozy oddziaływania na środowisko.

VIII.3. TRUDNOŚCI NAPOTKANE PODCZAS SPORZĄDZANIA PROGNOZY

Przygotowanie prognozy oddziaływania na środowisko projektu planu urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Przemków nie wiązało się z istotnymi trudnościami, które uniemożliwiałyby odpowiednie sformułowanie zapisów dokumentacji. Odpowiedni materiał referencyjny oraz stosunkowo nowe informacje na temat walorów przyrodniczych obszarów chronionych poleły na właściwe dostosowanie wskazań gospodarczych na powierzchniach leśnych. Projekt dokumentu uwzględnia treść obowiązujących aktów prawnych odnoszących się do sposobów prowadzenia gospodarki leśnej na gruntach Skarbu Państwa w zarządzie Nadleśnictwa Przemków. Występujące w nich zapisy wymuszają w określonych sytuacjach zmianę metod gospodarowania lub wskazują potrzebę nieplanowania w projekcie pul wskazań na kolejny okres gospodarczy.

VIII.4. WNIOSKI KOŃCOWE

1. Przeprowadzone analizy i ocena pozwalają stwierdzić, że projekt Planu Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa Przemków na okres od 1 stycznia 2024 r. do 31 grudnia 2033 r. nie przewiduje realizacji zadań zaliczanych do szczególnie uciążliwych dla środowiska i przedmiotów ochrony obszarów chronionych.
2. Nie przewiduje się, aby mogło nastąpić znacząco negatywne oddziaływanie zapisów projektu PUL dla Nadleśnictwa Przemków na przedmioty ochrony obszarów Natura 2000;
3. Stwierdzone w czasie analiz możliwe potencjalne oddziaływania negatywne niektórych zabiegów na gatunki roślin, zwierząt i grzybów związanych z siedliskiem leśnym oraz gatunki zwierząt i ich siedliska nie mają charakteru oddziaływań znaczących. W prognozie zostały zamieszczone zapisy o sposobach minimalizacji tego typu oddziaływań. Wszystkie zalecenia odnoszące się do minimalizowania możliwego potencjalnego oddziaływania negatywnego niektórych zabiegów gospodarczych na gatunki roślin, zwierząt i grzybów (i ich siedliska), przedmioty ochrony obszarów Natura 2000, obiekty zabytkowe i dobra materialne oraz pozostałe elementy środowiska przyrodniczego zostały zawarte w projekcie PUL w tabeli XXIII (załącznik do POP).

IX. LITERATURA

- Adamski A., Górski W. 1995. Wstępna waloryzacja przyrodnicza obszarów byłych poligonów Armii Radzieckiej „Borne Sulinowo” i „Przemkowskie Bagno”. IUCN, Warszawa.
- Adamski A., Czapulak A. 2002. Ptaki byłego poligonu „Przemków Północny”. Ptaki Śląska 14 (2002): 63-89.
- Baza danych o Głównych Zbiornikach Wód Podziemnych – GZWP (stan na maj 2017). Państwowy Instytut Geologiczny. Monographiae Botanicae Vol. 91, 2003.
- Beuch S., Biwo T., Grochowski P., Czechowski P., Lenkiewicz W., Przyimencki M., Wasiak P., Betleja J., Bzoma S. 2021. Aktualny stan populacji lęgowej czapli siwej *Ardea cinerea* i kormorana *Phalacrocorax carbo* w Śląskim Regionie Ornitologicznym. Ptaki Śląska (2021) 27: 7-25.
- Bielecka i zespół. 2013. Dokumentacja hydrogeologiczna określająca warunki hydrogeologiczne w związku z ustanawianiem obszarów ochronnych Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 315 Chocianów-Gozdnic. [w:] Mikołajków J., Sadurski A. (red.). 2017. Informator PSH. Główne zbiorniki wód podziemnych w Polsce. Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa.
- Bojarska K. 2020. Wyniki monitoringu wilka w obszarach Natura 2000 w Borach Dolnośląskich dla zadania „Monitoring wilka w obszarach Natura 2000 Dolina Dolnej Kwisy PLH020050, Wrzosowisko Przemkowskie PLH020015 i Wrzosowiska Świętoszowsko Ławszowskie PLH020063”. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków.
- Brandyk, A., Szporak, S., Okruszko, T., Gielczewski, M. 2006. Zagospodarowanie obszaru Bagien Przemkowsko-Przeclawskich na tle uwarunkowań hydrologicznych oraz wymogów ochrony środowiska. Przegląd Naukowy Inżynieria i Kształtowanie Środowiska, Vol. 15, No. 2: 51-60.
- Chylarecki P., Chodkiewicz T., Neubauer G., Sikora A., Meissner W., Woźniak B., Wylegała P., Ławicki Ł., Marchowski D., Betleja J., Bzoma S., Cenian Z., Górski A., Korniluk M., Moczarska J., Ochocińska D., Rubacha S., Wieloch M., Zielińska M., Zieliński P., Kuczyński L. 2018. Trendy liczebności ptaków w Polsce. GIOŚ, Warszawa.
- Cieslak M., Czapulak A., Krogulec J. 1991. Ptaki rezerwatu „Stawy Przemkowskie” i okolic. Ptaki Śląska, tom 8 (1991): 54-100.
- Cieślak M. Krukowska-Szopa I., Adamski A., Szlachetka A., Czapulak A. 1993. Dokumentacja użytku ekologicznego o nazwie „Przemkowskie Bagno” położonego na północ od Przemkowa w woj. legnickim.
- Cieśliński S., Czyżewska K., Fabiszewski J. 2003. Czerwona lista porostów wymarłych i zagrożonych w Polsce. Monographiae Botanicae Vol. 91.

- Dmyterko E., Mionskowski M., Bruchwald A. 2015. Zagrożenie lasów Polski na podstawie modelu ryzyka uszkodzenia drzewostanu przez wiatr. *Sylwan* 159 (5): 361-371.
- Figarski T. 2010. Ochrona popielicy (Glis glis L., 1766) a sposób zagospodarowania buczyn w Polsce. *Chrońmy Przyrodę Ojczystą* 66 (1): 39-44.
- Głowaciński Z. (red.). 2001. Polska Czerwona Księga Zwierząt. Kręgowce. Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa.
- Głowaciński Z. (red.). 2002. Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków.
- Głowaciński Z. (red.). 2004. Polska Czerwona Księga Zwierząt. Bezkręgowce. Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa.
- Głowaciński Z. 2022. Czerwona lista kręgowców polski – wersja uaktualniona (okres 1 i 2 dekady XXI w.). *Chrońmy przyrodę ojczystą* nr 78/2/2022: 29-67.
- Jałoszyński P., Melke A., Wiśniewski K. 2018. *Euaesthetus superlatus* Peyerimhoff, 1937 (Coleoptera: Staphylinidae), kusak nowy dla Polski. *Acta entomologica silesiana*, Vol. 26: (online 010): 1-4.
- Jermaczek A., Czechowski P., Krzyśków T., Bena W., Chapiński P., Grzesiak K., Rubacha S. 2017. Inwentaryzacja wybranych gatunków ptaków lęgowych obszaru specjalnej ochrony Natura 2000 Bory Dolnośląskie w roku 2014. *Przegląd Przyrodniczy XXVIII*, 2 (2017): 74-103.
- Kadej M., Zając K., Tarnawski D., Malkiewicz A., Gil R., Tyszecka K., Smolis A., Myśków E., Bobrowicz G., Sarnowski J., Zawisza M., Józefczuk J., Gottfried T., Zając T. 2014. Pachnica dębowa *Osmoderma eremita* s. l. (Scopoli, 1763) (Coleoptera, Scarabaeidae) w Polsce południowo-zachodniej. *Przyroda Sudetów*, t. 17(2014): 89-120.
- Kadej M., Doborsz R., Martyniak K., Regner J., Dolata P.T., Smolis A., Tarnawski D. 2018. Nowe stwierdzenia modliszki zwyczajnej *Mantis religiosa religiosa* (Linnaeus, 1758) (Insecta: Mantodea) na Śląsku oraz w Południowej Wielkopolsce. *Acta entomologica silesiana* vol. 26 (online 042): 1-9.
- Kajzer Z., Rubacha S. 2021. Drugie stwierdzenie siewki szarej *Pluvialis dominica* w Polsce. *Ornis Polonica* 2021, 62: 79-82.
- Kaźmierczak T. 2009. Florystyczna i fitosocjologiczna charakterystyka zbiorowisk z udziałem wrzosu zwyczajnego *Calluna vulgaris* (L.) Hull na terenie użytku ekologicznego „Cietrzewiowe Wrzosowisko”. Praca magisterska wykonana w Zakładzie Bioróżnorodności i Ochrony Szaty Roślinnej Instytutu biologii Roślin, Uniwersytet Wrocławski, mscr, 50 ss.
- Kaźmierczakowa R. (red.). 2016. Polska czerwona lista paprotników i roślin kwiatowych. Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk, Kraków.

- Każmierczakowa R., Zarzycki K., Mirek Z. (red.). 2014. Polska Czerwona Księga Roślin. Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk, Kraków.
- Kącki Z., Stefańska-Krzaczek E. 2009. Fitosocjologiczna charakterystyka leśnych siedlisk przyrodniczych Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 w Nadleśnictwie Przemków. *Acta Botanica Silesiaca* 4: 15-42.
- Kącki Z., Stefańska Krzaczek E., Czarniecka M., Łapińska K., Łojko R., Meserszmit M., Szwach G. 2016. Leśne siedliska przyrodnicze Natura 2000 w Polsce - ze szczególnym uwzględnieniem Dolnego Śląska i Opolszczyzny. Uniwersytet Wrocławski.
- Klimat Polski 2021. Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej. Państwowy Instytut Badawczy.
- Komorowski W. 2014. Kamienne krzyże i kapliczki na Dolnym Śląsku. Wydawnictwo Dolnośląskiej Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Techniki w Polkowicach, s. 95.
- Kondracki J. 2011. Geografia regionalna Polski. Wydanie III, uzupełnione. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Korzeniak J. 2012. Ekstensywnie użytkowane niżowe łąki świeże (*Arrhenatherion*). [w:] Mróz W. (red.). Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część III. GIOŚ, Warszawa, s. 79-94.
- Kossowska M., Fabiszewski J. 2004. Threatened lichens of Lower Silesia, Poland. *Acta Societatis Botanicorum Poloniae*. Vol. 73, No. 2: 139-150.
- Kowalczyk E. 2000. Wały Śląskie: z zagadnień obrony stałej ziemi polskich we wcześniejszym średniowieczu. [w:] Szczegóła H. (red.). Szprotawski epizod Zjazdu Gnieźnieńskiego. Wydawnictwo WSP TK, Zielona Góra.
- Kucharczyk M. 2010. 1902 Obuwik pospolity *Cypripedium calceolus* L. [w:] Perzanowska J. (red.). Monitoring gatunków roślin. Przewodnik metodyczny. GIOŚ, Warszawa. Część I, s. 83-98.
- Liberski J., Miszta A. 2011. Stan zachowania chronionych chrząszczy saproksylicznych w województwie śląskim. *Przyroda Górnego Śląska* nr 66: 7-9.
- Ławicki Ł., Wylegała P., Wuczyński A., Smyk B., Lenkiewicz W., Polakowski M., Kruszyk R., Rubacha S., Janiszewski T. 2012. Rozmieszczenie, charakterystyka i status ochronny noclegowisk gęsi w Polsce. *Ornis Polonica* 2012, 53: 23-38.
- Mapa głównych zbiorników wód podziemnych. Dane z Centralnej Bazy Danych Geologicznych, stan na 31.12.2021 r.
- Mapa Podziału Hydrograficznego Polski w skali 1:10 000 (MPHP10k). Wydział Systemu Informacyjnego Gospodarki Wodnej, Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej, PGW Wody Polskie.
- Matuszkiewicz J.M. 2008. Regionalizacja geobotaniczna Polski. Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. S. Leszczyckiego PAN, Warszawa.

- Mazgajska J., Rybacki M. 2012. 1188 Kumak nizinny *Bombina bombina*. [w:] Makomaska-Juchiewicz M., Baran P. (red.). Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. GIOŚ, Warszawa. Część III, s. 346-365.
- Michalik S., Michalik R. 1997. Przyczyny zanikania i aktywna ochrona *Osmunda regalis* L. w rezerwacie „Długosz Królewski”. *Ochrona Przyrody* (1997) 54: 91-101.
- Michalska-Hejduk D., Kopec D. 2012. Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*). [w:] Mróz W. (red.). Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część III. GIOŚ, Warszawa, s. 40-52.
- Mikołajków J., Sadurski A. (red.). 2017. Informator PSH. Główne zbiorniki wód podziemnych w Polsce. Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa.
- Miler A.T. 2008. Las i woda – wybrane zagadnienia. [w:] Woda dla lasu, las dla wody. Studia i Materiały Centrum Edukacji Przyrodniczo-Leśnej Rogów. Tom 10. Zeszyt 2(18): 24-32.
- Miler A.T. 2013. Kompleksowa metodyka oceny stosunków wodnych w lasach. Wyd. Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu. Monografia.
- Mioduszewski W. 2008. Mała retencja w lasach elementem kształtowania i ochrony zasobów wodnych. Studia i Materiały Centrum Edukacji Przyrodniczo-Leśnej R. 10. Zeszyt 2 (18): 33-48.
- Mirek Z., Pękoś-Mirkowa H., Zając A., Zając M. 2002. Krytyczna lista roślin naczyniowych Polski. Instytut Botaniki PAN, Kraków.
- Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000. Wyniki monitoringu w latach 2006-2008, 2013-2014 oraz 2015-2018. <http://siedliska.gios.gov.pl/>.
- Mróz W., Świerkosz K., Kozak M. 2012. Ziołorośla górskie (*Adenostylin alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*). [w:] Mróz W. (red.). Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część III. GIOŚ, Warszawa, s. 53-63.
- Ochmann A., Kajzer Z., Łowicki Ł., Rubacha S. 2008. Mewa delawarska *Larus delawarensis* nowym gatunkiem w awifaunie Śląska. *Ptaki Śląska*, tom 17 (2008): 83-85.
- Ochyra R. 1992. Czerwona lista mchów zagrożonych w Polsce, s.: 79-85. W: Zarzycki K., Wojewoda W., Heinrich Z. (red.) Lista roślin zagrożonych w Polsce. IB i IOP PAN w Krakowie, Kraków, wyd. 2, ss. 98.
- Oleksa A. 2010. Pachnica dębowa *Osmoderma eremita*. [w:] Makomaska-Juchiewicz M., Baran P. (red.). Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. Część I. GIOŚ, Warszawa, s. 90-111.
- Oleksa A. (red.) 2012. Ochrona pachnicy w Polsce. Propozycja programu działań. Fundacja EkoRoju, Wrocław.
- Opracowanie ekofizjograficzne dla województwa dolnośląskiego. Zarząd Województwa Dolnośląskiego Wojewódzkie Biuro Urbanistyczne we Wrocławiu. Wrocław 2005 r.

- Pawlaczyk P. 2010. Bory i lasy bagienne. [w:] Mróz W. Mróz (red.). Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część I. GIOŚ, Warszawa, s. 216-235.
- Pawlaczyk P. 2010. Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe *Salicetum albae*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae* i olsy źródliskowe. [w:] Mróz W. (red.). Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część I. GIOŚ, Warszawa, s. 236-254.
- Pawlaczyk P. 2012. Kwaśne dąbrowy (*Quercetea robori-petraeae*). [w:] Mróz W. (red.). Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część III. GIOŚ, Warszawa, s. 272-291.
- Pawlaczyk P. 2012. Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (*Ficario-Ulmetum*). [w:] Mróz W. (red.). Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część III. GIOŚ, Warszawa, s. 292- 315.
- Perzanowska J., Mróz W., Ogrodniczuk N. 2015. Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum* i *Tilio-Carpinetum*). [w:] Mróz W. (red.). Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część IV. GIOŚ, Warszawa, s. 273-289.
- Pękoś-Mirkowa H., Mirek Z. 2006. Rośliny chronione. Oficyna Wydawnicza Multico.
- Pielech R. 2017. Rezerwat przyrody „Buczyna Piotrowicka”. [w:] Rezerваты przyrody województwa dolnośląskiego. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska we Wrocławiu, s. 16-17.
- Pierzgalski E. 2012. Gospodarowanie wodą w obszarach leśnych. Wiadomości Melioracyjne i Łąkarskie, R. 55, nr 1 (2012), s. 7-9.
- Rachwald A., Fuszara M. 2014. Podręcznik najlepszych praktyk ochrony nietoperzy w lasach. Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych, Warszawa.
- Richling A., Solon J., Macias A., Balon J., Borzyszkowski J., Kistowski M. (red.) 2021. Regionalna geografia fizyczna Polski. Bogucki Wyd. Naukowe, Poznań.
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (t.j. Dz.U. 2022 poz. 2380).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów (Dz. U. 2014 poz. 1408).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. 2014 poz. 1409).
- Rychła A., Frąckowiak P., Szustka K. 2002. Płazy i gady Przemkowskiego Parku Krajobrazowego. Chrońmy Przyrodę Ojczyzną 54(4): 37-51.
- Smolis A., Kadej M., Zając K., Regner J., Stajszyk M., Skiba A. 2017. Smukwa kosmata *Scolia hirta* Schrank, 1781 (Hymenoptera: Scoliidae) w południowo-zachodniej Polsce. Przyroda Sudetów t. 20(2017): 161-166.

- Smolis A., Malkiewicz A., Stelmaszczyk R., Kadej M. 2007. Nowe stanowiska trzepli zielonej *Ophiogomphus cecilia* (Geoffroy in Fourcroy, 1785) w województwie dolnośląskim. *Przyroda Sudetów*, t. 10(2007): 85-88.
- Smolis A. 2008. Sprężyk *Stenagostus rhombeus* (Olivier, 1790) w południowo-zachodniej Polsce. *Przyroda Sudetów*, t. 11(2008): 69-72.
- Smolis A., Szczepański W.T., Kadej M., Szczepański W., Malkiewicz S., Zając K., Karpiński L., Tarnawski D. 2016. Przyczynek do poznania rozszedlenia wybranych gatunków saproksylicznych chrząszczy (*Insecta, Coleoptera*) na Dolnym Śląsku. *Przyroda Sudetów*, t. 19(2016): 87-114.
- Solon J., Borzyszkowski J., Bidłasik M., Richling A., Badora K., Balon J., Brzezińska-Wójcik T., Chabudziński Ł., Dobrowolski R., Grzegorzczak I., Jodłowski M., Kistowski M., Kot R., Krąż P., Lechnio J., Macias A., Majchrowska A., Malinowska E., Migoń P., Myga-Piątek U., Nita J., Papińska E., Rodzik J., Strzyż M., Terpiłowski S., Ziaja W. 2018. Physico-geographical mesoregions of Poland: Verification and adjustment of boundaries on the basis of contemporary spatial data. *Geographia Polonica*, vol. 91, no. 2, pp. 143-170.
- Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do 2030, Ministerstwo Środowiska 2013.
- Schmuck A. 1960. Rejonizacja pluwiotermiczna Dolnego Śląska. *Zesz. Nauk. Wyższej Szkoły Rolniczej we Wrocławiu, Melioracja V*, Nr 27, Wrocław.
- Szczeńniak E. 2017. Rezerwat przyrody „Łęgi Źródłiskowe koło Przemkowa”. [w:] Rezerwaty przyrody województwa dolnośląskiego. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska we Wrocławiu, s. 73-74.
- Szlachetka A. 1999. Dokumentacja rez. przyr. „Buczyna Piotrowicka”. Lubin.
- Szlachetka A. 2000. Dokumentacja przyrodnicza projektowanego rez. przyr. „Łęgi Źródłiskowe”. Lubin.
- Szymura J.M. 2004. 1188 Kumak nizinny *Bombina bombina*. [w:] Kepel A. (red.). Gatunki zwierząt (z wyjątkiem ptaków) – Płazy i gady. Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Ministerstwo Środowiska, Warszawa. Tom 6, s. 298-302.
- Świerkosz K., Reczyńska K. 2015. Kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagenion*). [w:] Mróz W. (red.). Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część IV. GIOŚ, Warszawa, s. 231-248.
- Terlecka M. K. 2010. Problem ochrony gatunku popielicy (*Glis glis* L.) w Polsce. *Studia Ecologiae et Bioethicae* 8/2010/1: 55-74.
- Terlecka M. K. 2012. Problem ochrony i reintrodukcji popielicy w Polsce. Wydawnictwo ARMAGRAF, Krosno.

- Terlecka M. 2013. Występowanie i ochrona popielicy na polskich obszarach chronionych. Wydawnictwo ARMAGRAF, Krosno.
- Walczak W. 1970. Dolny Śląsk cz. II - Obszar przedsudecki. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- Węgiel A., Grzywiński W., Węgiel J. 2016. Ochrona nietoperzy w lasach gospodarczych. Studia i Materiały CEPL w Rogowie R. 18. Zeszyt 49A / 4 / 2016, s. 177-184.
- Wilczyńska W.P. 2021. Ochrona czynna siedliska Natura 2000 4030 suche wrzosowiska oraz jej zastosowanie na przykładzie obszaru PLH020015 Wrzosowisko Przemkowskie. [w:] Materiały Ogólnopolskiej Konferencji „Wyzwania Ochrony Środowiska”. Koło Naukowe Studentów Ochrony Środowiska, Wydział Nauk Biologicznych, Wydział Nauk o Ziemi i Kształtowania Środowiska Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Wilk T., Jujka M., Krogulec J., Chylarecki P. (red.). 2010. Ostoje ptaków o znaczeniu międzynarodowym w Polsce. Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków, Marki: 322-324.
- Wilk T., Chodkiewicz T., Sikora A., Chylarecki P., Kuczyński L. 2020. Czerwona lista ptaków Polski. OTOP, Marki.
- Wiśniewski K., Malkiewicz A., Bena W. 2015. Nowe stanowiska strojnisia nadobnego *Philaeus chrysops* (Araneae: Salticidae) w Polsce. Chrońmy Przyrodę Ojczyzną 71(3): 3-9.
- Wiśniewski K., Dawidowicz A. 2017. *Uloborus walckenaerius* and *Oxyopes heterophthalmus* in Poland (Araneae: Uloboridae, Oxyopidae). Arachnologische Mitteilungen 54: 48-51.
- Witkowski A., Kotusz J., Przybylski M. 2009. Czerwona lista minogów i ryb. Chrońmy Przyr. Ojcz. 65 (1): 33–52, 2009.
- Wojewoda W., Ławrynowicz M. 2006. Czerwona lista grzybów wielkoowocnikowych w Polsce. [w:] Mirek Z., Zarzycki K., Wojewoda W., Szelaż Z. (red.). Czerwona lista roślin i grzybów Polski. Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN. Kraków: 53-70.
- Woś A. 1994. Typy pogody. Regiony klimatyczne. [w:] Atlas Rzeczypospolitej Polskiej, plansza 31.8. Główny Geodeta Kraju, Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, Polskie Przedsiębiorstwo Wydawnictw Kartograficznych, Warszawa.
- Woś A. 1999. Klimat Polski. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Wuczyński A., Smyk B. 2010. Liczebność i rozmieszczenie gęsi na Dolnym Śląsku w okresie migracyjnym i zimowym 2009/2010. Ornis Polonica 2010, 3: 204-219.
- Zajac T. 2012. Rozmieszczenie i liczebność populacji bobra europejskiego i wydry na terenie województwa dolnośląskiego. Wrocław.
- Zarzycki K., Mirek Z. 2006. Czerwona lista roślin i grzybów Polski. Instytut Botaniki im. W. Szafera. Polska Akademia Nauk. Kraków.

Zielony R., Kliczkowska A. 2012. Regionalizacja przyrodniczo-leśna Polski 2010. Centrum Informacyjne Lasów Państwowych, Warszawa.

Żelazko P., Śliwiński M., Jakubská-Busse A. 2015. Występowanie pływaczy (*Utricularia* sp., *Lentibulariaceae*) i zbiorowiska roślinne z ich udziałem w województwie dolnośląskim. *Acta Botanica Silesiaca* 11: 55-72.

X. ZAŁĄCZNIKI

MAPA SYTUACYJNO-PRZEGLĄDOWA WALORÓW PRZYRODNICZO-KULTUROWYCH

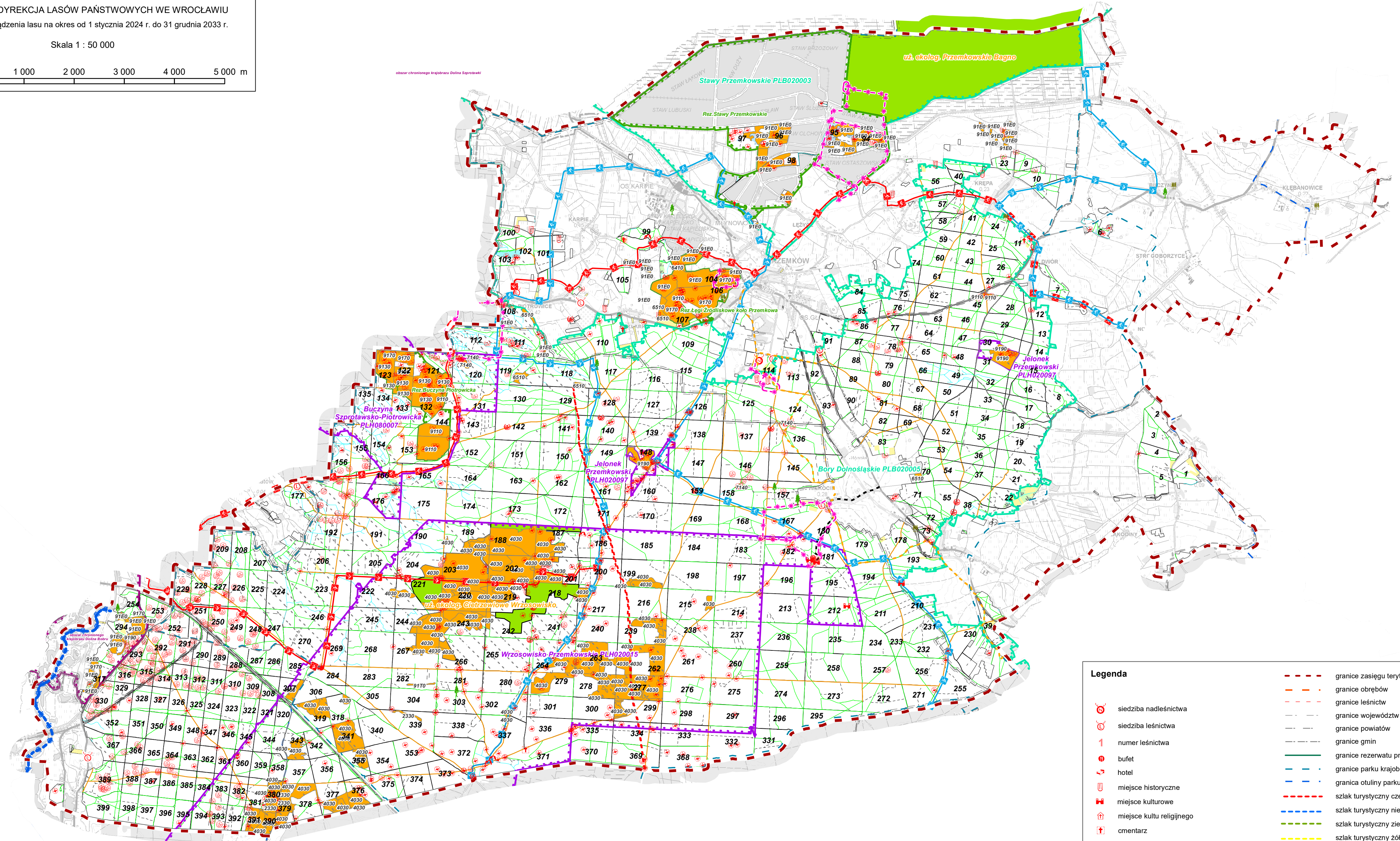
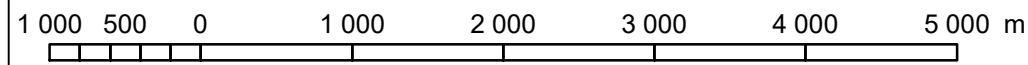
Stan na 1 stycznia 2024 r.

OBREB
Przemków

NADLEŚNICTWO
Przemków

REGIONALNA DYREKCJA LASÓW PAŃSTWOWYCH WE WROCŁAWIU
Projekt planu urządzenia lasu na okres od 1 stycznia 2024 r. do 31 grudnia 2033 r.

Skala 1 : 50 000

Legenda	
	granice zasięgu terytorialnego nadleśnictwa
	granice obrębów
	granice leśnictw
	granice województw
	granice powiatów
	granice gmin
	granice rezerwatu przyrody
	granice parku krajobrazowego
	granica otuliny parku krajobrazowego
	szlak turystyczny czerwony
	szlak turystyczny niebieski
	szlak turystyczny zielony
	szlak turystyczny żółty
	ścieżka rowerowa
	ścieżka dydaktyczna
	słynk kajakowy
	droga leśna
	ciek
	specjalny obszar ochrony siedlisk
	obszar mający znaczenie dla Wspólnoty
	obszar specjalnej ochrony ptaków
	siedliska przyrodnicze Natura 2000
	użytki ekologiczne
	lasy ochronne
	siedziba nadleśnictwa
	siedziba leśnictwa
	numer leśnictwa
	bufet
	hotel
	miejsce historyczne
	miejsce kulturowe
	miejsce kultu religijnego
	cmentarz
	mogiła, krzyż
	miejsce postoj
	parking
	punkt widokowy
	ruiny
	zadaszenie
	źródło
	pomnik przyrody
	park zabytkowy
	stanowiska chronionych gatunków zwierząt
	stanowiska chronionych gatunków roślin

